T.C.
YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

MÜBADELENİN SESSİZ TANIKLARI: LOZAN ANTLAŞMASI İLE EL DEĞİŞTİREN GİRİT-RESMO YAPILARI

MELİS CANKARA

DOKTORA TEZİ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
MİMARLIK TARİHİ VE KURAMI PROGRAMI

DANIŞMAN
PROF. DR. BÜLENT TANJU

İSTANBUL, 2016

T.C.

YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ

FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

Mübadelenin Sessiz Tanıkları: Lozan Antlaşması ile El Değiştiren Girit-Resmo Yapıları

Melis CANKARA tarafından hazırlanan tez çalışması 02.05.2016 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Mimarlık Tarihi ve Kuramı Anabilim Dalı'nda **DOKTORA TEZİ** olarak kabul edilmiştir.

Tez Danışmanı

Prof. Dr. Bülent TANJU

Abdullah Gül Üniversitesi

Jüri Üyeleri

Prof. Dr. Bülent TANJU

Abdullah Gül Üniversitesi _____

Prof. Dr. Nur URFALIOĞLU

Yıldız Teknik Üniversitesi _____

Prof. Dr. Turgut SANER

İstanbul Teknik Üniversitesi _____

Prof. Dr. Sibel BOZDOĞAN

Kadir Has Üniversitesi _____

Prof. Dr. Cengiz CAN

Yıldız Teknik Üniversitesi _____

Bu çalışma, TÜBİTAK ve ARIT tarafından desteklenmiştir.

ÖNSÖZ

Son birkaç yıl içerisinde bu tezi bitirmekten daha çok istediğim bir şey olduysa, o da bu önsözü yazmaktır. Hayatımın sekiz yılına yayılan bu çalışma bir çok anlamda bana yeni kapılar açtı. Bu sayede yeni alfabeler, yeni diller öğrendim, yeni yerler gördüm, yeni dostlar edindim ve var olanların kıymetini bir kere daha anladım. Öyle ki; bu dünyada iyi dostlar olmadan "iyi" herhangi bir şey yapmak imkansızdır. Ben her şeyden önce bunu öğrendim.

Söze bu araştırmayı destekleyen kurumlarla başlamak istiyorum. 2011 yılında aldığım Yunanistan Devlet bursu (IKY) Yunanca öğrenmemdeki en önemli adımlardan birisi olmuştur. Ardından TÜBİTAK ve ARIT'in destekleriyle Yunanistan'da arşiv ve alan çalışması yapma olanağı buldum. Yunanistan'da yaptığım arşiv ve alan çalışması sırasında Girit Akdeniz Araştırmaları Enstitüsü (IMS-FORTH), Girit Üniversitesi, Resmo Eski Şehir Ofisi ve Resmo Arkeoloji Ofisi araştırmam için gereken her türlü desteği büyük bir içtenlikle sundular. Bu kurumlara maddi ve manevi tüm destekleri için teşekkür ederim.

Bu çalışma için Yunanca öğrenmemi sağlayan ve her zaman desteklerini hissettiğim sevgili Yunanca öğretmenlerim; Chirisa Paraschaki, Aggeliki Mellilou, Vaso Tsilogianni, Tina Vagkou ve Lefteris Fates'e ömrüm boyunca müteşekkir olacağım. İstanbul'da Yunanca dil eğitimimi sürdürme olanağını sağladığı için Sismanoglio Megaro ve çalışanlarına da ayrıca teşekkür ederim.

Doktoraya henüz yeni başladığım günlerde beni yüreklendiren Prof. Dr. Gökdeniz Neşer'e desteği için, Prof. Dr. Turgut Saner'e ve Prof. Dr. Nur Urfalıoğlu'na bana gösterdikleri anlayış için teşekkür ederim. Prof. Dr. A. Nükhet Adıyeke ve Doç. Dr. Nuri Adıyeke akademik birikimlerini paylaştılar ve bana çalışmalarımı akademik ortamda sunma olanağı sağladılar. Prof. Dr. Uğur Tanyeli arşiv çalışmasıyla ilgili kritik yönlendirmeleri yaptı. Prof. Dr. Sibel Bozdoğan, Prof. Dr. Cengiz Can ve Prof. Dr. Nur Urfalıoğlu tez savunmasında çalışmamı ilerletebilmem için önemli önerilerde bulundular. Dr. Lorans Tanatar Baruh, değerli vaktini ayırdı ve önemli bağlantılar sağladı. Türkiye'deki arşivler konusunda bana yardımcı olan sevgili Elif Yılmaz ile de onun sayesinde tanışıp arkadaş olduk. Prof Dr. Alexandra Yerolympos, Yunanistan'da başladığım araştırmanın ilk ve önemli yönlendirmelerini yaptı. Girit'te çalıştığım süre boyunca Dr. Elias Kolovos, Dr. Antonis Anastosopoulos, Dr. Marinos Sariyannis, Dr. Apostolos Sarris hem akademik birikimlerini, hem desteklerini, hem de dostluklarını

benden esirgemediler. Çalışmamın gelişimine olan katkıları kadar, sürecin keyifli geçmesine olan katkıları da benim için çok değerli. Onları tanımış olmak ve onlarla birlikte çalışabilmiş olmak şüphesiz bu çalışmanın en önemli kazanımlarındandır.

Bu araştırma sürecinde geçimimin önemli bir kısmını mimarlık yaparak kazandım. Boran Ekinci, Han Tümertekin, Haluk Derya, Can Çinici ve Nivo Mimarlık'ın sağladıkları iş olanakları olmasaydı bu araştırmayı yapmak da mümkün olmayacaktı. Kendilerine ve her birinin ofisindeki mesai arkadaşlarıma her şeyden önce anlayışları için teşekkür ederim. 2015 yılında Özyeğin Üniversitesi, pratik ve akademik hayatta edindiğim deneyimleri öğrencilerle paylaşma olanağı sağladı. Prof. Dr. Orhan Hacıhasanoğlu'na sağladığı bu ortam için, çalışma arkadaşlarım Dr. Pınar Artıkoğlu ve Dr. Ezgi Tuncer Gürkaş'a deneyimlerini benimle paylaştıkları için teşekkür ederim. Özyeğin Üniversitesi'ndeki öğrencilerim tezin en yoğun ve yorucu sürecine tanıklık ettiler. Dalgınlıklarıma gösterdikleri anlayış ve hayatımda açtıkları yepyeni sayfa benim için çok değerli.

Başak Güneş Çimili, Halis Çimili, Elif Elvan Uluutku, Engin Yüksel, Cem Katkat ve Adil Ömer Çamaş sabır ve inançla bana destek oldular. Işıl Çokuğraş, Yunanistan'da olduğum süre boyunca, İstanbul'daki prosedürleri eksiksiz yerine getirmemi sağladı. Elif Bayraktar Tellan, akademik birikimlerini ve çalışmalarını benimle paylaştı. Firuzan Melike Sümertaş, henüz tanışmamışken araştırmamın en önemli yönlendirmelerini yaptı; tanıştıktan sonra da desteğini ve dostluğunu eksik etmedi. Dimitris Ouzounidis hayatımın en önemli yolculuğuna tanıklık etti. Beni bu dünyadan Girit'e elleriyle uğurladı. Robert Verburg, Zovinar Derderian, Güven Erten ve Selin Şentürk en zor günlerimde yardıma koştular. A. Deniz Uysal ve Efi Stefanou evlerinin kapılarını açtılar, olanı paylaştılar. Tülin Selvi Ünlü ve Doç. Dr. Tolga Ünlü sayesinde çalışmalarımı akademik ortamda paylaşma imkânı buldum. Bununla da kalmadı ilişkimiz güzel bir dostluğa dönüştü. Marina Demetriadou, Dr. Antonis Hadjikyriacou ve Dr. Tuna Kalaycı ile yaptığımız akademik tartışmalar ve onların yardımları ile araştırmam gelişti. Katkıları, dostlukları ve birlikte geçirdiğimiz zaman benim için çok değerli. Sevgili Seda Sualp, elimden tuttu, dost oldu. Sevgili Nevzat Sayın, desteğini, iyi niyetini ve dostluğunu benden hiç bir zaman esirgemedi. Şu hayatta iyimserlikle üretmeyi biraz olsun öğrendiysem onun sayesinde. Emre İzer, güzelim ofisini benimle paylaştı, tekinsizliklerime göğüs gerdi. Sevgili Deniz Ergül, bu süreci akıl sağlığımı yitirmeden geçirmemi sağladı. Nihan Arısoy, Gülsüm Dizdar, İrfan Karakoç, Cumhuriyet Kiper, Şenay Koçhan, ve Sasan Sahafi'ye iyi niyetleri, dostlukları ve destekleri için ne kadar teşekkür etsem az. İstemeden de olsa, zaman zaman onları kırdım, ihmal ettim. Üstelik en çok mızıltıyı da onlar dinlemek zorunda kaldılar. Hepsine bu dünyadaki güzel varlıkları için teşekkür ederim. İzmir'deki büyük aileme ve Çerezcioğlu Ailesi'ne anlayışları, özverileri ve bu dünyadaki inadıma katlandıkları için gönülden teşekkür ederim.

Sevgili Elias Kolovos, çalışmamın her aşamasında yanımda oldu, desteğini ve ilgisini hiç eksik etmedi. Spiros Dimanopoulos, Resmo üzerine bugüne kadar yaptığı tüm çalışmaları büyük bir cömertlikle paylaştı. Çalışmamın yönünü değiştiren belgeleri elleriyle bana teslim ettiği için hem ben, hem bu tez ona çok şey borçluyuz. Prof. Dr. Suha Özkan, doktoraya başladığım ilk günden itibaren desteğini benden esirgemedi. Sağladığı iş olanaklarının ve değerli görüşlerinin çalışmama ve bana olan katkısı yadsınamaz. Bana uzattığı iyi niyetli eli bir gün ben de başkalarına uzatabilmeyi

umuyorum. Kardeşim Dr. Murat Cankara, bu dünyadaki varlığıyla bana örnek oldu. Çalışmalarımı destekledi, yön gösterdi, düzeltti ve hep yanımda oldu. Hepsine müteşekkirim. Son olarak tez danışmanım Prof. Dr. Bülent Tanju'ya teşekkür etmek istiyorum. Kesinlikle bu tez sadece onunla mümkün olurdu: Sevgili Bülent Tanju iyi niyetini, inancını ve umudunu benden hiç esirgemedi. Bu süreci hem istediğim gibi, hem de güvenle yaşamamı sağladığı için ve her zaman yanımda olduğunu hissettirdiği için Bülent Tanju çalışmamın en önemli değerlerindendir. Sayesinde (Acemlerin deyişiyle gölgesinde) çalışabilmiş olmak, öğrencisi olmak ve insan olarak onu tanımış olmak çok büyük mutluluk. Teşekkür ederim.

Mayıs, 2016

Melis CANKARA

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ŞEKİL LİSTESİ xi

ÇİZELGE LİSTESİ xiv

ÖZET xv

ABSTRACT xvii

BÖLÜM 1

GİRİŞ 1

1.1 Literatür Özeti 2
1.2 Çalışmanın Amacı 8
1.3 Çalışmanın Yöntemi ve Kaynakları 9

BÖLÜM 2

SIRADIŞI BİR KARIŞIM: RESMO'DAKİ MİMARİ 11

BÖLÜM 3

ARŞİV VE ALAN ÇALIŞMASI 30

3.1 Resmo Mülteci Rehabilitasyon Komitesi Belgeleri 30
3.2 Resmo Belediyesi Kayıtları (1900-1927) 43
3.3 Arşiv ve Alan Çalışmasının Yöntemi 43

BÖLÜM 4

NÜFUS MÜBADELESİ ÖNCESİNDE RESMO 45

4.1 Konut ve Ticaret Bölgeleri 46
4.2 Konut Bölgeleri 62
4.3 Ticaret Bölgeleri 74

BÖLÜM 5

EL DEĞİŞTİREN VE DEĞİŞEN RESMO 94

5.1 Örnek Belgeler 97

5.2 Mülklerin El Değiştirme Sürecinde Sokaklardaki Değişim 100
5.3 Konut Bölgelerindeki El Değiştirmelerin Zorunlu Sonucu: Melezlenme 104

BÖLÜM 6

NÜFUS MÜBADELESİNDEN SONRA MEKÂNSAL DOKUDAKİ DEĞİŞİKLİKLER 109

6.1 Kullanım Değişiklikleri 109
6.2 Parsel Küçülmeleri 120

BÖLÜM 7

SONUÇ VE ÖNERİLER 129

KAYNAKLAR 132

EK-A

RESMO MÜLTECİ REHABİLİTASYON KOMİTESİ BELGELERİNE GÖRE EL DEĞİŞTİRMELERİN YOĞUNLUK HARİTASI 137

EK-B

RESMO ESKİ ŞEHİRDE ÇALIŞILAN SOKAKLAR 139

EK-C

RESMO ESKİ ŞEHİRDE ÇALIŞILAN SOKAKLARDAKİ MÜSLÜMAN VE HRİSTİYAN MÜLK YOĞUNLUKLARI 141

EK-Ç

A. VARVARAS SOKAĞI'NDAKİ KOMŞULUK İLİŞKİLERİ 143

EK-D

M. TZ. BOUNİALİ (M. ALEKSANDROU) SOKAĞI'NDAKİ KOMŞULUK İLİŞKİLERİ 145

EK-E

P. KORONEOU SOKAĞI'NDAKİ KOMŞULUK İLİŞKİLERİ 147

EK-F

P. KORONEOU SOKAĞI'NDAKİ 74 NUMARALI MÜLKE AİT BELGE 149

EK-G

THESSALONİKİS SOKAĞI'NDAKİ KOMŞULUK İLİŞKİLERİ 151

EK-H

RADAMANTHİOS SOKAĞI'NDAKİ KOMŞULUK İLİŞKİLERİ 153

EK-I

KOLOKOTRONİ SOKAĞI'NDAKİ KOMŞULUK İLİŞKİLERİ 155
EK-İ

KOLOKOTRONİ SOKAĞI'NDAKİ 2131-2132 NUMARALI MÜLKLERE AİT BELGELER..... 157
EK-J

P. GRİGORİOU SOKAĞI'NDAKİ KOMŞULUK İLİŞKİLERİ 159
EK-K

NİKİFOROU FOKA SOKAĞI'NDAKİ KOMŞULUK İLİŞKİLERİ 161
EK-L

NİKİFOROU FOKA SOKAĞI'NDAKİ 152 NUMARALI MÜLKE AİT BELGE 163
EK-M

LİMENOS SOKAĞI'NDAKİ KOMŞULUK İLİŞKİLERİ 165
EK-N

SOULİOU SOKAĞI'NDAKİ KOMŞULUK İLİŞKİLERİ..... 167
EK-O

ETH. ANTİSTASEOS SOKAĞI'NDAKİ KOMŞULUK İLİŞKİLERİ 169
EK-Ö

MAVROKORDATOU SOKAĞI'NDAKİ KOMŞULUK İLİŞKİLERİ 171
EK-P

PALEOLOGOU SOKAĞI'NDAKİ KOMŞULUK İLİŞKİLERİ 173
EK-R

ARKADİOU SOKAĞI'NDAKİ 891 NUMARALI MÜLKE AİT BELGE 175
EK-S

TOMBAZİ SOKAĞI'NDAKİ KOMŞULUK İLİŞKİLERİ 177
EK-Ş

ARKADİOU SOKAĞI'NDAKİ KOMŞULUK İLİŞKİLERİ 179
EK-T

ARKADİOU SOKAĞI'NDAKİ MÜSLÜMAN-HRİSTİYAN KOMŞULUK İLİŞKİLERİ 181
EK-U

ARKADİOU SOKAĞI'NDAKİ MÜLK SAHİPLERİNİN MESLEKLERİ 183
EK-Ü

ARKADİOU SOKAĞI'NDAKİ 1112 NUMARALI MÜLKE AİT BELGE 185
EK-V

KONSTANİNOPOLEOS SOKAĞI'NDAKİ 988 NUMARALI MÜLKE AİT BELGE..... 187
EK-Y

LASTHENOUS SOKAĞI'NDAKİ 248 NUMARALI MÜLKE AİT BELGE..... 189
EK-Z

LİMENOS SOKAĞI'NDAKİ 839,845,846 NUMARALI MÜLKLERE AİT BELGELER..... 191
EK-AA

NÜFUS MÜBADELESİ ÖNCESİNDE VE SONRASINDA ÇALIŞILAN SOKAKLARDAKİ SOSYO-KÜLTÜREL VE DİNSEL ÇEŞİTLİLİK..... 193
EK-AB

M. ALEKSANDROU SOKAĞI'NDAKİ 216 NUMARALI MÜLKE AİT BELGE..... 195
EK-AC

P. KORONEOU SOKAĞI'NDAKİ 89 NUMARALI MÜLKE AİT BELGELER..... 197
EK-AÇ

KOLOKOTRONİ SOKAĞI'NDAKİ 276 NUMARALI MÜLKE AİT BELGE..... 199
EK-AD

EPİMENİDOU SOKAĞI'NDAKİ 349 NUMARALI MÜLKE AİT BELGE 201
EK-AE

TEZİN BÖLÜMLERİNE KONU OLAN YAPILAR VE SOKAKLAR..... 203
EK-AF

RESMO ESKİ ŞEHİR HALİ HAZIR PLANI..... 205
ÖZGEÇMİŞ..... 207

ŞEKİL LİSTESİ

Sayfa

Şekil 2. 1 Sultan İbrahim Han Camisi 12
Şekil 2. 2 Sultan İbrahim Han Camisi Planı ve Görünüşü 13
Şekil 2. 3 Sultan İbrahim Han Camisi iç görünüşü 13
Şekil 2. 4 Kara Musa Camisi 14
Şekil 2. 5 Kara Musa Camisi planı ve kesiti 14
Şekil 2. 6 Gazi Deli Hüseyin Paşa ya da Nerance Camisi 15
Şekil 2. 7 Gazi Deli Hüseyin Paşa ya da Nerance Camisi 16
Şekil 2. 8 Gazi Deli Hüseyin Paşa ya da Nerance Camisi'nin iç görünüşü 16
Şekil 2. 9 Osmanlı hakimiyetinde inşa edilen yapı adaları 17
Şekil 2. 10 Venedik Dönemi'nde Resmo şehri (1620) 17
Şekil 2. 11 Hacı İbrahim Ağa Camisi 18
Şekil 2. 12 Venedik Locası ve çörten detayı 18
Şekil 2. 13 Rimondi Çeşmesi 19
Şekil 2. 14 Vernardou Sokağı'ndaki kapı önü avlusu 19
Şekil 2. 15 Kasım Bey Çeşmesi 20
Şekil 2. 16 Xanthoudidou ve Radamanthios Sokakları'nın köşesindeki şevli duvar . 20
Şekil 2. 17 Tsagri Sokağı'ndaki kemerli geçiş 21
Şekil 2. 18 Resmo eski şehirde bir sokak 22
Şekil 2. 19 Thessalonikis Sokağı 22
Şekil 2. 20 Melchisedek Sokağı'nda bir konut 23
Şekil 2. 21 Resmo'daki kapı ve pencere süslemelerinden örnekler 23
Şekil 2. 22 Yerel mimaride görülen yağmur oluğu detayı 24
Şekil 2. 23 Kleidi Sokağı'nda Venedik Dönemi'nde yapılmış bir konutun kapısı 24
Şekil 2. 24 Arkadiou Caddesi'ndeki 154 numaralı konut ve kapı üstü yazısı 25
Şekil 2. 25 Resmo eski şehirde bir sokak 26
Şekil 2. 26 Resmo eski şehirdeki ahşap çıkmalardan örnekler 27
Şekil 2. 27 Thessalonikis Sokağı'nın görünüşü 28
Şekil 3. 1. 1 Resmo Mülteci Rehabilitasyon Komitesi 941 numaralı belge 31
Şekil 3. 1. 2 Resmo Mülteci Rehabilitasyon Komitesi 941 numaralı belgenin Yunanca transkripsiyonu ve Türkçe tercümesi 32
Şekil 3. 1. 3 Resmo Mülteci Rehabilitasyon Komitesi Belgelerinin, ikinci sahiplerinin kimliklerine göre dağılımı 34
Şekil 3. 1. 4 Şehir dışındaki Resmo Mülteci Rehabilitasyon Komitesi Belgelerinin, ikinci sahiplerinin kimliklerine göre dağılımı 35
Şekil 3. 1. 5 Şehir içindeki Resmo Mülteci Rehabilitasyon Komitesi Belgelerinin, ikinci

sahiplerinin kimliklerine göre dağılımı 35
Şekil 4. 1. 1 Agias Varvaras Sokağı komşuluk grafiği 47
Şekil 4. 1. 2 Ag. Varvaras Sokağı ve çevresindeki komşuların dinsel çeşitliliği 48
Şekil 4. 1. 3 Ag. Varvaras Sokağı'ndaki komşuların dinsel çeşitliliği 48
Şekil 4. 1. 4 Agias Varvaras Sokağı'ndaki mülk sahiplerinin meslekleri 49
Şekil 4. 1. 5 Agias Varvaras Sokağı'ndaki mülk sahiplerinin meslek dağılımı 50
Şekil 4. 1. 6 M. Aleksandrou Sokağı'ndaki komşuların dinsel çeşitliliği..... 52
Şekil 4. 1. 7 M. Aleksandrou Sokağı'ndaki mülk sahiplerinin meslekleri 53
Şekil 4. 1. 8 P. Koroneou Sokağı'ndaki komşuların dinsel çeşitliliği 56
Şekil 4. 1. 9 P. Koroneou Sokağı'ndaki mülk sahiplerinin meslekleri 57
Şekil 4. 1. 10 Thessalonikis Sokağı'ndaki komşuların dinsel çeşitliliği..... 60
Şekil 4. 1. 11 Thessalonikis Sokağı'ndaki mülk sahiplerinin meslekleri..... 61
Şekil 4. 2. 1 Radamanthios Sokağı'ndaki komşuların dinsel çeşitliliği..... 63
Şekil 4. 2. 2 Radamanthios Sokağı'ndaki mülk sahiplerinin meslekleri..... 64
Şekil 4. 2. 3 Kolokotroni Sokağı'ndaki komşuların dinsel çeşitliliği 66
Şekil 4. 2. 4 Kolokotroni Sokağı'ndaki mülk sahiplerinin meslekleri 67
Şekil 4. 2. 5 P. Grigoriou Sokağı'ndaki komşuların dinsel çeşitliliği..... 69
Şekil 4. 2. 6 P. Grigoriou Sokağı'ndaki mülk sahiplerinin meslekleri..... 70
Şekil 4. 2. 7 Nikiforou Foka Sokağı'ndaki komşuların dinsel çeşitliliği 71
Şekil 4. 2. 8 Nikiforou Foka Sokağı'ndaki mülk sahiplerinin meslekleri 73
Şekil 4. 3. 1 Limenos Sokağı'ndaki komşuların dinsel çeşitliliği..... 75
Şekil 4. 3. 2 Limenos Sokağı'ndaki mülk sahiplerinin meslekleri..... 76
Şekil 4. 3. 3 Souliou Sokağı'ndaki komşuların dinsel çeşitliliği 77
Şekil 4. 3. 4 Souliou Sokağı'ndaki mülk sahiplerinin meslekleri 78
Şekil 4. 3. 5 Eth. Antistaseos Sokağı'ndaki komşuların dinsel çeşitliliği 80
Şekil 4. 3. 6 Eth. Antistaseos Sokağı'ndaki mülk sahiplerinin meslekleri 81
Şekil 4. 3. 7 Mavrokordatou Sokağı'ndaki komşuların dinsel çeşitliliği..... 83
Şekil 4. 3. 8 Mavrokordatou Sokağı'ndaki mülk sahiplerinin meslekleri..... 84
Şekil 4. 3. 9 Paleologou Sokağı'ndaki komşuların dinsel çeşitliliği 86
Şekil 4. 3. 10 Paleologou Sokağı'ndaki mülk sahiplerinin meslekleri 87
Şekil 4. 3. 11 Tombazi Sokağı'ndaki komşuların dinsel çeşitliliği 89
Şekil 4. 3. 12 Tombazi Sokağı'ndaki mülk sahiplerinin meslekleri 90
Şekil 5. 1 Resmo eski şehir içerisinde el değiştiren mülklerin dağılımı 94
Şekil 5. 2 Resmo eski şehir içerisinde yerli halka geçen mülklerin yıllara göre dağılımı 95
Şekil 5. 3 Resmo eski şehir içerisindeki mülklerin yerli halka geçme biçimleri 97
Şekil 5. 4 Resmo eski şehir içerisindeki mülklerin yıllara göre yerli halka geçme biçimleri..... 97
Şekil 5. 3. 1 Resmo Mülteci Rehabilitasyon Komitesi belgelerine göre Kolokotroni Sokağı'ndaki komşuluk ilişkileri (dinsel çeşitlilik / homojenizasyon) ... 107
Şekil 5. 3. 2 Resmo Mülteci Rehabilitasyon Komitesi belgelerine göre Kolokotroni Sokağı'ndaki komşuluk ilişkileri (sosyal ve kültürel çeşitlilik) 108
Şekil 6. 1. 1 Ankebut Paşa Camisi 111
Şekil 6. 1. 2 Mübadele öncesinde Mavrokordatou Sokağı'ndaki dinsel çeşitlilik..... 114
Şekil 6. 1. 3 Mavrokordatou Sokağı'nın mübadele sonrası sakinleri..... 115
Şekil 6. 1. 4 Mavrokordatou Sokağı 116

Şekil 6. 1. 5 Mübadele öncesinde Mavrokordatou Sokağı 117
Şekil 6. 1. 6 Petichaki Titou Meydanı-Mavrokordatou Sokağı, 1937 sonrası 117
Şekil 6. 1. 7 Mavrokordatou Sokağı'nın kamusal alan olarak evrimi..... 118
Şekil 6. 1. 8 Mavrokordatou Sokağı'nın kamusal alan olarak evrimi..... 119
Şekil 6. 2. 1 Resmo Mülteci Rehabilitasyon Komitesi belgelerine göre Navarinou ve İpsilandou Sokakları arasındaki taşınmazların büyüklükleri 121
Şekil 6. 2. 2 Resmo Mülteci Rehabilitasyon Komitesi belgelerine göre Navarinou ve İpsilandou Sokakları arasındaki olası parselasyon 122
Şekil 6. 2. 3 Resmo Mülteci Rehabilitasyon Komitesi belgelerine göre Navarinou ve İpsilandou Sokakları arasındaki olası parselasyonun günümüz halihazır plan ile çakıştırılması 122
Şekil 6. 2. 4 89 numaralı parselin yıllara göre değişimi 124
Şekil 6. 2. 5 Kolokotroni Sokağı, 276 ve 349 numaralı mülklerin giriş kat rölövesi, eski şehir koruma planı, N. Moutsopoulos..... 125
Şekil 6. 2. 6 Kolokotroni Sokağı, 276 ve 349 numaralı mülklerin birinci kat rölövesi, Resmo eski şehir koruma planı, N. Moutsopoulos 126
Şekil 6. 2. 7 Kolokotroni Sokağı, 276 ve 349 numaralı mülklerin giriş katı plan krokisi 126
Şekil 6. 2. 8 Kolokotroni Sokağı, 276 ve 349 numaralı mülklerin birinci kat plan krokisi 127
Şekil 6. 2. 9 Kolokotroni Sokağı, 276 ve 349 numaralı mülklerin teras katı plan krokisi 127
Şekil 6. 2. 10 Kolokotroni Sokağı, Skoupentidaki Ailesi'nin evi 128

ÇİZELGE LİSTESİ

Sayfa

Çizelge 3.1.1 Resmo eski şehir içinde el değiştiren taşınmazlar 39
Çizelge 3.1.2 Resmo eski şehir içinde el değiştiren taşınmazların sokaklara göre yoğunlukları 40
Çizelge 3.1.3 Resmo eski şehir içinde el değiştiren taşınmazların sokaklara göre yoğunlukları (mültecilere geçenler) 41
Çizelge 3.1.4 Resmo eski şehir içinde el değiştiren taşınmazların sokaklara göre yoğunlukları (yerli halkın tercih etmediği sokaklar) 42
Çizelge 4.1.1 Agias Varvaras Sokağı'ndaki mülk sahiplerinin meslekleri 50
Çizelge 4.1.2 1900-1916 tarihleri arasında Resmo eski şehirdeki nalbantlar 53
Çizelge 5. 1 Resmo nüfus sayımları 96
Çizelge 5. 2 Resmo'da müslüman ve hristiyan nüfusun gelişimi 96
Çizelge 5. 2.1 1884-1923 ve 1923-1952 yılları arasında mülklerin dağılımı 103

ÖZET

MÜBADELENİN SESSİZ TANIKLARI: LOZAN ANTLAŞMASI İLE EL DEĞİŞTİREN GİRİT-RESMO YAPILARI

Melis CANKARA

Mimarlık Tarihi ve Kuramı Anabilim Dalı

Doktora Tezi

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Bülent TANJU

Ege Denizi ile Akdeniz'in geçiş yerinde bulunan Girit, Kıbrıs'tan sonra Doğu Akdeniz'in ikinci büyük adasıdır. Stratejik konumu ve önemi nedeniyle Girit tarihinde defalarca el değişmiştir. Bu el değiştirmelerin bir sonucu olarak Ada yüzyıllar boyunca farklı kültürlerin etkileşim mekânı olmuştur. Bu çalışmanın amacı, Ada'nın el değiştirmelerinin bir sonucu olan kültürel melezlenmenin Ada'nın mekânsal oluşumundaki etkilerini araştırmaktadır. Bu etkileri araştırabilmek için Ada'nın geçiş süreçleri incelenmiş ve Ada içerisinde bir odak noktası seçilmiştir. Diğer bir ifadeyle, 1923 yılında Türkiye-Yunanistan arasında gerçekleşen nüfus mübadelesinin Resmo'nun sosyo-kültürel ve mekânsal dokusuna olan etkileri araştırılmıştır.

Araştırma alanı olarak Resmo'nun seçilmesinin iki önemli nedeni vardır. Birincisi, Resmo'daki mimari Ada'nın diğer şehirlerinden daha melez bir yapıdadır. İkincisi, bu konuda var olan birincil kaynaklar konunun çalışılmasını teşvik etmekte ve mümkün kılmaktadır. Bu çalışmanın temel kaynakları Girit Akdeniz Araştırmaları Enstitüsü'nün arşivinde bulunan Resmo Mülteci Rehabilitasyon Komitesi belgeleri ve 1900-1927 tarihleri arasında tutulan Resmo Belediyesi kayıtlarıdır.

Yapılan arşiv, alan ve literatür çalışmaları ile nüfus mübadelesinin Resmo eski şehrin sosyo-kültürel ve mekânsal dokusuna olan etkileri incelenirken, her iki ulus devlet için de bir homojenleştirme ideali ile gerçekleşen nüfus mübadelesi, Resmo eski şehrin kültürel olarak heterojenleşmesine neden olduğu sonucuna varılmıştır. Dolayısıyla

kırılma noktası gibi görünen bu müdahale ile şehir, tarihindeki melezlenme yolculuğuna devam etmiştir.

Bu araştırmanın sonucunda, 20. yüzyılda Resmo'nun kent morfolojisinin kullanıcı etkisiyle belirlendiği öne sürülmektedir. 20. yüzyıl Resmo'sunda devlet, kullanıcı değişikliğini yönlendiren ve kent mekânını dolaylı olarak dönüştüren önemli bir aktör olarak karşımıza çıkmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Girit Adası, Resmo, 1923 Türkiye-Yunanistan Nüfus Mübadelesi, Kültürel Melezlenme

ABSTRACT

THE SILENT WITNESSES OF THE POPULATION EXCHANGE: THE BUILDINGS OF CRETE-RETHYMNO THAT CHANGED HANDS WITH THE TREATY OF LAUSANNE

Melis CANKARA

Department of History and Theory of Architecture

Ph.D. Thesis

Adviser: Prof. Dr. Bülent TANJU

Crete, located on the passage between the Aegean and the Mediterranean, is the second biggest island in the Eastern Mediterranean. The island has changed hands several times due to its strategic location and importance. Therefore it has been a space for cross-cultural encounters for centuries. This dissertation aims to explore the impact of cultural hybridization, which is a consequence of this multiple changing of hands, on the formation of space on the island. To this end, the transition periods of the island and a specific focus on it has been chosen. In other words, the impact of the population exchange between Turkey and Greece, in 1923, on the spatial and socio-cultural structure in Rethymno has been analyzed.

Rethymno was chosen for two main reasons. Firstly, the architecture in this city is more hybrid than the others on the island. Secondly, the existing primary sources both encourage and make it possible to take up the issue. The main sources for this dissertation are Rethymno Refugee Rehabilitation Committee documents, and the Municipality of Rethymno records held between 1900-1927. These are found in the archives of the Institute of Mediterranean Studies in Rethymno-Crete.

While, through the archival and field works, as well as the literature survey, the impact of the population exchange on the spatial and socio-cultural structure of the Old City in

Rethymno was being studied, it has been concluded that this exchange, aiming at the ideal of homogenization for both nation-states, resulted in the cultural heterogenization in the Old City in Rethymno. Thus, with this intervention that seems to be a rupture, the city continued its centuries-long path of hybridization.

As a result of this research, it is argued that the morphology of the city of Rethymno in the 20th century was determined by the impact of inhabitants. The state in the 20th-Century Rethymno has been a key actor in regulating the the change of inhabitants and indirectly transforming the urban space.

Keywords: The island of Crete, Rethymno, 1923 Population Exchange between Turkey and Greece, Cultural hybridization

BÖLÜM 1

GİRİŞ

Ege Denizi ile Akdeniz'in geçiş yerinde bulunan Girit, Kıbrıs'tan sonra Doğu Akdeniz'in ikinci büyük adasıdır. Doğu Akdeniz'deki askeri ve ticari faaliyetlerin kontrol edilmesi açısından stratejik bir öneme sahip olan Ada, Doğu Akdeniz'de egemenlik kurmak isteyen devletler için her zaman önemli olmuştur. 1669 yılında Kandiye'nin ele geçirilmesi ile Osmanlı topraklarına katılan Girit, Osmanlı İmparatorluğu için de stratejik önemini korumuştur. Stratejik konumu ve önemi nedeniyle Girit tarih boyunca defalarca el değiştirmiştir. Bu el değiştirmelerin sonucunda yaşanan kültürel melezlenmelerin Ada'nın mekânsal oluşumunda etkin rol oynadığı düşünülmektedir. Yaklaşık 450 yıl süren Venedik hakimiyetinde Katolik ve Ortodoks hristiyanlar, 250 yıl süren Osmanlı hakimiyetinde de Ortodoks hristiyanlar ile müslümanlar Ada'da bir arada yaşamışlardır. Ancak bu bir aradalığın neye benzediği ve mekânsal karşılığının ne olduğu üzerine henüz çalışılmamıştır.

Ada'nın el değiştirmeleri sürecinin mimariye ve mekânsal dokuya olan etkileri bu araştırmanın çıkış noktasını oluşturmaktadır. El değiştirmelerin yapılı çevredeki etkilerini araştırabilmek için Ada'nın geçiş süreçleri incelenmiştir. Girit'in özerlik döneminin sona erip, 1913 yılında Londra Antlaşması ile Yunanistan'a bağlanışı Ada'nın tarihindeki son el değiştirme gibi görünse de; bu antlaşma ile Girit el değiştirmemiştir, Ada'nın statüsü değişmiştir. Bu antlaşmadan sonra müslümanlar azınlık olarak da olsa Ada'da yaşamaya devam etmiştir. Dolayısıyla yukarıda söz edilen kültürel melezlenme bu değişimle gerçekleşmemiştir. Öte yandan bu tarihten 10 yıl sonra yaşanan zorunlu nüfus mübadelesi Ada'nın müslüman nüfusunun göç etmesine neden olmuştur. Göç eden müslümanların yerine gelen Ortodoks hristiyan nüfus ile Ada yeniden

melezlenme sürecine girmiştir. Bu süreci ve onun mekânsal sonuçlarını inceleyebilmek için Girit Adası'nda bir odak noktası seçilmiştir. Bu odak noktası Girit'in Kandiye ve Hanya'dan sonra üçüncü büyük şehri olan Resmo'dur. Çalışma alanı olarak Resmo'nun seçilmesinin iki önemli nedeni vardır. Birincisi; Resmo'daki mimarinin Girit Adası'ndaki diğer şehirlere oranla daha melez bir yapıda oluşudur. İkincisi ise, bu konuda var olan birincil kaynaklardır. Bu çalışmanın temel kaynakları Resmo Mülteci Rehabilitasyon Komitesi belgeleri [1] ve 1900-1927 tarihleri arasında Resmo Belediyesi tarafından tutulan kayıtlardır [2]. Bu araştırma sürecinde literatür çalışması, arşiv çalışması ve alan çalışması birbiri içine geçen üç temel yöntem olarak kullanılmıştır.

Bu çalışmanın amacı, 1923 yılında Türkiye-Yunanistan arasında gerçekleşen zorunlu nüfus mübadelesinin Resmo'nun sosyo-kültürel ve mekânsal dokusuna olan etkilerini araştırmaktır.

1.1 Literatür Özeti

Resmo Mülteci Rehabilitasyon Komitesi belgelerine dayanarak, 20. yüzyılda Resmo'da meydana gelen sosyal, kültürel ve mekânsal değişimleri inceleyen bu çalışma için öncelikle birincil ve ikincil kaynaklara dayalı bir literatür araştırması yapılmıştır. Mevcut literatür üç başlıkta ele alınacaktır. Bunlardan ilki araştırmanın çıkış noktası olan Girit Adası, ikincisi Türkiye-Yunanistan zorunlu nüfus mübadelesi, üçüncüsü de alan ve arşiv çalışmasının konusu olan Resmo'dur.

Girit Adası ile ilgili çalışmaların önemli bir bölümü sosyo-kültürel tarih ve politik tarih alanlarında yoğunlaşmaktadır. Ayşe Nükhet Adıyeke'nin çalışmaları Ada'nın fethinden 20. yüzyıla kadar uzanmaktadır. Bu çalışmalar ağırlıklı olarak toplumsal, ekonomik ve siyasi tarih alanlarındadır. Adıyeke'nin *Osmanlı İmparatorluğu ve Girit Bunalımı (1896-1908)* adlı çalışması Ada'nın 19. yüzyıldaki ekonomik ve toplumsal gerilimlerine ışık tutmaktadır. Adıyeke'nin Ada'daki müslüman nüfusun oluşturulması ve ihtida hareketleri, Girit'teki aile adları, Girit'i konu alan arşiv belgeleri, 19. yüzyılda Ada'daki isyanlar gibi farklı konularda çok sayıda önemli araştırması bulunmaktadır. Osmanlı arşiv belgelerine dayanarak yapılan bu araştırmalarda Girit ayrıcalıklı bir bölge olarak ele alınmaktadır. Adıyeke, ayrıcalıklı tanımını, Girit'in stratejik konumu, şenlendirme politikası yapılmadan Ada'da oluşturulan müslüman nüfus ve Ada'da konuşulan dilin

Girit Rumcası oluşu ile ilişkilendirmektedir [3], [4]. Bu üçlü durum şüphesiz Ada'nın en önemli özellikleri arasında sayılabilir. Bu noktada bu özellikleri Ada'nın biricikliğiyle ilişkilendirip, imparatorluğun herhangi bir noktasında da başka özel durumlar olabileceği düşünülebilir. Dolayısıyla bu durumu bir üstünlük olarak değil, her yerde görülebilecek bir tür biriciklik olarak ele almak da mümkündür. Araştırmacılar Ada'da şenlendirme politikası uygulanmadığı konusunda uzlaşmış olsalar bile, Ada'da oluşan müslüman nüfusun kökenleri konusunda farklı görüşler ileri sürmektedirler [5]. Molly Greene'e göre, Ada'daki ilk müslüman nüfus savaşmak için gelen askerler, subaylar ve yöneticilerden oluşmaktadır [6]. Zaman içerisinde müslüman nüfus din değiştirme, yeniçeri ocağına katılma ve evlilikler yoluyla artırılmıştır. Molly Green, Venedik ve Osmanlı arşivlerinden yararlanarak yaptığı çalışmasında; Venedik ve Osmanlı hakimiyetindeki Girit'te keskin ayrımlar olmadığını, Ada'nın özellikle ticaret alanlarında ortodoks hristiyanlarla katolik hristiyanların biraradalığına müslümanların eklendiğini öne sürmektedir [6]. Green bu kapsamlı çalışmasında, Ada'da bir tür süreklilik olduğuna işaret etmektedir. Ersin Gülsoy, Girit Adası'nın fetih sürecini anlattığı çalışmasında Kandiye'de savaş sürerken, Ada'nın fethedilmiş diğer iki şehri olan Hanya ve Resmo'daki Osmanlılaştırma süreçlerine ışık tutmaktadır [7]. Pınar Şenışık, Ada'nın 19. yüzyıl sonunda yaşadığı isyan ve gerilimlere odaklandığı çalışmasında tolerans, bir arada yaşama, şiddet ve nefretin; imparatorluğun 19. yüzyıldaki dinamikleri çerçevesinde değerlendirilmesini önermektedir [8]. Şenışık, doktora tezinden ürettiği kitabında Osmanlı, İngiliz ve Amerikan arşiv kaynaklarından yararlanmıştır. Osmanlı kaynakları arasındaki en önemli kaynak grubu da şüphesiz bugün Salt Araştırma bünyesinde bulunan Girit Arşivi'dir. Girit Arşivi; Osmanlı Girit'indeki Evkâf ve Eytâm İdaresi'nin kayıtları dışında mübadele komisyonunun çalışmalarını ve nikâh, dava kayıtları gibi gündelik yaşama ilişkin belgeleri de içeren zengin bir koleksiyondur [9]. Elektra Kostopoulou'nun yine aynı arşivden yararlanarak yaptığı doktora çalışması da muhtariyet döneminde Girit'teki müslüman nüfus hakkında yapılmış önemli araştırmalardan bir tanesidir [10]. Şenışık ve Kostopoulou'nun çalışmaları 2005 yılında tesadüfen bir caminin deposunda bulunan ve daha önce hiçbir araştırmaya kaynaklık etmemiş olan Girit Adası Evkâf Sandığı'na ait belgeleri kullanmadaki öncülükleri ile de literatürde önemli bir yere sahiptir. Elif Yılmaz'ın hem Girit Arşivi hem de Girit'i konu

alan Osmanlı arşiv belgeleri üzerine yaptığı çalışmaları da birincil kaynaklara ilişkin önemli bilgiler içermektedir [9], [11].

Yukarıda Girit Adası hakkında yapılmış çalışmalardan küçük bir seçki sunulmuştur. Bunlar dışında; Nuri Adıyeke, Mustafa Oğuz, Elif Bayraktar, Melike Kara ve Niyazi Karan'ın; Girit'in sosyal, kültürel, ekonomik ve siyasi tarihi hakkında önemli araştırmaları bulunmaktadır. Girit Adası tarihi üzerine yapılmış en kapsamlı çalışmalardan bir tanesi de Detoraki'nin Minos Uygarlığı'ndan başlayıp İkinci Dünya Savaşı'na kadar uzanan Girit tarihini anlattığı çalışmasıdır [12].

Buraya kadar olan kısımda Ada'nın tarihine ilişkin temel kaynaklar ele alınmıştır. Mimarlık alanında ise Girit Adası üzerine yapılmış çalışmalar sınırlı sayıdadır. Yapılan çalışmaların önemli bir bölümü de envanter niteliğindedir. Bozineki ve Didonis'in çalışması Ada'daki geleneksel mimariyi Rönesans ilkelerinin yerel yorumu olarak ele almaktadır. Bu çalışmada Girit Rönesans'ı şehir içindeki ve kırsal alandaki belli başlı konut tipolojileri üzerinden incelenmektedir [13]. Ancak Girit Adası gibi çok el değiştirmiş ve farklı kültürlerin bir arada var olduğu bir bölge için tipolojik çalışmalar, genel bilginin edinilmesi anlamında önemliyken, yüzyıllar boyunca üst üste yığılan farklı katmanları yassılaştırdığı anda da problemli hale gelmektedir. Bu noktada tipoloji kavramının özneyi yok sayarak var olduğu gerçeği de ayrıca önem kazanmaktadır. Maria Zagorissiou'nun çalışması Girit Adası'ndaki vernaküler mimariyi Resmo, Hanya ve Kandiye'deki kırsal alanlar üzerinden ele almaktadır [14]. Vasiliadis (1983), *Girit Evi* adlı çalışmasında ziyaret ettiği 80 farklı evi planlarıyla ve fotoğraflarıyla belgelemiştir [15]. Girit'teki mimari ile ilgili en kapsamlı çalışmalarsa Khrisoúla Tzompanáki'ye [16], [17] ve Gerola'ya aittir. Gerola [18], dört ciltlik çalışmasında Venedik dönemindeki mimari eserleri incelemektedir. Bu kapsamlı çalışmanın problemli yanı, Gerola'nın Girit'in kendine has yerelliğini görmezden gelmesidir. Bunlar dışında Balkanlar'daki ve Yunanistan'daki Osmanlı mimarisini konu alan çalışmalar içerisinde Ada'daki Osmanlı dönemi mimarisi hakkında bilgilere ulaşmak mümkündür. Bu çalışmalar arasında da Yunanistan Kültür Bakanlığı tarafından yayınlanan *I Othomanikí Arkhitektonikí stin Elláda* isimli çalışma öne çıkmaktadır [19]. Yunanistan'daki Osmanlı mimarisini inceleyen bu çalışmanın Girit Adası ile ilgili bölümü Akdeniz Araştırmaları Enstitüsü'ndeki Osmanlı tarihçilerinin katkılarıyla hazırlanmıştır.

1985 yılında Girit'te kurulan Akdeniz Araştırmaları Enstitüsü (IMS), Yunanistan'ın en büyük araştırma merkezlerinden birisi olan Teknoloji ve Araştırmalar Merkezi'ne (ITE) bağlıdır. Enstitü'nün Türkoloji bölümündeki Osmanlı tarihçileri Elias Kolovos, Marinos Sarıyannis ve Antonis Anastosopoulos'un Girit Adası üzerine çok sayıda önemli çalışması bulunmaktadır.

Girit Adası üzerine yapılan literatür çalışması sonucunda bu konuda yapılan araştırmaların önemli bir bölümünün ekonomik, sosyal ve politik tarih alanlarında olduğu tespit edilmiştir. Ada'daki mimari üzerine yapılan araştırmaların ise tipolojik ve envanter çalışmalarında yoğunlaştığı görülmektedir. Sosyal bilimler alanında yapılan çalışmaların bazılarında öne çıkan tolerans, bir aradalık, süreklilik ve kozmopolitlik gibi kavramlar Ada'nın tarihindeki el değiştirmelerin bir sonucudur. Bu sonucun mimarideki izleri ise henüz üzerine çalışılmamış alanlardan bir tanesidir. Bu noktada Ada'nın tarihindeki son el değiştirme sayılabilecek olan nüfus mübadelesine yönelinmiştir. Nüfus mübadelesi ile Ada el değiştirmemiştir ancak Ada'daki mülkler el değiştirmiştir.

2013 yılında Girit Akdeniz Araştırmaları Enstitüsü Türkoloji bölümü araştırmacılarından Elias Kolovos'un önerisiyle Resmo Mülteci Rehabilitasyon Komitesi belgeleri çalışmanın temel kaynağı olarak belirlenmiştir. Bu belge grubuna ilişkin yapılan arşiv ve alan çalışması 3. bölümde detaylı olarak anlatılacaktır. Bu noktada çalışma alanı ve sorusu Resmo ve nüfus mübadelesi üzerinden yeniden tanımlanmıştır. Nüfus mübadelesi gibi önemli bir toplumsal olayın Resmo'daki mekânsal sonuçlarının ne olduğu üzerine yoğunlaşılmıştır. Arşiv çalışması sürerken, nüfus mübadelesi ve Resmo da yapılacak literatür çalışmalarının yeni başlıkları olmuştur.

Nüfus mübadelesi sadece Türkiye'deki ve Yunanistan'daki değil dünyadaki birçok araştırmacı için ilgi çekici çalışma alanlarından bir tanesidir. Müfide Pekin'in ve Çimen Turan'ın hazırladıkları *Mübadele Bibliyografyası*; Türkçe, Yunanca, İngilizce, İtalyanca, Fransızca ve Almanca kaynakları içeren kapsamlı bir çalışmadır [20]. Mübadele konusunu ulus devletlerin kurulma sürecinde bir homojenleştirme projesi olarak ele alan çok sayıda araştırma bulunmaktadır. Ayhan Aktar'ın bu konudaki çalışmaları literatürde önemli bir yer tutmaktadır [21]. Onur Yıldırım, homojenleştirme eksenindeki güncel akademik yaklaşımla, mübadelenin ekonomik ve sosyal sorunlarının

ikinci plana atıldığının altını çizmektedir [22]. Renée Hirschon tarafından derlenen *Ege'yi Geçerken 1923 Türk-Yunan Zorunlu Nüfus Mübadelesi Konferansı'nın* bildirileri toplumsal, kültürel, siyasi ve ekonomik boyutlarıyla mübadele meselesini ele almaktadır [23]. Evangelia Balta'nın, Kemal Arı'nın ve Elçin Macar'ın mübadele üzerine çok sayıda araştırması bulunmaktadır. Reneé Hirschon'un ve Bruce Clark'ın çalışmaları ise özellikle insan unsurunu ön planda tutuşlarıyla literatürde önemli bir yere sahiptir [24], [25].

Nüfus mübadelesiyle mimarlığın kesiştiği çalışmalar iki temel yaklaşımda yoğunlaşmaktadır. Bunlardan ilki yeni kurulan mübadil yerleşmelerini ve mübadiller için inşa edilen konutları incelemektedir. Ali Cengizkan'ın [26] ve Vassilis Colonas'ın [27] çalışmaları bu eksendedir. İkinci yaklaşım ise, mübadillerden geriye kalan taşınmazların nasıl korunacağı ile ilgilidir. Bu konuda da Filiz Yenişehirlioğlu'nun [28] ve Eleni Kanetaki'nin [29] çalışmaları ön plana çıkmaktadır. Ancak sivil mimarinin nasıl korunacağı ya da bugün bu yapı stoğunun nasıl kullandığı bu çalışmaların dışında bırakılmıştır. Bu iki yaklaşım dışında, Alexandra Yerolympos'un Yunan şehirlerinin yeniden planlanmasında mübadelenin etkileri üzerine olan çalışmaları öne çıkmaktadır [30].

Atina'daki Küçük Asya Araştırmaları Merkezi ve İstanbul'daki Lozan Mübadilleri Vakfı mübadele yazınına katkı sağlayan önemli oluşumlardır. Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi'nde bulunan tasfiye talepnameleri, mübadele ile ilgili en sık kullanılan birincil kaynaklardandır. Bu araştırmanın temel kaynağı olan Resmo Mülteci Rehabilitasyon Komitesi belgeleri, bugüne kadar hiçbir çalışmada bütün olarak ele alınmamıştır.

Resmo hakkında yapılan literatür araştırması şehrin tarihine ve mimarisine ilişkin çalışmaları kapsamaktadır. Tarih alanında Türkiye'de yapılmış en kapsamlı çalışma Mustafa Oğuz'un Resmo Sancağı'na ait 2 şer`iye sicil defterini incelediği doktora tezidir [31]. Mustafa Oğuz bu çalışmanın ardından Evangelia Balta ile birlikte Resmo tahriri üzerine bir çalışma yayınlamıştır. 2007 yılında Yunanca olarak basılan bu çalışma, 2009 yılında Türkçeye çevrilmiştir. Girit üzerine çok sayıda araştırması bulunan A. Nükhet Adıyeke'nin ve Nuri Adıyeke'nin Resmo özelinde de çalışmaları bulunmaktadır. Adıyekelerin Resmo üzerine yaptıkları çalışmalar; aile adları, isyanlar ve ihtida

hareketleri gibi farklı konuları ve dönemleri içermektedir. Türkiye'de Resmo üzerine yapılan çalışmalar tarih alanında yoğunlaşmaktadır. Uluslararası literatürde hem mimarlık hem de tarih alanında önemli çalışmalar bulunmaktadır. Michael Herzfeld'in çalışmaları hem Girit hem de Resmo üzerine yoğunlaşır [32]. Tarih alanındaki çalışmaların önemli bir bölümü de Resmolu araştırmacılar tarafından yazılmıştır. Sosyolog Maria Tsirimonaki'nin nüfus mübadelesi ile Resmo'ya gelenler ve Resmo'dan gidenler ile yaptığı sözlü tarih çalışması hem mübadele hem de Girit literatürüne önemli bir katkıdır [33]. Kharídimos Papadákis de Resmo'nun tarihi ve Resmo'daki yapılar hakkında çok sayıda araştırma yapan bir başka Resmoludur [34], [35]. Nüfus mübadelesi'nden sonra meydana dönüştürmek için yıkılan Khasapiá için yazdığı kitabında hem şehrin dönüşümünü, hem insanların hikayesini, hem de bugün yok olmuş bir yapının hikayesini anlatır [35]. Khasapiá 1894'te eski şehrin hemen dışına inşa edilen ve kasapların bulunduğu bir kapalı çarşıdır [35]. Yine Resmolu bir yazar olan Pandelis Prevelakis de; Resmo şehrinin hikayesini, müslümanlarla hristiyanların komşuluk ilişkileri üzerinden anlatır [36].

Resmo'daki mimari üzerine yapılan en kapsamlı araştırma I. Dimanokopoulos'un *Resmo Evleri* isimli çalışmasıdır [37]. Sivil mimariyi yapı elemanları üzerinden inceleyen bu detaylı çalışma, Resmo eski şehrin morfolojisini de belgelemektedir. Dimanokopoulos'un Girit'teki Venedik dönemi konutları üzerine de bir çalışması bulunmaktadır [38]. Resmo'daki mimari ve eski şehrin 20. yüzyıldaki değişimleri üzerine çalışan bir başka önemli isim de Spandagos'tur [39], [40]. Spandagos, eski şehrin içindeki mahalleleri ve liman bölgesinin gelişimini şehrin tarihine ilişkin hikayelerle birlikte anlatır. Resmo'daki Osmanlı ve Venedik dönemi eserleri Akdeniz Araştırmaları Enstitüsü tarafından kataloglanmış ve online olarak yayınlanmıştır [41].

Yapılan araştırmalar sonucunda nüfus mübadelesinin mekânsal sonuçlarının mevcut literatürde yeterince ilgi görmediği tespit edilmiştir. Bu bağlamda Resmo eski şehir çalışma alanı olarak belirlenmiştir. Resmo Mülteci Rehabilitasyon Komitesi belgeleri ve 1900-1927 tarihleri arasındaki Resmo Belediyesi kayıtları bu çalışmanın temel kaynaklarını oluşturmaktadır. Arşiv çalışması sırasında değişen sokak isimlerinin büyük çoğunluğu Petrakaki'nin [42] çalışmasına göre güncellenmiştir.

1.2 Çalışmanın Amacı

Yapılan literatür araştırması ile, nüfus mübadelesinin her iki ülkedeki ekonomik, siyasi, psikolojik ve sosyal etkilerinin araştırmalara konu edildiği ancak mekânsal sonuçlarının geri plana atıldığı sonucuna varılmıştır. Bu konuda yapılmış az sayıda çalışmanın da yeni kurulan mübadil yerleşimlerine ve yeni inşa edilen mübadil konutlarına yönelik olduğu tespit edilmiştir. Bu çalışmada 20. yüzyılda Resmo eski şehir içerisinde var olan sosyal, kültürel ve mekânsal ortam, arşiv ve alan çalışması sonucunda elde edilen veriler ışığında, mevcut literatürden de yararlanılarak, tasvir edilmeye çalışılmıştır. Bir kırılma noktası olarak ele alınan 1923 nüfus mübadelesinin Resmo eski şehir içinde yarattığı kültürel ve mekânsal değişimler incelenmiştir.

Burada iki önemli noktanın üzerinde durmak gerekebilir. Birincisi ulus devletlerin inşa sürecinde, her iki ülke için de bir tür homojenleştirme projesi olarak görülen nüfus mübadelesinin, hedeflenenin tam aksine bir heterojenleşme ile sonuçlandığı gerçeğidir. İnsan üzerinden gerçekleşen mübadelede din ve dil bağlayıcı unsur olarak görülmüştür. Nüfus mübadelesi Anadolu Rumlarının ve Yunanistan'da yaşayan müslümanların iki homojen insan kümesi olduğu varsayımı ile yapılmıştır. Dolayısıyla farklı yerlere ait yaşama kültürleri göz ardı edilmiştir. Dil ise, Girit Rumcası konuşan Girit müslümanları ve Türkçe konuşan Karaman hristiyanları için önemli bir problem olmuştur. Dolayısıyla, mübadillerin gittikleri yerleşimler kültürel olarak heterojenleşmiştir. Üzerinde durulması gereken ikinci nokta ise, mübadele tarihinin mübadele edilenlerin tarihi olduğu kadar; mübadele edilmeyenlerin, mübadeleden geriye kalanların da tarihi olduğudur. Mübadele tarih yazımında mübadele edilmeyenler; geriye kalan taşınmazlar, bir anlamda göz ardı edilmiş bir alandır. Taşınmazlar, ekonomik değerleri üzerinden mübadele tarihinin konusu olmuşlardır ki zaten mübadele edilen, taşınmazların kendileri değil ekonomik değerleridir. Oysa mübadeleden geriye kalan yapılar ve şehirler kültürel olarak değer üretmeye devam etmişlerdir. Bu araştırmanın heterojenlik ve mübadeleden geriye kalan taşınmazlar bağlamında mübadele tarih yazımına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Nüfus mübadelesinin mevcut yapılı çevrede neden olduğu değişimleri Resmo örneği üzerinden incelemeyi hedefleyen bu çalışma ile, mekânsal ortamın tarif edilmesinde ve

mekânsal dokuda meydana gelen değişimlerin araştırılmasında bir yöntem olarak arşiv çalışmasının kullanımı; farklı arşivlerdeki bilgilerin bir araya getirilmesi bağlamında da mübadele ve mimarlık literatürüne katkı sağlaması düşünülmektedir.

1.3 Orjinal Katkı

Nüfus mübadelesi gibi önemli bir toplumsal olayın Resmo'da neden olduğu sosyal, kültürel ve mekânsal değişimleri araştırmayı hedefleyen bu çalışma için, öncelikle Girit Adası, nüfus mübadelesi ve Resmo başlıkları altında literatür çalışması yapılmıştır. Literatür çalışmasına paralel olarak, araştırma alanı olarak seçilen Resmo'da, 2013-2015 yılları arasında, alan ve arşiv çalışması yapılmıştır. Çalışmanın birinci bölümünde araştırmanın amacı, yöntemi ve mevcut literatüre sağlayabileceği katkılar belirtilmiştir.

İkinci bölümde arşiv ve alan çalışmasının konusu olarak belirlenen Resmo eski şehirdeki mimari ve mekânsal ortam tarif edilmeye çalışılmıştır. Bu bölümde, Ada'nın el değiştirmeleri sürecinde yaşadığı kültürel etkileşimlerin Resmo eski şehir mimarisindeki izleri ve katmanları incelenmiştir.

Bugüne kadar, bir bütün olarak, hiçbir araştırmada kullanılmamış olan Resmo Mülteci Rehabilitasyon Komitesi belge grubu çalışmanın temel kaynağı olarak belirlenmiştir. Yunanca olan bu belgelerin bir kısmı Akdeniz Araştırmaları Enstitüsü tarafından tasnif edilmiş ve internet ortamına aktarılmıştır. Arşivin el yazısı olan tasnif edilmemiş kısmı, önceden tasnif edilmiş bölümün bulunduğu veri tabanına aktarılmış ve bu çalışma için yeniden tasnif edilmiştir. Üçüncü bölümde çalışmanın temel kaynakları olan Resmo Mülteci Rehabilitasyon Komitesi belgelerinin ve 1900-1927 tarihleri arasındaki Resmo Belediyesi kayıtlarının içeriği ve durumu hakkında bilgi verilmiştir ve arşivin genel değerlendirmesi yapılmıştır. Bu bölümde ayrıca arşiv ve alan çalışmasının nasıl yürütüldüğü de anlatılmıştır.

Dördüncü bölümde nüfus mübadelesi öncesinde Resmo eski şehir içerisindeki müslümanlar ve hristiyanlar arasındaki komşuluk ilişkileri örüntüleri incelenmiştir. Bu örüntüler öncelikle dinsel ve kültürel çeşitlilik bağlamında ele alınmıştır. Girit tarih yazımında sıkça kullanılan bir aradalık ve tolerans gibi kavramların mekânsal olarak neye karşılık geldiğini kavrayabilmek için, arşiv belgelerindeki bilgiler soyut grafiklere

dönüştürülerek yorumlanmıştır. Resmo Belediyesi'nin 1900-1927 tarihleri arasındaki kayıtları ikinci belge grubu olarak araştırmaya kaynaklık etmektedir. Bu belge grubundaki meslek bilgileri, Resmo Mülteci Rehabilitasyon Komitesi belgelerine göre oluşturulan sokak örüntüleriyle birleştirilmiştir. Bu iki belge grubundaki bilgiler soyut olarak görselleştirilmiştir. Oluşturulan grafiklerle Resmo'nun mübadele eksenindeki sosyal, kültürel ve sınıfsal örüntüleri açığa çıkarılmıştır. Arşiv çalışmasına paralel olarak Resmo eski şehir içerisinde bir alan çalışması da yürütülmüştür. Alan çalışmasında öncelikli olarak belgelerle mevcut yapılar eşleştirilmeye çalışılmıştır. Belgesi ile eşleştirilen bazı yapıların mevcut krokileri çizilerek güncel durumları belgelenmiştir.

Çalışmanın beşinci bölümünde nüfus mübadelesinden sonra Resmo'nun sosyo-kültürel değişimi arşiv belgeleri üzerinden incelenmiştir. Resmo'daki mülklerin el değiştirme biçimleri örnek belgelerle yorumlanarak, nüfus mübadelesinden sonra oluşan yeni kültürel ortam heterojenleşme bağlamında ele alınmıştır.

Çalışmanın altıncı bölümünde nüfus mübadelesinden sonra Resmo eski şehrin mekânsal dokusunda meydana gelen değişimler incelenmiştir. Kamusal ve özel alandaki değişimleri kapsayan bu bölüm "parsel küçülmeleri" ve "kullanım değişiklikleri" başlıkları altında incelenmiştir. Alan ve arşiv çalışması sonucunda elde edilen veriler birleştirilerek, Resmo eski şehirde nüfus mübadelesinden sonra görülen mekânsal değişimler irdelenmeye çalışılmıştır. Bu noktada 1973 yılında Resmo eski şehir için hazırlanan koruma planı da, nüfus mübadelesinden sonra, ikinci kırılma ekseni olarak belirlenmiştir.

Çalışmanın son bölümünde nüfus mübadelesinin Resmo eski şehirde neden olduğu sosyo-kültürel ve mekânsal değişimler heterojenleşme bağlamında değerlendirilmiştir.

BÖLÜM 2

SIRADIŞI BİR KARIŞIM: RESMO'DAKİ MİMARİ

Bu araştırmanın konusu olan Resmo, Girit'in iki büyük şehri olan Hanya ve Kandiye'nin ortasında yer almaktadır. Resmo, 1646 yılında Hanya şehrinin fethinden bir yıl sonra, Osmanlı egemenliğine girmiştir. Yaklaşık 450 yıl Venedik egemenliğinde kalan şehir, Osmanlı İmparatorluğu'nun fethi ile hem kültürel hem de mekânsal olarak değişime uğramıştır. Bugün Resmo, Hanya'ya ve Kandiye'ye oranla oldukça iyi korunmuş bir şehir olmasına rağmen Resmo'da görülebilecek Osmanlı dönemi yapıları sınırlı sayıdadır. Fetihten sonra Osmanlılar Resmo eski şehir içinde üç yeni cami, tekke, hamam, türbe, bir kız okulu, bugün olmayan bir kışla ile bir kapalı çarşı, sekiz çeşme, bir belediye binası ve bir miktar da konut inşa etmişlerdir. Öte yandan, Resmo eski şehir içinde bulunan üç kilise ve Venedik Locası da camiye çevrilmiştir. Bu bölümde Resmo eski şehrin mekânsal atmosferi seçilmiş belli başlı yapılar üzerinden anlatılmaya çalışılacaktır. Bu noktada, amacın Resmo'daki Osmanlı eserlerinin eksiksiz bir listesini vermek olmadığının altını çizmek faydalı olacaktır. Resmo'daki Osmanlı eserleri Akdeniz Araştırmaları Enstitüsü tarafından kataloglanmış ve internet üzerinden erişilebilir durumdadır. Iordánis E. Dimakópoulos'un [37] Resmo evleri üzerine yaptığı çalışması da Osmanlı dönemi sivil mimarisine kaynaklık etmektedir. Resmo'nun bazı bölgeleri ve bazı yapıları hakkında yapılmış önemli araştırmalar olmasına rağmen, Resmo'daki Osmanlı mimarisi ile ilgili en kapsamlı ve derli toplu bilgiye bu iki çalışmadan ulaşılmaktadır.

Ada'nın el değiştirmeleri sürecinde Resmo'da yaşanan kültürel melezlenmenin mimarideki izleri bu bölümde irdelenmeye çalışılacaktır. Bu bağlamda, Ada halkı için

yeni bir yapı türü olan camiler özellikle önem kazanmaktadır. Bu yeni yapı türünün varlığı, hem kent mekânının değişmesine hem de mevcut yapı stoğunun dönüştürülmesine neden olmuştur. Kent mekânındaki ve yapı stoğundaki bu dönüşümlerde camiler kadar çeşmeler ve konutlar da önemli rol oynamaktadır. E. Kolovos [43] Resmo'daki Osmanlı eserleri üzerine yaptığı çalışmasında; Osmanlı hakimiyetinde eski Venedik şehrinin meydanlarının, yerini bir cami ya da bir çeşme etrafında kurulan küçük mahallelere bıraktığını belirtmektedir. Bu bölümde başta camiler olmak üzere, bu oluşuma eklemlenen çeşmeler, Resmo'nun sokak dokusunu belirleyen ögeler, konutlar ve onlara ait cephe özellikleri melezlik bağlamında ele alınacaktır.

Resmo'da inşa edilen camilerden ilki Resmo Kalesi içinde bulunan ve şehrin hemen her yerinden görülebilen Sultan İbrahim Han Camisi'dir (Şekil 2.1).

Şekil 2.1 Sultan İbrahim Han Camisi (2013)

Sultan İbrahim Han Camisi, şehrin fethinden hemen sonra, 1646 yılında, Aya Nikolao Tapınağı'nın yerine, onun temelleri kullanılarak inşa edilmiştir [19]. Sultan İbrahim Han Camisi, Resmo'nun Osmanlılaştırılma sürecinde atılan ilk adımlardan birisidir. Kireç taşı ve kum taşından yapılmış toprak kubbesi ve mukarnas süslemeli mihrabı dışında oldukça sade bir yapıdır. Yaklaşık olarak 300 m^2 olan bu yapı, sadece şehrin en yüksek noktasında oluşu ile sultanın ve yeni imparatorluğun gücünü simgelemektedir. Osmanlı İmparatorluğu'nun 17. yy.'daki ekonomik durumu göz önüne alındığında, boyutuyla ve

sadeliğiyle bu caminin gerilemeye yüz tutmuş bir imparatorluğun gücünü temsil ettiğini düşünmek mümkündür.

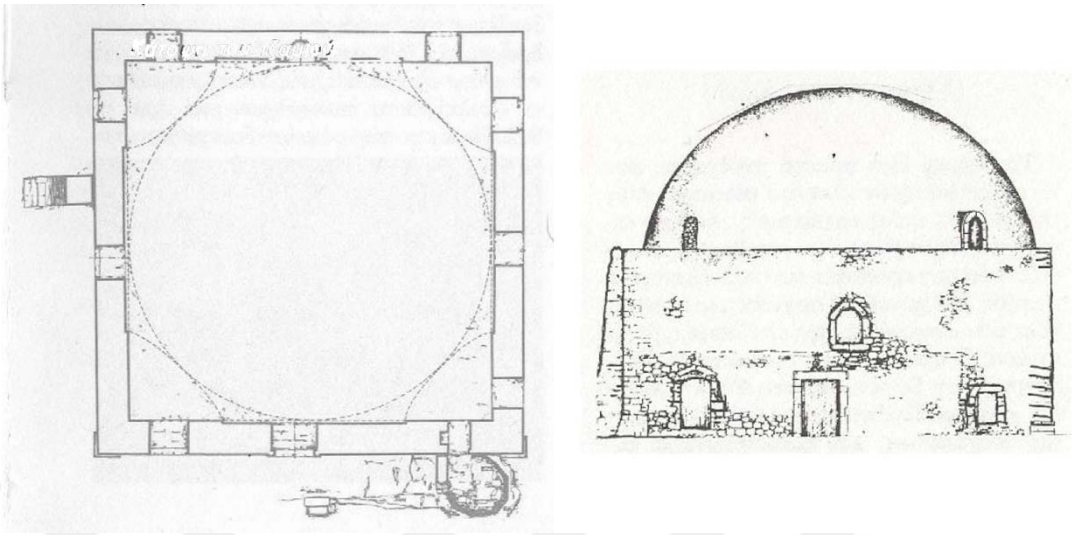

Şekil 2.2 Sultan İbrahim Han Camisi Planı ve Görünüşü [44]

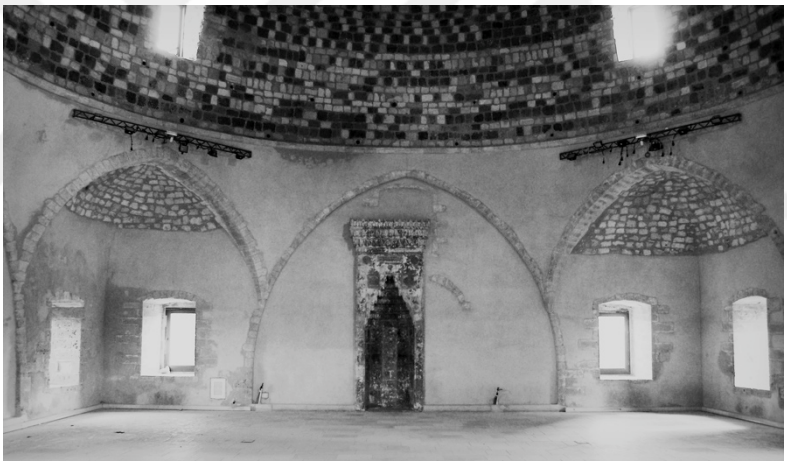

Şekil 2.3 Sultan İbrahim Han Camisi iç görünüşü (2013)

Bugün kale içinde ziyaret edilebilen yapının minaresi yıkık durumdadır (Şekil 2.1). Sultan İbrahim Han Camisi konser ve benzeri kültürel etkinlikler için kullanılmaktadır.

1683 yılında, Kandiye'nin fethinden on dört yıl sonra, Sancakbeyi Kara Musa şehrin doğu ucuna yeni bir cami yaptırmıştır (Şekil 2.4). Bugünkü Arkadiou Caddesi'nin sonunda bulunan bu caminin, Venedik döneminde var olan Agias Varvaras Manastırı'nın yerine yapıldığı düşünülmektedir [19].

Şekil 2.4 Kara Musa Camisi (2013)

Caminin avlusunda Sancakbeyi Kara Musa'nın türbesi ve bir çeşme bulunmaktadır. Kare planlı ve tek kubbeli olan bu cami, Sultan İbrahim Han Camisi ile tipolojik olarak benzerlik göstermektedir. Her iki caminin kubbesi de yapıların beden duvarları tarafından taşınmaktadır. Kara Musa Camisi'nde, Sultan İbrahim Han Camisi'nden farklı olarak son cemaat yeri görülmektedir (Şekil 2.5). 17. yüzyılda inşa edilen bu camiler tipolojik olarak tek kubbeli erken dönem Osmanlı camileriyle benzerlik gösterirken, kullanılan malzeme ve işçilik bakımından yerel izler taşımaktadırlar.

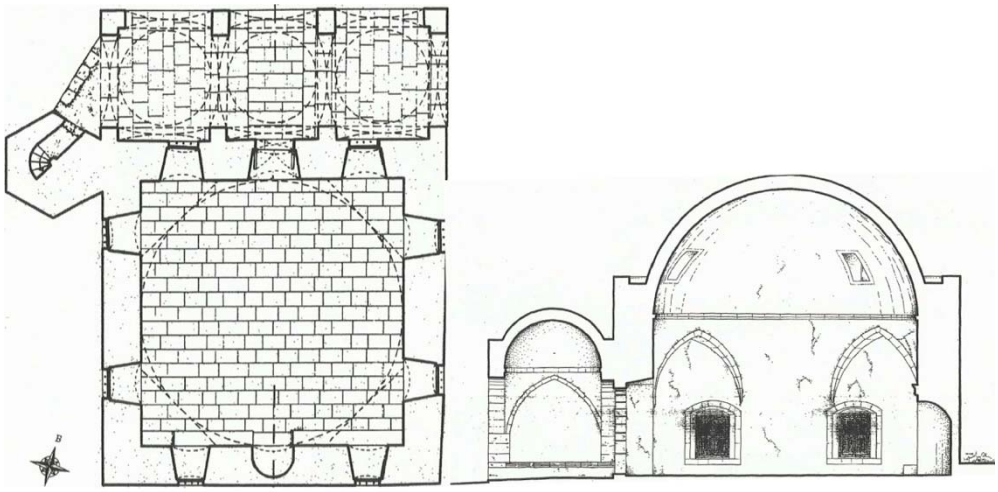

Şekil 2.5 Kara Musa Camisi planı ve kesiti [19]

1646 yılında, eski şehrin merkezindeki katolik manastırının kilisesi, minare ve kubbeler eklenerek, Resmo'nun fatihi Gazi Deli Hüseyin Paşa adına camiye çevrilmiştir (Şekil

2.6). Halk arasında daha çok Nerance Camisi olarak adlandırılsa da literatürde her iki isim de kullanılmaktadır.

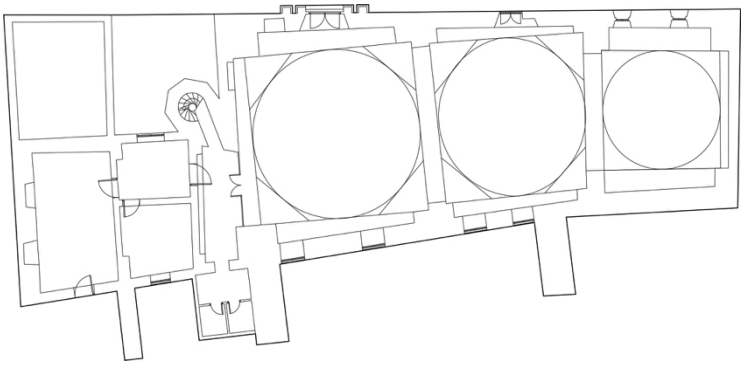

Şekil 2.6 Gazi Deli Hüseyin Paşa ya da Nerance Camisi [45]

1654 yılında bu cami ile aynı meydana bakan Agiou Fragkiskou katolik manastırının kilisesi de tabhaneye çevrilmiştir. Bugünkü Küçük Asyalılar Meydanı'nda bulunan Gazi Deli Hüseyin Paşa Camisi; kütüphanesi, medresesi ve tabhanesi ile küçük bir külliyeye dönüşmüştür. Irene Bierman [46], bu yapının Sultan İbrahim Han Camisi'nden daha büyük ve daha merkezi konumda oluşunu göz önüne alarak bu durumun dönemin sultan-paşa hiyerarşisine ilişkin bir veri olabileceğine dikkat çekmektedir. Ancak, 17. yüzyıl Osmanlı dünyası için şehir içinde değerli bir "merkez" kavramının varlığından söz etmenin ne derece mümkün olduğu tartışılabilir. Öte yandan Gazi Deli Hüseyin Paşa Camisi'nin tabhanesi, medresesi ve kütüphanesi ile bir külliye gibi çalışması ve minaresindeki ince işçilik de bu savı destekler niteliktedir. Gazi Deli Hüseyin Paşa Camisi bu bölümde "sıradışı karışım" olarak tariflenmeye çalışılacak melez yapıların Resmo'daki en güzel örneklerinden bir tanesidir. A. Malagari, ve Ch. Stratıdakis'in [44] çalışmasından alınan çizime eklenen gri renkli katmanla yapının Venedik Dönemi'ne ait duvarları, kırmızı renkli katmanla da Osmanlı dönemi'nde yapılan ekler gösterilmiştir (Şekil 2.7). Venedik duvarlarının üzerlerini örten toprak kubbeler ve onlara eklenen iki şerefeli bir minareden oluşan yapı bugün Resmo Konservatuarı olarak hizmet vermektedir.

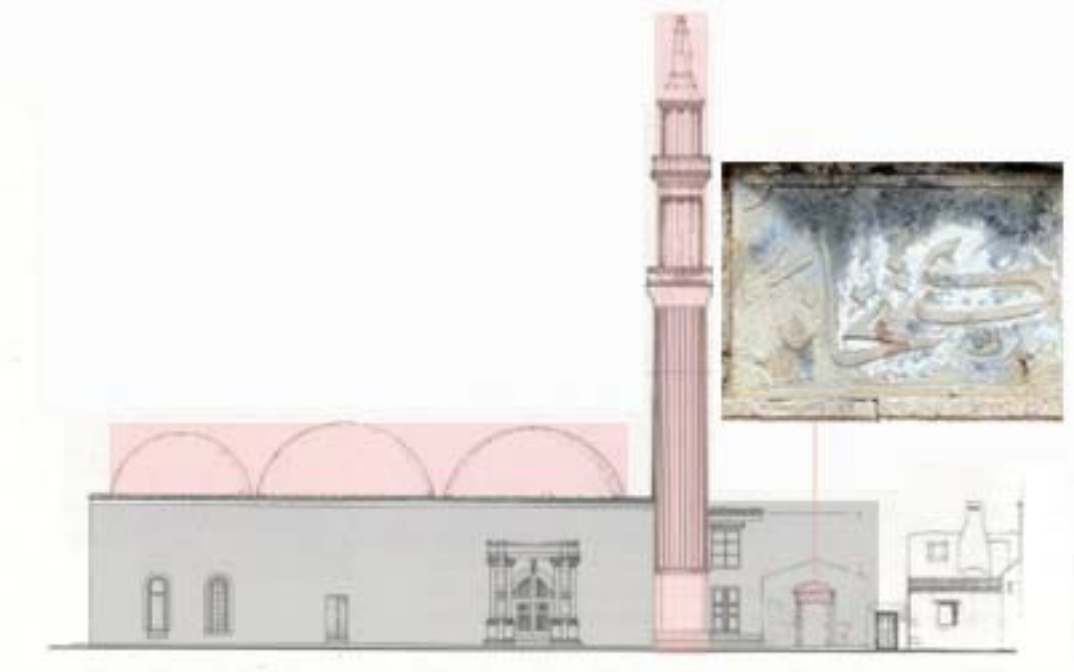

Şekil 2.7 Gazi Deli Hüseyin Paşa ya da Nerance Camisi [44]

Şekil 2.8 Gazi Deli Hüseyin Paşa ya da Nerance Camisi'nin iç görünüşü (2013)

Camilerde olduğu gibi konutlarda da ağırlıklı olarak mevcut Venedik dokusu kullanılmıştır. Bunun yanı sıra Osmanlı hakimiyetinde bazı meydanlar yok edilerek yerine yeni yapı adaları inşa edilmiştir. Resmo'da Osmanlı egemenliğinde inşa edilen yeni yapı adaları Şekil 2.9'da kahverengi ile gösterilmiştir.

Şekil 2.9 Osmanlı hakimiyetinde inşa edilen yapı adaları [40]

Bu alanlar içerisinde kent mekânını en çok etkileyen değişiklik Venedik Locası ve Rimondi Çeşmesi arasında kalan kısımda gerçekleşmiştir. Bu kısım Şekil 2.9'da yeşil renkli kesik çizgili alan içerisinde gösterilmiştir. Venedik döneminde Rimondi Çeşmesi'nden Loca'ya kadar olan bölge bir kent meydanıyken Osmanlı egemenliğinde eklenen yapı adaları ile meydan yok edilmiştir. Venedik Locası da oluşturulan yeni mahallenin camisi olmuştur. Meydanın ve şehrin Osmanlı egemenliği öncesindeki hali Şekil 2.10'da görülmektedir.

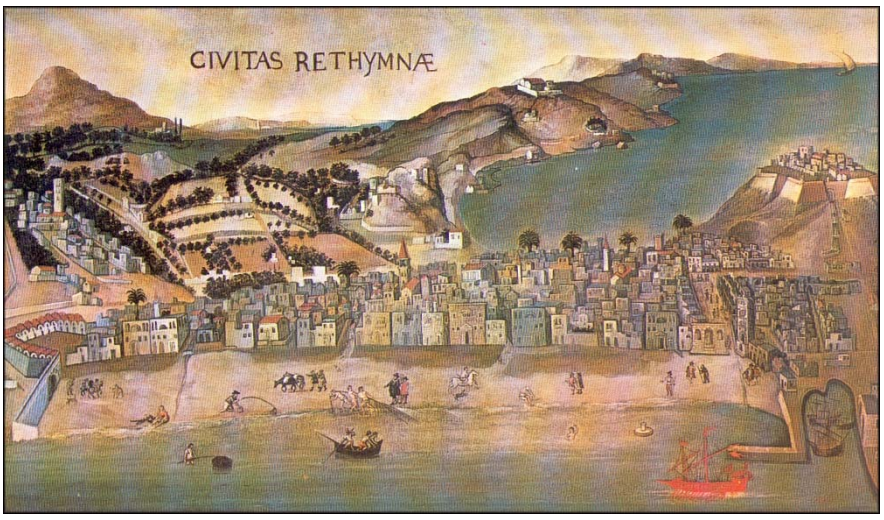

Şekil 2.10 Venedik Dönemi'nde Resmo şehri (1620) [45]

Venedik soylularının toplanma yeri olarak 16. Yüzyılın ortalarında inşa edilen Loca, kare planlı ve yerden yükseltilmiş bir taş yapıdır. Açıklık oranları ve malzeme kullanımıyla

Rönesans mimarisinin özelliklerini göstermektedir. Osmanlı egemenliğinde Hacı İbrahim Ağa tarafından sultanın emri ile camiye çevrilmiştir [41]. Bu yapı camiye çevrilirken sadece bir minare eklenmiştir, üst örtüsü değiştirilmemiştir (Şekil 2.11). Bugün minaresinden ve çevresindeki eklerden arındırılmış olan yapı Arkeoloji Müzesi'nin dükkanı olarak hizmet vermektedir (Şekil 2.12). Yapının bugünkü hali, ilk yapıldığı döneme referans verse de 1930'lu yıllara kadar Venedik Locası da melez bir yapı sergilemiştir.

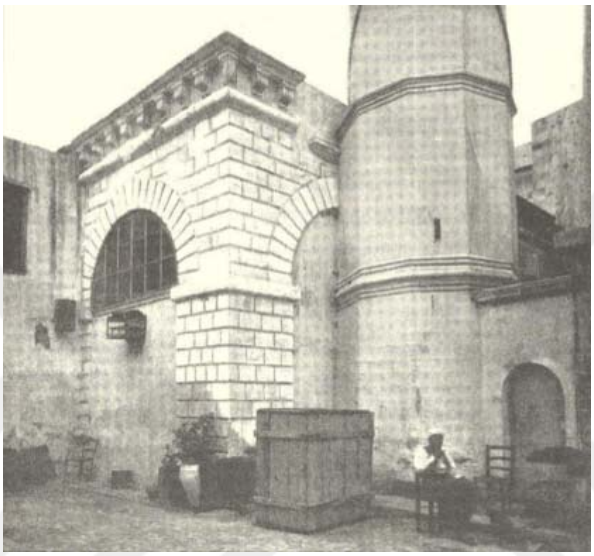

Şekil 2.11 Hacı İbrahim Ağa Camisi [47]

Şekil 2.12 Venedik Locası ve çörten detayı (2013)

Venedik Dönemi'nin son yıllarında yapılan Rimondi Çeşmesi Resmo'daki bir başka önemli melez yapıdır. Bu çeşmeye Osmanlı Dönemi'nde iki ayak üzerine oturan bir kubbe eklenmiştir (Digital Crete, 2005). Bugün bir ayağı ve kubbesi yıkık durumda olan çeşmenin üzerinde hem Osmanlı Dönemi'ne ait hem de Venedik Dönemi'ne ait izler

görmek mümkündür (Şekil 2.13). Şekil 2.13'deki fotoğrafta gri renkli katmanla yapının Venedik Dönemi'nde yapılan kısmı, kırmızı renkli katmanla da Osmanlı döneminde yapılan ekleri gösterilmiştir.

Şekil 2.13 Rimondi Çeşmesi (2013)

El değiştiren Resmo'nun dönüşümde camiler kadar çeşmelerin de önemli bir rolü olmuştur. Venedik döneminin meydanları camilerin aldığı mahallere dönüşürken, sokak aralarındaki küçük meydanlar ve kapı önü avluları korunmuştur. Dimakopoulos (2001), Resmo evleri üzerine yaptığı çalışmasında bu meydancıkları da belgelemiştir. Alan çalışması sırasında, günümüze kadar korunmuş olan bu küçük meydanların bazılarına Osmanlı hakimiyetinde çeşme yapıldığı tespit edilmiştir. Bu sokak dokusu da çeşmeler de günümüze kadar korunmuştur.

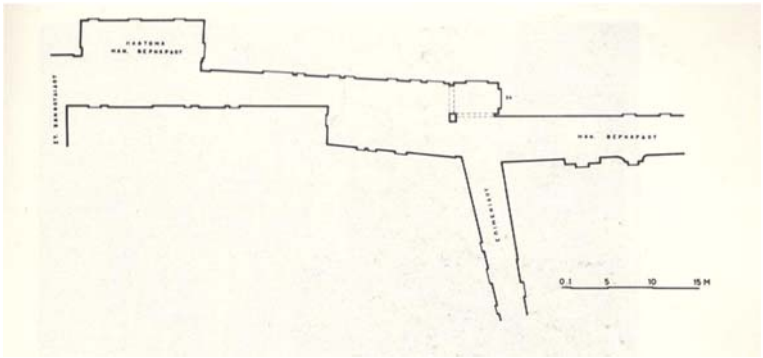

Şekil 2.14 Vernardou Sokağı'ndaki kapı önü avlusu [37]

Venedik döneminde oluşan bu sokak dokusuna Osmanlılar da kendi mahalle gelenekleriyle eklemlemlenmiştir. Şekil 2.15'te P. Grigoriou Sokağı'ndaki küçük meydanda Osmanlı hakimiyetinde yapılan Kasım Bey Çeşmesi görülmektedir.

Şekil 2.15 Kasım Bey Çeşmesi (2015)

Şehrin dokusu ağırlıklı olarak iki ve yer yer de üç katlı yapıların duvarlarıyla tanımlanmış dar sokaklardan oluşmaktadır. Sokakların en belirgin özelliklerinden bir tanesi iki sokağın kesişiminde bulunan binaların köşe bitişleridir (Şekil 2.16). Dimakopoulos bu durumu Ada'nın geçirdiği 1508 depremiyle ilişkilendirmektedir [37]. Geç Ortaçağ kalelerinde görülen bu şevli duvarlar Resmo'daki Venedik Kalesi'nde de görülmektedir. Venedik Kalesi'nin şevli duvarları yapının sağlamlığını sağladığı kadar, ele geçirilme güçlüğünü de sağlamaktadır. Şevli duvarların yapı adalarındaki kullanımını depremin yanısıra Ada'nın geçirdiği sel felaketleri ile de ilişkilendirmek mümkündür.

Şekil 2.16 Xanthoudidou ve Radamanthios Sokakları'nın köşesindeki şevli duvar (2015)

Resmo eski şehideki sokakların bazılarında Venedik hakimiyetinde yapılmış tonozlu ve kemerli geçişler görülmektedir. Bu geçişlerin bazılarının üzerlerinde konuta ait bir bölüm de bulunmaktadır [37]. Venedik Dönemi'ine ait geçişlerin çok azı günümüze kadar ulaşabilmiştir (Şekil 2.17).

Şekil 2.17 Tsagri Sokağı'ndaki kemerli geçiş (2013)

Konut dokusunu incelediğimizde, Venedik hakimiyetinde inşa edilen mevcut konutların ikinci ve bazen de üçüncü katlarına Osmanlı hakimiyetinde ahşap çıkmaların ve kafesli alçak pencerelerin eklendiğini görmekteyiz (Şekil 2.18). Pencerelerin ahşap kafesleri korunamamış olsa da, ahşap çıkmaların bir kısmı günümüze kadar ulaşmıştır (Şekil 2.19).

Şekil 2.18 Resmo eski şehirde bir sokak [47]

Şekil 2.19 Thessalonikis Sokağı (2015)

Şekil 2.20'de Venedik arması ile Osmanlı döneminde yapılmış ahşap çıkma bir arada görülmektedir.

Şekil 2.20 Melchisedek Sokağı'nda bir konut (2013)

Biraz daha detaylı inceleyip yapılardaki süslemelere baktığımızda yer yer Mısır etkileri bile görmek mümkündür. Şekil 2.21'de Resmo'daki kapı ve pencere süslemelerinin çeşitliliğini gösteren bir kolaj yapılmıştır.

Şekil 2.21 Resmo'daki kapı ve pencere süslemelerinden örnekler (2013)

Resmo Eski Şehir içindeki yapılarda yerel mimarinin etkileri de görülmektedir. Konutların yağmur suları cephe yüzeyindeki yağmur oluklarıyla atılmaktadır. Daha çok

Girit kırsalında görülen bu özellik, şehir içindeki konutlarda da karşımıza çıkmaktadır (Şekil 2.22).

Şekil 2.22 Yerel mimaride görülen yağmur oluğu detayı (2013)

Öte yandan, Venedik dönemi yapılarında da Girit'e özel istisnalardan söz edilmektedir. Arkeolog Kostas Giapitzoglou [49], Venediklilerin kapı üzerine yazı yazma geleneği olmadığını, ancak Girit'te böyle bir geleneğin olduğunu ve Resmo'daki bazı Venedik dönemi konutlarında kapı üstü yazıları görüldüğünü belirtmiştir (Şekil 2.23).

Şekil 2.23 Kleidi Sokağı'nda Venedik Dönemi'nde yapılmış bir konutun kapısı

Bu noktada dikkat çekici bir başka durum da bazı konutların kapı üstü yazılarının hem Yunanca hem de Osmanlı Türkçesi ile yazılmış oluşudur. Şekil 2.24'teki örnek Arkadiou

Caddesi’ndeki en eski konutlardan bir tanesidir. Venedik Dönemi’nde yapılmış olan bu konut bugün Resmo’nun en önemli ailelerinden bir tanesi olan Drandakislere aittir. Şekil 2.24’te kapı üzerinde "Sene 1260 15 Za Hüvellahu'l-'âlâ maşaallah 1844 Kasım 25" yazdığı görülmektedir. Giritlilere ait kapı üstü yazısı geleneğinin Venedik Dönemi’nde inşa edilmiş bir konutta Yunan ve Arap harfleriyle sürdürülüşü, Resmo’daki mimarinin yüzyıllar boyunca üst üste yığıldığının ve kültürlerin iç içeliğinin küçük bir göstergesidir.

Şekil 2.24 Arkadiou Caddesi’ndeki 154 numaralı konut ve kapı üstü yazısı

Şekil 2.25’te Resmo eski şehir içerisinde bir sokak resmedilmiştir. 1918 yılına ait olan bu resimde Resmo eski şehrin sokak dokusundaki melezlik de açıkça okunmaktadır. Venedik hakimiyetinde inşa edilmiş bina köşelerindeki şevli duvarlar ve geçişler ile Osmanlı hakimiyetinde yapılara eklemlenmiş ahşap çıkmalar ve kafesli alçak pencereler resimde bir arada görülmektedir.

Şekil 2.25 Resmo eski şehirde bir sokak [47]

Resmo'nun Osmanlı hakimiyetine geçişiyle konut dokusunda da önemli değişiklikler meydana gelmiştir. Venedik Dönemi'nde Rönesans mimarisinin izlerini taşıyan konutların düz damları yerini kiremit kaplı beşik çatılara bırakmıştır. Konutların birinci ve zaman zaman da ikinci katlarına köşk adı verilen ahşap çıkmalar eklenmiştir (Şekil 2.26). Bu çıkmalar, çok az istisna dışında, kat boyunca cephenin bütününü kaplamaktadır. Bağdadi cephe sistemiyle inşa edilen bu köşkler aşhap göğüsleme ve desteklerle taşıtılmışlardır. Konutların zemin katları genellikle dükkan, depo ya da kiler olarak kullanılmaktadır. Zemin kattaki dükkan girişleri basık kemerli geniş açıklıklardır. Basık kemerin etrafında genellikle kum taşından yapılmış lento bulunmaktadır (Didonis, 1985). Cephelere eklenmiş ahşap kafesli pencereler de yine Osmanlı egemenliğinde

konut dokusuna yapılan önemli müdahalelerdir. Konutlardaki pencere açıklıkları farklı oranlarıyla dikkat çekse de ahşap kafeslerden günümüze ulaşan olmamıştır.

Şekil 2.26 Resmo eski şehirdeki ahşap çıkmalardan örnekler (2015)

Osmanlıların Resmo'daki mimari yaklaşımının yeni cami ya da yeni yapı yapmak yerine var olanı dönüştürmek ya da ona eklemlenmek olduğunu söylemek mümkündür. Bu tavırda kuşkusuz Kandiye'nin yaklaşık yirmi beş yıl süren bir savaşın sonunda elde edilmesinin, bir başka deyişle Resmo'nun Osmanlılaştırma sürecinin ilk yıllarında Kandiye'de savaşın sürmesinin rolü büyüktür. Buradan yola çıkarak, Osmanlı'nın yirmi beş yıl boyunca, Ada'yı tam olarak ele geçirememiş oluşunun mimaride de bir tedirginlik ya da bir çeşit acelecelikle sonuçlandığını söylemek mümkündür. İmparatorluğun 17.yüzyıldaki ekonomik koşullarını da göz önüne alarak, Ada'da bir yandan savaş sürerken Resmo gibi kendi halinde bir şehre büyük yatırımlar yapmayı gerektirecek bir durum olmadığı düşünülebilir. Ersin Gülsoy [7], Girit Savaşı'nın başladığı 1645 yılının *sıvış yılı* olduğuna dikkat çekerek imparatorluğun ekonomisinin giderek gerilemeye başladığını belirtmektedir. Osmanlı İmparatorluğu'nda gelirler güneş yılına, giderler de ay yılına göre hesaplanmaktadır. Bu iki yıl arasındaki 11 günlük fark 33 yılda bir geliri olmayan ama gideri olan bir yıla sebebiyet vermektedir. Bu durum da imparatorlukta ekonomik olarak önemli bütçe açıklarıyla ve sıkıntılarla sonuçlanmaktadır [49]. Gülsoy [7], malî sıkıntıdaki imapartorluğun Girit Savaşı'nı zorluklar ve yokluk içinde sürdüğünü belirtmektedir. Resmo'da ortaya çıkan yeni müslüman nüfus, imparatorluğun ekonomik durumunun da etkisiyle, mevcut Venedik

dokusunu kendi alışkanlıkları ve yapı pratikleriyle değiştirmiş ve ona eklemlenerek yeni bir yerellik üretmiştir.

Şekil 2.27 Thessalonikis Sokağı'nın görünüşü [13]

Osmanlı döneminde Resmo'nun kendi halindeliği, ekonomik olarak da Ada'nın diğer şehirlerinin belki biraz gerisinde oluşu, yatırım yapılmasını önlemiş ve var olan mimarinin korunmasına sebep olmuştur. Yukarıda sıradışı bir karışım olarak anlatılmaya çalışılan bu mimari tek başına okunması neredeyse imkansız, yüzyıllar boyunca üst üste yığılmış bir kültürün ürünüdür. Burada salt bir Osmanlı ya da Venedik mimarisinden söz etmenin ve buna karşılık gelecek bir dönem üzerine çalışmanın pek mümkün olmadığı görülmektedir. Oysa, Ada'nın bir diğer şehri Hanya'da Venedik dönemi ve Osmanlı dönemi yapıları daha net ayrışmaktadır. Resmo'da olduğu gibi tek bir yapı üzerinde görülen farklı katmanlardan söz etmek Hanya'daki yapılar için çok mümkün değildir. Hanya şehrinde ağırlıklı olarak Venedik dönemine ait izler görülse de buradaki melezliğin "şehir" ölçeğinde olduğu düşünülebilir. Ada'nın en büyük şehri Kandiye ise, içinde korunabilmiş bir eski şehir olmadığı için bu değerlendirmenin dışında tutulmuştur. Böyle bir ortamda, Resmo'daki "yapı" ölçeğinde görülen mimari melezliğin, Girit özelinde "sıradışı" olduğu düşünülmektedir. Şekil 2.27'de bu bölüme konu olan melezliği Thessalonikis Sokağı'ndaki konutların cephelerinde; gerek açıklık boyutlarındaki farklılıklar, gerek malzeme kullanmındaki farklılıklar, gerekse yapı elemanlarının birbirleriyle olan ilişkileri üzerinden okumak mümkündür. Resmo'daki mimari yüzyıllar boyunca birbirine eklemlenenen çok katmanlı bir yerelliğin ürünüdür. 3. bölümde Resmo'daki mimaride görülen bu melezliğin Resmo'nun sosyal ve kültürel

dokusuyla olan ilişkisi, Resmo Mülteci Rehabilitasyon Komitesi belgeleri üzerinden değerlendirilmeye çalışılacaktır.

BÖLÜM 3

ARŞİV VE ALAN ÇALIŞMASI

3.1 Resmo Mülteci Rehabilitasyon Komitesi Belgeleri

30 Ocak 1923 yılında Türkiye ile Yunanistan arasında imzalanan Lozan Antlaşması ile Yunanistan'da yaşayan müslüman nüfus ile Türkiye'de yaşayan Rum-Ortodoks nüfusun mübadele edilmesine karar verilmiştir. Batı Trakya'daki müslümanlar ile İstanbul'da yaşayan Rum nüfus bu kararın dışında bırakılmıştır. Mübadele edilen ahaliye ait taşınmazların kayıt ve tasfiye sürecini yürütmek üzere, Muhtelit Mübadele Komisyonu kurulmuştur. Karma Komisyon; Türkiye ve Yunanistan'ı temsil eden dörder üye ve Birinci Dünya Savaşı'na katılmayan devletleri temsil eden üç üye ile oluşturulmuştur. Antlaşma gereğince Karma Komisyon'a, ekonomisi kurulduğu ülkeye bağlı olmak kaydıyla, gerektiği durumlarda alt-komisyonlar kurma yetkisi verilmiştir [22]. Sayısı sürekli artan mülteciler karşısında çaresiz kalan Yunan hükümetinin önerisiyle, Kasım 1923'te Yunanistan Mülteci Rehabilitasyon Komitesi kurulmuştur. 1930 yılına kadar hizmet veren bu kurum mübadillerin yerleştirilmesi konusunda üç temel ilke ile hareket etmiştir. Birinci ilke, mültecilerin iskânını kentsel ve kırsal geçmişlerine göre düzenlemektir. İkincisi, bir bölgeden gelen mültecileri toplu olarak yeni bir bölgeye yerleştirmektir. Üçüncüsü de mültecileri kalıcı olarak yerleştirmeden önce, onlara üç farklı yerde iskân izni tanımaktır [22]. Rehabilitasyon kelimesi, yeniden yerleştirmenin yanı sıra etimolojik olarak yeniden alıştırmayı; toplumdan uzak kalmış bir kimseyi yeniden topluma kabul etmeyi, eğitmeyi de içerir [50]. Mülteci Rehabilitasyon Komitesi'nin yukarıda sayılan üç ilkesi ile Yunanistan'a göç eden mübadillerin uyum sorununun ne kadar aşıldığı tartışılabilir. Bir anda 1.600.000 insanın yerinden edildiği bir ortamda rehabilitasyon bütün gerilimleri örtmeye çalışan serin bir örtü gibidir.

Bu çalışmanın temel kaynağı, Lozan Antlaşması'ndan sonra mübadele edilen ahaliye ait taşınmazların Resmo'daki kaydını tutan Resmo Mülteci Rehabilitasyon Komitesi belgeleridir. Bu belgelerin 1624 adedi Girit'teki Akdeniz Araştırmaları Enstitüsü tarafından "Digital Crete" projesi kapsamında kataloglanmış ve online olarak yayınlanmıştır [41]. Bu çalışma kapsamında, henüz kataloglanmamış ve yayınlanmamış olanlarla birlikte toplam 2456 adet belge incelenmiştir. Bu belgeler, el değiştiren taşınmazların ilk ve ikinci sahiplerine, bu sahiplerin *yerli, mülteci ve Ermeni* olarak sınıflandırılmış kimliklerine, taşınmazların el değiştirme biçimlerine ve bedellerine, bulundukları yere, sınır komşularına ve eğer bu mülk bir yapı ise yapının basit deskripsiyonuna ve temel özelliklerine ilişkin bilgiler içermektedir. İncelenen belgelerin bir örneği Şekil 3.1'de görülmektedir. Bu belgenin Yunanca transkripsiyonu ve Türkçe tercümesi de Şekil 3.1.2'de sunulmuştur.

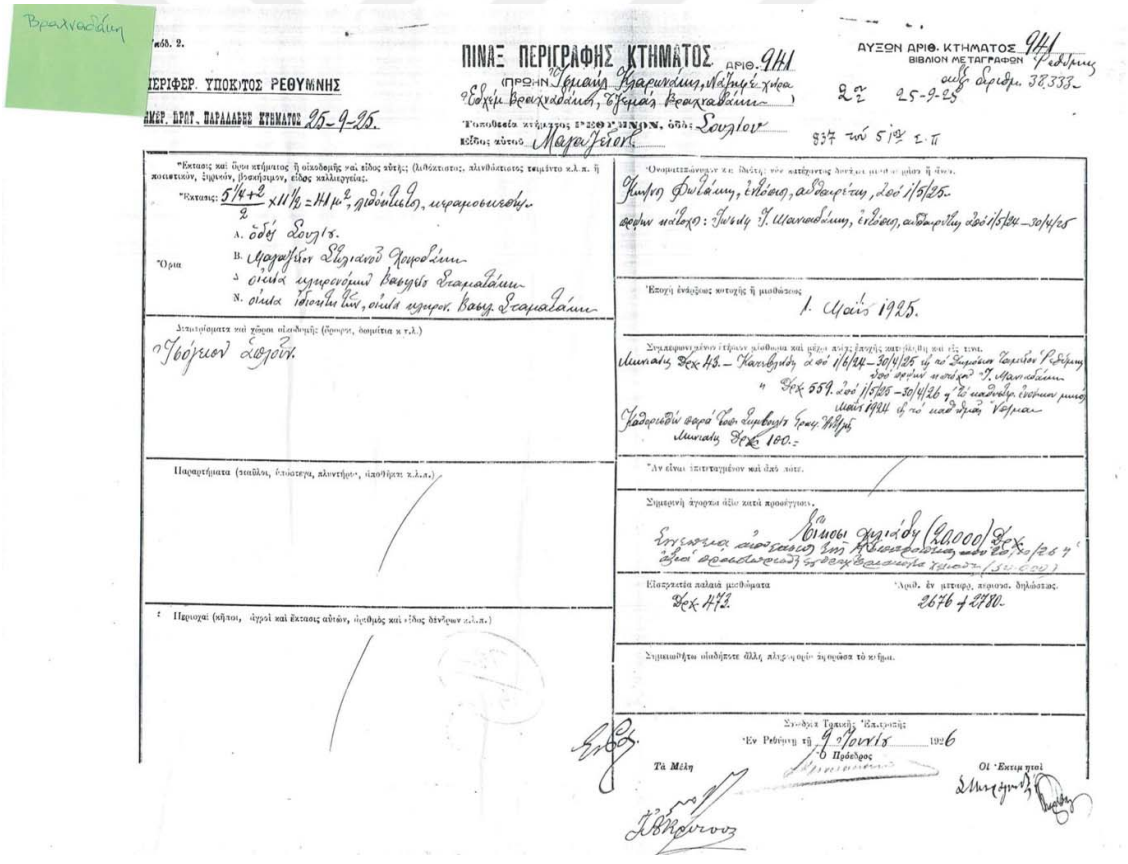
ΠΙΝΑΞ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗΣ ΚΤΗΜΑΤΟΣ ΑΡΙΘ. 941

ΑΥΞΩΝ ΑΡΙΘ. ΚΤΗΜΑΤΟΣ 941

ΠΕΡΙΦΕΡ. ΥΠΟΚΥΤΟΣ ΡΕΘΥΜΝΗΣ

ΗΜΕΡ. ΠΡΟΤ. ΠΑΡΑΔΟΣΕΩΣ ΚΤΗΜΑΤΟΣ 25-9-25

Σοφοκλέους

Μαραβέτσι

Ιουλίου 1925.

Μισθ. Δρχ 45.– Καταβλήθη από 1/6/24–30/4/25 υπό του Συμβολ. Τριμελ. Ρ. Επιτρ. Μισθ. Δρχ 559. από 1/5/25–30/4/26 υπό του παιδαγ. ένεκεν μισθ. Μαΐου 1926 υπό του διδ. Νοεμ.

Μισθ. Δρχ 100.–

Τούρκων Σωζόντ.

Χαδζηαβδή παρά Νοτ. Συμβολ. Τριμ. Ν. Ρεθύμ.

Σημειωθήτω οιονδήποτε άλλο πληροφορίαν δυνάμενον να συμβάλη εις το κύρος.

Δρχ 442

2676 + 2780

Ρέθυμνη τη 9 Ιουνίου 1926

Τὰ Μέλη

Ὁ Πρόεδρος

Οἱ Ἐκτιμηταί

Şekil 3.1.1 Resmo Mülteci Rehabilitasyon Komitesi 941 numaralı belge

Ιδιοκτήτης Πρώην	Κλαρωνάκι Ισμαήλ, Βραχναδάκι Ναζιφέ, χήρα Βραχναδάκι Εδχέμ, Βραχναδάκις Τζεμάλ.
Αριθ. Πίνακα	941
Ιδιότητα κατόχου	Εντ.
Οδός	Σουλίου
Α/Α	2070
Άλλες πληροφορίες	
Αξία κατά την καταγραφή	Είκοσι χιλιαδες (20.000δρχ.) Συνεπεία αποφάσεωςτης Κ. Επιτροπής από 20/10/1926 η αξία προεπικυρώθη εις δραχμάς Τριάκοντα (30.000).
Αριθ. Μεταφρ. Περιο. Δηλώσεος	2676, 2780
Είδος ιδιοκτησίας	Μαγαζείον
Εισπρακτέα παλιά μισθώματα	473 δρχ.
Έκταση	5 1/4+2:2 * 11 1/2=41τμ.
Επαρχία	
Εποχή κατοχής	1 Μαΐου 1925
Ημερομηνία παραλαβής κτήματος	25/9/1925
Ημερομηνία συνεδρίας	9/6/1926
Θέση	
Κάτοχος Νυν	Φωτάκις Κωνσταντίνος Πρώην κάτοχος: Μανιαδάκις Ιωσήφ Ι.
Λ/Κ	Μαγαζί Ντόπιος Ντόπιος - Αυθαίρετα Μαγαζί - Αυθαίρετα
Όρια	Α. Σουλίου. Δ. Σταματάκι Βασίλειου κληρονόμοι, οικία. Β. Χουρδάκι Στυλιανού, οικία. Ν. Ιδιοκτητών, οικία και Σταματάκι Βασίλειου κληρονόμοι, οικία.
Παραρτήματα	
Παρατηρήσεις	
Περιγραφή χώρου	Λιθόκτιστος, κεραμοσκεπής.
Περιοχές	
Στοιχεία επίταξης	
Στοιχεία μισθώματος	Καθορισθέν παρά Τοπ. Γραφ. Συμβουλίου Ανταλλαγής. Μηνιαίως δρχ. 100. Μηνιαίως δρχ. 43. Κατεβλήθη από 1/6/1924 έως 30/4/1925 εις το Δημοσ. Ταμείον Ρεθύμνης. Κατεβλήθη δρχ. 559, από 1/5/1925 έως 30/4/1926 και το καθυστερούμενον ενοίκιον μηνός Μαΐου 1924 εις το καθ' ημάς υποκατάστημα.
Τρόπος κατοχής	Φωτάκις Κωνσταντίνος, εντόπιος, αυθαιρέτως, από 1/5/1925 Πρώην κάτοχος: Μανιαδάκις Ιωσήφ Ι., εντόπιος αυθαιρέτως, από 1/5/1924 έως 30/4/1925.
Χαρακτηριστικά	Ισόγειον απλούν.
Χωριό	

İLK SAHİBİ	Klaronaki İsmail, Vrahnadaki Ethem'in dul eşi Vrahnadaki Nazife, Vrahnadaki Cemal
TABLO NUMARASI	941
YENİ SAHİBİNİN KİMLİĞİ-NİTELİĞİ	Yerli
SOKAK	Souliou
İŞLEM NUMARASI	2070
DİĞER BİLGİLER	
TESCİL TARİHİNDEKİ DEĞERİ	20.000 drahmi. Komitenin 20/10/1926 tarihli kararıyla 30.000 drahmi değer biçildi.
GAYRİMENKUL BEYAN NUMARASI	2676, 2780
MÜLK TÜRÜ	Dükkan
TAHSİL EDİLECEK ESKİ KİRALAR	473 drahmi
ALAN	5 1/4+2:2 * 11 1/2=41 m²
İLÇE	
ALINMA TARİHİ	1.May.25
MAKBUZ TARİHİ	25/9/1925
KOMİTE/KURULTAY TARİHİ	9/6/1926
KONUM	
YENİ SAHİBİ	Fotakis Konstantinos İlk Sahibi: Maniadakis Yosif İ.
ANAHTAR KELİMELER	Dükkan, Yerli, Yerli - Ruhsatsız, Dükkan - Ruhsatsız
KOMŞULAR	D. Souliou B. Stamakataki Vasiliou'nun varisleri, ev K. Chourdaki Stilianou, ev G. Mülk sahibi, ev ve Stamakataki Vasiliou'nun varisleri, ev
EKLER	
NOTLAR	
TANIM	Kagir, kiremit çatı
ÇEVRE	
EL KONULAN ÖĞELER	
KİRA BİLGİSİ	Mübadele komisyonu tarafından aylık 100 drahmi olarak belirlenmiş Aylık 43 drahmi 1/6/1924'ten 30/4/1925'e kadar Resmo Devlet Tahsilat Dairesine ödenmiş 559 drahmi ödenmiş, 1/5/1925'ten 30/4/1926'e kadar ve Mayıs1924'ten itibaren gecikmiş kiralar şubeye ödenmiş
TASARRUF BİÇİMİ	Fotakis Konstantinos, yerli, ruhsatsız, 1/5/1925'ten itibaren İlk Sahibi: Maniadakis Yosif I., yerli ruhsatsız, 1/5/1924'ten 30/4/1925'e kadar
ÖZELLİKLER	Tek mekan, zemin kat
KÖY	

Şekil 3.1.2 Resmo Mülteci Rehabilitasyon Komitesi 941 numaralı belgenin Yunanca transkripsiyonu ve Türkçe tercümesi

Söz konusu taşınmazların sokak numaralarının olmayışı, belgelerde göze çarpan ilk eksikliktir. Öte yandan sokak isimleri de zaman içerisinde değişmiştir. Dolayısıyla bu belgelere ait taşınmazların bugün var olan yapılar ile eşleştirilebilmesi için, hem sokak isimlerinin yeni karşılıklarını bulmak hem de komisyonun çalışma ilkeleri hakkında fikir sahibi olmak ve bu konuda yorum yapabilmek için basit de olsa bir çalışma sistemi

geliştirmek gerekmektedir. Toplam belge sayısını bilinmemesi bir başka önemli eksikliktir. Belgeler ağırlıklı olarak 1925-1926 tarihlerinde düzenlenmiştir, ancak, az sayıda da olsa, 1985'e kadar uzanan kayıtlara rastlamak mümkündür.

Bu çalışma için belgeler, şehir içi ve şehir dışı olmak üzere iki alt gruba ayrılmıştır. Bu ayrımın ilk sebebi, Mülteci Rehabilitasyon Komitesi'nin temel iskân politikasının mültecilerin kentsel ya da kırsal geçmişlerine göre yerleştirilmesine dayanmasıdır [51]. İkinci sebep de, böylesine büyük bir yerleştirmede şehir içinde karşılaşılabilecek sorunlar ile şehir dışında karşılaşılabilecek sorunların farklı oluşudur. Eski şehir içinde değişen sokak isimleri güncellenmiş ve bu belgeler sokak isimlerine göre yeniden tasnif edilmiştir. Bu sınıflandırmaya göre Resmo eski şehir içinde el değiştirmelerin yoğun olduğu sokaklar tespit edilmiştir. Her iki gruptaki el değiştirmelerin ikinci sahiplerinin kimliklerine göre olan dağılımlarına bakılmıştır. Her iki grupta da ikinci sahibinin kimliği belirsiz olan belge sayısının çokluğu nedeniyle, dengelerin her an değişebileceği görülmektedir (Şekil 3.1.3, 3.4, 3.5). Dolayısıyla bu konuda bir yorum yapabilmek için öncelikle kimliği belirsiz belgelerin göz ardı edilmesi gerekmektedir. Bu kabule göre, Resmo'da mübadele sırasında el değiştiren taşınmazların ikinci sahipleri ağırlıklı olarak Resmolu yerli halktır. Öte yandan Türkiye-Yunanistan nüfus mübadelesi sırasında Yunanistan'a gelen mübadil sayısının, Yunanistan'dan ayrılan mübadil sayısının üç katı olduğu bilinmektedir [21]. Sadece bu koşulda bile gelen mübadillerin iskanı oldukça zor bir konu iken, ayrılan mübadillerden boşalan yerlere ağırlıklı olarak yerli halkın yerleşmiş olması durumu daha da karmaşıklaştırmıştır. Nikos Andriotis [52], Girit'teki müslüman nüfus ile hristiyan nüfus arasındaki anlaşmazlıkları ve zorla yerinden etmeleri 1821'de başlayan tarım krizi ile ilişkilendirmiş ve bu yağmalamaların 1923'teki nüfus mübadelesine dek sürdüğünü belirtmiştir. Bu nedenle, mübadele komisyonunun, mübadillerin iskanını sağlamanın yanısıra, müslümanlardan boşalan yerleri yağmalayanların tapularını veren bir onay mercii gibi çalıştığını öne sürmüştür. Bununla beraber, baştaki kabule geri dönüp belirsizlerin hepsinin mülteci olduğunu varsaysak bile, gelen nüfus ve giden nüfus arasındaki dengesizlik Resmo'ya gelen bir kısım mübadilin nereye yerleştirildiği sorusunu akla getirmektedir. Gelen nüfus ile giden nüfus birbirine eşit olsaydı da, müslümanlara ait 2456 taşınmazın 1018 adedinin yerlilere tahsis edilmiş olması bile bu sorunun varlığı için yeterlidir. Bu sorun iki farklı

yolla çözülmüş olabilir: ya şehir içinde mevcut mülkiyet dokusunu değiştirerek ya da mübadiller için şehir dışında yeni yerleşmeler yaparak. Her iki çözüm de mekânsal olarak önemli bir değişikliğe işaret etmektedir ancak bu çalışmanın odağı Resmo eski şehir içindeki taşınmazlar ve onların el değiştirmelerinin sebep olduğu mekânsal sonuçlardır.

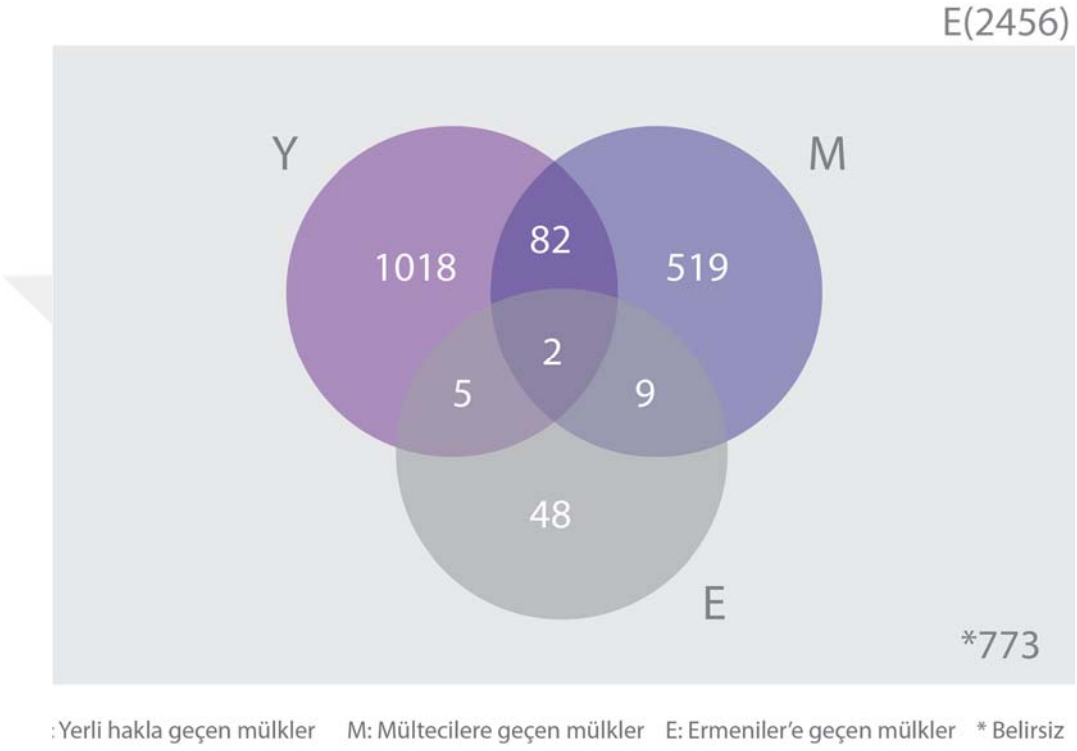

Şekil 3.1.3 Resmo Mülteci Rehabilitasyon Komitesi Belgelerinin, ikinci sahiplerinin kimliklerine göre dağılımı

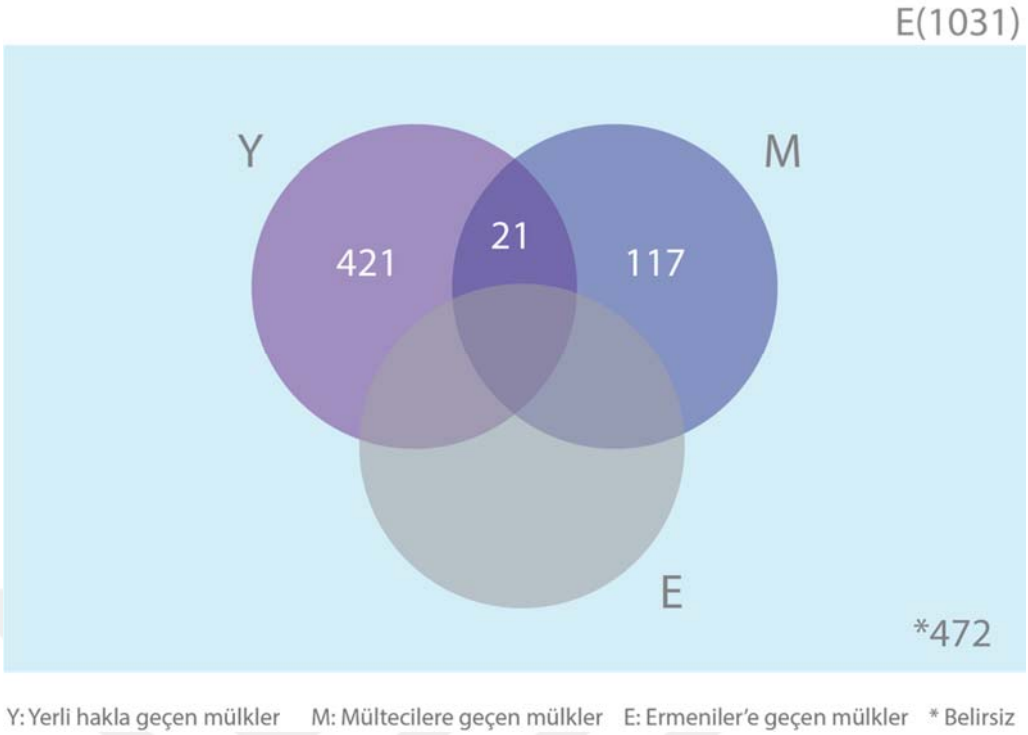

Şekil 3.1.4 Şehir dışındaki Resmo Mülteci Rehabilitasyon Komitesi Belgelerinin, ikinci sahiplerinin kimliklerine göre dağılımı

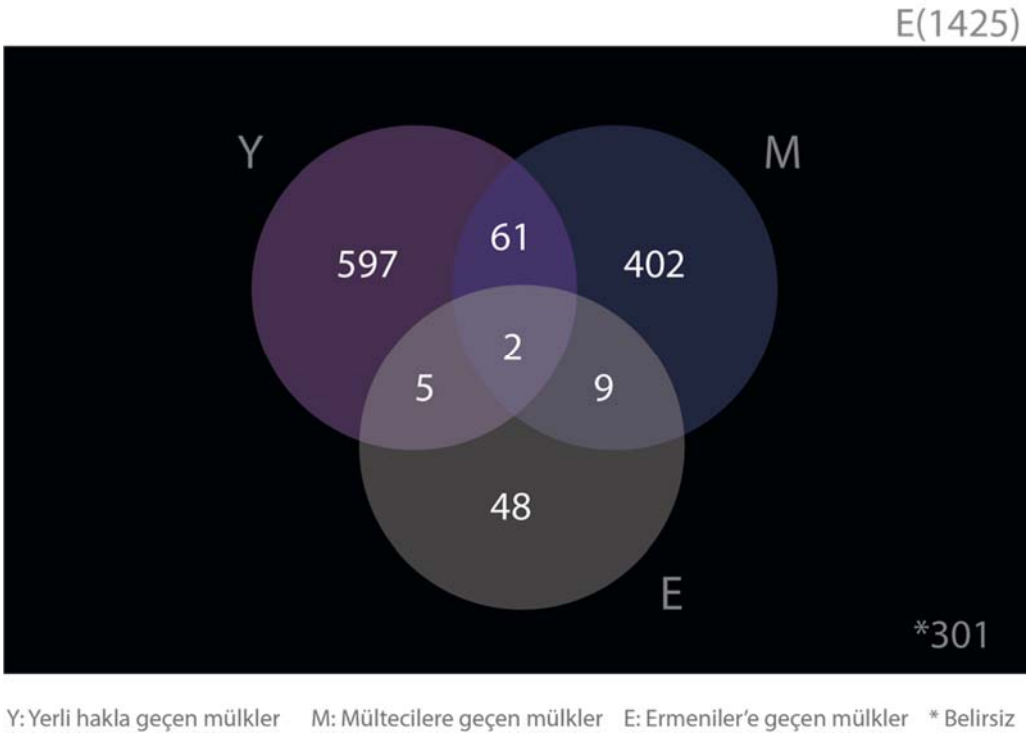

Şekil 3.1.5 Şehir içindeki Resmo Mülteci Rehabilitasyon Komitesi Belgelerinin, ikinci sahiplerinin kimliklerine göre dağılımı

Resmo eski şehir içinde el değiştiren 1425 adet taşınmaz, sokak isimlerine ve ikinci sahiplerinin kimliklerine göre tekrar sınıflandırılmış ve bu bilgilerle Çizelge 3.1.1 oluşturulmuştur. Böylelikle el değiştirmelerin yoğunlaştığı ve azaldığı bölgeler tespit edilmiştir. Çizelge 3.1.2'de el değiştirmelerin sokaklara göre olan yoğunlukları gösterilmiştir. Bu çizelgeye göre, el değiştirmelerin en yoğun olduğu sokak, Akropolis'tir. Andriotis [52], çalışmasında 19. yüzyılda Girit'te yaşanan tarım krizi nedeniyle şehir dışındaki müslümanların evlerine ve tarlalarına saldırıldığını ve kendilerini güvende hissetmeyen müslümanların gruplar halinde şehir içine taşınmak zorunda kaldıklarını belirtmiştir. Bu gruplar, ekonomik nedenlerden dolayı Resmo Kalesi içindeki küçük ve eski konutları tercih etmek zorunda kalmışlardır. Bugün yok edilmiş olan Akropolis'in o dönem Resmo Kalesi içinde olduğunu düşünürsek, en yoğun el değiştirmelerin bir müslüman bölgesi olan kale içinde gerçekleşmesine de şaşırmamak gerekir. Yoğunluğun görüldüğü diğer bölgelerden Arkadiou, Konstantinopoleos ve Souliou Sokakları, hem Osmanlı döneminde hem de bugün Resmo'nun en önemli ticaret akslarıdır. Thessalonikis, K. Paleologou, Nikiforou Foka ve P. Koroneou ise konut dokusunun yoğun olduğu sokaklardır. Yine bu sokaklardan Arkadiou'nun ve K. Paleologou'nun bir kısmının Osmanlı döneminde yapılaşmış oluşunun, müslüman nüfusunun ve dolayısıyla el değiştirmelerin yoğunluğuna sebep olduğunu düşünmek mümkündür. Ancak Çizelge 3.1.2'yi değerlendirirken sokakların uzunlukları da dikkate alınmalıdır. Örneğin L. Katsoni gibi beş-altı yapının bulunduğu küçük bir sokakta iki taşınmazın el değiştirmiş olması, el değiştirme çizelgesinde düşük bir yoğunluk sayılabilecekken, o sokakta yaşayan müslüman ve hristiyan nüfusun oranı açısından yoğun olarak nitelenebilir. Dolayısıyla Çizelge 3.1.2'yi nüfus ve el değiştirme yoğunluklarıyla ilgili yorum yapabilmek için bir altlık olarak değerlendirmek daha doğru olacaktır.

Mültecilerin yerleştirildikleri sokakları daha detaylı inceleyebilmek için Çizelge 3.1.3 oluşturulmuştur. Bu çizelgede mültecilerin ağırlıklı olarak Nikiforu Foka, Thessalonikis ve P. Koroneou gibi el değiştirmelerin ve konut dokusunun yoğun olduğu sokaklara yerleştirildiğini görmekteyiz. Öte yandan yine el değiştirmelerin yoğun olarak görüldüğü Arkadiou, Konstantinopoleos ve Souliou gibi önemli ticaret akslarına oldukça

az sayıda mülteci yerleştirildiği görülmektedir. Çizelge 3.1.3'e göre, önemli ticaret akslarındaki taşınmazlar yerli halkın eline geçmiştir. Bunun yanı sıra Resmo'daki hristiyan nüfusun yoğun olarak yaşadığı Megali Porta ve Tistso mahallerininin kesişiminde yer alan Aya Varvara Sokağı'ndaki taşınmazların da yerli halka geçtiği görülmektedir. Bu durum, Andriotis'in mültecilerin gelişinden önce yaşanan işgaller karşısında mübadele komisyonunun bir onay mercii gibi çalıştığı savını doğrular niteliktedir.

Çizelge 3.1.4'te yerlilerin rağbet etmediği, dolayısıyla da mültecilerin yoğun olarak yerleştirildiği sokaklar öne çıkartılmıştır. Bu çizelgeye göre, Thrakis, Lasthenous, Nikiforou Foka, Radamanthios ve Smirnis sokaklarına yerleştirilen toplam mülteci sayısı 94 iken yerli sayısı 22'dir. Özellikle bir önceki paragrafta anlatılan yerli halkın ticaret akslarına olan ilgileri düşünüldüğünde, bu sokakların yerli halk tarafından tercih edilmeyişini konut bölgeleri olmalarıyla ilişkilendirmek mümkündür. Öte yandan, Nikiforu Foka Sokağı dışında, bu sokaklardaki el değiştirmelerin yoğun olmadığı da bilinmektedir. Bu ikili durum, mültecilerin gruplar halinde yoğunlaşmasının da önüne geçmiştir. Bu noktada, Nikiforou Foka Sokağı dışında mültecilerin yoğunlaşmayışı mübadele komisyonunun bir tercihi miydi, yoksa ekonominin yağma yoluyla el değiştirmesinin bir sonucu muydu sorusu sorulabilir. Bu soru beraberinde başka soruları da getirmektedir: komisyonun önceliği mültecileri yerleştirmek miydi, yoksa müslümanlardan kalan mülklerin kaydını tutmak mıydı? Komisyonun yerli halk tarafından ele geçirilmiş bir mülke mülteci yerleştirme yetkisi var mıydı? Varsa bu hangi koşullarda geçerli olabilirdi ya da nasıl sağlanabilirdi? Belgelerde, az sayıda da olsa, yerlilerin ardından mültecilere verilen mülkler görülmektedir. Çizelge 3.1.1'de Y+M ile gösterilen kesişimlerin bir kısmı bu tür durumları işaret etmektedir. Bir kısmı ise aynı anda bir mülteci ve yerli tarafından paylaşılan mülkleri göstermektedir. Ancak bu mülklerin toplam sayısı çok fazla önemsenmeyecek kadar düşüktür. Kayıtlara bakacak olursak, mülteciler gelmeden mülkün bir bölümü yerli halk tarafından paylaşılmış görünüyor, komisyon da bu durumu onayladığına göre, mültecilerin Resmo eski şehir içinde dağınık halde yerleştirilmiş oluşu özel bir seçim olmayabilir. Ancak bu durumda da eski şehir içindeki mültecilerin istihdamının nasıl sağlandığı sorusu gündeme

gelmektedir. Çizelgelerde de açıkça görülüyor ki, mülteciler ticaret akslarından pay alamamışlardır.

Resmo Mülteci Rehabilitasyon Komitesi belgelerine göre el değiştiren mülkün ağırlıklı olarak yerli halka geçişi ve yerli halkın da daha çok ticaret akslarını tercih etmiş oluşu; kullanıcı değişikliğinin yanı sıra kullanım değişikliği ve parsel küçülmesi gibi mekânsal sonuçlarının da olabileceğinin ipuçlarını vermektedir. Bu sonuçlar, sonraki bölümlerde detaylı olarak incelenecektir.

Çizelge 3.1.1 Resmo eski şehir içinde el değiştiren taşınmazlar

ŞEHİR İÇİ DAĞILIM										
ESKİ İSİM	YENİ İSİM	Yerli	Mülteci	Ermeni	Belirsiz	Y+M	Y+E	M+E	Y+M+E	TOPLAM
Agías Varváras	Agías Varváras	13	2		3	1				19
Athanasíou Diákou	Athanasíou Diákou	2	6	1	4	1				14
Athinón	Reniéri Márkou	9	12		5	1				27
Akrópolis	artık yok (kale içi)	25	1	5	119			1		151
Aryiropoúlon	Aryiropoúlon	12	2		13	1				28
Aristídou	Pigá Meletíou	4								4
Aristotélous	Melkhisedék	1								1
Arkadíou	Arkadíou	51	9		5	2				67
V. Voulgaroktónou	Melissinoú	13	14		4	5				36
Vaphé	Vaphé	1								1
Vikentíou Kornárou	Vikentíou Kornárou	2	2		2		1			7
Vospórou		3	4		2					9
Ethnikón Orphanotrophíon			1							1
Epimenídou	Epimenídou	1	3			3				7
Igouménou Gavriíl	Tsíkhli Anagnósti	4	2			1		1		8
Themistokléous	Oúngo Viktóros	3								3
Thermopilón	Kritovoulídou	2			1					3
Thessaloníkis	Arampatzóglou	23	19	1	4	6				53
Thrákis	Xanthoudídou Stephánou	1	16	2	3					22
Kanári	Damvéryi Ioánni	4	4	1						9
Kapodistríou	Tsouderón	7			1					8
Karaïskáki	Karaïskáki	1								1
Kímonos	Makrí Khrístou			1						1
Kolokotróni	Vernárdou	10	12	3	5		1			31
Kóraka	Kóraka	2	3							5
Kordótou		1								1
Kon/nou Palaiológou	Kon/nou Palaiológou	28	9	3	2	4			1	47
Konstantinoupóleos	Ethnikís Antistáseos	46	1		1	1	1			50
Lámprou Katsóni	Lámprou Katsóni	2								2
Lasthénous	Lasthénous	1	9	1	6					17
Leonída, Leonída (Párodos)	Koraí Adamántiou	7	8		3	3				21
Leophóros Kon/nou Yiampoú		2			1					3
Leophóros Páflou Kountouriótou	Leophóros Páflou Kountouriótou	2			2					4
Liménos	Psarrón	11		1						12
Likoúrgou	Klidí Stilianoú	3	6		1	1				11
M. Bótsari	M. Bótsari	4	1	1	1					7
Makedonías, Makedonías párodos	Makedonías, Makedonías párodos	11	18		5	1				35
Marathónos	Katekháki Yeóryiou	3	6	4	3					16
Mavroyénous	Mousoúrou Márkou	2								2
Mavrokordátou	Mavrokordátou	19	8	3	1	3		2		36
Meg. Alexándrou	Marínou Tzáne Bounialí	23	5	3		1				32
Mesologyíou	Mesologyíou	5	9	3	3	1		1		22
Miaoúli	Bótsari Márkou	7	8					1		16
Miltiádou	Melidóni Antoníou	5			2					7
Mínoos	Mínoos	3	16			2				21
Mikális	Mikális		1							1
Navaríinou	Mavíli Loréntzou	11	18	3	2	1		1		36
Nikiphórou Phoká	Nikiphórou Phoká	9	28		3	2				42
Nosokomío	Makedonías		7							7
Xepatéra	Xepatéra		3		2	1				6
Odisséa Androútsou	Odisséa Androútsou		2							2
Omírou	Omírou	6	1		2	2				11
Pan. Danglí, P. Danglí, Vospórou	Yerakári Kon/nou	16	1		3			1		21
P. Kountouriótou		7			1					8
P. Palaiológou	P. Palaiológou	1	1							2
Pánou Koronaíou	Pánou Koronaíou	13	19	1	8	5				46
Párodos Leophórou Páflou Kountouriótou			1							1
Patriárkhou Grigoríou kai párodos	Patriárkhou Grigoríou kai párodos	8	14		4	2			1	29
Perivolíon			1							1
Platía Ierolokitón <párodos>		3								3
Plataión	Metaxáki Meletíou	7	9	1	2		1			20
Platía Philellínon		5								5
Platía Philikís Etairías	Plastíra Platía	1			2					3
Plátonos	Papamikheláki Mikháli	2	5	1	1			1		10
Ploútonos	Artık yok	4	2	2	3	1				12
Prokimaía Elefthería Venizélou	Prokimaía Elefthería Venizélou	5								5
Radamánthios	Radamánthios	4	12	1	5	1				23
Ríga Pherraíou	Ríga Pherraíou	3	4		1	1				9
Salamínos	Salamínos	4		1	1					6
Smírnis	Smírnis	4	13		3	1				21
Solomoú	Solomoú	1	2		3					6
Sólonos	Pórtou Phrangískou	3	2		2					7
Soulíou	Soulíou	34	4	1						39
Sophokléous	Títou I.	6	3			1				10
Spetsón	Photáki Efstrátiou	4	2							6
Sokrátous	Govatzidáki Ioánni	5	4		2					11
Tompázi	Tompázi	15	4		2	1				22
Trikoúpi	Trikoúpi	9	4	4	2		1			20
Ídras	Arkadíou	5	2		3	1				11
Ipsilántou	Patelárou	5	10		6	2				23
Khairéti	Khairéti	2								2
Khairónias	Khairónias	6			22					28
Khimárras	Khimárras	7	6		9	1				23
Khimárras, párodos	Aryiropoúlon				4					4
Psaromilíngon	Psaromilíngon		1		1					2
Psarrón	Psarrón	3								3
TOPLAM		597	402	48	301	61	5	9	2	1425

Çizelge 3.1.2 Resmo eski şehir içinde el değiştiren taşınmazların sokaklara göre yoğunlukları

ŞEHİR İÇİ YOĞUNLUK										
ESKİ İSİM	YENİ İSİM	Yerli	Mülteci	Ermeni	Belirsiz	Y+M	Y+E	M+E	Y+M+E	TOPLAM
Agías Varváras	Agías Varváras	13	2		3	1				19
Athanasíou Diákou	Athanasíou Diákou	2	6	1	4	1				14
Athinón	Reniéri Márkou	9	12		5	1				27
Akrópolis	artık yok (kale içi)	25	1	5	119			1		151
Aryiropoúlon	Aryiropoúlon	12	2		13	1				28
Aristídou	Pigá Meletíou	4								4
Aristotélous	Melkhisedék	1								1
Arkadíou	Arkadíou	51	9		5	2				67
V. Voulgaroktónou	Melissinoú	13	14		4	5				36
Vaphé	Vaphé	1								1
Vikentíou Kornárou	Vikentíou Kornárou	2	2		2		1			7
Vospórou		3	4		2					9
Ethnikón Orphanotrophíon			1							1
Epimenídou	Epimenídou	1	3			3				7
Igouménou Gavriil	Tsikhli Anagnósti	4	2			1		1		8
Themistokléous	Oúngo Viktóros	3								3
Thermopilón	Kritovoulídou	2			1					3
Thessaloníkis	Arampatzóglou	23	19	1	4	6				53
Thrákis	Xanthoudídou Stephánou	1	16	2	3					22
Kanári	Damvéryi Ioánni	4	4	1						9
Kapodistríou	Tsouderón	7			1					8
Karaïskáki	Karaïskáki	1								1
Kimonos	Makrí Khristou			1						1
Kolokotróni	Vernárdou	10	12	3	5		1			31
Kóraka	Kóraka	2	3							5
Kordótou		1								1
Kon/nou Palaiológou	Kon/nou Palaiológou	28	9	3	2	4			1	47
Konstantinoupóleos	Ethnikís Antistáseos	46	1		1	1	1			50
Lámprou Katsóni	Lámprou Katsóni	2								2
Lasthénous	Lasthénous	1	9	1	6					17
Leonída, Leonída (Párodos)	Koraí Adamántiou	7	8		3	3				21
Leophóros Kon/nou Yiampoú		2			1					3
Leophóros Páflou Kountouriótou	Leophóros Páflou Kountouriótou	2			2					4
Liménos	Psarrón	11		1						12
Likoúrgou	Klidí Stilianoú	3	6		1	1				11
M. Bótsari	M. Bótsari	4	1	1	1					7
Makedonías, Makedonías párodos	Makedonías, Makedonías párodos	11	18		5	1				35
Marathónos	Katekháki Yeóryiou	3	6	4	3					16
Mavroyénous	Mousoúrou Márkou	2								2
Mavrokordátou	Mavrokordátou	19	8	3	1	3		2		36
Meg. Alexándrou	Marínou Tzáne Bounialí	23	5	3		1				32
Mesologyíou	Mesologyíou	5	9	3	3	1		1		22
Miaoúli	Bótsari Márkou	7	8					1		16
Miltiádou	Melidóni Antoníou	5			2					7
Mínoos	Mínoos	3	16			2				21
Mikális	Mikális		1							1
Navaríinou	Mavíli Loréntzou	11	18	3	2	1		1		36
Nikiphórou Phoká	Nikiphórou Phoká	9	28		3	2				42
Nosokomío	Makedonías		7							7
Xepatéra	Xepatéra		3		2	1				6
Odisséa Androútsou	Odisséa Androútsou		2							2
Omírou	Omírou	6	1		2	2				11
Pan. Danglí, P. Danglí, Vospórou	Yerakári Kon/nou	16	1		3			1		21
P. Kountouriótou		7			1					8
P. Palaiológou	P. Palaiológou	1	1							2
Pánou Koronaíou	Pánou Koronaíou	13	19	1	8	5				46
Párodos Leophórou Páflou Kountouriótou			1							1
Patriárkhou Grigoríou kai párodos	Patriárkhou Grigoríou kai párodos	8	14		4	2			1	29
Perivolíon			1							1
Platía Ierolokitón <párodos>		3								3
Plataión	Metaxáki Meletíou	7	9	1	2		1			20
Platía Philellínon		5								5
Platía Philikís Etairías	Plastíra Platía	1			2					3
Plátonos	Papamikheláki Mikháli	2	5	1	1			1		10
Ploútonos	Artık yok	4	2	2	3	1				12
Prokimaía Eleftheríou Venizélou	Prokimaía Eleftheríou Venizélou	5								5
Radamánthios	Radamánthios	4	12	1	5	1				23
Ríga Pherraíou	Ríga Pherraíou	3	4		1	1				9
Salamínos	Salamínos	4		1	1					6
Smírnis	Smírnis	4	13		3	1				21
Solomoú	Solomoú	1	2		3					6
Sólonos	Pórtou Phrangískou	3	2		2					7
Souliou	Souliou	34	4	1						39
Sophokléous	Títou I.	6	3			1				10
Spetsón	Photáki Efstrátiou	4	2							6
Sokrátous	Govatzidáki Ioánni	5	4		2					11
Tompázi	Tompázi	15	4		2	1				22
Trikoúpi	Trikoúpi	9	4	4	2		1			20
Ídras	Arkadíou	5	2		3	1				11
Ipsilántou	Patelárou	5	10		6	2				23
Khairéti	Khairéti	2								2
Khairónias	Khairónias	6			22					28
Khimárras	Khimárras	7	6		9	1				23
Khimárras, párodos	Aryiropoúlon				4					4
Psaromilingon	Psaromilingon		1		1					2
Psarrón	Psarrón	3								3
TOPLAM		597	402	48	301	61	5	9	2	1425

	El değiştiren mülk sayısı 15'ten az
	El değiştiren mülk sayısı 16-36 arasında
	El değiştiren mülk sayısı 37'den fazla

Çizelge 3.1.3 Resmo eski şehir içinde el değiştiren taşınmazların sokaklara göre yoğunlukları (mültecilere geçenler)

ŞEHİR İÇİ YOĞUNLUK										
ESKİ İSİM	YENİ İSİM	Yerli	Mülteci	Ermeni	Belirsiz	Y+M	Y+E	M+E	Y+M+E	TOPLAM
Agías Varváras	Agías Varváras	13	2		3	1				19
Athanasíou Diákou	Athanasíou Diákou	2	6	1	4	1				14
Athinón	Reniéri Márkou	9	12		5	1				27
Akrópolis	artık yok (kale içi)	25	1	5	119			1		151
Aryiropoúlon	Aryiropoúlon	12	2		13	1				28
Aristídou	Pigá Meletíou	4								4
Aristotélous	Melkhisedék	1								1
Arkadíou	Arkadíou	51	9		5	2				67
V. Voulgaroktónou	Melissinoú	13	14		4	5				36
Vaphé	Vaphé	1								1
Vikentíou Kornárou	Vikentíou Kornárou	2	2		2		1			7
Vospórou		3	4		2					9
Ethnikón Orphanotrophíon			1							1
Epimenídou	Epimenídou	1	3			3				7
Igouménou Gavriil	Tsikhli Anagnósti	4	2			1		1		8
Themistokléous	Oúngo Viktóros	3								3
Thermopilón	Kritovoulídou	2			1					3
Thessalonikis	Arampatzóglou	23	19	1	4	6				53
Thrákis	Xanthoudídou Stephánou	1	16	2	3					22
Kanári	Damvéryi Ioánni	4	4	1						9
Kapodistríou	Tsouderón	7			1					8
Karaiskáki	Karaiskáki	1								1
Kimonos	Makrí Khrístou			1						1
Kolokotróni	Vernárdou	10	12	3	5		1			31
Kóraka	Kóraka	2	3							5
Kordótou		1								1
Kon/nou Palaiológou	Kon/nou Palaiológou	28	9	3	2	4			1	47
Konstantinoupóleos	Ethnikis Antistáseos	46	1		1	1	1			50
Lámprou Katsóni	Lámprou Katsóni	2								2
Lasthénous	Lasthénous	1	9	1	6					17
Leonída, Leonída (Párodos)	Koraí Adamántiou	7	8		3	3				21
Leophóros Kon/nou Yiampoú		2			1					3
Leophóros Páflou Kountouriótou	Leophóros Páflou Kountouriótou	2			2					4
Liménos	Psarrón	11		1						12
Likoúrgou	Klidí Stilianoú	3	6		1	1				11
M. Bótsari	M. Bótsari	4	1	1	1					7
Makedonías, Makedonías párodos	Makedonías, Makedonías párodos	11	18		5	1				35
Marathónos	Katekháki Yeóryiou	3	6	4	3					16
Mavroyénous	Mousoúrou Márkou	2								2
Mavrokordátou	Mavrokordátou	19	8	3	1	3		2		36
Meg. Alexándrou	Marínou Tzáne Bounialí	23	5	3		1				32
Mesologyíou	Mesologyíou	5	9	3	3	1		1		22
Miaoúli	Bótsari Márkou	7	8					1		16
Miltiádou	Melidóni Antoníou	5			2					7
Mínoos	Mínoos	3	16			2				21
Mikális	Mikális		1							1
Navaríinou	Mavíli Loréntzou	11	18	3	2	1		1		36
Nikiphórou Phoká	Nikiphórou Phoká	9	28		3	2				42
Nosokomío	Makedonías		7							7
Xepatéra	Xepatéra		3		2	1				6
Odisséa Androútsou	Odisséa Androútsou		2							2
Omírou	Omírou	6	1		2	2				11
Pan. Danglí, P. Danglí, Vospórou	Yerakári Kon/nou	16	1		3			1		21
P. Kountouriótou		7			1					8
P. Palaiológou	P. Palaiológou	1	1							2
Pánou Koronaíou	Pánou Koronaíou	13	19	1	8	5				46
Párodos Leophórou Páflou Kountouriótou			1							1
Patriárkhou Grigoríou kai párodos	Patriárkhou Grigoríou kai párodos	8	14		4	2			1	29
Perivolíon			1							1
Platía Ierolokitón <párodos>		3								3
Plataión	Metaxáki Meletíou	7	9	1	2		1			20
Platía Philellínon		5								5
Platía Philikís Etairías	Plastíra Platía	1			2					3
Plátonos	Papamikheláki Mikháli	2	5	1	1			1		10
Ploútonos	Artık yok	4	2	2	3	1				12
Prokimaía Eleftheríou Venizélou	Prokimaía Eleftheríou Venizélou	5								5
Radamánthios	Radamánthios	4	12	1	5	1				23
Ríga Pherraíou	Ríga Pherraíou	3	4		1	1				9
Salamínos	Salamínos	4		1	1					6
Smírnis	Smírnis	4	13		3	1				21
Solomoú	Solomoú	1	2		3					6
Sólonos	Pórtou Phrangískou	3	2		2					7
Souliou	Souliou	34	4	1						39
Sophokléous	Títou I.	6	3			1				10
Spetsón	Photáki Efstrátiou	4	2							6
Sokrátous	Govatzidáki Ioánni	5	4		2					11
Tompázi	Tompázi	15	4		2	1				22
Trikoúpi	Trikoúpi	9	4	4	2		1			20
Ídras	Arkadíou	5	2		3	1				11
Ipsilántou	Patelárou	5	10		6	2				23
Khairéti	Khairéti	2								2
Khairónias	Khairónias	6			22					28
Khimárras	Khimárras	7	6		9	1				23
Khimárras, párodos	Aryiropoúlon				4					4
Psaromilingon	Psaromilingon		1		1					2
Psarrón	Psarrón	3								3
TOPLAM		597	402	48	301	61	5	9	2	1425

	El değiştiren mülk sayısı 15'ten az
	El değiştiren mülk sayısı 16-36 arasında
	El değiştiren mülk sayısı 37'den fazla

Çizelge 3.1.4 Resmo eski şehir içinde el değiştiren taşınmazların sokaklara göre yoğunlukları (yerli halkın tercih etmediği sokaklar)

ŞEHİR İÇİ YOĞUNLUK										
ESKİ İSİM	YENİ İSİM	Yerli	Mülteci	Ermeni	Belirsiz	Y+M	Y+E	M+E	Y+M+E	TOPLAM
Agías Varváras	Agías Varváras	13	2		3	1				19
Athanasíou Diákou	Athanasíou Diákou	2	6	1	4	1				14
Athinón	Reniéri Márkou	9	12		5	1				27
Akrópolis	artık yok (kale içi)	25	1	5	119			1		151
Aryiropoúlon	Aryiropoúlon	12	2		13	1				28
Aristídou	Pigá Meletíou	4								4
Aristotélous	Melkhisedék	1								1
Arkadíou	Arkadíou	51	9		5	2				67
V. Voulgaroktónou	Melissinoú	13	14		4	5				36
Vaphé	Vaphé	1								1
Vikentíou Kornárou	Vikentíou Kornárou	2	2		2		1			7
Vospórou		3	4		2					9
Ethnikón Orphanotrophíon			1							1
Epimenídou	Epimenídou	1	3			3				7
Igouménou Gavriïl	Tsikhli Anagnósti	4	2			1		1		8
Themistokléous	Oúngo Viktóros	3								3
Thermopilón	Kritovoulídou	2			1					3
Thessalonikis	Arampatzóglou	23	19	1	4	6				53
Thrákis	Xanthoudídou Stephánou	1	16	2	3					22
Kanári	Damvéryi Ioánni	4	4	1						9
Kapodistríou	Tsouderón	7			1					8
Karaïskáki	Karaïskáki	1								1
Kímonos	Makrí Khrístou			1						1
Kolokotróni	Vernárdou	10	12	3	5		1			31
Kóraka	Kóraka	2	3							5
Kordótou		1								1
Kon/nou Palaiológou	Kon/nou Palaiológou	28	9	3	2	4			1	47
Konstantinoupóleos	Ethnikís Antistáseos	46	1		1	1	1			50
Lámprou Katsóni	Lámprou Katsóni	2								2
Lasthénous	Lasthénous	1	9	1	6					17
Leonída, Leonída (Párodos)	Koraí Adamántiou	7	8		3	3				21
Leophóros Kon/nou Yiampoú		2			1					3
Leophóros Páflou Kountouriótou	Leophóros Páflou Kountouriótou	2			2					4
Liménos	Psarrón	11		1						12
Likoúrgou	Klídi Stilianoú	3	6		1	1				11
M. Bótsari	M. Bótsari	4	1	1	1					7
Makedonías, Makedonías párodos	Makedonías, Makedonías párodos	11	18		5	1				35
Marathónos	Katekháki Yeóryiou	3	6	4	3					16
Mavroyénous	Mousoúrou Márkou	2								2
Mavrokordátou	Mavrokordátou	19	8	3	1	3		2		36
Meg. Alexándrou	Marínou Tzáne Bouniali	23	5	3		1				32
Mesologyíou	Mesologyíou	5	9	3	3	1		1		22
Miaoúli	Bótsari Márkou	7	8					1		16
Miltiádou	Melidóni Antoníou	5			2					7
Mínoos	Mínoos	3	16			2				21
Mikális	Mikális		1							1
Navarínou	Mavíli Loréntzou	11	18	3	2	1		1		36
Nikiphórou Phoká	Nikiphórou Phoká	9	28		3	2				42
Nosokomío	Makedonías		7							7
Xepatéra	Xepatéra		3		2	1				6
Odisséa Androútsou	Odisséa Androútsou		2							2
Omírou	Omírou	6	1		2	2				11
Pan. Dangli, P. Dangli, Vospórou	Yerakári Kon/nou	16	1		3			1		21
P. Kountouriótou		7			1					8
P. Palaiológou	P. Palaiológou	1	1							2
Pánou Koronaíou	Pánou Koronaíou	13	19	1	8	5				46
Párodos Leophórou Páflou Kountouriótou			1							1
Patriárkhou Grigoríou kai párodos	Patriárkhou Grigoríou kai párodos	8	14		4	2			1	29
Perivolíon			1							1
Platía Ierolokitón <párodos>		3								3
Plataión	Metaxáki Meletíou	7	9	1	2		1			20
Platía Philellínon		5								5
Platía Philikís Etairías	Plastíra Platía	1			2					3
Plátonos	Papamikheláki Mikháli	2	5	1	1			1		10
Ploútonos	Artık yok	4	2	2	3	1				12
Prokimaía Eleftheríou Venizélou	Prokimaía Eleftheríou Venizélou	5								5
Radamánthios	Radamánthios	4	12	1	5	1				23
Ríga Pherraíou	Ríga Pherraíou	3	4		1	1				9
Salamínos	Salamínos	4		1	1					6
Smírnis	Smírnis	4	13		3	1				21
Solomoú	Solomoú	1	2		3					6
Sólonos	Pórtou Phrangískou	3	2		2					7
Souliou	Souliou	34	4	1						39
Sophokléous	Títou I.	6	3			1				10
Spetsón	Photáki Efstrátiou	4	2							6
Sokrátous	Govatzidáki Ioánni	5	4		2					11
Tompázi	Tompázi	15	4		2	1				22
Trikoúpi	Trikoúpi	9	4	4	2		1			20
Ídras	Arkadíou	5	2		3	1				11
Ipsilántou	Patelárou	5	10		6	2				23
Khairéti	Khairéti	2								2
Khairónias	Khairónias	6			22					28
Khimárras	Khimárras	7	6		9	1				23
Khimárras, párodos	Aryiropoúlon				4					4
Psaromilingon	Psaromilingon		1		1					2
Psarrón	Psarrón	3								3
TOPLAM		597	402	48	301	61	5	9	2	1425

	El değiştiren mülk sayısı 15'ten az
	El değiştiren mülk sayısı 16-36 arasında
	El değiştiren mülk sayısı 37'den fazla

3.2 Resmo Belediyesi Kayıtları (1900-1927)

Bu çalışma kapsamında Resmo eski şehir içerisinde incelenen sokaklardaki komşuluk ilişkilerinin sınıfsal karşılıklarını anlayabilmek için mülk sahiplerinin meslek bilgileri de araştırılmıştır. Meslek bilgileri için Resmo Belediyesi'nin 1900-1927 tarihleri arasında tuttuğu kayıtlardan yararlanılmıştır. Bu kayıtlar Girit Akdeniz Araştırmaları Enstitüsü'nün yayınlanmamış arşivinden alınmıştır. Belediye kayıtları; seri numarası, isim, soyadı, baba adı, cinsiyet, Girit vatandaşlığı için yorumlar, Girit vatandaşı olma yolu, kayıt tarihi, yaş, meslek, memleket, ikamet, din, belediye sağlık sigortası var mı yok mu, milliyet ve açıklamalar gibi bilgileri içermektedir. Bu araştırma için 15.09.1900 ve 30.05.1927 tarihleri arasında tutulmuş 12072 kayıt incelenmiştir. Ancak bu kayıtlardan sadece meslek bilgileri için yararlanılmıştır. Belediye kayıtlarının yetersiz kaldığı durumlarda ise Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi'ndeki tasfiye talepnamelerine başvurulmuştur [53].

3.3 Arşiv ve Alan Çalışmasının Yöntemi

Arşiv çalışmasının temel kaynağını oluşturan Resmo Mülteci Rehabilitasyon Komitesi Belgeleri'nin bir kısmının Girit Akdeniz Araştırmaları Enstitüsü tarafından katolaglanmış ve online olarak yayınlanmış oluşu bu bölümün başında belirtilmiştir. Arşiv çalışmasının başında online olan belgeler, sokak isimlerine göre yeniden tasnif edilmiş ve sokaklarda belirli yoğunlaşmalar olup olmadığına bakılmıştır. Sokaklardaki yoğunlaşmaların tespitinden sonra değişen sokak isimleri güncellenmiştir. Sokaklara göre sınıflandırılmış ve sokak isimleri güncellenmiş arşiv belgelerinin Resmo eski şehir içerisindeki yerlerini tespit edebilmek için Girit Akdeniz Araştırmaları Enstitüsü Jeofizik Laboratuvarı'ndan bugünkü hali hazır plan temin edilmiş ve böylece alana çıkılmıştır. Arşivdeki belgelerle mevcut yapıları eşleştirmek alan çalışmasının ilk hedeflerindendi. Belgelerde sokak numaraları belirtilmediğinden, belge-yapı eşleştirmesi için başka verilerin kullanılması gerekmiştir. Resmo eski şehre ait hali hazır plan edinildiği için, ilk olarak belgelerdeki alan bilgisine yönelindi. Ancak burada da iki ayrı sorunla karşılaşıldı. Karşılaşılan ilk sorun belgelerdeki alan bilgisinin yapının tüm alanına mı, taban alanına mı ya da arsa alanına mı ait olduğunun belirtilmemiş oluşudur. İkinci sorun da belgelerdeki alan bilgilerinin hali hazır plana göre hesaplanan alanlardan daha büyük

oluşudur. Bu noktada edinilen harita ile belgeler arasında yaklaşık 90 yıllık bir fark olduğunun altını çizmek gerekmektedir. Alan çalışmasının başında karşılaşılan bu sorun ile birlikte "geçen 90 yıl içerisinde acaba parseller küçülmüş olabilir mi?" sorusu gündeme gelmiştir. 6. bölümde bu soru üzerinde detaylı olarak durulacaktır. Belge-yapı eşleştirmesinde yaşanan bu sorun üzerine, yapının bulunduğu sokak ve sınır komşuları bilgisine yönelindi. Bu noktada önemli olan bir başlangıç noktasının bulunmasıydı. Bunun için de sokak köşelerinde bulunan yapılara ait belgeler kullanıldı. İlk etapta sadece köşelerdeki yapılar ile belgeler eşleştirilebildi. Belgeler yapılarla eşleştirildikten sonra seçilen bazı yapıların içlerine girildi, basit krokileri çizildi ve fotoğraflanıp bugünkü durumları belgelendi. Bu noktada belgelerdeki yapı tarifi ile bugünkü durum arasında herhangi bir karşılaştırma yapmadan önce aradaki kırılma noktalarına da bakıldı. Çünkü komisyon belgelerinin kayıt tarihi üzerinden geçen 90 yıllık süreçte şehrin yapısını değiştirecek başka dinamikler olması mümkündür. Bunun için Resmo Eski Şehir Ofisi'nin özel arşivinden 1973 yılında mimar N. Moutsopoulos ve Selanik Aristoteles Üniversitesi tarafından hazırlanan Resmo Eski Şehir Koruma ve Geliştirme Planı edinildi. 1973 tarihi; nüfus mübadelesi ile alan çalışmasının yapıldığı 2013-2015 yılları arasındaki geçiş ekseni olarak ele alındı. Bu konudaki çalışmalar 6. bölümde ele alınacaktır.

Alan çalışmasının ikinci yılında Resmo Mülteci Rehabilitasyon Komitesi belgelerinin kataloglanmamış kısmına erişildi ve online olan 1624 belgeye 824 belge daha eklendi. El yazısı olan bu belgelerdeki ilk ve ikinci sahibin kimliği, el değiştirme tarihi, el değiştirme biçimi, sınır komşuları gibi temel bilgiler veri tabanına aktarıldı ve sokak isimlerine göre tasnif edildi. Bu noktada arşiv çalışmasının başında yapılan sokaklara göre yoğunluk çizelgesinde bazı değişikler olduğu tespit edildi ve yoğunluk çizelgeleri güncellendi. Yeni çizelgelere göre seçilen 15 sokaktaki mülk sahipleri, belgelerin imkan verdiği ölçüde, yan yana dizildi ve temel komşuluk grafikleri oluşturuldu. Belge sayısının artması, sadece köşelerde eşleştirebildiğimiz belgelerin yan yana dizilmesini kolaylaştırdı. Bu grafiklere ilişkin çalışma biçimi 4. bölümde detaylı olarak anlatılacaktır.

BÖLÜM 4

NÜFUS MÜBADELESİ ÖNCESİNDE RESMO

Bu bölümde, nüfus mübadelesi öncesinde Resmo eski şehirdeki sosyo-kültürel ortam tarif edilmeye çalışılacaktır. Resmo Mülteci Rehabilitasyon Komitesi belgelerinde görülen mülklerin sınır komşularından yola çıkılarak, müslümanlarla hristiyanların bir aradalıkları incelenecektir. Girit tarih yazımında sıklıkla karşımıza çıkan "bir arada yaşama" kültürünün mekânsal olarak neye karşılık geldiği araştırılacaktır.

Bir önceki bölümde konu edilen Çizelge 3.1.2'ye göre, el değiştirmelerin sıklığı mübadele öncesinde müslüman mülklerinin yoğun olduğu sokaklara işaret etmektedir. Bu sokaklar EK-A'da Resmo eski şehir haritası üzerinde gösterilmiştir. Haritada kırmızı ile gösterilen sürekli çizgiler el değiştirmelerin en yoğun olduğu sokaklardır. Bu sokaklarda el değiştiren mülk sayısı 37'den fazladır. Kesikli kırmızı çizgiler el değiştiren mülk sayısının 16-36 arasında olduğu sokaklardır. Kırmızı renk ile gösterilen bu iki grup sokakta el değiştirmelerin yoğun olması sebebiyle müslüman nüfusun da yoğun olabileceği düşünülmüştür. Haritada koyu mavi ile gösterilen sokaklarda, Resmo Mülteci Rehabilitasyon Komitesi belgelerine göre, en fazla 3 mülk el değiştirmiştir. Açık mavi ile gösterilen sokakların isimleri ise belgelerde hiç görülmemiştir. Dolayısıyla bu sokaklarda hristiyan nüfusun yoğun olma ihtimali yüksektir. Haritada ayrıca önemli Osmanlı dönemi yapıları ile kiliseler de görülmektedir. Bu haritaya göre nüfus mübadelesi öncesinde Resmo eski şehir içinde müslüman ve hristiyan mahalleleri olduğunu ve hristiyan nüfusun şehrin doğu ucunda toplandığını söyleyebiliriz. Ancak el değiştirmelerin yoğun olduğu sokaklarda hristiyan nüfus olup olmadığını anlayabilmek için biraz daha detaylı bir inceleme yapmak gerekmektedir. Bunun için Çizelge 3.1.1'e göre el değiştirmelerin yoğun olduğu ve bugün de konut ya da ticaret aksı olarak önem

taşıyan on beş sokak belirlenmiştir. Bu sokaklardan yedi adedi bugün de önemini koruyan ticaret akslarıdır. Dört adedi müslüman nüfusun yoğun olduğu konut bölgesi, diğer dört adedi de konut ve ticaretin bir arada olduğu sokaklardır. Seçilen sokaklar EK-B'deki haritada görülmektedir. EK-C'de de bu sokaklardaki müslüman ve hristiyan mülklerinin yoğunlukları gösterilmiştir.

Nüfus mübadelesi öncesinde Resmo eski şehir içindeki komşuluk ilişkilerini incelemek için seçilen on beş sokak üç alt gruba ayrılmıştır. İlk grup konut ve ticaretin bir arada olduğu sokaklardır. Bu kapsamda Agias Varvaras, M. Aleksandrou, P. Koroneou ve Thessalonikis sokakları incelenmiştir. İkinci grup Radamanthios, Nikiforou Foka, P. Grigoriou ve Kolokotroni Sokakları'ndan oluşan konut bölgeleridir. İncelenen üçüncü ve son grup da eski şehir içindeki ticaret akslarıdır. Bu sokaklardaki çalışma prensibi Agias Varvaras Sokak üzerinden detaylı olarak anlatılacaktır.

4. 1 Konut ve Ticaret Bölgeleri

Agias Varvaras Sokağı'ndaki mülklere ait belgeler tablo numarasına göre sıralanmıştır. Bu belgelerin tablo numaraları 1033 ile başlayıp 1052 ile son bulmaktadır. Bu sokakta toplam yirmi mülk el değiştirmiştir. 1048 ve 1050 numaralı mülklere ait belgeler arşivde bulunamamıştır. Bu sıralamadan sonra iki sokağın kesişimi olan köşeler başlangıç noktası olarak seçilmiştir. Ardından, belgesi bulunan her mülkün sınır komşuları yönlerine göre yerleştirilmiş ve belgelerdeki mülkün büyüklüğü, değeri, ikinci sahibinin kimliği ve ilk sahibinin mesleği gibi diğer katmanların eklenebileceği temel grafik oluşturulmuştur. Şekil 4.1.1'de bir parçası görülen bu grafiğin bütünü EK-Ç'de gösterilmiştir.

Şekil 4.1.1 Agias Varvaras Sokağı komşuluk grafiği

Şekil 4.1.1'deki grafikte Ag. Varvaras Sokağı'nda el değiştiren mülklerin ilk sahiplerinin isimleri, belgelerin tablo numarası, mülkün cinsi ve sınır komşuları görülmektedir. Belgesi arşivde olmayan ve yeri sınır komşularına dayanarak tahmin edilenler kırmızı renk ile belirtilmiştir. Grafikteki her dikdörtgen el değiştiren bir mülke aittir ve herhangi bir büyüklüğü yoktur. Sınır komşuların konumuna göre şekillendiği için bazı yerlerde boyutunun ve şeklinin değiştiği görülmektedir. Mülkleri ifade eden dikdörtgenler parsel çizgisi olarak değerlendirilmemelidir çünkü elimizde buna ait bir bilgi bulunmamaktadır. Daire ve ucuna eklenen yatay çizgi, katlar arası ilişkileri göstermektedir. Örneğin yukarıdaki grafikteki Safter Klapsaraki'nin evi Nasibe Mulalıdopula'nın dükkanının üzerindedir ama girişleri yan yanadır. Gri renkli yatay çizgiler, yanında ne olduğunu bilinmeyen belirsiz durumları ifade etmektedir. Burada bir sokak da olabilir, yan yana iki hristiyan mülkü de olabilir, arşivde belgesi olmayan bir mülkün sınır komşusu da olabilir.

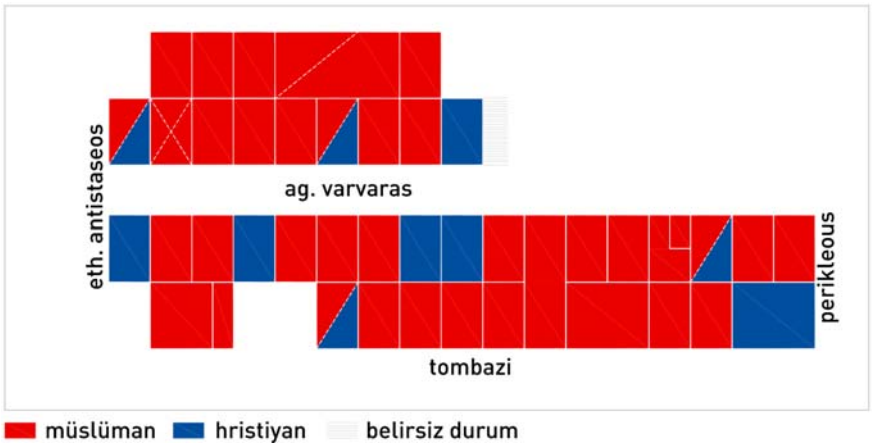

Şekil 4.1.2 Ag. Varvaras Sokağı ve çevresindeki komşuların dinsel çeşitliliği

Şekil 4.1.2'deki grafikte Ag. Varvaras Sokağı çevresindeki müslümanların ve hristiyanların komşuluk ilişkileri görülmektedir. Müslümanlara ait mülkler kırmızı renk ile hristiyanlara ait olanlar da mavi renk ile gösterilmiştir. Dikdörtgenleri bölen beyaz çizgiler mülkün birden fazla sahibi olduğunu göstermektedir. Beyaz diyagonal kesikli çizgiler ise mülkün birden fazla sahibinin olma ihtimalini göstermektedir; sahiplerden birinin, her iki sınır komşusu tarafından sağlamasının yapılamadığı belirsiz durumları göstermek için kullanılmıştır.

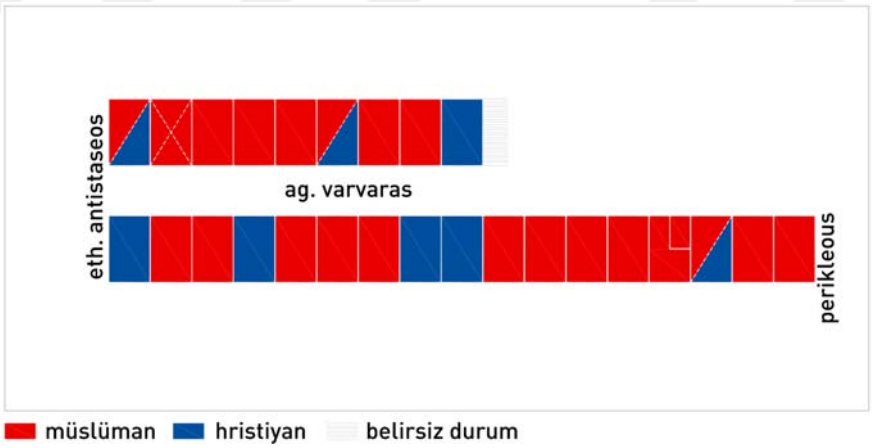

Şekil 4.1.3 Ag. Varvaras Sokağı'ndaki komşuların dinsel çeşitliliği

Şekil 4.1.3'teki grafikte Ag. Varvaras Sokağı'ndaki komşuların dinsel çeşitliliği görülmektedir. Belirsiz durumlar göz ardı edildiğinde bu sokaktaki mülk sahiplerinin %76'sının müslüman, %24'ünün de hristiyan olduğu tespit edilmiştir. Bu grafikten yola çıkarak Ag. Varvaras Sokağı'nda müslüman mülklerinin gruplar halinde yoğunlaştığını ancak hristiyan mülklerinin gruplaşmadan müslümanlarınkiler arasına dağıldığını

söylemek mümkündür. Bu dağılımın sosyal dinamiklerini irdeleyebilmek için aynı sokaktaki mülk sahiplerinin mesleklerine bakılmıştır. Resmo Mülteci Rehabilitasyon Komitesi belgelerinde mülk sahiplerinin meslek bilgisi yer almamaktadır. Bu bilgiler Resmo Belediyesi'nin 1900-1927 tarihleri arasındaki kayıtlarından alınmıştır. Belediye kayıtlarına, Girit Akdeniz Araştırmaları Enstitüsü'nün yayınlamamış arşivinden ulaşılmıştır. Bu kayıtların yetersiz kaldığı durumlarda da Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi'ndeki tasfiye talepnamelerine başvurulmuştur.

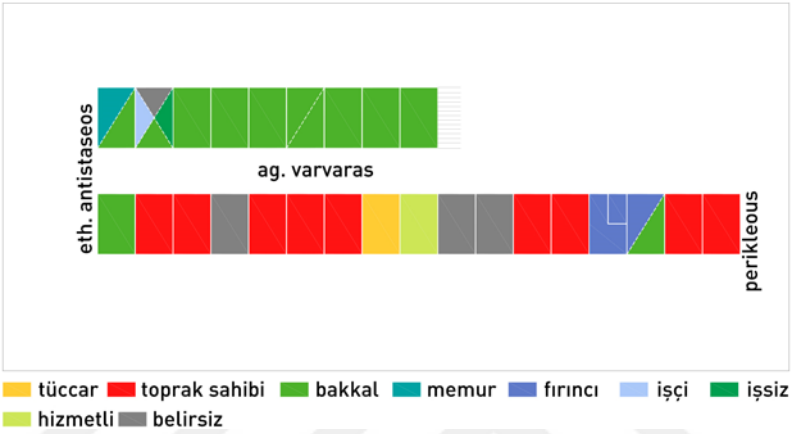

Şekil 4.1.4 Agias Varvaras Sokağı'ndaki mülk sahiplerinin meslekleri

Şekil 4.1.4'te bu sokaktaki mülk sahiplerinin meslek bilgileri görülmektedir. Zemin katlarda ticaretin de olduğu müslüman konut bölgesi olan Ag. Varvaras Sokağı'ndaki mülk sahiplerinin ağırlıklı olarak bakkal ya da toprak sahibi olduğu yukarıdaki grafikte görülmektedir. Ancak bu grafikteki verilerin, mülk sahiplerinin meslek bilgisi olduğu unutulmamalıdır. Dolayısıyla bu grafiğe bakarak Ag. Varvaras Sokağı'nın yan yana bakkalların dizili olduğu bir bölge olduğu düşünülmemelidir. Spiros Dimanopoulos'un [54] mübadele sırasında Resmo'daki Müslüman nüfusun sınıfsal düzenini araştırdığı çalışmasında, Resmo eski şehirdeki varlıklı ailelerin sırasıyla toprak sahibi, tüccar ya da bakkal olduğu görülmektedir. Dolayısıyla bu sokakta mülk sahibi olanların ağırlıklı olarak bakkal ve toprak sahibi oluşu sokaktaki refah düzeyinin yüksek olduğuna işaret etmektedir.

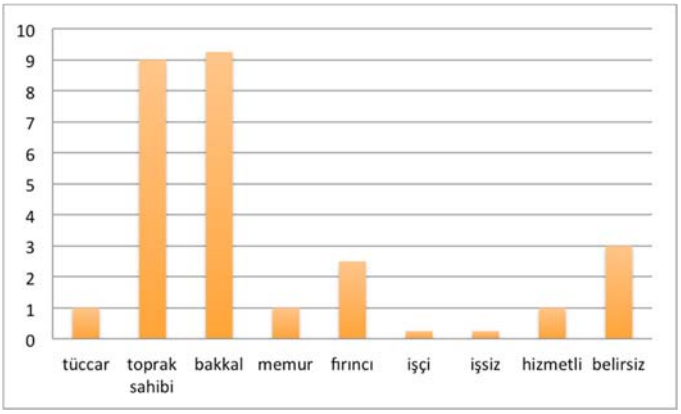

Şekil 4.1.5 Agias Varvaras Sokağı'ndaki mülk sahiplerinin meslek dağılımı

Şekil 4.1.5'te Ag. Varvaras Sokağı sakinlerinin meslek dağılımı gösterilmiştir. Kimin hangi mesleğe mensup olduğunu da Çizelge 4.1.1'den okumak mümkündür.

Çizelge 4.1.1 Agias Varvaras Sokağı'ndaki mülk sahiplerinin meslekleri

Ag. Varavaras Sokak Sakinleri (Mübadele Öncesi)	Meslek
(Musa oğlu) Haydar Hacı Bekeraki	toprak sahibi
Mehmet Çorbacaki	bakkal
Osman Karacedaki Kardeşler	bakkal
Safer Klapsaraki varisleri	toprak sahibi
(Ali oğlu) Mehmet Mehmetefendaki	fırıncı
Kemal Ustadaki	toprak sahibi
Mehmet Veysaki	belirsiz
Mustafa Dedeoğlaki	toprak sahibi
Emm. Antonoyiorgáki	bakkal
Ilía Panaretáki	belirsiz
Papavasilíou Nikoláou	tüccar
Vasilíou Katzouráki	bakkal
Pantelí Phrangiadáki	memur
Hasan Kunalaki	işsiz
Mehmet Emin Lagudaki	işçi
İsmail Klarinaki	bakkal
Osman Dilamveraki	bakkal
Hüseyin Alembazade	belirsiz
Efstathíou Stagáki varisleri	bakkal
Emm. Kanakaki	hizmetli

Çizelge 4.1.1'e göre Ag. Varvaras Sokağı'ndaki toprak sahipleri müslüman iken, bakkalların müslüman ya da hristiyan olduğu görülmektedir. Çalışılan diğer 14 sokaktan farklı olarak burada hristiyanlar da meslek olarak gruplaşmaktadır. Bir başka deyişle, sokaktaki hristiyanların çoğu aynı mesleğe sahiptir. Buradan yola çıkarak bu sokaktaki müslüman-hristiyan bir aradalığının sınıfsal bir anlamı olduğunu düşünmek mümkündür.

M. Aleksandrou Sokağı'nda nüfus mübadelesi ile el değiştiren mülklerin ilk sahipleri ve onların komşuluk ilişkileri EK-D'de sunulmuştur. Bu sokakta toplam 32 adet mülk el değiştirmiştir. El değiştiren mülklerin tablo numaraları 214 ile başlayıp 239 ile son bulmaktadır. Bu belgeler arasında eksik bulunmamaktadır ve bu kayıtlar 1925 yılına aittir. Bunlar dışında bu sokakta 1928 yılında tutulmuş 7 ayrı kayıt daha bulunmaktadır. Bu mülkler Resmo'nun en varlıklı tüccarı Ali Vafi Seliyanaki'ye aittir. Bu mülklerin tablo numaraları 1975 ile başlayıp 1984 ile son bulmaktadır. 1982 tablo numaralı belge arşivde bulunamamıştır. Resmo Mülteci Rehabilitasyon Komitesi belgelerine göre, belirsiz durumlar göz ardı edildiğinde, nüfus mübadelesi öncesinde bu sokaktaki mülklerin %20'si hristiyanlara, %80'i de müslümanlara aittir. Şekil 4.1.6'da M. Aleksandrou Sokağı'ndaki müslüman ve hristiyan mülklerinin biribirleriyle olan ilişkisi görülmektedir. Ağırlıklı olarak müslüman mülklerinin bulunduğu bu sokakta hristiyan mülkleri müslüman mülklerinin arasında dağınık halde yer almaktadır, hristiyanlar arasında da herhangi bir gruplaşma görülmemektedir.

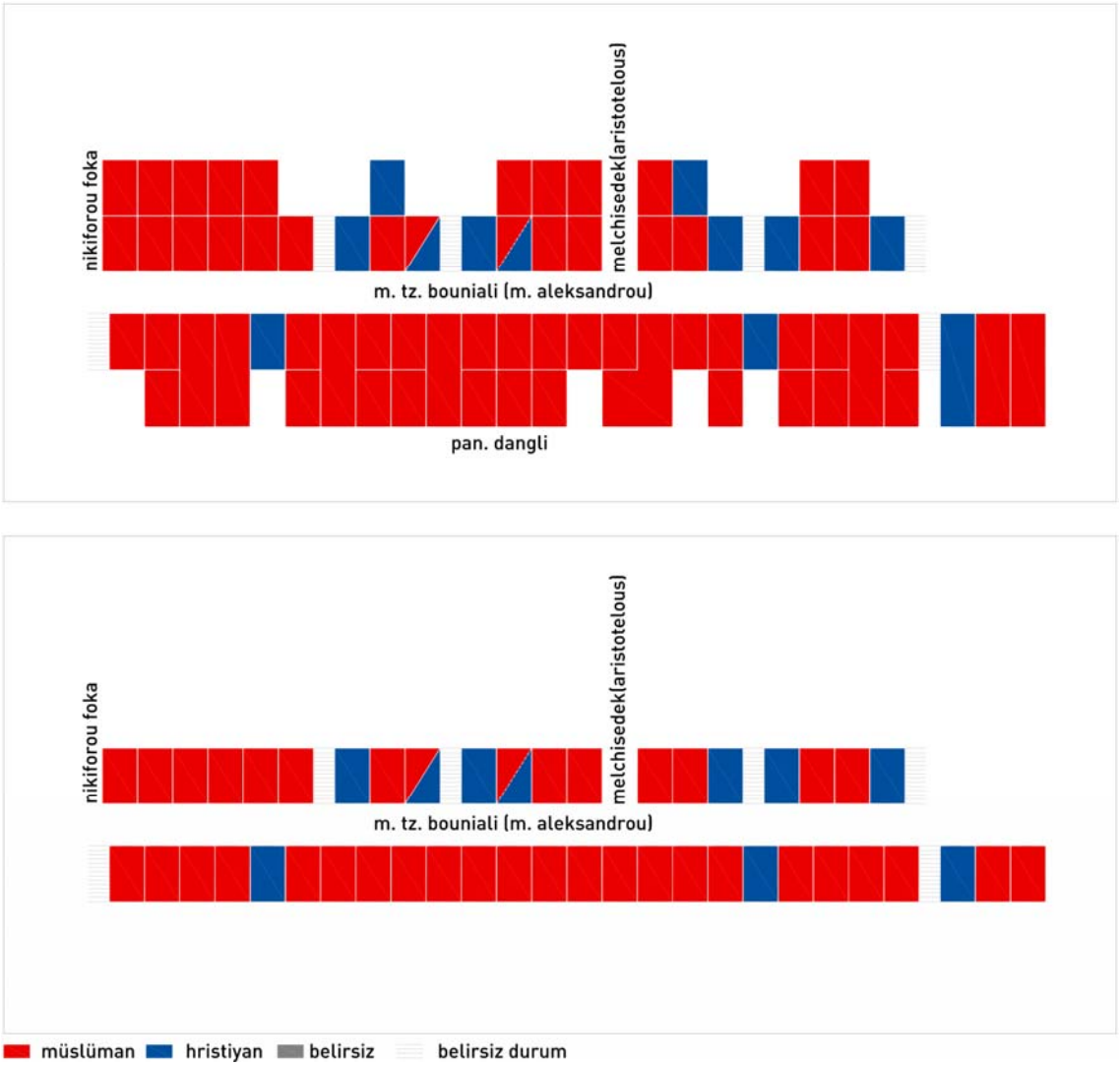

Şekil 4.1.6 M. Aleksandrou Sokağı'ndaki komşuların dinsel çeşitliliği

Belediye kayıtlarına göre, bu sokaktaki mülk sahipleri ağırlıklı olarak tüccar, toprak sahibi ve çiftçidir. M. Aleksandrou Sokağı'ndaki mülk sahiplerinin meslekleri Şekil 4.1.7'de görülmektedir. Müslüman mülk sahipleri tüccar, toprak sahibi ve çiftçi gibi belli mesleklerde yoğunlaşırken, hristiyan mülk sahiplerinin pastacı, jandarma yüzbaşısı, öğretmen ve devlet memuru gibi hem kendi aralarında hem de Müslümanlar arasında farklılaştığı görülmektedir. Öte yandan bu sokağın nüfus mübadelesi öncesinde "Petaladika" yani "Nalbantlar" sokağı olarak anıldığı bilinmektedir [39]. Buna rağmen sokaktaki mülk sahiplerinin meslekleri arasında sadece bir adet nalbant bulunması ilginçtir. Belediye kayıtlarından mübadele öncesindeki nalbantları araştırdığımızda 1900-1916 yılları arasında 25 adet nalbant olduğu görülmektedir.

Kayıtlara göre, sayılan nalbantlardan sadece bir adedi hristiyan diğerleri de müslümandır (Çizelge 4.1.2).

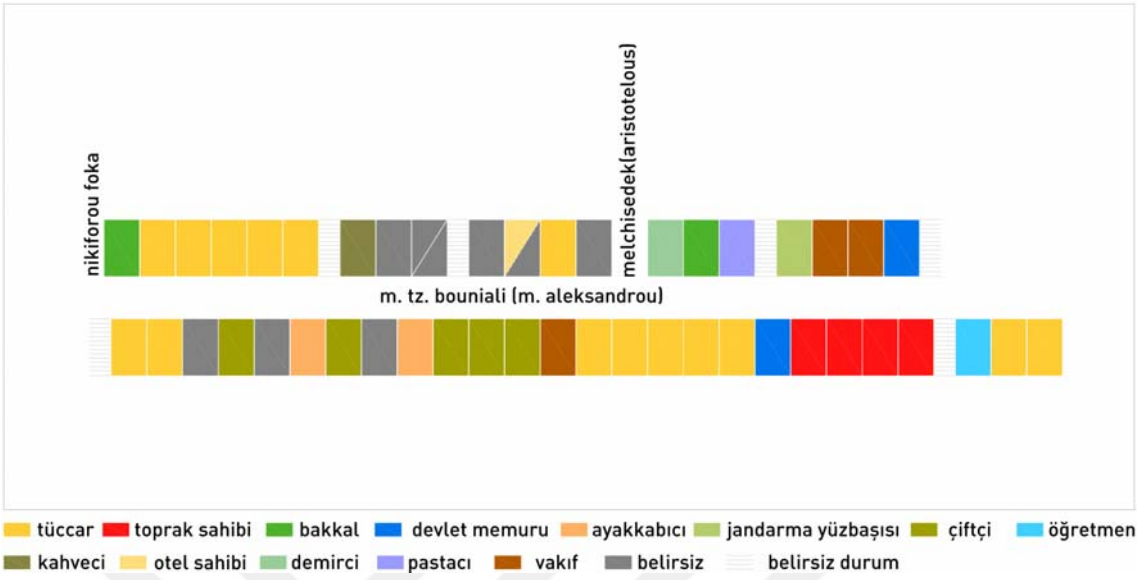

Şekil 4.1.7 M. Aleksandrou Sokağı'ndaki mülk sahiplerinin meslekleri

Çizelge 4.1.2 1900-1916 tarihleri arasında Resmo eski şehirdeki nalbantlar

Soyadı	İsim	Kayıt Tarihi	Yaş	Meslek	Din
Hacıdakis	Aziz	30 Eyl 00	41	Nalbant	Müslüman
Ayıpakis	Hasan	2 Eki 00	75	Nalbant	Müslüman
Harkiadakis	Mustafa	5 Ara 00	9	Nalbant	Müslüman
Lecalıdakis	Ali	5 Ara 00	75	Nalbant	Müslüman
Volyonitakis	Mustafa	5 Ara 00	70	Nalbant	Müslüman
Kissanakis	Hüseyin	5 Ara 00	35	Nalbant	Müslüman
Memişakis	Mercan	6 Ara 00	30	Nalbant	Müslüman
Prinakis	Mehmet	6 Ara 00	47	Nalbant	Müslüman
Sudiyanakis	Ali	7 Ara 00	35	Nalbant	Müslüman
Nalbantakis	Arif	7 Ara 00	65	Nalbant	Müslüman
Veysakis	Mercan	7 Ara 00	26	Nalbant	Müslüman
Skoutridakis	Mehmet	8 Ara 00	50	Nalbant	Müslüman
Sakalidakis	Ali	8 Ara 00	28	Nalbant	Müslüman
Veysakis	Mercan	9 Eyl 02	25	Nalbant	Müslüman
Volyonitakis	Mustafa	9 Eyl 02	70	Nalbant	Müslüman
Glistridis	Süleyman	9 Eyl 02	50	Nalbant	Müslüman
Yenusakis	Salih	9 Eyl 02	30	Nalbant	Müslüman
Kotrakis	Hasan	9 Eyl 02	60	Nalbant	Müslüman
Maslumakis	Ali	9 Eyl 02	30	Nalbant	Müslüman
Begloulakis	Mehmet	9 Eyl 02	40	Nalbant	Müslüman
-	Yusuf	9 Eyl 02	35	Nalbant	Müslüman
Çolakakis	Hasan	9 Eyl 02	25	Nalbant	Müslüman
Peçalıdakis	Ali	9 Eyl 02	60	Nalbant	Müslüman
Skoutoulakis	Mustafa	1 Kas 05	50	Nalbant	Müslüman
Fafulakis	Hasan	1 Kas 05	32	Nalbant	Müslüman
Harkiadakis	Mustafa	1 Kas 05	25	Nalbant	Müslüman
Mathioudákis	Kharálampos	25 Oca 16	31	Nalbant	Hristiyan

Belediye kayıtlarına göre nalbantlık müslümanların icra ettiği mesleklerden bir tanesidir. Dolayısıyla müslümanlara ait kayıtlardan bu konuda bilgi edinmek mümkündür. M. Aleksandrou nalbantlar sokağı olduğuna göre, bu sokakta daha fazla

sayıda nalbant olması gerekmektedir. Kayıtlarda mesleği bulunamamış ve meslek grafiğinde belirsiz lejantı ile gösterilmiş olan mülklerin sahiplerinin nalbant olabileceğini düşünmek mümkündür. Ancak belediye kayıtlarından çıkarılan nalbantlar listesi bu sokaktaki mülk sahipleriyle karşılaştırıldığında Mustafa Volyonitaki dışında kesişen olmadığı görülmektedir. Dolayısıyla buradaki nalbantların mülk sahibi değil de kiracı olma ihtimali daha yüksektir. Nalbantlar listesinde göze çarpan bir diğer durum da Mustafa Volyonitaki, Hüseyin Kıssanakis ve Mehmet Pirinakis'e ait çok sayıda mülk olması ancak diğer nalbantlardan sadece altısının bir ya da iki adet mülkü olması, geriye kalan 16 nalbantın ise Resmo Mülteci Rehabilitasyon Komitesi'nce kaydedilmiş mülkü olmamasıdır. Bu durum da bu sokaktaki mülk sahiplerinin varlıklı aileler olduğunu, sokağa adını veren nalbantların da kiracı olma ihtimalini destekler niteliktedir. Buradaki kiracı-mülk sahibi ilişkisi bir sonraki bölümde el değiştirme biçimleri üzerinden tekrar incelenecektir.

Mübadele öncesinde müslüman mülklerinin yoğun olduğu bir başka sokak da P. Koroneou'dur. Sokağın batı ucunda iki cami ve bir çeşme bulunmaktadır. Bu camilerden Kadîrî şeyhi Mehmet Baba tarafından yaptırılan Mehmet Baba Camisi 1941 yılında Almanlar tarafından bombalanmıştır. Mehmet Baba Camisi'nin karşı çaprazında Yahya İbrahim Camisi ve Klapsarzade Yunus tarafından yaptırılan bir çeşme bulunmaktadır. 1941 yılındaki bombalanma sonucu Yahya İbrahim Camisi'nin de ahşap minaresi yıkılmıştır [42]. P. Koroneou Sokağı'nda toplam 44 mülk el değiştirmiştir. Bu sokaktaki taşınmazlara ait Resmo Mülteci Rehabilitasyon Komitesi Belgeleri 48 numara ile başlayıp 89 numara ile son bulmaktadır. Belgeleme işlemi bir noktadan başlayıp sıra ile devam ettiği için belgesi arşivde bulunamayan 70 ve 75 numaralı taşınmazların yerleri de tespit edilmiştir. Taşınmazların sınır komşularından yola çıkılarak EK-E'de sunulan komşuluk ilişkileri grafiği oluşturulmuştur. İncelenen belgelere göre, bu sokaktaki mülklerin %22'si hristiyanlar'a, %78'i de müslümanlar'a aittir. Şekil 4.1.8'deki grafiğe göre, sokağın üç ayrı noktasında müslüman mülklerinin yoğunlaştığını görmekteyiz. Sokağın batı ucunda ve kuzeyinde ise biraz daha heterojen bir durum söz konusudur. Bu heterojenliğin camilere yakın oluşu dikkat çekicidir. Öte yandan bu sokaktaki bir başka önemli durum da, 74 numaralı mülkün müslüman ve hristiyan hissedarlarıdır. Üstelik bu mülk kayıtlarda konut olarak görülmektedir. Bu konutun 1/8

hissesi Fatma Babadopoula'ya, 7/8 hissesi de Nestor Vassalos'a aittir. EK-F'deki belgeye göre, 40 m²'lik 2 katlı konutun, giriş katında 10 m²'lik bir dükkan ve ön avlu; üst katında da iki oda bulunmaktadır. Su deposu ve ağaçların bulunduğu 135 m²'lik bir bahçe içerisindeki bu konut müslüman ve hristiyan hissedarları tarafından nasıl paylaşılmıştır? Ya da gerçekten paylaşılmış mıdır? Belgeye göre, 1920 yılında bu mülk el değiştirmiştir. Müslümanların mübadeleden önce Anadolu'ya gitmeye başladıklarını, bu tarihlerde müslüman nüfusunda ciddi bir düşüş olduğunu bilinmektedir [55]. Dolayısıyla bu durumu şöyle yorumlamak mümkündür: Nüfus mübadelesinden önce bazı müslümanlar mülklerinin bir kısım hissesini hristiyanlara satarak Anadolu'ya gitmiş olabilirler. Mülkün bütünüyle satılmayıp hissesinin satılışını ise, hem yanlarına bir miktar para alma, hem de bir gün geri dönme umuduyla açıklanabilir.

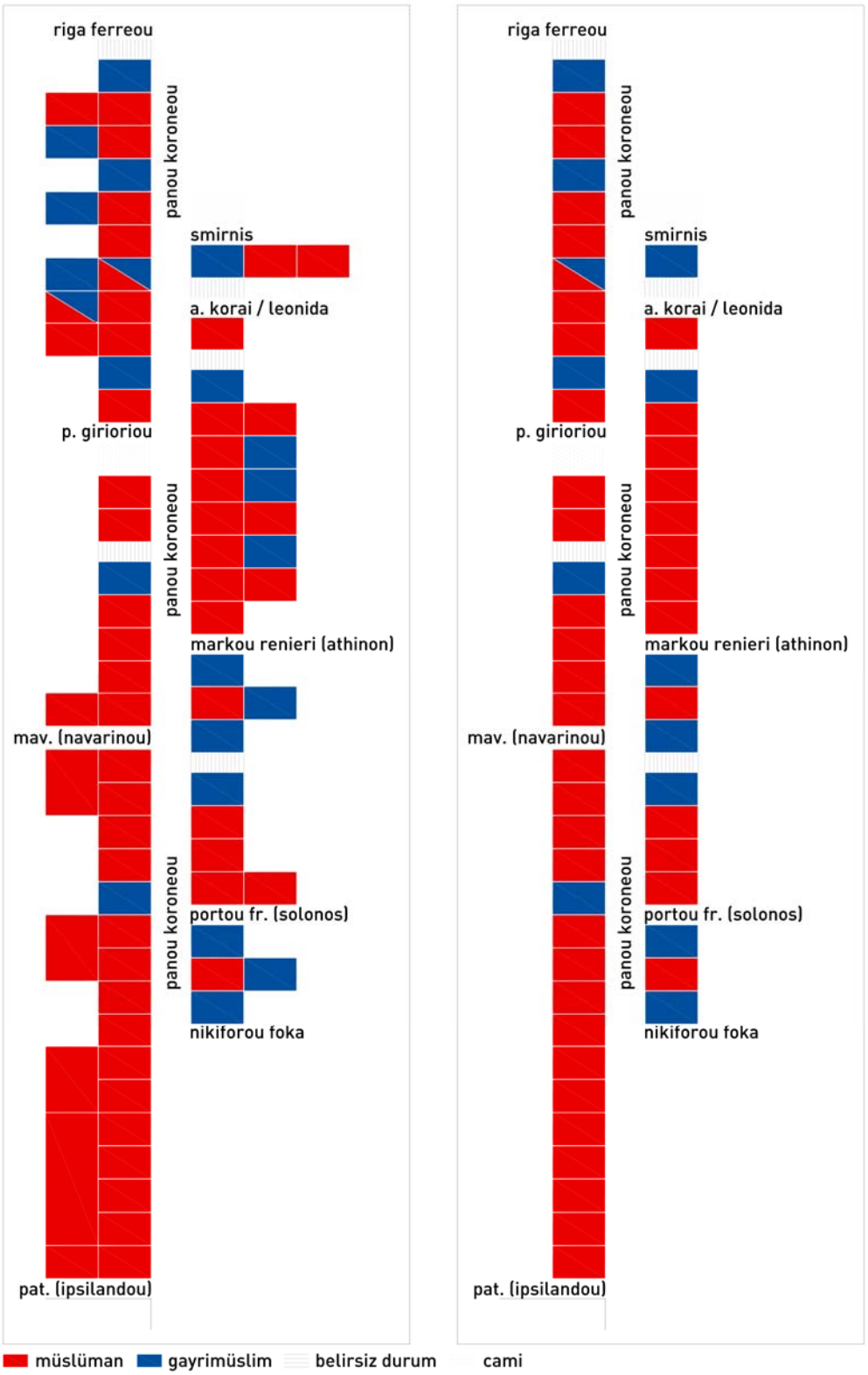

Şekil 4.1.8 P. Koroneou Sokağı'ndaki komşuların dinsel çeşitliliği

P. Koroneou Sokağı'ndaki mülk sahiplerinin %31'inin mesleği tespit edilememiştir. Mesleği tespit edilenlerin ise, %45'i bakkal ve ayakkabıcıdır. P. Koroneou Sokağı'nda

bunun dışında dikkate değer bir meslek yoğunlaşması görülmemektedir. Ancak az sayıda tekrar eden tüccar ve toprak sahiplerinin yanı sıra; derici, çiftçi, işçi, noter, tütüncü, sabuncu, kasap, devlet memuru ve tellal gibi farklı sınıflara ve meslek gruplarına mensup kişilerin bu sokakta mülk sahibi olduğunu görmekteyiz. Arşivde belgesi olmayan ve 1941 yılında bombalanan Mehmet Baba Camisi'nin bitişik komşusunun müezzin olduğu Şekil 4.1.9'daki grafikte görülmektedir. P. Koroneou Sokağı'nda, bu grupta incelenen diğer iki sokaktan farklı olarak, benzer meslekteki müslümanların bir aradalığının daha zayıf olduğunu söylemek mümkündür.

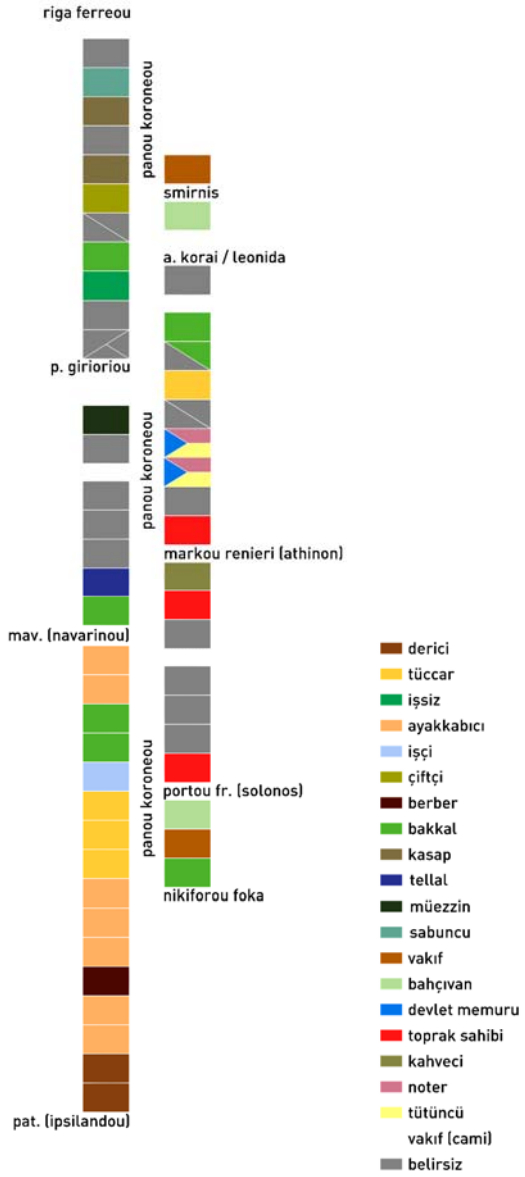

Şekil 4.1.9 P. Koroneou Sokağı'ndaki mülk sahiplerinin meslekleri

Müslüman mülklerinin yoğun olarak bir arada bulunduğu bir başka sokak da Thessalonikis Sokağı'dır. Bu sokakta toplam 52 mülk el değiştirmiştir. Bu mülklerin tablo numaraları 595 ile başlayıp 645 ile son bulmaktadır. Arşivde bu sokağa ait belgeler eksiksiz olarak bulunmaktadır. İncelenen belgelere göre, Thessalonikis Sokağı'ndaki mülklerin %13'ü hristiyanlara, %87'si de müslümanlara aittir. Şekil 4.1.10'da müslüman mülklerinin yoğun gruplar halinde bir arada bulunduğunu, az sayıdaki hristiyan mülklerinin de onların arasında yer aldığı görülmektedir. Ancak bir noktada, Georgiou Gagani'nin evi ve Emmamouil Antonaki'nin dükkanları arasında, hristiyan mülklerinin olma ihtimali vardır (EK-G). Eğer böyle bir durum varsa da, oradaki hristiyan mülklerinin arasında müslüman mülkleri olmadığını söylemek mümkündür. Çünkü arşivde bu sokağa ait belgeler eksiksizdir. Dolayısıyla sokağın bir noktasında hristiyan mülklerinin yoğunlaşma ihtimaline rağmen, bu sokaktaki mülklerin homojen olarak dağıldığı ve ağırlıklı olarak müslümanlara ait olduğu söylenebilir. Üstelik bu grupların varlıklı birkaç aile arasında paylaşılmış oluşu, bu sokaktaki mülk sahiplerinin sosyoekonomik olarak da homojen olduğuna işaret etmektedir. Burada Ag. Varvaras Sokağı'nda karşılaşılan varlıklı müslüman-hristiyan bir aradalığından daha farklı bir durum söz konusudur. Müslüman mülklerinin yoğun olduğu P. Koroneou Sokağı'nın bir uzantısı olarak değerlendirebileceğimiz Thessalonikis Sokağı, yine müslüman mülklerinin yoğun olduğu Paleologou ticaret aksına bağlanmaktadır. Oysa Ag. Varvaras Sokağı'nın doğu ucu Ag. Varvaras ve Mitropolis Kiliselerine uzanmaktadır. Bir başka deyişle Ag. Varvaras Sokağı, müslüman ve hristiyan mahalleleri arasında kalan heterojen bir geçiş aksı olarak değerlendirilebilecekken, Thessalonikis Sokağı iki müslüman mahallesini biribirine bağlayan homojen bir geçiş bölgesidir.

Thessalonikis Sokağı'ndaki müslüman mülklerinin %52'si toprak sahibi ve tüccarlara aittir. Bu mülk sahiplerinin önemli bir bölümünü Resmo'nun varlıklı ailelerinden Kemal Ustadaki ve akrabası Cinci Arapzadeler, Perdikakiler ve Selambabazadeler oluşturmaktadır. Şekil 4.1.11'deki grafikte mülk sahiplerinin mesleklerine göre homojen gruplar oluşturduğu görülmektedir. Detaylı olarak incelendiğinde ise, bu mülk gruplarının genellikle bir aileye ait olduğu tespit edilmiştir. Dolayısıyla bahsi geçen homojenlik üzerine biraz daha düşünmek iyi olabilir. Şöyle ki, mülklerin çoğunluğu varlıklı ailelere ait olsa da; Thessalonikis Sokağı'nda rençber, işçi, çiftçi, inşaat ustası,

berber ve demirci gibi farklı sınıflara mensup mülk sahipleri bulunmaktadır. Tüccar ve toprak sahiplerinde önemli bir yoğunlaşma olsa da geriye kalan %48'lik kısımda meslekler farklılaştığı için burada Ag. Varvaras Sokağı'ndaki gibi homojen bir varlıklı kesimden söz etmek mümkün değildir.

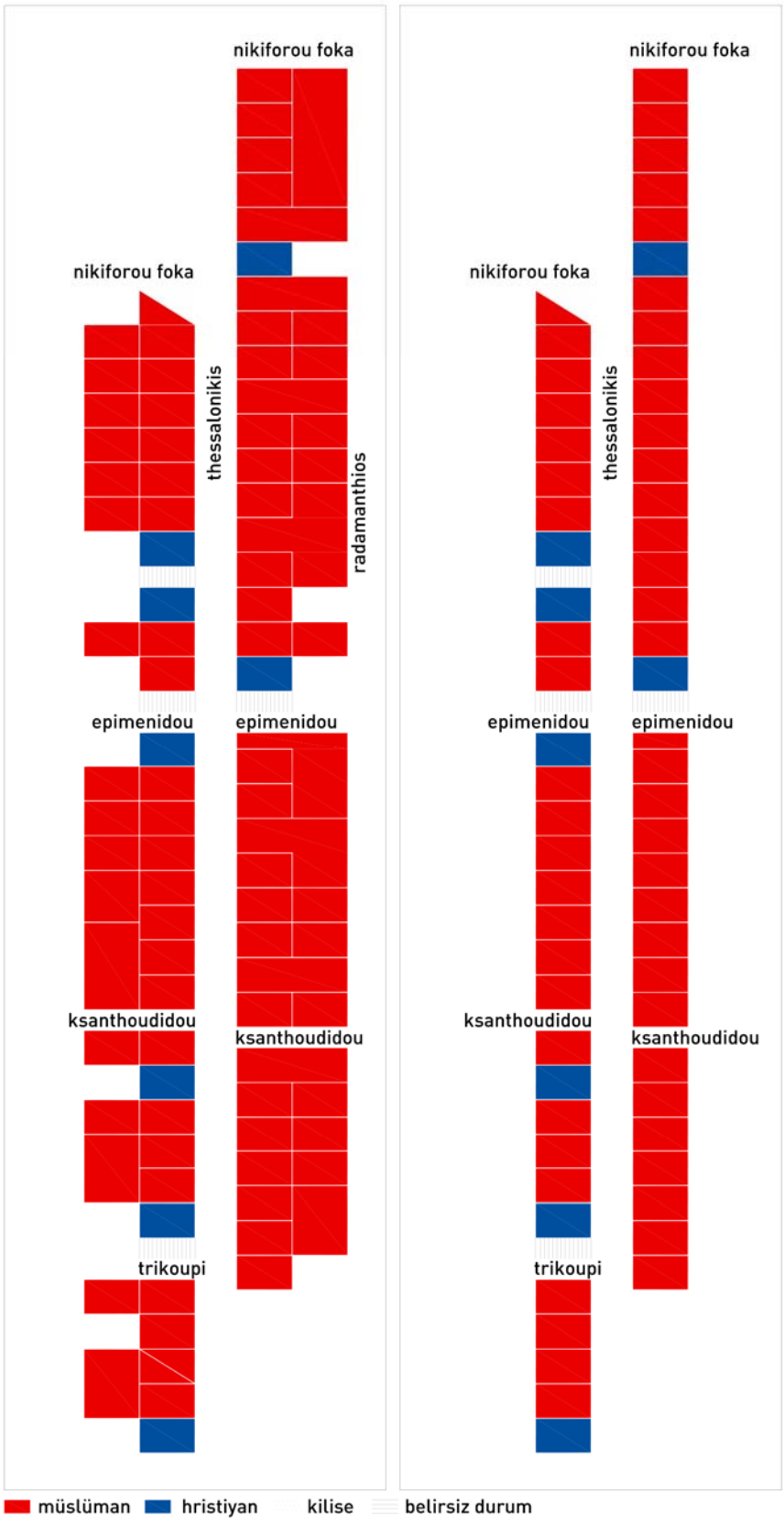

Şekil 4.1.10 Thessalonikis Sokağı'ndaki komşuların dinsel çeşitliliği

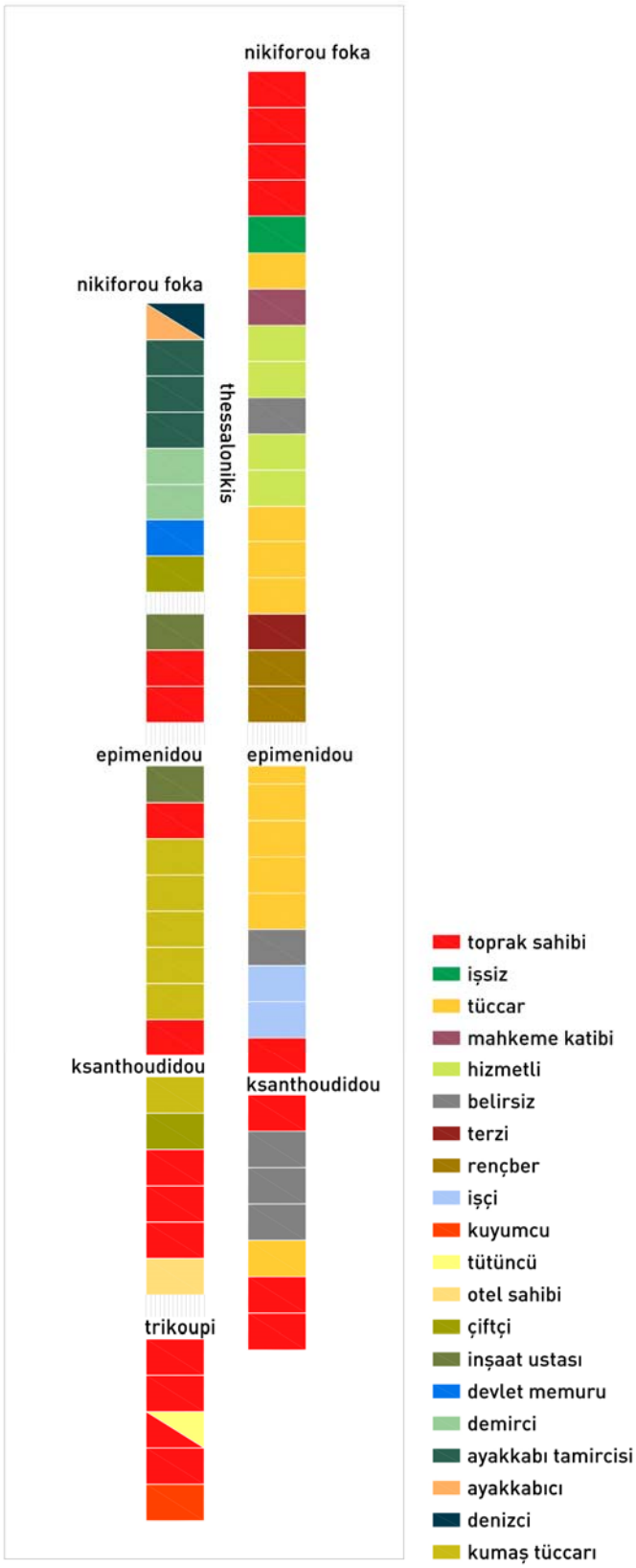

Şekil 4.1.11 Thessalonikis Sokağı'ndaki mülk sahiplerinin meslekleri

İncelenen birinci grup sokakta müslüman mülklerinde yoğunlaşmalar görülürken, hristiyan mülklerinin onların aralarında gruplaşmadan yer aldıkları tespit edilmiştir. Aynı sokaktaki müslüman mülk sahiplerinin benzer mesleklere sahip olduğu görülürken, hristiyanların mesleklerinde farklılaşmalar görülmektedir. Ancak istisna olarak, Agias Varvaras Sokağı'ndaki hristiyanların da müslüman mülk sahipleriyle benzer mesleklerde yoğunlaştığını söylemek mümkündür. Bu durumun sınıfsal bir karşılığı olabileceği düşünülmektedir. Ticaretle uğraşan varlıklı kesim zaten yaptıkları iş nedeniyle birbirleriyle ilişki halindedirler. Buradaki bir aradalık bu durumun bir sonucu olabileceği gibi, müslüman ve hristiyan varlıklı kesim için eski şehir içinde değerli sayılabilecek bir sokakta mülk sahibi olmanın önemiyle de ilişkilendirilebilir.

4.2 Konut Bölgeleri

İkinci grup olarak seçilen konut bölgeleri kapsamında Radamanthios, Nikiforou Foka, P. Grigoriou ve Kolokotroni sokakları incelenmiştir. Radamanthios Sokağı'nda toplam 33 mülk el değiştirmiştir. Bunlardan 1 adedi 1959 yılında 4 parçaya bölünmüştür. Bu sokaktaki mülklerin tablo numaraları 576 ile başlayıp 595 ile son bulmaktadır. Bölünmüş mülke ait belgeler 2774-2777 arasında numaralandırılmıştır. Arşivde bu sokağa ait belgeler eksiksiz olarak bulunmaktadır. Belirsiz durumlar göz ardı edildiğinde, Radamanthios Sokağı'ndaki mülklerin %14'ü hristiyanlara, %86'sı da müslümanlara aittir. Bu sokaktaki müslüman ve hristiyan mülklerinin ilişkisi Şekil 4.2.1'de görülmektedir.

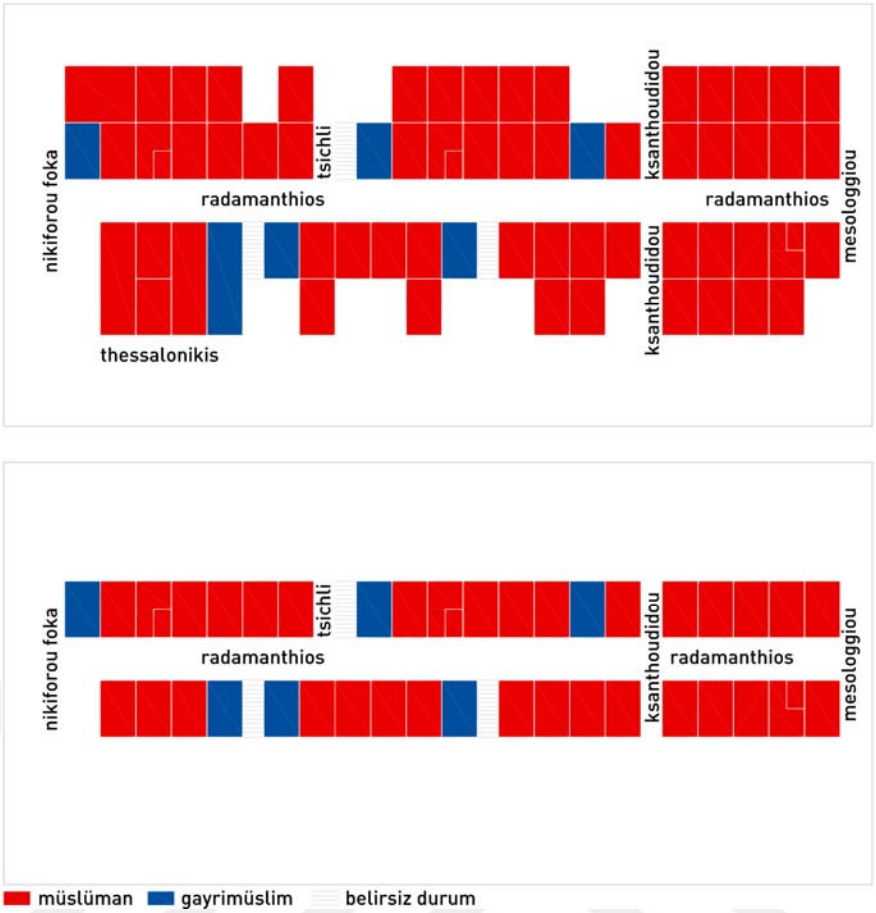

Şekil 4.2.1 Radamanthios Sokağı'ndaki komşuların dinsel çeşitliliği

Konut ve ticaretin bir arada olduğu sokaklardaki gibi, burada da müslümanların kendi aralarında gruplaştığı, hristiyanların da onların arasında tek tek var olduğu görülmektedir. Ancak sokağın batı ucunda, Şekil 4.2.1'de iki hristiyan ve arasında belirsiz durumun işaretli olduğu kısımda, bir hristiyan yoğunlaşması olma ihtimali vardır. Bu bölümün başında belirtildiği gibi, belirsiz lejantında gösterilen kısımda bir sokak da olabilir, bir ya da birkaç hristiyan mülkü de olabilir. Bu durumu bu sokağın paraleli olan Thessalonikis Sokağı'nı çalışarak sorgulamak mümkündür. Thessalonikis Sokağı incelendiğinde sadece Nikolaos'un evi gözükmektedir. Bu durumda Nikolaos ve Stamatios'un evlerinin arasında başka bir hristiyan mülkü olmama olasığı oldukça yüksektir. Dolayısıyla burada da hristiyan mülkleri arasında bir yoğunlaşma görülmemektedir. Bu sokaktaki bir başka önemli durum da konutlar arasında yer alan hamamdır. Bu hamam kayıtlarda Sarıdaki ailesine ait görünmektedir. Resmo şehrinin hikayesini anlatan Prevelaki (2014, sf. 88-96) bu hamamda tellaklık yapan Fatma adında bir kadından bahsetmektedir. Prevelaki'ye göre Fatma, Marsilya'da bir seyyar

tüccarı tarafından satılarak Girit'e getirilmiş eski bir hayat kadınıdır. Yaşı ilerledikten sonra Radamanthios Sokağı'ndaki hamamda tellak olarak çalışmış ve kendisine takılan Fatma ismini kabul etmiştir. Ancak zorunlu nüfus mübadelesinin gündeme gelişi ile Fatma hanım Fransız Konsolosluğu'na gidip, Marsilya'da başlayıp Girit'te son bulan hikayesini fransızca anlatarak, müslüman olmadığını ve asıl adının da Ortans olduğunu açıklayarak Resmo'da kalmayı başarmıştır.

Radamanthios Sokağı'ndaki mülk sahiplerinin meslekleri incelendiğinde tüccar, toprak sahibi ve tütüncülerin çoğunlukta olduğu görülmektedir (Şekil 4.2.2). müslümanlar bu üç meslekte yoğunlaşırken, hristiyanlar ise sadece tüccarlıkta yoğunlaşmıştır. Bu sokakta mesleğini belirsiz çok mülk sahibi bulunduğu için, sadece bu verilerden yola çıkarak, bu sokak için refah düzeyi yüksektir demek zor, ancak elbette bu ihtimal düşünülebilir.

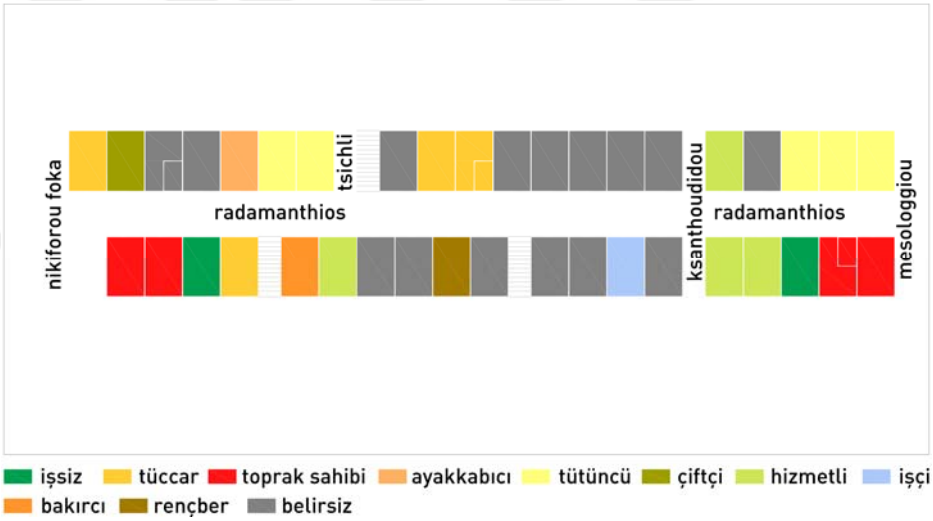

Şekil 4.2.2 Radamanthios Sokağı'ndaki mülk sahiplerinin meslekleri

Kolokotroni Sokağı'nda el değiştiren 35 mülk bulunmaktadır. Bu mülklerin tablo numaraları 268 ile başlayıp 295 ile son bulmaktadır. Sokak köşelerinde bulunan mülklerden bazıları diğer sokaktan numaralandırıldığı için bu aralığın dışında 341, 318 gibi tablo numaralarına rastlamak da mümkündür. Arşivde 292 numaralı belge bulunamamıştır. Ancak sınır komşularından ilk sahibinin kimliği bulunmuştur. Bu sokaktaki mülk kayıtları ağırlıklı olarak 1926 tarihinde tutulmuştur ancak 2131 ve 2132 numaraları belgeler 1930 tarihinde kaydedilmiştir (EK-İ). Bu iki konut, Ali Rıza Fasulyacı ve Sphiniá Ioánnou, Sphiniá Emmanoíl'e ait ortak mülklerdir. Bunlar, giriş katlarında

depo ve çamaşırlık gibi servis hacimleri olan, üst katlarında da dörder oda, mutfak ve teras barındıran iki katlı konutlardır. 2132 numaralı konutun, bir kuyu, bir su deposu, 1 muşmula, 3 muz, 1 ceviz, 2 mandalin, 3 limon ve 2 portakal ağacı bulunan 941 metrekarelik bir bahçesi olduğu görülmektedir. 1958 yılında 2132 numaralı bu konut 2763 ve 2764 tablo numaralarıyla 2'ye bölünmüştür. Bu sokakta da müslüman mülklerinin kendi aralarında gruplaştığı, ancak hristiyan mülklerinin onların arasında tek tek var olduğu tespit edilmiştir (Şekil 4.2.3). Yukarıda anlatılan müslüman-hristiyan ortaklı mülk ise kayıtlarda sık rastlanmayan özel bir durumdur. Öte yandan bu mülkün nasıl ortak kullandığı ve nasıl edinildiği bilinmese de, P. Koroneou Sokağı'ndaki 74 numaralı mülk için yapılan yorumu yine 1920 tarihinde el değiştiren bu mülk için de yapmak mümkündür. Şekil 4.2.3'de biribirleriyle komşuluk ilişkisi görünen mülklerin %17'si hristiyanlara, %83'ü de müslümanlara aittir. Ayrıca bu sokakta Resmo'nun en büyük camisi olan Gazi Hüseyin Paşa ya da diğer adıyla Nerance Camisi bulunmaktadır.

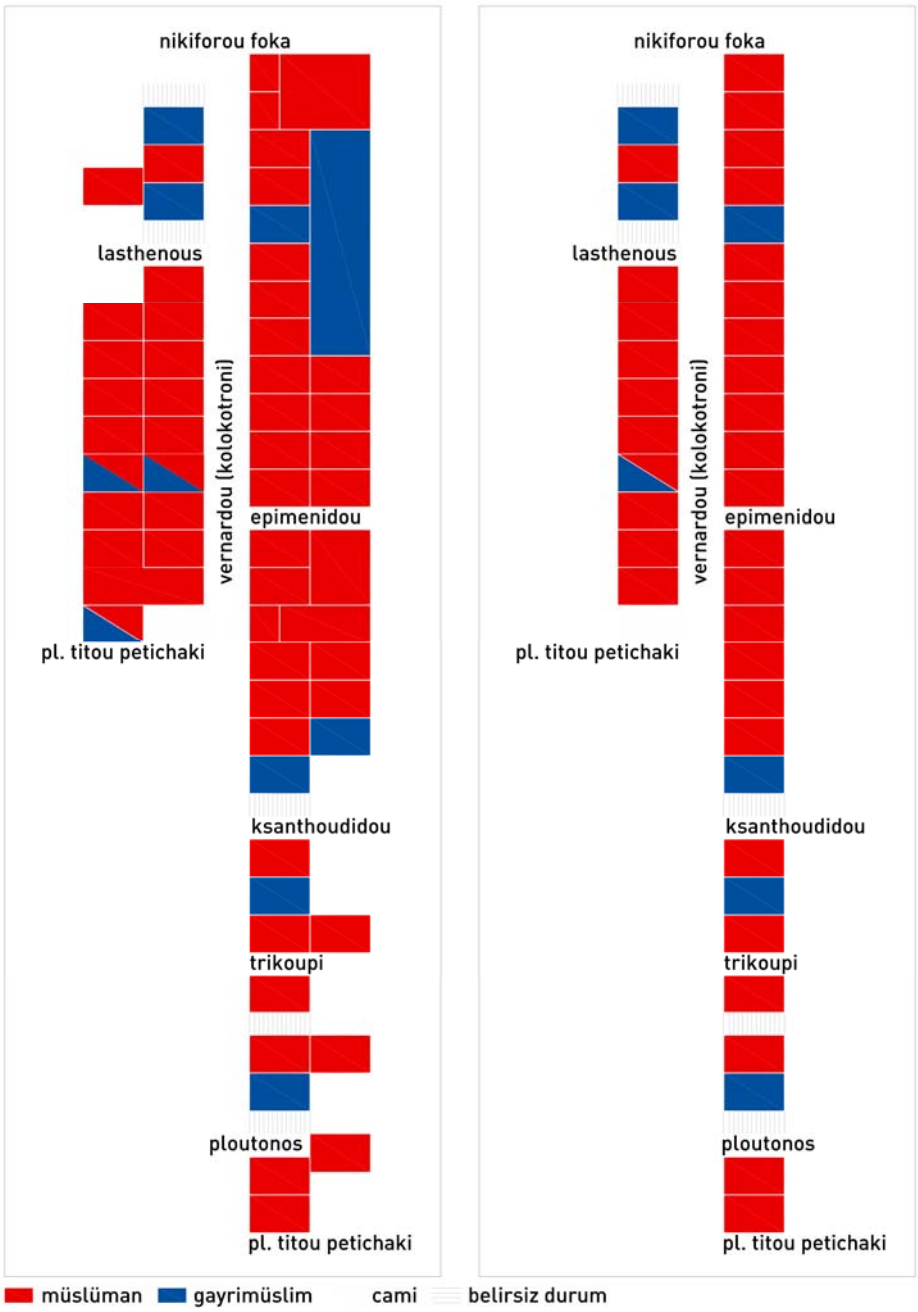

Şekil 4.2.3 Kolokotroni Sokağı'ndaki komşuların dinsel çeşitliliği

Kolokotroni Sokağı'nda mülk sahibi olanların meslekleri incelendiğinde, hem müslümanların hem de hristiyanların farklı mesleklerden olduğu görülmektedir (Şekil 4.2.2). İpekçi, devlet memuru, ayakkabıcı, tüccar, çoban, rençber ve avukat gibi biribirinden oldukça farklı mesleklere mensup mülk sahiplerinin bir aradalığı bir tür heterojenlik olarak yorumlanabilir. Öte yandan mülk sahiplerinin yaklaşık yarısının

mesleklerini bilinmeyişi bu sokakta herhangi bir meslek gruplaşması olup olmadığı sorusunu cevapsız bırakmaktadır.

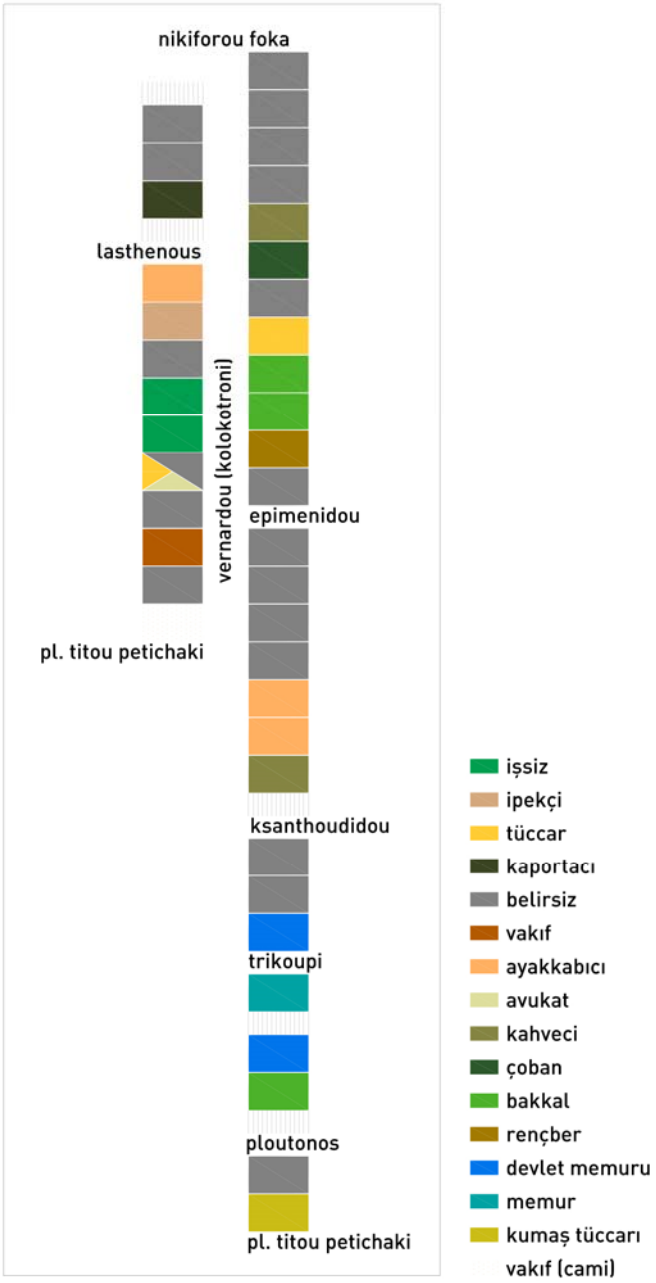

Şekil 4.2.4 Kolokotroni Sokağı'ndaki mülk sahiplerinin meslekleri

Kuzeyde P. Koroneou Sokağı ile başlayan P. Grigoriou Sokağı, güneyde konut ve ticaret aksı olan M. Aleksandrou Sokağı ile birleşerek, ticaret aksı Tombazi Sokağı'na ulaşır. P. Grigoriou Sokağı'nda toplam 31 mülk el değiştirmiştir. Bu sokaktaki mülklere ait belgelerin tablo numaraları 17 ile başlayıp 47 ile son bulmaktadır (EK-J). Arşivdeki bu

belgeler 1925 tarihli iken, 1 adet de 1959 tarihli kayıt bulunmaktadır. Ancak bu kayıt 17 numaralı mülkün bölünmesine ilişkin olduğu için bu el değiştiren mülkler kapsamında sayılmamıştır. Bu ve benzeri durumlar tezin bir sonraki bölümünde ele alınacaktır. Çalışılan diğer sokaklardan farklı olarak bu sokaktaki mülklerden tablo numarası 40 ve 47 arasında olanların sırasının karışık olduğu görülmektedir. 40 ve 41 numaralı mülklere ait belgeler grafiğe yerleştirilememiştir. 46 numaralı mülke ait belge de arşivde bulunamamıştır. Belgelere göre, nüfus mübadelesi öncesinde, P. Grigoriou Sokağı'ndaki mülklerin %65 müslümanlara, %35'i de hristiyanlara aittir. Bu orana göre P. Grigoriou Sokağı konut bölgesinde incelenen diğer sokaklardakinden daha heterojen bir yapıya sahiptir. Şekil. 4.2.5'te de görüldüğü gibi müslümanlar sokağın sadece bir bölümünde aralıksız yan yana dizilmişlerdir. Ayrıca yukarıda söz edilen, yerleştirememe durumu ve iki hristiyan mülkü arasındaki belirsiz durumlar da göz önüne alındığında hristiyan mülklerinin bu dengeyi daha da değiştireceğini düşünmek mümkündür. Üstelik bu sokak, Resmo eski şehir içindeki en uzun sokaklardan bir tanesidir. Bu durum da, bu sokaktaki mülk sahiplerinin daha heterojen bir yapıda bir araya gelmiş olma ihtimalini güçlendirmektedir.

P. Grigoriou Sokağı'nda mülk sahibi olan müslüman ve hristiyanların mesleklerinde herhangi bir homojenlik görülmemektedir. Bu sokakta işçi, çöpçü, ayakkabıcı, bakkal, tüccar, toprak sahibi, nalbant, berber ya da öğretmen gibi biribirinden oldukça farklı meslek grubundan mülk sahiplerinin bir arada olduğu görülmektedir (Şekil 4.2.6). Öte yandan P. Grigoriou Sokağı'ndaki hristiyan nüfusun belgelere göre hesaplanandan daha farklı olduğu da düşünüldüğünde, bu sokaktaki mülk sahiplerinin meslekleri ya da refah düzeyleri hakkında yorum yapmak pek de mümkün görünmemektedir. Çalışılan diğer sokaklarda müslüman mülkleri yoğun olduğu için, en azından müslümanlar hakkında, fikir yürütmek mümkünken, P. Grigoriou Sokağı için kurulacak cümleler hep eksik kalacaktır. Ama en azından bu sokaktaki müslüman mülk sahiplerinin mesleki bakımdan farklılaştığı ve homojenleşmediği söyleyenebilir.

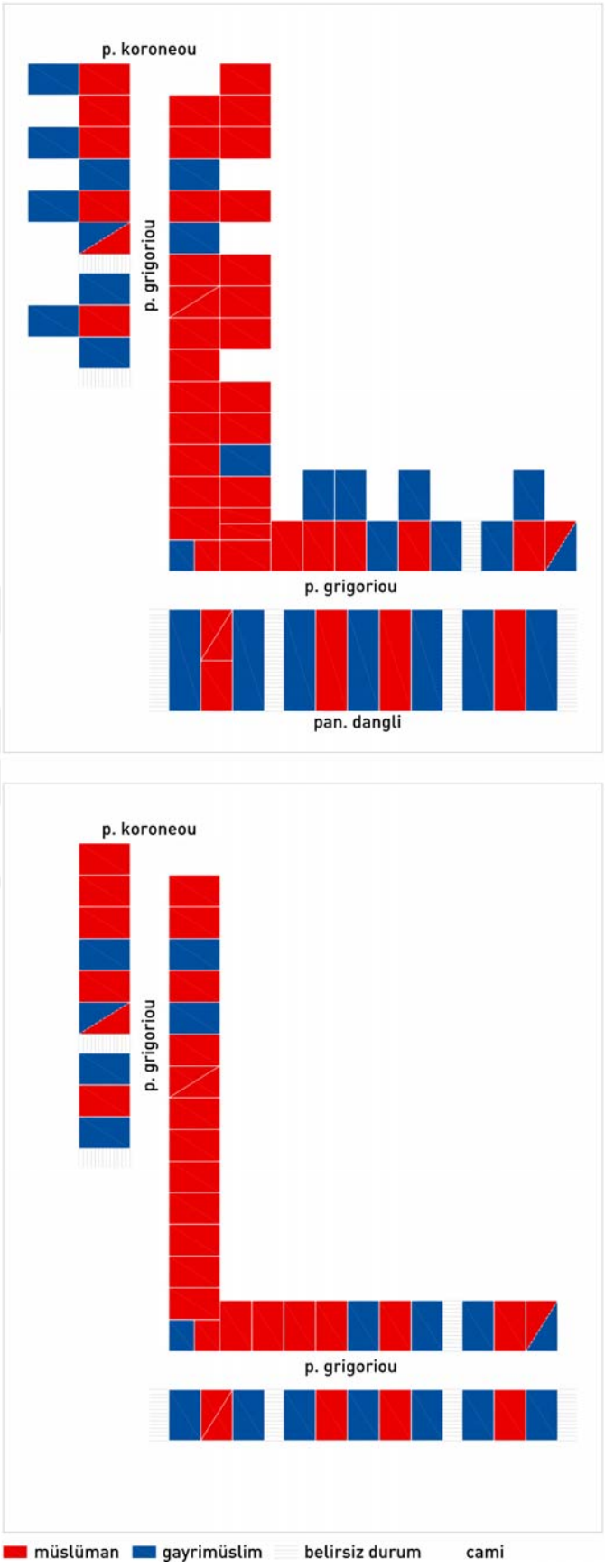

Şekil 4.2.5 P. Grigoriou Sokağı'ndaki komşuların dinsel çeşitliliği

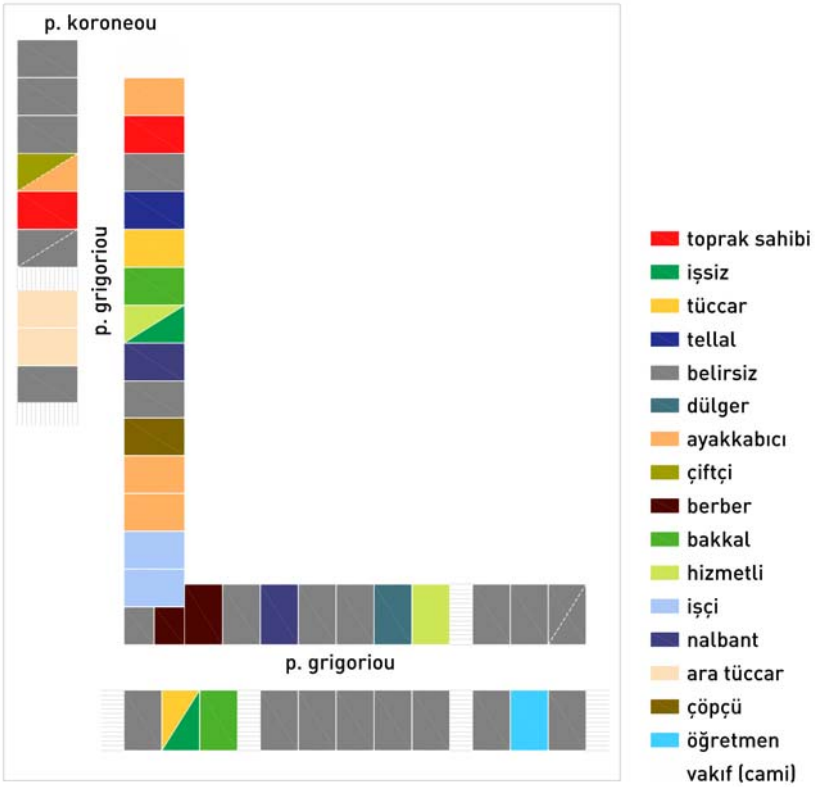

Şekil 4.2.6 P. Grigoriou Sokağı'ndaki mülk sahiplerinin meslekleri

Nüfus mübadelesi öncesinde "Makri Steno" yani uzun yol adıyla bilinen bugünkü Nikiforou Foka Sokağı, Resmo eski şehir içindeki en uzun sokaktır. Bu sokakta toplam 46 mülk el değiştirmiştir. Bu mülklerin tablo numaraları 149 ile başlayıp 190 ile son bulmaktadır. 157 ve 170 numaralı mülklere ait belgeler arşivde bulunamamıştır. Bu belgelerin yerleri ve sahiplerinin kimlikleri sınır komşularına göre tahmin edilerek EK-K'daki grafikte kırmızı renk ile belirtilmiştir. 189 ve 190 numaralı mülklerin ise genel sıralamayı bozduğu tespit edilmiştir. Sokağın kuzey ucundaki Melissinou Sokağı ile Kleidi Sokağı arasında kalan 149-152 numaralı mülkler bugün Girit Akdeniz Araştırmaları Enstitüsü'ne aittir. 152 numaralı yapı %50'şer hisseyle biri müslüman, diğeri hristiyan iki tüccara aittir. Mübadeleden sonra bu mülkün %50 hissedarı olan Xionia Manousou'ya geçtiği 152 numaralı belgede görülmektedir (EK 14). Nikiforou Foka Sokağı'nda, incelenen belgelere göre, mülklerin %72'si müslümanlara, %28'i de hristiyanlara aittir. Müslüman mülklerinin gruplar halinde yan yana dizilmelerine rağmen, aralarda hristiyan mülkleriyle kesintiye uğradıkları görülmektedir (Şekil 4.2.7). Bu sokağın uzunluğunu da dikkate alacak olursak, P. Grigoriou Sokağı'nda olduğu gibi,

burada da hristiyan mülklerinin müslüman mülklerinden fazla olma olasılığı yüksektir. Bu bağlamda Nikiforou Foka Sokağı'nı, mübadele öncesinde müslümanların yoğun olarak yaşadığı heterojen sokaklardan biri olarak tanımlamak daha doğru olacaktır.

Şekil 4.2.7 Nikiforou Foka Sokağı'ndaki komşuların dinsel çeşitliliği

Resmo Mülteci Rehabilitasyon Komitesi belgelerine göre, Nikiforou Foka Sokağı'ndaki mülk sahiplerinin mesleki bakımdan heterojen bir yapısı vardır. Öte yandan tüccar ve toprak sahiplerinin; bıçakçı, çiftçi, tezgahtar ve ayakkabıcı gibi diğer mesleklere oranla daha sık tekrar ettiği Şekil 4.2.8'de görülmektedir. Bu sokakta mülk sahibi olanların çoğunluğu hakkında bir görüş bildirmek güçtür. Ancak, incelenen belgelere göre, tüccar, inşaat ustası, devlet memuru, işsiz ya da çiftçi gibi biribirinden farklı sosyal statüye sahip mülk sahiplerinin bir arada bulunduğunu söylemek mümkündür.

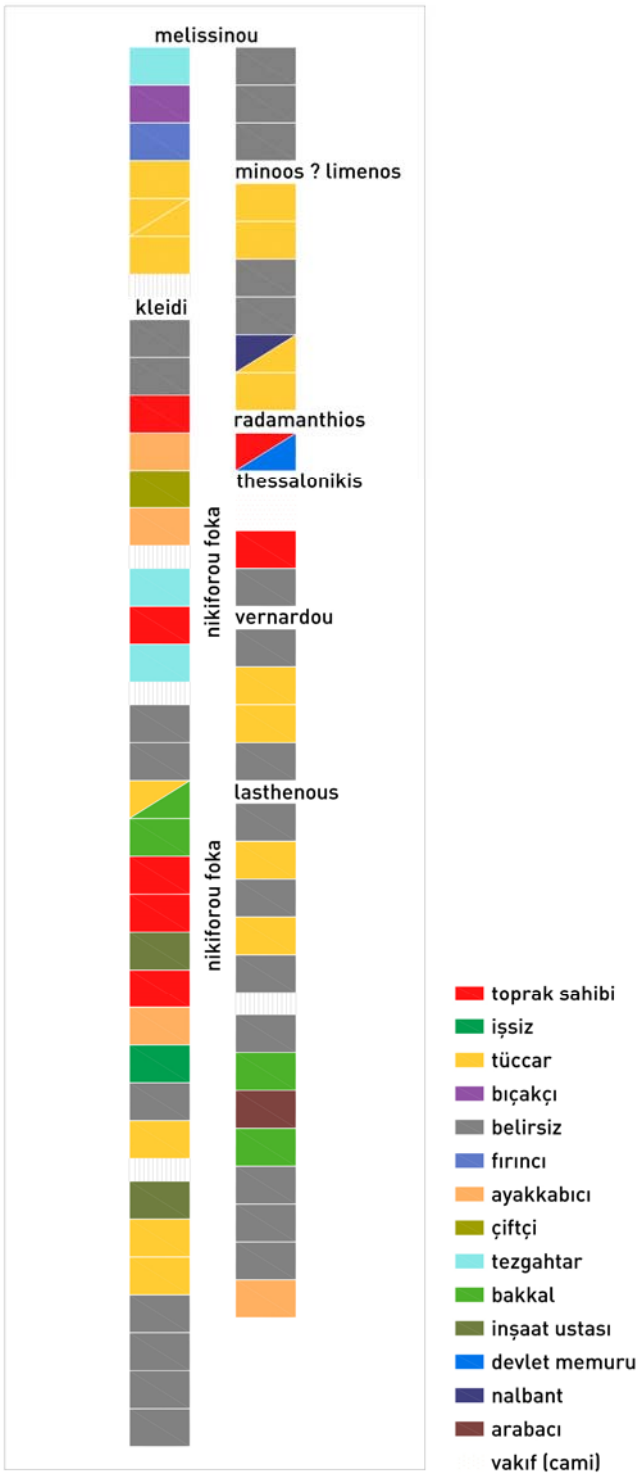

Şekil 4.2.8 Nikiforou Foka Sokağı'ndaki mülk sahiplerinin meslekleri

İncelenen ikinci grup sokakların hepsinde müslümanların yoğun olarak gruplaştığı, hristiyanların da onların arasında ya da sokak köşelerinde tek-tek var olduğu tespit edilmiştir. Radamanthios dışındaki konut bölgelerindeki mülk sahiplerinin

mesleklerinde bir gruplaşma görülmemektedir. Farklı meslek gruplarına sahip müslümanların ve hristiyanların konut bölgelerinde bir arada yaşadığı tespit edilmiştir. Öte yandan Radamanthios Sokağı'nda istisna olarak müslüman toprak sahibi, tüccar ve tütüncülerde bir yoğunlaşma olduğu görülmüştür.

4.3 Ticaret Bölgeleri

Resmo sski şehirdeki ticaret aksları kapsamında Limenos, Souliou, Eth. Antistaseos, Arkadiou, Mavrokordatou, Tombazi ve Paleologou Sokakları incelenmiştir. Bugün Nearchou ismiyle anılan Limenos Sokağı, İdras Sokağı ve Venedik Limanı arasında kalan bölgedir. Burası mübadele öncesinde ağırlıklı depo ve dükkanların bulunduğu bir sokaktır. Bazı depoların üzerinde bulunan konutların girişleri ise sokağın bir paraleli olan İdras Sokağı'ndadır. Bu sokaktaki mülklerin tablo numaraları 833 ile başlayıp 846 ile son bulmaktadır (EK-M). 834, 835 ve 844 numaralı belgeler arşivde bulunamamıştır. Belgesi eksik olanlara beraber sokakta toplam 15 mülk el değiştirmiştir. Bu belgeler 1925 tarihinde kaydedilmiştir, ancak bir 1996 numaralı belge 1928 tarihinde oluşturulmuştur. Bu kayıt M. Aleksandrou Sokağı'nda çok sayıda mülkü bulunan tüccar Ali Vafi Seliniyaki'ye ait bir konutu belgelemektedir. Belirsiz durumlar göz ardı edildiğinde, bu sokaktaki mülklerin % 69'u müslümanlara, %31'i de hristiyanlara aittir. Bu orandan da anlaşılacağı gibi burada, önceki bölümlerde incelenen sokaklardakinden daha heterojen bir durum vardır. Bu durum sokağın ticaret aksı olması ile ilişkilendirilebilir ancak yine de diğer ticaret akslarını incelemeden bunu iddia etmek pek sağlıklı olmayacaktır. Öte yandan bu oran, bu mülklerin sokak içindeki dağılımlarının da heterojen olacağı anlamına gelmemektedir. Şekil 4.3.1'de bu sokaktaki müslüman ve hristiyan mülklerinin komşuluk ilişkileri görülmektedir. Sokağın bir kısmında müslümanlar gruplaşırken, diğer kısmında hristiyanlar ile müslümanların daha heterojen bir yapıda olduğu görülmektedir. Sokağın heterojen kısımda depoların sıklığı göze çarparken, homojen kısımda depoların yanı sıra konut ve dükkanların olduğu tespit edilmiştir. Dükkan ve konut gibi iletişimin depodakinden daha yoğun olduğu mekânlarda yine müslümanların kendi aralarında gruplaştığı görülmektedir.

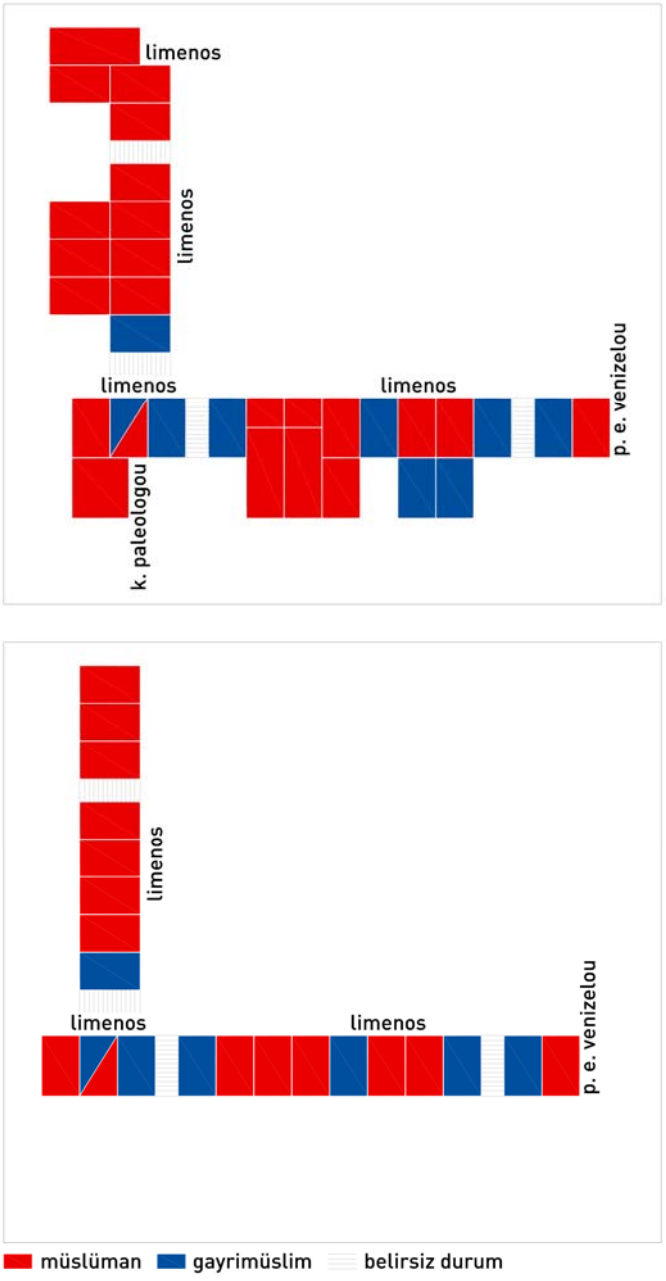

Şekil 4.3.1 Limenos Sokağı'ndaki komşuların dinsel çeşitliliği

Liman bölgesindeki Limenos Sokağı'nda mülk sahiplerinin %45'i tüccar ve toprak sahiplerinden oluşmaktadır. Mesleği belirsizler çıkarıldığında geriye kalan %38'lik kesimin ise ayakkabıcı, bahçıvan, varilci ve devlet memuru gibi farklı mesleklere mensup olduğu görülmektedir. Müslümanların kendi aralarında yoğunlaştığı, sokağın homojen olarak nitelendirilen kısmında, tüccarların da yoğunlaştığı tespit edilmiştir. Hristiyanlar, diğer sokaklarda olduğu gibi, burada da mesleki çeşitliliği sağlamaktadırlar (Şekil 4.3.2).

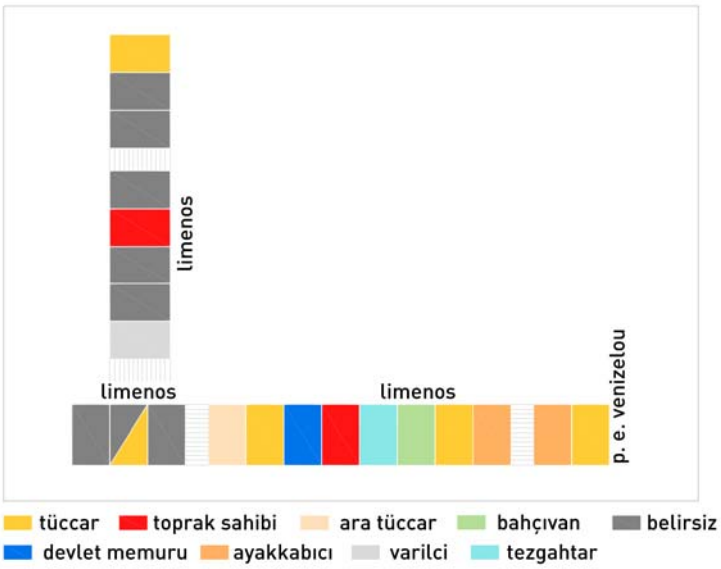

Şekil 4.3.2 Limenos Sokağı'ndaki mülk sahiplerinin meslekleri

Eth. Antistaseos Sokağı'nın devamında, mübadele öncesinde ayakkabıcıların yoğun olarak bulunduğu "Biçaksidika" adıyla anılan Souliou Sokağı bulunmaktadır. Bu sokak iki büyük ticaret aksı olan Eth. Antistaseos ile Arkadiou Sokağı'nı birleştirmektedir. Bu sokakta el değiştiren toplam 41 mülk bulunmaktadır. Bu mülklerin tablo numaraları 931 ile başlayıp 968 ile son bulmaktadır. 933 numaralı belge arşivde bulunamamıştır. 888 ve 889 numaralı mülkler Souliou Sokağı'nı dik kesen Paleologou Sokağı'ndan numaralandırılmıştır. 1925 tarihli olan bu belgeler dışında 1999 numaraları 1928 tarihli bir ev bulunmaktadır. Bu konut da tüccar Ali Vafi Seliyanaki'ye aittir. Şekil 4.3.3'te müslüman ve hristiyan mülklerinin komşuluk ilişkileri görülmektedir. Yine bir ticaret aksı olan Paleologou Sokağı'na doğru müslümanlar kendi aralarında gruplaşırken, Mavrokordatou Sokağı'na yaklaşan kısımda müslüman ve hristiyan mülkleri daha heterojen bir yapı sergilemektedir. Sokağın kuzeyinde yer alan bu gruplaşmış mülkler ağırlıklı olarak tüccar Bakoğlaki ailesine aittir (EK-N). İncelenen belgelere göre, Souliou Sokağı'ndaki mülklerin %21'i hristiyanlara, %79'u da müslümanlara aittir.

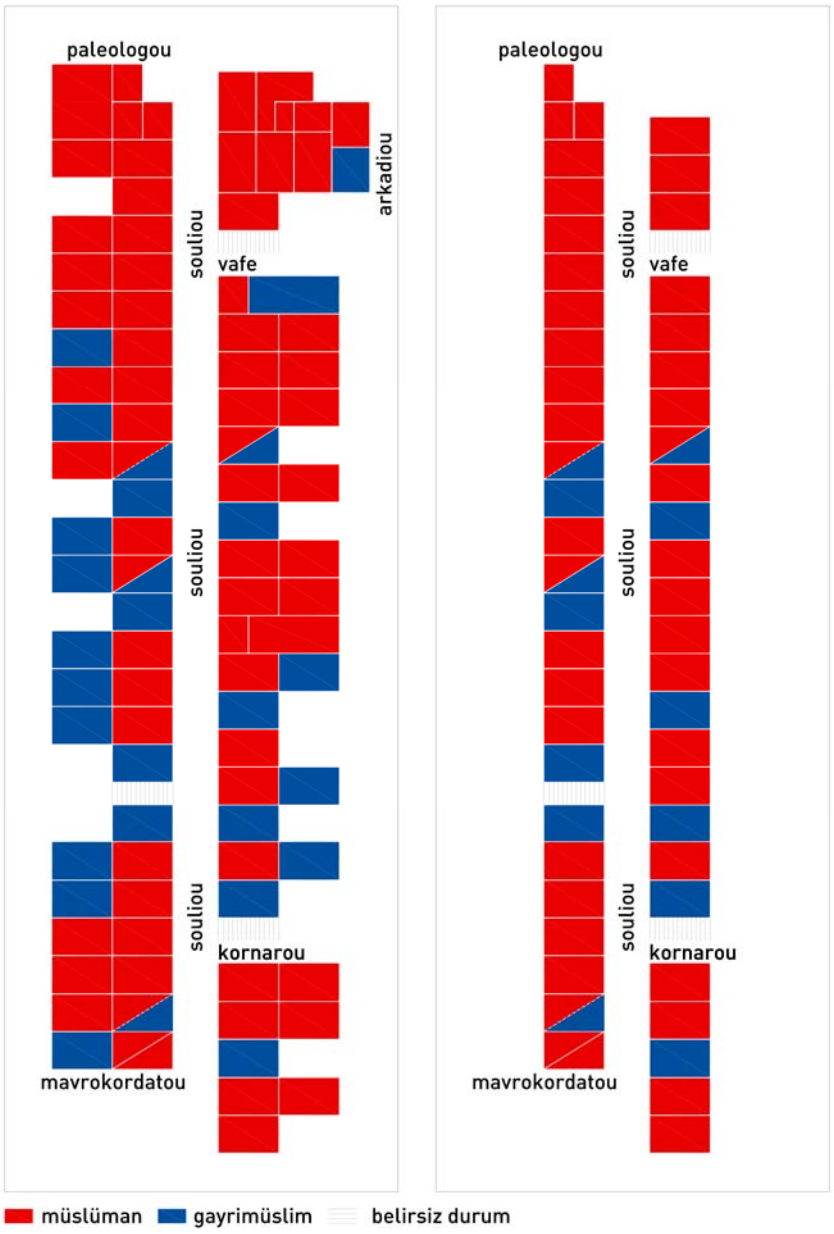

Şekil 4.3.3 Souliou Sokağı'ndaki komşuların dinsel çeşitliliği

Nüfus mübadelesi öncesinde bu sokaktaki mülk sahiplerinin %23'ü tüccar, %15'i bakkal, %11'i de ayakkabıcıdır (Şekil 4.3.4). Bu mülklerin %23'ü ise vakfa aittir. Belirsizler göz ardı edildiğinde geriye kalan %22'lik mülkün toprak sahibi, öğretmen, terzi, devlet memuru gibi farklı sınıflara mensup müslüman ve hristiyanlara ait olduğu tespit edilmiştir. Bu sokaktaki hristiyan mülk sahiplerinin meslek çeşitliliğini artıran terzi, öğretmen ve devlet memuru gibi farklı mesleklerle uğraştığı belirlenmiştir. Bir başka önemli nokta da Bakoğlaki, Ayyoranaki, Vrahnadaki, Sarıdaki gibi varlıklı

müslümanların bu sokakta yan yana birkaç mülkü oluşudur. Benzer bir durum bu sokaktaki vakıf mülkleri için de geçerlidir.

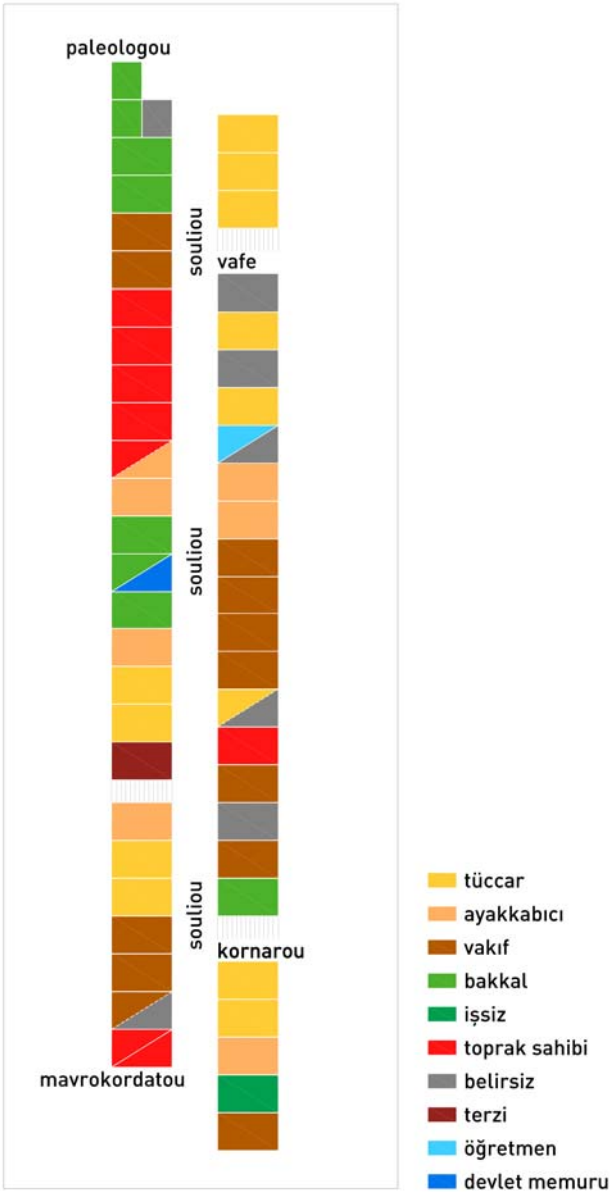

Şekil 4.3.4 Souliou Sokağı'ndaki mülk sahiplerinin meslekleri

Şehrin giriş kapısı Megali Porta'dan başlayan ve Souliou Sokağı ile devam edip kentin en büyük ticaret aksı Arkadiou Sokağı'na varan Eth. Antistaseos Sokağı'nda toplam 51 mülk el değiştirmiştir. Burası nüfus mübadelesi öncesinde köylülerin gelip mahsullerini sattığı; kahve, şeker, pirinç gibi erzaklarını aldığı iki yanı dükkanlarla dolu pazar sokağıdır [39]. Bu sokakta el değiştiren müslüman mülklerinin tablo numaraları 976 ile başlayıp 1023 ile son bulmaktadır. Arşivde 997 ve 1020 numaralı belgeler

bulunamamıştır, ancak komşuluk ilişkilerine göre yerleri tespit edilmiştir (EK-O). Müslüman mülkleri genellikle gruplar halinde dizilmiş olsa da sokağın kuzey ucunda daha heterojen bir yapı hakimdir. Öte yandan 5 ayrı bölgede hristiyan mülklerinin yoğunlaşma olasığı da göz ardı edilmemelidir. Şekil 4.3.5'teki grafikte iki mavi kutucuğun ortasındaki gri taralı alanlar bu ihtimali göstermektedir. Hristiyanlara ait daha fazla veri olmadığı için bu durum bir olasılık olarak değerlendirilmelidir. Belgelere göre, Eth. Antistaseos Sokağı'ndaki mülklerin %27'si hristiyanlara, %73'ü de müslümanlara aittir. Bu sokakta bulunan 988, 992 ve 1007 numaralı mülkler müslüman ve hristiyan sahipleri olan ortak dükkanlardır. Bu belgelerin yorumu el değiştirmelerin anlatılacağı bir sonraki bölümde yapılacaktır.

Eth. Antistaseos Sokağı'ndaki mülk sahiplerinin ağırlıklı olarak bakkal, toprak sahibi, tüccar ve çiftçilerden oluştuğu görülmektedir (Şekil 4.3.6). Bunun dışında hristiyan mülk sahipleri arasında meyhaneci, kahveci, hancı ve terzi gibi farklı mesleklere mensup mülk sahiplerine rastlamak da mümkündür. Sokaktaki mülk sahibi müslümanlar genelde toprak sahibi, tüccar, çiftçi ve bakkal gibi mesleklerde yoğunlaşırken; aralarda tellal ve işçi gibi tekrar etmeyen meslekler de bulunmaktadır. Eth. Antistaseos Sokağı'ndaki 992 numaralı mülk, yukarıda da belirtildiği gibi müslüman-hristiyan ortak mülküdür. Nesibe Moulalıdopoula, Edhem Vrahnadaki ve Yorgos Priniotakis bu mülkün pay sahipleridir. Bir bakkal olan Edhem Vrahnadaki'nin 40'ta 20'lik, Nesibe Moulalıdopoula'nın 40'ta 17'lik payları ve meyhaneci Yorgos Priniotakis'in 40'ta 3'lük payı ile nasıl bir ortaklık kurdukları elbette merak uyandırmaktadır. Anlaşılan o ki, ticaret söz konusu olduğunda, müslümanlar ile hristiyanların yan yanalığı komşuluktan öte, ortak işletmeye kadar varabilmiştir.

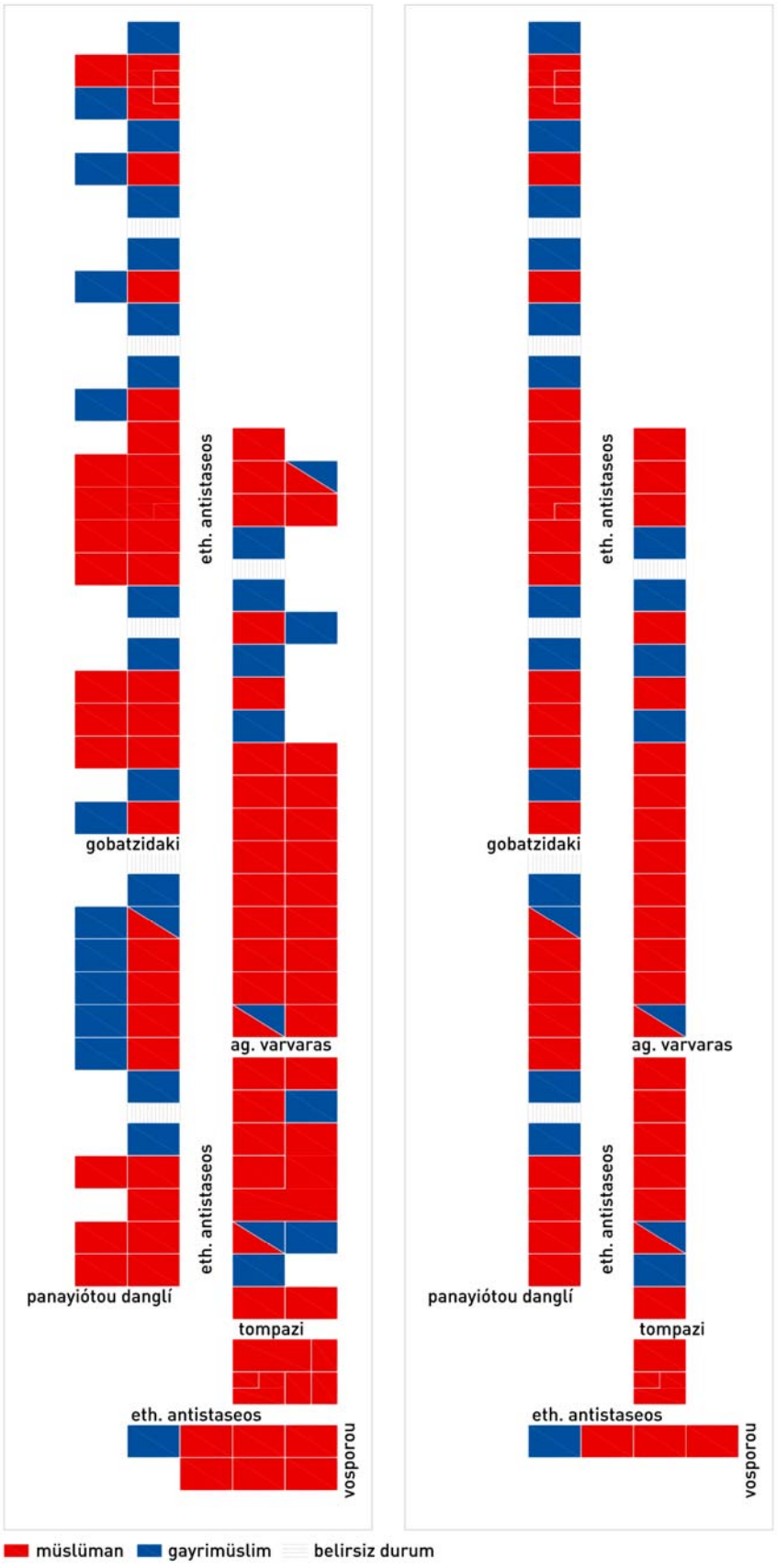

Şekil 4.3.5 Eth. Antistaseos Sokağı'ndaki komşuların dinsel çeşitliliği

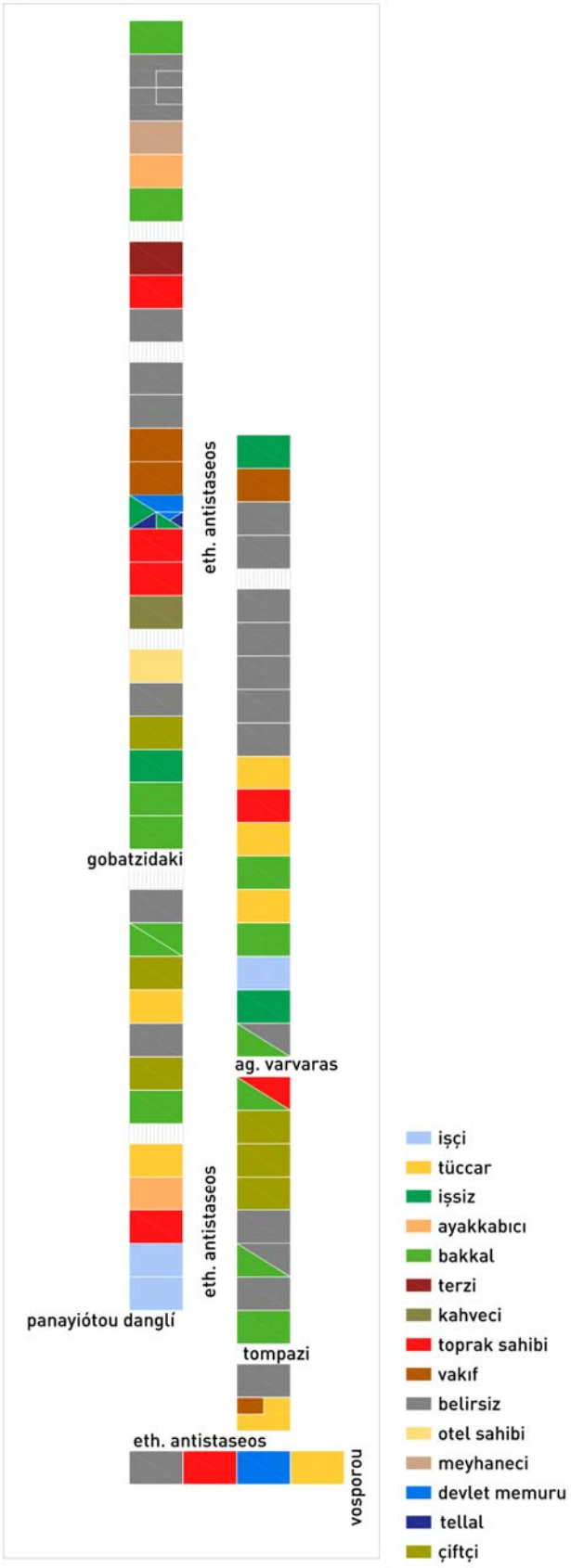

Şekil 4.3.6 Eth. Antistaseos Sokağı'ndaki mülk sahiplerinin meslekleri

Eth. Antistaseos Sokağı Souliou ve Mavrokordatou Sokakları'na ayrılarak son bulur. Eth. Antistaseos ile başlayan Mavrokordatou Sokağı müslümanların yoğun olarak mülk sahibi olduğu bir başka ticaret aksı olan Paleologou Sokağı'na bağlanır. İncelenen belgelere göre, Mavrokordatou Sokağı'nda toplam 37 mülk el değiştirmiştir. Bu mülklerin tablo numaraları 894 ile başlayıp 929 ile son bulmaktadır (EK-Ö). Bu belgeler arşivde eksiksiz olarak bulunmaktadır. Mavrokordatou Sokağı'nın batısındaki yapı adası mübadele öncesinde Müslüman kahvehaneleri ile dolu bir bölgedir [56]. Ancak mübadeleden sonra bu yapı adası yok edilerek, küçük bir meydan yaratılmaya çalışılmıştır. Bu meydanın ve yok edilen yapı adasının akıbeti bir sonraki bölümde detaylı olarak anlatılacaktır. Komisyon belgelerine göre, bu sokaktaki mülklerin %15'i hristiyanlar'a, %85'i de müslümanlara aittir. Nüfus mübadelesi öncesinde müslüman ve hristiyan mülklerinin ilişkisi Şekil 4.3.7'de görülmektedir. Bu grafiğe göre, hristiyanlara ait mülkler müslüman mülkleri arasında tek tek yer almaktadır. Arşivde eksik belge olmadığı için, bu grafikten yola çıkılarak, bu sokakta herhangi bir noktada hristiyan mülklerinin yoğunlaşmadığı rahatlıkla söyleyenebilir. Dolayısıyla burası müslümanlara ait homojen ticaret akslarından birisidir.

Mavrokordatou Sokağı'ndaki mülk sahiplerinin meslekleri incelendiğinde tüccar, toprak sahibi ve bakkallarda bir yoğunlaşma olduğu görülmektedir (Şekil 4.3.8). Tüccarlar arasında da kumaş tüccarları öne çıkmaktadır. Bunun yanı sıra derici, manav, mahkeme katibi, meyhaneci ve kahveci gibi farklı mesleklere mensup mülk sahipleri sokağın sosyoekonomik olarak heterojen yapısına işaret etmektedir. Bu heterojen yapıda, mesleği belirlenemeyen mülk sahipleri göz ardı edildiğinde, sadece 1 adet kahvecinin oluşu dikkat çekicidir. Bu durum, mübadele öncesinde müslüman kahvehaneleriyle anılan bu bölgedeki kahvecilerin mülk sahibi değil, kiracı olduğu fikrini akla getirmektedir. Mavrokordatou Sokağı'nda az da olsa yoğunlaşma görülen bir başka meslek grubu da ayakkabıcılar ve ayakkabı tamircileridir. Bu durumu da Souliou Sokağı'nda yoğunlaşmış olan ayakkabıcılarla ilişkilendirmek mümkündür. Özetle, Mavrokordatou dinsel çeşitlilik bakımından homojen, mülk sahiplerinin mesleki çeşitliliği bakımından heterojen sayılabilecek bir ticaret aksıdır. Öte yandan sokak mülk sahibi olmadığı düşünülen kahvehaneciler nedeniyle homojen bir kullanıma sahiptir.

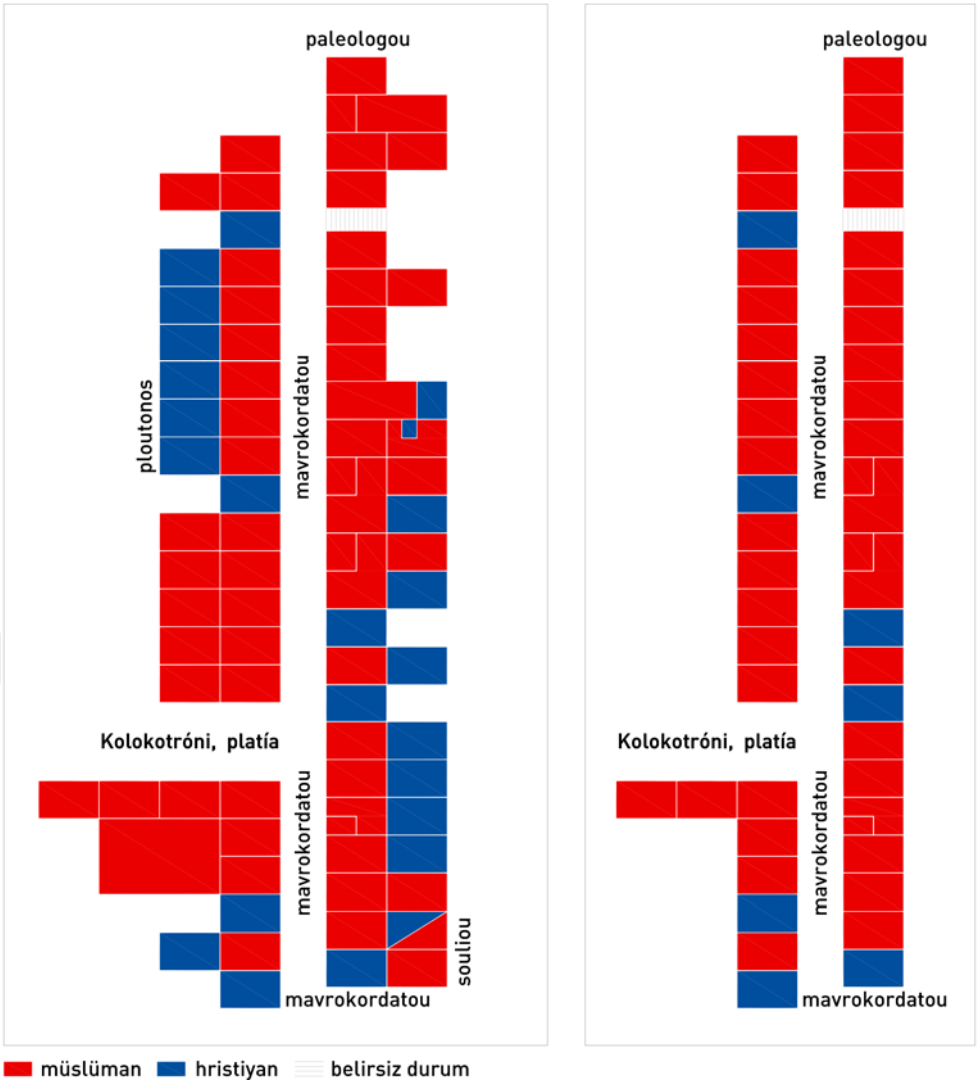

Şekil 4.3.7 Mavrokordatou Sokağı'ndaki komşuların dinsel çeşitliliği

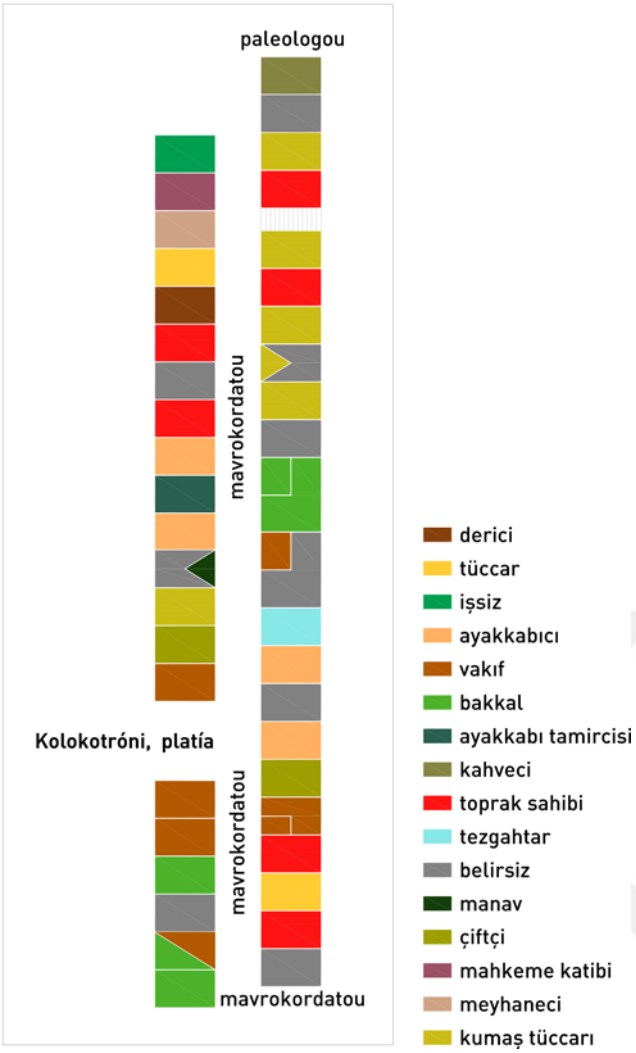

Şekil 4.3.8 Mavrokordatou Sokağı'ndaki mülk sahiplerinin meslekleri

Mavrokordatou Sokağı, Paleologou Sokağı ile birleşerek şehrin en büyük ticaret aksı olan Arkadiou'ya bağlanır. Paleologou Sokağı'nda 47 mülk el değiştirmiştir. Bu mülklerin tablo numaraları 847 ile başlayıp 879 ile son bulmaktadır (EK-P). 879 numaralı belge arşivde bulunamamıştır, ancak sınır komşularına bakılarak mülkün yeri tespit edilmiştir. Bu sokaktaki mülklerin %80'i müslümanlara, %20'si de hristiyanlara aittir. Müslümanlara ait olan mülkler bir arada yoğunlaşırken, hristiyan mülklerinin gruplaşmadığı görülmektedir (Şekil 4.3.9). Hristiyan mülkleri gruplaşmadığı gibi, daha çok sokak köşelerinde karşımıza çıkmaktadır. Ancak bir noktada, Ntaliani Sokağı çevresinde hristiyan mülklerinin yoğunlaştığı tespit edilmiştir. Bu aralıkta Şekil 4.3.9'da görülenden daha fazla hristiyan mülkü olma ihtimali vardır. Ntaliani ve Paleologou Sokakları'nın köşesinde bulanan 862 mülkün sahiplerinin Evágyelos Phrangiadákis ve

Fahreddin Hotzaki olduğu görülmektedir. Müslüman ve hristiyan mülklerinin seyrek olarak yan yana geldiği bu sokakta bir müslüman ve bir hristiyanın bir dükkana sahip olması şüphesiz ilginç bir durumdur. Müslümanlar ve hristiyanlar arasında rastlanan bu tür ortaklıkların genelde ticaret bölgelerinde ve onların heterojen olan kısımlarında görülmesi bir tesadüf değildir. Ticaret ya da alış-veriş doğası gereği ötekine muhtaçtır. Bugün Paleologou Sokağı, Arkadiou'ya kadar uzanmaktadır. Ancak belgelere göre, mübadele öncesinde Paleologou Sokağı'nın sahile kadar uzandığı anlaşılmaktadır. Sokağın Arkadiou'dan sonraki kısmının ise batı ucuna göre daha heterojen oluşunu, hem liman bölgesi, hem de Arkadiou'daki büyük ticaret aksıyla olan ilişkisine bağlamak mümkündür. Belli ki, ticaretin ölçeği büyüdükçe müslümanlar ve hristiyanlar daha sıkı bir ilişki içine girmişler.

Sokağın sonunda Arkadiou ile birleştiği köşede Venedik Locası bulunmaktadır. Bu yapı 1657 yılında Osmanlılar tarafından camiye çevrilmiştir [41]. Paleologou Sokağı'nın sonunda bulunan Hacı İbrahim Ağa Camisi de nüfus mübadelesi ile el değiştirmiştir. EK-R'de sunulan 891 numaralı belgeye göre, bu yapı mübadeleden sonra bir grup Ermeni'ye geçmiştir. Bugün Resmo Arkeoloji Müzesi'nin hediyelik eşya dükkanı olarak hizmet veren yapının Ermenilere geçtiği dönemde nasıl kullanıldığına dair bir bilgi bulunmamaktadır. Ne yazık ki yapının Ermeniler'den Resmo Arkeoloji Müzesi'ne geçiş hikayesini de bilinmemektedir. Bu noktada, Resmo eski şehir özelinde, vakıf mülklerinin mübadele ile şahıslara geçişi ve bu yapıların dönüşüm hikayeleri de üzerine çalışılmayı bekleyen alanlardan bir tanesi olarak karşımıza çıkmaktadır.

Paleologou Sokağı'ndaki mülk sahiplerinin yaklaşık %30'unun mesleği tespit edilememiştir. Mesleği tespit edilenler ağırlıklı olarak tüccar, toprak sahibi ve bakkallardan oluşmaktadır (Şekil 4.3.10). Tüccarlar arasında da kumaş tüccarları dikkat çekmektedir. Sokağın yarısı varlıklı ailelere aitken, geriye kalan %20 lik kısım da berber, manifaturacı, kasap, işçi ve rençber gibi farklı mesleklere mensup kişilerden oluşmaktadır.

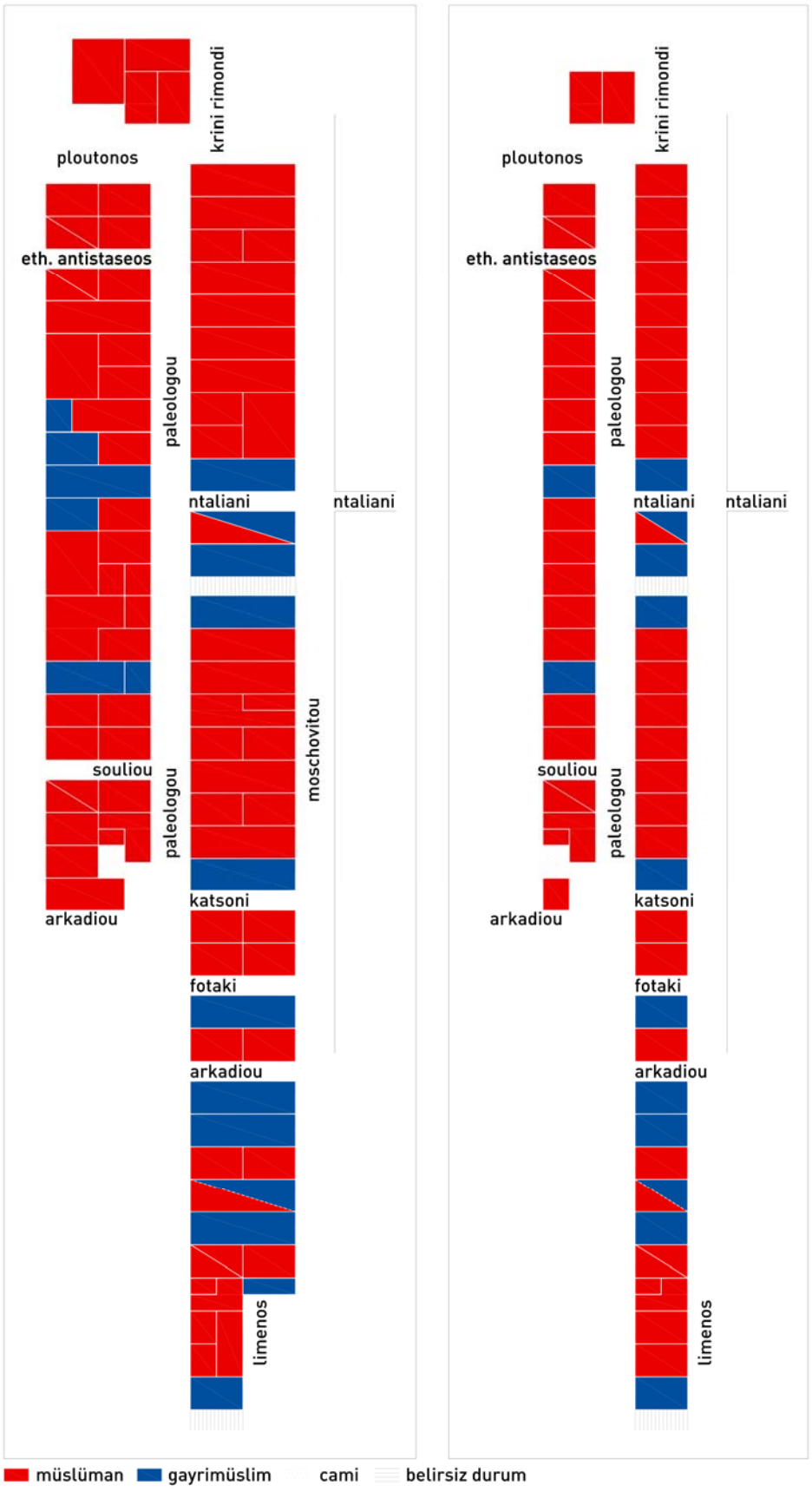

Şekil 4.3.9 Paleologou Sokağı'ndaki komşuların dinsel çeşitliliği

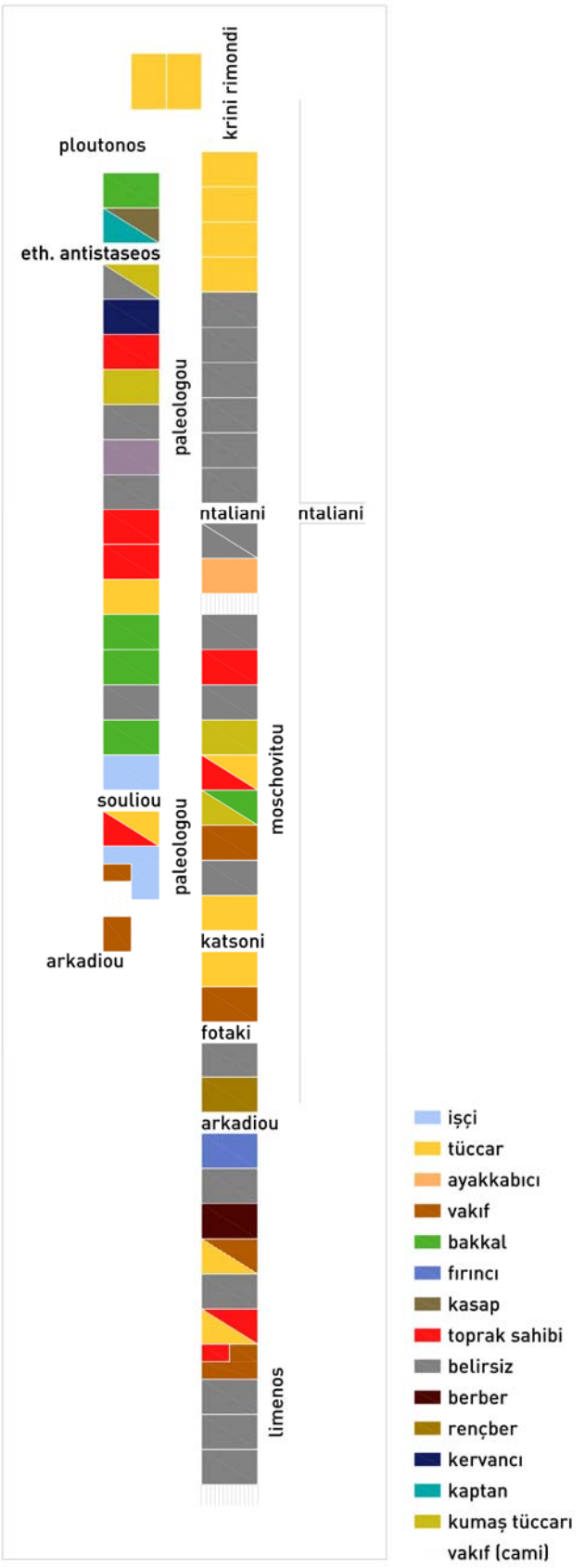

Şekil 4.3.10 Paleologou Sokağı'ndaki mülk sahiplerinin meslekleri

Megali Porta'daki bir başka önemli sokak da Tombazi'dir. M. Aleksandrou Sokağı'nın devamı niteliğindeki Tombazi Sokağı, Mousourou Sokağı ile birleşerek şehrin en büyük ticaret aksı olan Arkadiou Sokağı'na bağlanır. Bu sokakta toplam 24 mülk el değiştirmiştir. Bu mülklerin tablo numaraları 1053 ile başlayıp 1074 ile son bulmaktadır (EK-S). Sokağın başında bulunan 1005 ve 1006 numaralı mülkler Eth. Antistaseos Sokağı'ndan numaralandırılmıştır. Arşivde bu sokağa ait belgeler eksiksiz olarak bulunmaktadır. Tombazi Sokağı'nın güneyinde kalan yapı adasında Valide Sultan Camisi bulunur. Ancak etrafı duvarlarla örülü bu caminin içine bugün girilememektedir. Belgelere göre, bu sokaktaki mülk sahiplerinin %93'ü müslümandır. Sokağın iki yanında müslüman mülkleri yan yana diziliyken iki hristiyan mülkü ile son bulmaktadır. Belgeler burada bitiyor olsa da; bu sokağı kuzeyde bir, güneyde de dört sokağın kestiğini biliyoruz. Üstelik sokak bu kesintilerle Mitropolis Kilisesi ve çevresindeki hristiyan mahallesi olarak tanımlayabilecek bölgeye ulaşmaktadır. İncelenen belgelerde bu sokak isimlerinin görülmeyişi, sokağın Tsagri ve Lavirinthou Sokakları'ndan sonraki kısmının hristiyanlara ait olduğunu işaret etmektedir. Müslümanlar sokağın batı tarafında yan yana yerleşmişken, hristiyanlar da sadece iki noktada müslümanlarla kesişerek sokağın doğu ucuna yerleşmişlerdir (Şekil 4.3.11). Sokağın bir noktasından müslüman ve hristiyan mahallesi olarak ikiye ayrılmış olması, incelenen diğer sokaklarda karşılaşmayan ilginç bir durumdur.

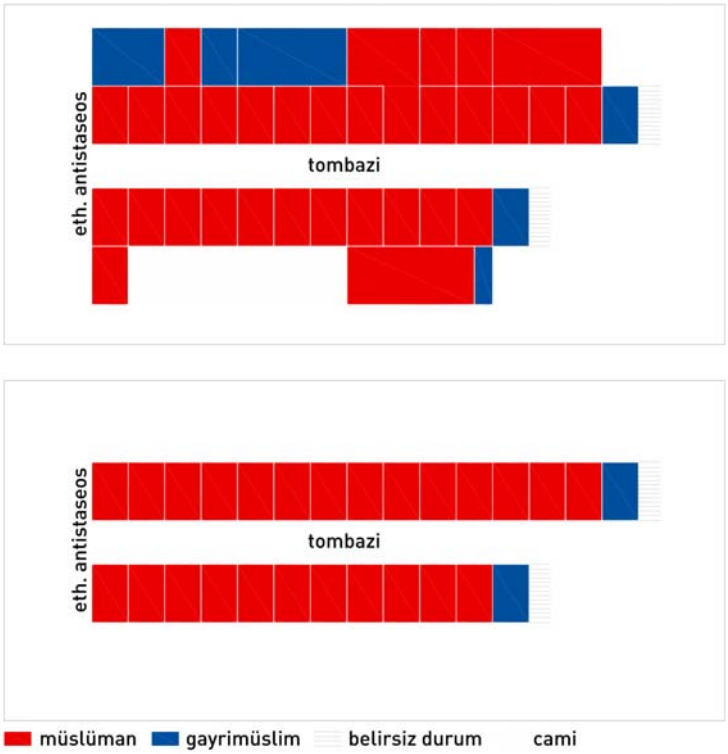

Şekil 4.3.11 Tombazi Sokağı'ndaki komşuların dinsel çeşitliliği

Bu sokaktaki mülk sahipleri tütüncü, toprak sahibi ve fırıncı olarak yoğunlaşmıştır. Ancak Şekil 4.3.12'deki grafikte tütüncü olarak görününen bütün mülkler tek bir kişiye aittir. Tütüncü Hasan Makridaki'nin Tombazi Sokağı'nda 8 dükkanı ve iki evi bulunmaktadır. Yine bu sokaktaki toprak sahipleri Hüsnü ve Hüseyin Alembazade'nin 6, Kemal Ustadaki'nin de 3 mülkü bulunmaktadır. Hem toprak sahipleri hem de tütüncüler sokağın iki yanında yan yana dizilidirler. Onları takiben de fırıncı Mehmet Mehmetefendaki'ye ait yan yana üç mülk bulunmaktadır. Bu dizilimden de anlaşılacağı gibi Tombazi Sokağı'nın batı ucu sosyoekonomik olarak oldukça homojendir. Valide Sultan Camisi'nin girişinin olduğu bu sokakta vakfa ait hiç mülk bulunmaması ve bu sokaktaki mülk sahibi müslümanların refah düzeyi yüksek bir kaç aileden ibaret oluşu da dikkate değer bir durumdur.

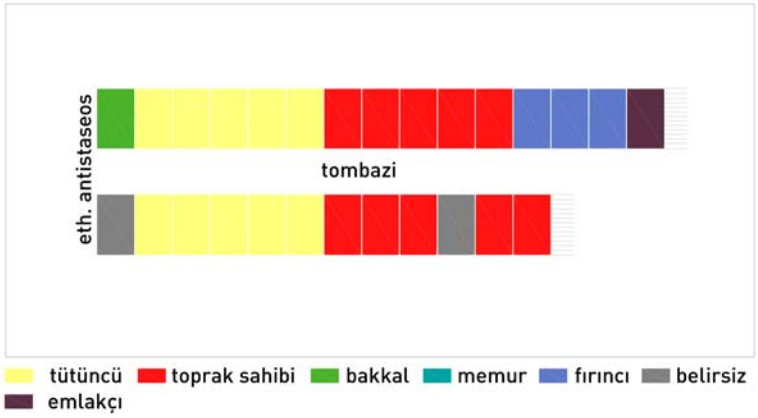

Şekil 4.3.10 Tombazi Sokağı'ndaki mülk sahiplerinin meslekleri

Konsoloslukların yer aldığı Arkadiou Sokağı şehrin en büyük ticaret aksıdır. Sokağın kuzey tarafında bulunan ve sahile kıyısı olan yapı adası Osmanlı döneminde inşa edilmiştir. Venedik döneminde Arkadiou Sokağı şehrin kuzey sınırı iken, Osmanlılar döneminde bu sınır büyütülmüştür (Spandagos, Prokeima kai Limani, s.10). Resmo Mülteci Rehabilitasyon Komitesi belgelerine göre Arkadiou Sokağı'nda toplam 65 mülk el değiştirmiştir. Bu mülklere ait belgelerin tablo numaraları 1101 ile başlayıp 1163 ile son bulmaktadır. 1106 numaralı belge arşivde bulunamamıştır. Bu sokaktaki mülkü sahibi müslüman ve hristiyanlar incelenen on dört sokaktan oldukça farklı bir dizilim sergilemektedir. Müslümanlar sadece iki noktada gruplaşmaktadırlar. Bunlardan ilki Arkadiou Sokağı'nın kuzey ucundadır, ki burası Hacı İbrahim Ağa Camisi ve vakıf mülklerinin yoğunlaştığı bir bölgedir. İkincisi de toprak sahibi Kemal Ustadaki'nin mülklerinin olduğu kısımdır. Bu iki bölge dışında müslüman ve hristiyan mülklerinin oldukça heterojen bir dizilim sergilediği görülmektedir. İncelenen belgelere göre bu sokaktaki mülk sahiplerinin %53'ü müslüman, %47'si hristiyandır. Ancak burada göz ardı edilemeyecek iki önemli durum söz konusudur. Bunlardan bir tanesi EK-T'deki grafiğe göre 25 ayrı noktada hristiyan mülklerinin yoğun olma ihtimalidir. Diğeri de bu sokaktaki kapı numaralarının grafikteki mülk sayısı ile olan ilişkisidir. İncelenen diğer sokaklarda bu karşılaştırmanın yapılmayışının nedeni mübadeleden sonra mülkiyet dokusunun değişmiş olduğu varsayımıdır. Bugün Arkadiou Sokağı'ndaki son kapı numarası 303'tür. EK-T'deki grafikte ise toplam 118 mülk görünmektedir. Mübadeleden sonra mülkiyet dokusunun değişmiş olması önemli bir olasılıkken,

sokağın yaklaşık yarısı üzerinden fikir yürütüyor olmamız da bir başka önemli durumdur. Belgeler üzerinden yapılan müslüman-hristiyan mülk oranları neredeyse eşitken bu nokta önem kazanmaktadır. Bir başka deyişle de bu durum, EK-T'deki grafiğe göre, hristiyan mülklerinin yoğunlaşma olasığının olduğu 25 ayrı noktada hristiyanlara ait mülkler olması ihtimalini güçlendirmektedir. Arkadiou Sokağı heterojen bir ticaret aksı olabileceği gibi, hristiyanların da kendi aralarında yoğunlaştığı bir ticaret aksı da olabilir. Her iki durumda da, yan yanalık anlamında, bu sokağın diğer sokaklardan daha heterojen bir yapısı olduğu gerçeği değişmemektedir. Daha önce az sayıda da olsa karşımıza çıkan müslüman-hristiyan ortak mülkleri Arkadiou Sokağı'nda da bulunmaktadır. 1125 numaralı konutta ve 1131, 1133, 1144 numaralı dükkanlarda bu ortaklıklar görülmektedir.

Arkadiou Sokağı'ndaki mülk sahiplerinin meslekleri incelendiğinde müslüman mülk sahiplerinin ağırlıklı olarak toprak sahibi ve tüccar olduğu görülmektedir (EK-U). Müslüman mülklerinin yoğunlaştığı ilk nokta olan Paleologou ve Arkadiou Sokakları'nın kesişiminde vakıf mülkleri yan yana dizilidir. İncelenen nüfus kayıtlarına göre, Arkadiou Sokağı'ndaki hristiyan mülk sahiplerinin herhangi bir meslekte yoğunlaşmadığı tespit edilmiştir. Burada mülk sahibi olan hristiyanlar; doktor, avukat, memur, kitapçı, otel sahibi, ipekçi, meyhaneci, kahveci ve terzi gibi farklı mesleklere mensuptur. Arkadiou Sokağı'nda mülk sahibi olan tüccar ve toprak sahibi hristiyanlar bulunsa da sayıları müslümanlar kadar dikkat çekici değildir.

İncelenen sokaklarda müslümanlar benzer mesleklerde yoğunlaşırken hristiyanların daha heterojen gruplar oluşturduğu tespit edilmiştir. Arkadiou Sokağı'nda da bu durum söz konusudur. Öte yandan şehrin en büyük ticaret aksı olan Arkadiou'daki mülk sahiplerinin sadece varlıklı değil, iyi eğitimli olduklarını da düşünmek mümkündür. Zira; kitapçı, avukat, doktor gibi eğitimli bir kesim ile ilk kez karşılaşmaktayız. Müslümanlara ait kayıtlar üzerinden çalışıldığı için, incelenen sokaklardaki mülk sahibi tüm hristiyanların kimliklerini ve mesleklerini bulmanın güç olduğundan önceki bölümlerde de söz edilmiştir. Dolayısıyla hristiyanlar hakkında söyleyenenler eksik kalsa da müslümanlar hakkında daha gerçekçi yorumlar yapmak mümkündür. Örneğin çalışılan sokaklarda doktor, avukat, öğretmen gibi eğitimli müslüman mülk sahipleriyle karşılaşılmamıştır. Prevelaki [36], müslümanlar arasında okuma yazma bilenlerin yok

denecek kadar az olduğundan ve Mavrokordatou Sokağı'ndaki çınar ağacının dibindeki şadırvanın önünde müslümanların mektuplarını yazan bir katipten bahseder. Belediye kayıtlarına göre, Resmo eski şehirdeki müslüman ve hristiyan erkeklerin yaklaşık %5'i eğitimli kesimdendir. Eğitimli kesim içerisinde müslümanların oranı ise %27'dir. Eğitimli müslümanlar arasında, 1 doktor, 1 noter, 1 avukat, 2 eczacı ve 12 tane de ilkokul öğretmeni bulunmaktadır. Nalbantlık, fes imalatı, fes kalıpçılığı, bıçakçılık gibi bazı mesleklerin sadece müslümanlar tarafından icra edildiği tespit edilmiştir. Bu mesleklerin bazıları mübadeleden sonra göç eden müslümanlarla birlikte yok olmuştur. Nalbantlık, fes imalatı, fes kalıpçılığı mübadeleden sonra yok olan mesleklerdendir. Öte yandan 1900-1927 belediye kayıtlarına göre sadece müslümanların icra ettiği bıçakçılık ise, mübadeleden sonra yok olmamıştır. Yok olmadığı gibi, geçen zaman içerisinde bıçaklar Resmo'nun en popüler turistik eşyalarından birisi haline gelmiştir. Ancak bu noktada bıçakçılığın Ada'nın genelinde yaygın ve önemli bir meslek olduğunu da belirtmek gerekir.

Sonuç olarak; Arkadiou, Eth. Antistaseos, Limenos, Mavrokordatou, Tombazi, Paleologou ve Souliou sokaklarının ortak özelliği mülk sahibi hristiyanların mesleklerinde bir yoğunlaşma olmayışı, çeşitlilik oluşudur. Eski şehrin en büyük ticaret aksı olan Arkadiou her anlamda heterojen yapısıyla dikkat çekmektedir. Buradaki müslüman ve hristiyanların bir aradalığı gözle görülür biçimde farklılaşmaktadır. Çalışılan diğer 14 sokaktaki müslüman yoğunlaşmalar, burada caddenin sadece küçük bir bölümünde görülmektedir. Arkadiou'dan sonra gelen bir başka önemli ticaret aksı Eth. Antistaseos'ta da buna benzer bir durum görülmektedir. Arşiv çalışması sonucunda, büyük ticaret akslarının hem dinsel çeşitlilik, hem de meslek çeşitliliği açısından seçilen diğer sokaklardan farklılaştığı tespit edilmiştir.

Resmo eski şehir içinde müslüman nüfusun yoğun olduğu varsayılarak seçilen on beş sokakta yapılan çalışmalara dayanarak mübadele öncesinde müslüman ve hristiyan mahalleri olduğundan söz etmek mümkündür. Hristiyanların özellikle şehrin doğu ucunda Agias Varvaras ve Mitropolis Kiliselerinin etrafında yoğunlaştığı tespit edilmiştir. Öte yandan sokaklar teker teker incelendiğinde, müslüman mahallesi olarak tanımladığımız bölgelerde hristiyanlara ait mülklerin olduğu görülmüştür. Bu bir aradalık kimi zaman yan yana kimi zaman da altlı üstlü görülse de bunun çok sıkı bir

kaynaşma olduğunu söylemek güçtür. Çünkü ortaya çıkan tablolarda müslümanların kendi aralarında yoğunlaştığı, hristiyanların da onların aralarında tek tek var olduğu görülmektedir. Çalışmanın sadece müslümanlara ait belgeler üzerinden yürütülmüş olması hristiyan yoğunlukların tespitini güçleştirmektedir. Ancak hristiyan yoğunlukların olma ihtimali grafiklerde görülebilmektedir.

Komşuluk ilişkileri meslekler düzeyinde incelediğinde ise, özellikle ticaretin olduğu sokaklarda müslümanların benzer mesleklerde yoğunlaştığını, ancak istisnalar dışında hristiyanların bu yoğunlaşmaya katılmadığı görülmüştür. Katıldığı durumların ise sınıfsal bir karşılığı olduğu düşünülmektedir.

Konut bölgelerinde üst sınıf heterojen dinsel yapısıyla ve homojen meslek gruplarıyla yoğunlaşırken, büyük ticaret akslarında heterojen dinsel yapı ve heterojen meslek grupları görülmektedir. Seçilen sokaklarda genel olarak gruplaşan müslümanlar, heterojen ticaret akslarının sadece bir bölümünde gruplaşmaktadırlar. İncelenen sokakların nüfus mübadelesi ile geçirdiği değişim 5. bölümde ele alınacaktır.

BÖLÜM 5

EL DEĞİŞTİREN VE DEĞİŞEN RESMO

Bir önceki bölümde Resmo Mülteci Rehabilitasyon Komitesi belgelerine dayanarak, nüfus mübadelesi öncesindeki yaklaşık 40 yıllık süreçte müslümanlar ile hristiyanlar arasındaki komşuluk ilişkilerini incelenmiştir. Bu bölümde müslüman mülklerinin el değiştirme süreci detaylı olarak ele alınacaktır. Nüfus mübadelesinin öncesini ve sonrasını kapsayan yaklaşık 70 yıllık süre içerisindeki Resmo'daki Müslüman mülklerinin el değiştirmesi, bir anlamda Resmo'nun da el değiştirmesi ve dolayısıyla değişmesidir.

Bu çalışma için incelenen 2456 adet belgeye göre, Resmo eski şehir içerisinde toplam 1425 adet mülk el değiştirmiştir. Öncelikle, bu mülklerin yerli halk ile mübadele ile gelen mülteciler ve Ermeniler arasında nasıl paylaşıldığına bakılmıştır. Ermeniler kayıtlarda özel olarak belirtilmiş olmasına rağmen her iki grup da mübadele yoluyla geldiği için mülklerin paylaşım grafiğinde tek bir grup olarak ele alınmıştır. El değiştiren bu 1425 mülkün en büyük paydaşının yerli halk olduğu şekil 5.1'deki grafikte görülmektedir.

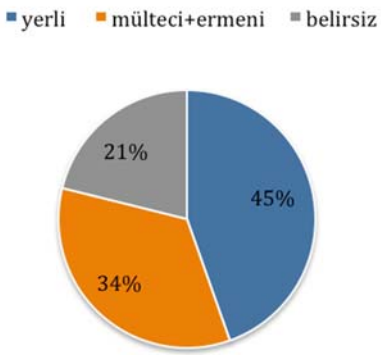

Şekil 5.1 Resmo eski şehir içerisinde el değiştiren mülklerin dağılımı

Yunanistan'da artan mülteci krizine çözüm bulunması amacıyla 1923 yılında Mülteci Rehabilitasyon Komitesi kurulmuştur. Bu kurum görev yaptığı 7 yıllık süre içerisinde mültecilerin neredeyse tamamının yerleştirilmesini sağlamıştır. Komitenin 1930 yılında kapatılmasıyla yetkileri de Yunanistan Tarım Bakanlığı'na ve yeni Tarım Bankası'na devredilmiştir [22]. Mültecilerin iskânının tasarlanmasında ve denetlenmesinde tam yetkili olan bu kurumun Resmo'daki kayıtları ağırlıklı olarak 1925-1926 tarihleri arasında tutulmuştur. Az sayıda da olsa 1985 tarihli kayıtlara rastlamak mümkündür. Belgelere göre müslüman mülkleri, 1884 ve 1952 yılları arasında el değiştirmiştir. Bu noktada 1894 ve 1923 tarihleri arasında müslümanlar tarafından hristiyanlara kiralanan mülklerin, kiralandığı tarihlerin de belgelerde el değiştirme tarihi olarak ele alındığını belirtmek gerekir. Belgelerde kiracı olan hristiyanların 1923 tarihine kadar kiralarını mülk sahipleri olan müslümanlara ödedikleri, bu tarihten sonra da kiralarını komisyona ödedikleri belirtilmiştir. Dolayısıyla yerli halkın müslüman mülklerine sahip olma süreci biraz daha karmaşıktır. Mülklerin yerli halka geçişi 1936 yılında sonlanmaktadır. Buradaki dinamikleri irdeleyebilmek için müslümanlardan kalan mülklerin ne zaman ve nasıl yerli halka geçtiğini daha detaylı olarak incelemek gerekmektedir. Bunun için öncelikle bu mülklerin yerli halka geçiş sürecine bakılmıştır. Müslüman mülklerinin yerli halka geçiş süreci yıllara göre ayrılmış ve şekil 5.2'deki grafik oluşturulmuştur. Bu grafikte 1920 ve 1924 gibi bazı tarihler öne çıkmaktadır.

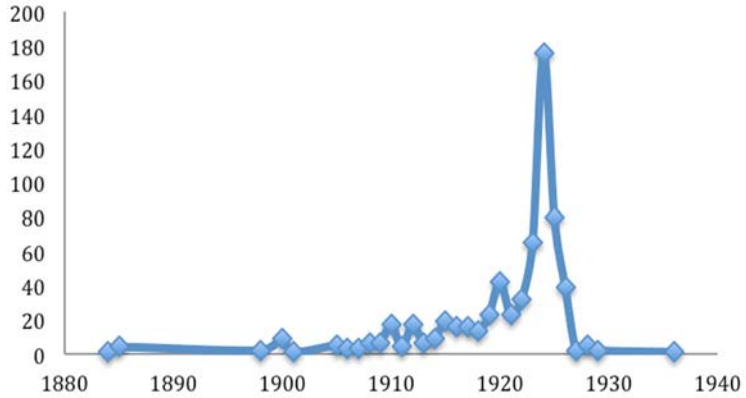

Şekil 5.2 Resmo eski şehir içerisinde yerli halka geçen mülklerin yıllara göre dağılımı

Müslüman mülklerinin yerli halka geçişi 1884 yılında başlamıştır. El değiştiren mülklerin sayısının 1924 yılına kadar sürekli arttığı, 1924-1930 yılları arasında da hızla azaldığı görülmektedir. Bu grafiğe göre en büyük iki artış 1920 ve 1924 yıllarında yaşanmıştır.

1896 isyanı, 1897-1912 Girit Adası'nın özerklik dönemi ve 1913'te Girit'in Yunanistan'a bağlanması Ada'daki müslüman nüfusun azalmasına sebep olan başlıca olaylardır. Nüfus sayımları incelendiğinde, Resmo müslüman nüfusundaki en önemli azalmanın 1900-1918 tarihleri arasında yaşandığı görülmektedir. 1923 yılına kadar azalmaya devam eden müslüman nüfus, bu tarihten sonra adayı tamamen terk etmek zorunda kalmıştır. Dolayısıyla nüfus sayımları ile birlikte değerlendirdiğimizde el değiştirmelerin artış gösterdiği tarihlerin Resmo'daki müslüman nüfusun azalışıyla paralellik gösterdiği anlaşılmaktadır.

Çizelge 5.1 Resmo nüfus sayımları [55]

	1881	**1900**	**1913**	**1918**	**1920**	**1923**	**1928**
Hristiyan	2444	3717		6125			
Müslüman	6691	5575		3673	2721		
Mülteciler						2836	
Toplam	9135	9292	9086		8783		10558

Çizelge 5.2 Resmo'da müslüman ve hristiyan nüfusun gelişimi

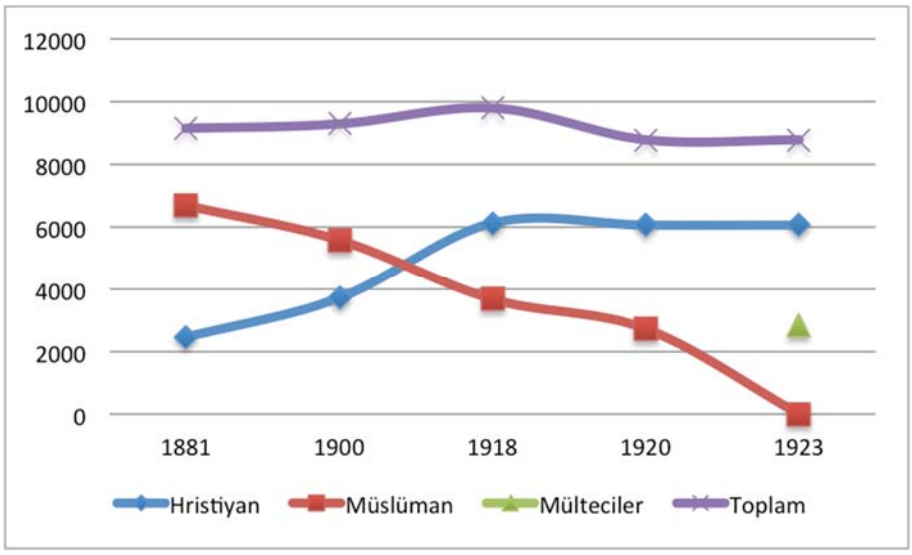

Resmo Mülteci Rehabilitasyon Komitesi belgelerine göre, 68 yıl süresince toplam 665 mülk yerli halka geçmiştir. Bu mülkler çoğunlukla kiralama yoluyla, hisse ortaklığıyla, mülkiyetin hazineye devredilmesinden bir kaç yıl sonra satın alınmasıyla ya da

kanunsuzca yerli halka geçmiştir. Şekil 5.3'teki grafikte kiralamanın müslüman mülklerinin hristiyanlara geçişinde önemli bir rol oynadığı görülmektedir.

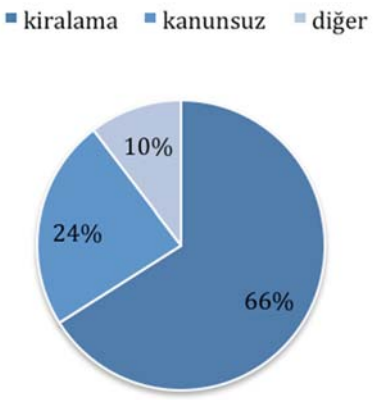

Şekil 5.3 Resmo eski şehir içerisindeki mülklerin yerli halka geçme biçimleri

Müslüman mülklerinin yerli halka geçiş biçimleri yıllara göre incelendiğinde ise el değiştirme sürecinin başından sonuna kadar kiralamanın geçerli bir yöntem olduğu ortaya çıkmaktadır (Şekil 5.4). Kiralama yöntemi mübadelenin gerçekleştiği 1923 yılına kadar artış gösterirken, kanunsuz olarak adlandırılan yöntem de bu tarihten sonra ortaya çıkmıştır. Bu el değiştirme yöntemlerinin çalışma mekanizmaları örnek belgeler üzerinden incelenecektir.

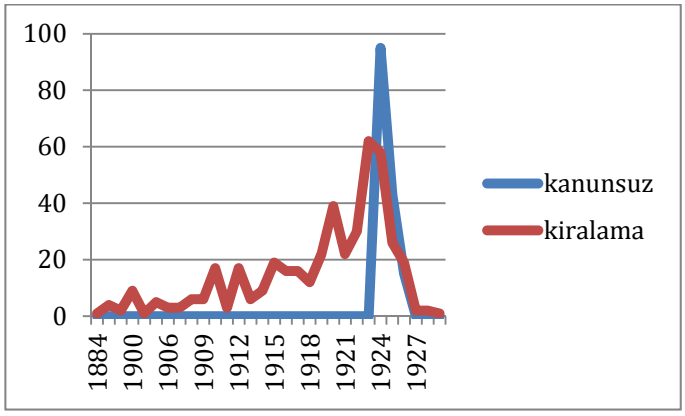

Şekil 5.4 Resmo eski şehir içerisindeki mülklerin yıllara göre yerli halka geçme biçimleri

5.1 Örnek Belgeler

Kayıtlarda rastlanılan ilk eldeğiştirme, Arkadiou Sokağı'nda bulunan ve Kemal Ustadaki'ye ait olan bir dükkandır (EK-Ü). Bu dükkan 1884 yılında ayakkabıcı Manousos Kokkinakis'e kiralanmıştır. Bu dükkanın aylık 100 Drahmi olan kirası 30.04.1924 tarihine

kadar Kemal Ustadaki'ye ödenmiştir. 01.06.1924 ile 30.03.1925 tarihleri arasındaki kirası ise Resmo Belediyesi'ne ödenmiştir. 1884 yılında bir Hristiyan'a kiralanan 1112 numaralı mülkün nüfus mübadelesinin gerçekleştiği sırada kiracısı olduğu için mültecilere tahsis edilememiş olma ihtimali yüksektir. Mülteci yerleştirilemediği için de muhtemelen devlet hazinesine geçmiş olmalı ki, belgede 01.06.1924 ile 30.03.1925 tarihleri arasındaki kiranın Resmo Belediyesi'ne ödendiği yazılmış. Bu mülkün 1925 tarihinden sonraki sahibinin kim olduğunu belgede yazılı değildir. Ancak nüfus mübadelesinden sonra buraya mülteci yerleştirilmediği belgede görülmektedir. Dimanopoulos'un çalışmasına göre, Kemal Ustadaki dönemin en zengin toprak sahibidir [54]. Arkadiou Sokağı, önceki bölümlerde de belirtildiği gibi, şehrin en büyük ve en önemli ticaret aksıdır. Bu noktada "en önemli ticaret aksı" ve "en zengin" kelimelerinin aynı olayda yan yana gelişi sadece bir tesadüften ibaret olabilir mi? sorusunu sormak mümkündür. Görünen o ki bu durum, Resmo'daki müslüman nüfusun azalışının ve mülkiyetin el değiştirmeye başlamasının ilk habercilerinden birisidir.

Kayıtlar arasındaki bir başka önemli belge de 988 numaralı mülke aittir. Konstaninopoleos Sokağı'nda bulunan bu dükkan, müslüman ve hristiyan ortak mülküdür. Sahipleri Mehmet Hacışerifaki, İbrahim Klikouçaki, Mousamadakis, Yeóryios Drandákis ve Vasílios Drandákis'tir. EK-V'deki belgeye göre bu dükkan 1920 yılında Petros Petrakis'e kiralanmıştır. 30.04.1924 tarihine kadar kirası yukarıda adı geçen sahiplerine ödenmiştir. Belgenin notlar kısmında, 1938 yılında da bu dükkanın Drandakis kardeşler tarafından satın alındığı belirtilmiştir. Öncelikle bu mülkün müslüman ve hristiyan pay sahiplerini ortaklığa iten nedenler üzerine düşünülebilir. Anlaşılan o ki, bu mülkün hisseleri Petros Petrakis'e kiraya verildiği 1920 tarihinden önce satılmış olmalı. Bu durumu, bölümün başında ele alınan müslümanların, nüfus mübadelesinden önce, yavaş yavaş Ada'yı terk edişleriyle ilişkilendirmek mümkündür. Müslümanların Anadolu'ya yapacakları ucu belirsiz bir yolculuk için paraya ihtiyaçları olacağından, gitmeden önce mülklerinin hisselerini satmış ve onları kiraya vermiş olabilirler. Buradaki önemli noktalardan biri, mülkün tamamen satılmamış oluşudur. Mülkleri hristiyanlara kiralamak ya da hisse satmak bir tür geri dönme umuduyla yapılmış olabilir. Bir başka deyişle, mübadele öncesinde Ada'yı terk edenler; sular durulduktan sonra geri dönmeyi düşünerek böyle davranmış olabilirler. Önce hissesini

birkaç yıl sonra da dükkanın tamamını satın alan Drandakisler bugün de Resmo'nun en varlıklı ve önemli ailelerinden birisidir.

Mübadele öncesinde müslümanlar ile hristiyanlar arasında gerçekleşen hisse satışı ve kiralamanın geri dönme umudundan ziyade, ekonomik bir zorunluluk olduğunu düşünmek de mümkündür. Bu zorunluluk göçün artışıyla birlikte arz talep dengesi bozulmasına ve satışların zorlaşmasına neden olacabileceği gibi, sermayeyi elinde tutanlar için de fırsata dönüşmüş olabilir. Mübadeleden sonra liman bölgesindeki müslüman mülklerinin ağırlıklı olarak yerli tüccarların eline geçmesi de bu durumun bir sonucu olarak değerlendirilebilir. Bu bağlamda hristiyan varlıklı kesimin avantajlı konumunu koruduğunu söylemek mümkündür. Müslümanlar ile hristiyanlar arasında gerçekleşen bu alış-veriş toplumsal uzlaşmanın bir sonucudur. Ortak mülklerin herhangi bir akrabalık ilişkisine dayanıp dayanmadığı ise üzerinde ayrıca çalışılması ve düşünülmesi gereken bir konudur. İncelenen belgelerin ticaret akslarındaki dükkanlar olmasının yanı sıra, bu değişimin Resmo'nun varlıklı aileleri arasında gerçekleşiyor oluşu da, 20. yüzyılın başından itibaren Resmo'da ekonominin yavaş yavaş el değiştirdiğinin bir göstergesidir.

Lasthenous ve Kolokotroni Sokakları'nın köşesinde bulunan 248 numaralı konutun nüfus mübadelesinden önce Mustafa Rüstemaki'ye ait olduğu EK-Y'deki belgede görülmektedir. Bu belgeye göre, 1925 yılında Mikhaíl Zivragoudákis kanunsuzca bu mülkün ikinci sahibi olmuştur. Burada iki ayrı noktaya dikkat çekmek gerekmektedir. Bunlardan birincisi bu bölümün başında, kanunsuz olarak adlandırılan el değiştirme biçimidir. Diğeri de bu mülkü mübadeleden sonra ele geçiren Mikhaíl Zivragoudákis'in Mustafa Rüstemaki'nin komşusu oluşudur (EK-I). Çok sık olmamakla beraber, bazı müslüman mülklerinin mübadeleden sonra komşuları tarafından kanunsuz olarak ele geçirildiği tespit edilmiştir. Nikos Andriotis'in [52], 19. yüzyılda müslümanlarla hristiyanlar arasındaki gerilimlerin bir sonucu olarak müslüman mülklerine yapılan yağmalamaların nüfus mübadelesine dek sürdüğü ve mübadele komisyonun da onlara tapu veren bir onay mercii gibi çalıştığı savı bu noktada önem kazanmaktadır.

Limenos Sokağı'ndaki 839 numaralı mülk, Mehmet Kakoudakis'e ait yıkık durumdaki bir konuttur (EK-Z). Belgede ilk sahibinin kimliğinin yanında parantez içerisinde, Zachariou

Ionnis'in hak iddia ettiği yazılmış ve yerli olan ikinci sahibinin de bu iddiaya karşı giriş katı ve bir odası için Zachariou Ionnis'e kira ödediği bilgisi verilmiş. Bu iddia doğru ise bu yapı da, Kolokotroni Sokağı'ndaki 2131 ve 2132 tablo numaralı konutlar gibi, bir müslüman ve bir hristiyanın ortak mülküdür. Kayıtlara göre tüccar Zachariou Ionnis'in mübadele öncesinde bu sokakta bundan başka mülkü olmadığı görülüyor. Ancak, mübadele sonrasında 845 ve 846 numaralı depoların kendisine geçtiği EK-Z'deki belgelerde görülmektedir. Mübadiller gelmeden, Limenos Sokağı'ndan kendisine yer edinebildiğine göre, bu sokakta en azından bir mülkü olması kendisinin yerli halk arasında bir adım öne geçmesini sağlamış olabilir. Öte yandan 839 tablo numaralı mülkün üzerindeki iddianın doğru olma ihtimali her zaman olsa da, komisyonun bunu bir "iddia" olarak değerlendirmesi de bir tür şüpheye işaret etmektedir.

Yukarıda incelenen örnek belgelerle kiralama yoluyla ya da kanunsuz olarak yerli halka geçen mülklerin el değiştirme süreçleri açıklanmaya çalışılmıştır. Kiralama, tam bir el değiştirme değilse de, bu süreç içerisinde önemli bir ara adım olarak değerlendirilebilir. Çünkü nüfus mübadelesi öncesinde hristiyanlara kiralanan mülkler komisyona devredilmiştir. Mülklerin 1923'ten sonraki sahipleri de komisyon tarafından belirlenmiştir. Mübadele öncesinde kiralanmış olan mülklerin genellikle mültecilere verilmediği tespit edilmiştir. Bu mülklerin bazıları mübadeleden bir kaç yıl sonra yerli halk tarafından satın alınmıştır. Özellikle bir müslüman mülkünde hisse sahibi olan yerlilerin, mülkü komisyondan satın aldığı belgelerde sıklıkla görülen bir durumdur.

5.2 Mülklerin El Değiştirme Sürecinde Sokaklardaki Değişim

Resmo Mülteci Rehabilitasyon Komitesi Belgelerine göre, el değiştirmelerin yoğun olduğu sokaklar genellikle ticaret akslarıdır. Arkadiou, Souliou, Konstantinoupoleos, K. Paleologou gibi ticaret akslarının yanı sıra; P. Koroneou, Thessalonikis gibi konut ve ticaretin bir arada olduğu sokaklar ve Nikiforou Foka gibi konut bölgesi olan sokaklarda da önemli sayıda mülkün el değiştirdiği tespit edilmiştir (Çizelge 3.1.2). Bu sokaklardan en çok el değiştirmenin olduğu kale içindeki Akropolis mahallesi 1941 yılında bombalanıp yok edildiği için, zorunlu olarak, bu çalışmanın dışında tutulmuştur. Yapılan incelemeler sonucunda, el değiştirmelerin en yoğun olduğu ticaret akslarına ağırlıklı olarak yerli halkın yerleştiği belirlenmiştir. Örneğin; şehrin en büyük ticaret aksı olan

Arkadiou Sokağı'nda el değiştiren 67 mülkün sadece 11 adedine mülteciler yerleştirilmiştir. Konstaninoupoleos Sokağı'nda el değiştiren 50 mülkün sadece 3 adedi mültecilere ve Ermenilere tahsis edilmiştir. Yine bir başka önemli ticaret aksı olan Souliou Sokağı'nda da el değiştiren 39 mülkün 5 adedine mülteciler ve Ermeniler yerleştirilmiştir. Her üç sokakta da geriye kalan mülklerin yerli halkın elinde olduğu görülmektedir. Komisyon belgelerine daha genel bakıldığında, el değiştiren dükkanların %20'sinin mültecilere, %4'ünün Ermeniler'e ve %76'sının da yerli halka geçtiği görülmektedir. Konut bölgelerindeki durum ise mülteciler açısından biraz daha iyimserdir. El değiştiren konutların yaklaşık %53'üne mülteciler, %6'sına Ermeniler, %41'ine de yerli halk yerleştirilmiştir. Kayıtlarda yerli halkın bu kadar önemli bir yüzdeye sahip olması dikkat çekicidir. Öte yandan, belgelerle örneklenen hristiyanlara mülk kiralama durumu hatırlandığında, müslümanların Ada'yı terk edişiyle başlayan bu sürecin yerli halk lehine sonuçlanmasına da şaşırmamak gerekir.

Müslümanlardan yerli halka geçen mülklerin mültecilere oranla daha fazla olduğu başka iki sokak da Ag. Varvaras ve Tompazi'dir. Bir önceki bölümde detaylı olarak incelenen bu sokakların müslüman ve hristiyan mahallerinin kesişiminde oldukları göz önüne alındığında, yerli halkın burada kendine yer edinmesinin çok da zor olmadığını düşünmek mümkündür. Mübadeleden sonra, Radamanthios, Lasthenous ve Thrakis Sokaklarının ise yerli halk tarafından pek tercih edilmediği görülmektedir. Dolayısıyla bu sokaklara ağırlıklı olarak mülteciler yerleştirilmiştir. Bu araştırmaya konu olan 15 sokak detaylı olarak incelendiğinde, yerli halka geçen mülklerin en fazla olduğu sokakların Arkadiou, K. Paleologou, Konstantinoupoleos ve Souliou gibi ticaret aksları olduğu sonucu çıkmaktadır. Yerli halka geçen mülk sayısının fazla olduğu ikinci grup sokağın ise M. Alexandrou ve Mavrokordatou gibi ticaret aksları ve varlıklı ailelerin yaşadığı Thessalonikis Sokağı olduğu tespit edilmiştir. Üçüncü ve son grupta da Kolokotroni, Nikiforou Foka, P. Grigoriou gibi konut bölgeleri ve ticaretle konutun bir arada olduğu sokaklar görülmektedir. Çalışılan 15 sokağın 14 tanesinde yerli halka geçen mülk sayısı mültecilere ve Ermenilere geçen mülk sayısından fazladır. Radamanthios Sokağı'nda yerli halka geçen mülk sayısı 5 iken mültecilere ve Ermeniler'e geçen mülk sayısı 14'tür. Radamanthios Sokağı varlıklı ailelerin de mülklerinin bulunduğu sokaklardan bir tanesidir. Belgeler incelendiğinde yapıların

sağlık durumunun genellikle “orta derecede iyi” olduğu görülmektedir. Belki bu durum buradaki yapıların yerli halk tarafından tercih edilmeme sebeplerinden birisi olabilir. Öte yandan Radamanthios Sokağı’nın güneyinde kalan yapı adası, Resmo Eski Şehir içindeki en dar yapı adalarından bir tanesidir. Dolayısıyla buradaki konutların bahçesiz oluşu da bir başka tercih edilmeme nedeni olabilir.

Bir önceki bölümde Nalbantlar Sokağı olarak anılan M. Aleksandrou Sokağı’ndaki mülklerin 20 adedi 1906-1923 yılları arasında yerli halka kiralanmış ve böylece el değiştirmiştir. Bunlardan başka 4 mülkün de nüfus mübadelesi sonrasında kanunsuz olarak yerli halka geçtiği tespit edilmiştir. 1923 yılında yerlilere kiralananlar ayrı tutulduğunda, buradaki 15 müslüman mülkü nüfus mübadelesi öncesinde yerli halka kiralanmıştır. Bir önceki bölümde Resmo’da nalbantlık mesleğinin ağırlıklı olarak müslümanlar tarafından icra edildiği belirtilmiştir. Dolayısıyla bu sokağın karakteri 1906 yılından itibaren değişmeye başlamış olmalıdır. Çünkü bu sokakta Mustafa Bolionitaki dışındaki mülk sahiplerinin de kiracıların da nalbantlık mesleği ile uğraşmadığı tespit edilmiştir.

Çizelge 5.2.1 1884-1923 ve 1923-1952 yılları arasında mülklerin dağılımı

konut	P. Grigoroiou	
	%35 Hristiyan %65 Müslüman	
	%55 Yerli, %26 Mülteci, %18 Belirsiz, %1 Ermeni	
	Kolokotroni	
	%17 Hristiyan %83 Müslüman	
	%47 Yerli, %32 Mülteci, %10 Belirsiz, %11 Ermeni	
	Nikiforou Foka	
	%28 Hristiyan %72 Müslüman	
	%44 Yerli, %50 Mülteci, %6 Belirsiz	
	Radamanthios	
	%14 Hristiyan %86 Müslüman	
	%36 Yerli, %53 Mülteci, %7 Belirsiz, %4 Ermeni	
konut + ticaret	Tompazi	
	%7 Hristiyan %93 Müslüman	
	%72 Yerli, %17 Mülteci, %11 Belirsiz	
	P. Koroneou	
	%22 Hristiyan %78 Müslüman	
	%51 Yerli, %37 Mülteci, %10 Belirsiz, %2 Ermeni	
	Thessalonikis	
	%13 Hristiyan %87 Müslüman	
	%51 Yerli, %36 Mülteci, %12 Belirsiz, %2 Ermeni	
	Ag. Varvaras	
	%24 Hristiyan %76 Müslüman	
	%74 Yerli, %9 Mülteci, %17 Belirsiz	
ticaret	Arkadiou	
	%47 Hristiyan %53 Müslüman	
	%85 Yerli, %8 Mülteci, %7 Belirsiz	
	Konstantinoupoleos	
	%27 Hristiyan %73 Müslüman	
	%89 Yerli, %2 Mülteci, %8 Belirsiz, %1 Ermeni	
	Souliou	
	%21 Hristiyan %79 Müslüman	
	%79 Yerli, %7 Mülteci, %12 Belirsiz, %2 Ermeni	
	Paleologou	
	%20 Hristiyan %80 Müslüman	
	%71 Yerli, %17 Mülteci, %6 Belirsiz, %6 Ermeni	
	Limenos	
	%31 Hristiyan %69 Müslüman	
	%76 Yerli, %19 Belirsiz, %5 Ermeni	
	Mavrokordatou	
	%15 Hristiyan %85 Müslüman	
	%61 Yerli, %22 Mülteci, %13 Belirsiz, %4 Ermeni	
	M. Aleksandreou	
	%20 Hristiyan %80 Müslüman	
	%72 Yerli, %13 Mülteci, %9 Belirsiz, %6 Ermeni	

Çizelge 5.2.1'de Resmo eski şehir içinde çalışılan 15 sokaktaki mülklerin dağılımı gösterilmiştir. Her sokak için ayrılan ilk satırda 1884-1923 yılları arasındaki mülk dağılımı, ikinci satırda da 1923-1952 yılları arasındaki mülk dağılımı gösterilmiştir. Bu

çizelgede açıkça görülüyor ki, ticaret akslarında mültecilere ve Ermenilere az sayıda mülk verilmiştir. Bunun nedenlerinden bir tanesi, ticaret akslarındaki mülklerin 1884 yılından itibaren artarak hristiyanlara kiraya verilmesidir. Kiraya verilenler dışındaki müslüman mülklerinin bir kısmının 1924-1926 yılları arasında yerli halk tarafından kanunsuzca ele geçirilmiş olması da bir başka neden olarak gösterilebilir. Dolayısıyla mülteciler geldiğinde ticaret aksları önceden dolmuştur. Şüphesiz bir başka ihtimal de komisyon tarafından mültecilerin öncelikli olarak konut bölgelerine yerleştirilmiş olmasıdır. Kanunsuzca ele geçirmelerin 1926 yılına kadar sürmüş oluşu da bu ihtimali destekler niteliktedir. Ancak konut bölgelerinde de mübadele öncesinde kiraya verme ve mübadele sonrasında kanunsuzca ele geçirme pratikleri söz konusu olduğu için oradaki durum da mübadiller açısından çok parlak değildir. Yine de ticaret akslarına oranla konut bölgelerine daha çok mülteci ve Ermeni yerleştirildiği açıkça görülmektedir.

Mülklerin el değiştirme sürecinde, ticaret bölgeleri yerli halkın eline geçen ekonomiyle homojenleşirken, konut bölgeleri de yerleştirilen mülteci ve Ermeniler ile kültürel olarak melezlenmiştir. Bu bağlamda nüfus mübadelesi her iki ülke için de ulus devlet yaratma sürecinde bir homojenleştirme projesi olarak görülse de, gündelik yaşamdaki sonuçları tam tersi yönde olmuştur.

5.3 Konut Bölgelerindeki El Değiştirmelerin Zorunlu Sonucu: Melezlenme

Bu çalışmada, 1923 nüfus mübadelesi Resmo Eski Şehir'deki Müslüman mülklerinin el değiştirme sürecinde bir kırılma noktası olarak ele alınmıştır. Çünkü mübadele mülkiyetin zorunlu olarak el değiştirmesine sebep olmuştur ve bu süreç beraberinde yeni el değiştirme biçimlerini ortaya çıkarmıştır. Yerli halkın kanunsuzca mülkleri ele geçirmesi, mübadeleden birkaç yıl sonra hazineye geçen müslüman mülklerinin satın alınması ve komisyon tarafından mübadilllerin yerleştirilmesi 1923 zorunlu nüfus mübadelesinin sonuçlarıdır. Resmo eski şehir içinde el değiştiren 1425 mülkün %18'i 1923 tarihinden önce yerlilere kiralama yoluyla el değiştirmişken, geriye kalan %82'lik pay bu tarihten sonra el değiştirmiştir. Bu durum, dolaylı da olsa, geçen zaman içerisinde yerli halkın mülkiyet hissesini artırmasına neden olmuştur. Bir önceki bölümde mübadeleden sonra yerli halkın özellikle ticaret akslarındaki payının arttığı

belirtilmiştir. Bu durum nüfus mübadelesi öncesinde, ticaret akslarındaki gündelik yaşamın heterojenliğinin önemli bir göstergesidir. Öte yandan mübadele sonrasında yerli halkın artan hissesi, ekonominin homojen bir yapının eline geçmesine sebep olmuştur. Spandagos [39], mültecilerin gelişiyle Resmo'da uzun yıllar kapanmayan derin bir ekonomik ve toplumsal yara açıldığını belirtmektedir. Konut bölgelerini incelendiğinde, homojenliğin yerini heterojenliğin aldığı tespit edilmiştir. Çünkü artık burada hem yerli halk, hem de mübadiller varlık göstermektedir. Konut bölgelerinde yaşanan, mübadeleye bağlı heterojenleşme Kolokotroni Sokağı üzerinden açıklanmaya çalışılacaktır.

Resmo Mülteci Rehabilitasyon Komitesi belgelerine göre, mülklerin yaklaşık %17'sinin hristiyanlara ait olduğu Kolokotroni Sokağı, mübadele öncesinde, ağırlıklı olarak müslümanların yaşadığı bir bölgedir. Toplam 35 mülkün el değiştirdiği Kolokotroni Sokağı'ndaki 5 mülk 1917 ve 1921 yılları arasında el değiştirmiştir. Burası konut bölgesi olduğu için mübadeleden önce fazla el değiştirme olmamıştır. Dolayısıyla Kolokotroni Sokağı mübadillerin yoğun olarak yerleştirildiği sokaklardan bir tanesidir. Her iki ülke için de bir homojenleştirme projesi olan nüfus mübadelesinden sonra aynı sokaktaki durum Şekil 5.3.1'deki ve Şekil 5.3.2'deki grafiklerle anlatılmaya çalışılmıştır.

I. Aşama grafiğinde mübadeleden sonra müslümanlardan kalan yerler görülmektedir. II. Aşama grafiğinde, henüz mübadiller gelmemişken, boşalan yerlerin bir kısmına hristiyan yerli halkın yerleştiği görülmektedir. III. Aşama grafiğinde de, kalan yerlere Anadolu'dan gelen hristiyanların yerleştiği, mübadeleden önce var olan dinsel çeşitliliğin ortadan kalktığı ve dolayısıyla sokağın dinsel olarak homojenleştiği görülmektedir. Ancak sokağın mübadele sonrası durumunu Şekil 5.4.2'de bulunan grafiklerle yorumlamak da mümkündür. Bu grafikler bize sırasıyla; müslümanlardan kalan yerleri, o yerlerin bir kısmının yerli halk tarafından işgal edildiğini ve en son kalan yerlere de Anadolu'dan gelen mübadillerin yerleştirildiğini göstermektedir. Ulus devletler için din her ne kadar bağlayıcı ve homojenleştirici bir unsur olarak görülse de, farklı kültürlerde ve farklı coğrafyalarda yetişmiş mübadillerle bu sokağın homojenleştiğini düşünmek biraz zor görünmektedir. Mübadiller kendi aralarında bile farklılaşırken ve Anadolu'nun farklı yerlerinden gelirlerken, dinsel çeşitliliğini kaybeden

sokağın yine de ve kaçınılmaz olarak başka tür bir melezlenme yaşadığını düşünmek mümkündür.

Resmo eski şehirde, incelenen 68 yıllık süre içersinde mülkiyetin zorunlu olarak el değiştirmesi bir kırılma noktası olarak ele alınmıştır. Nüfus mübadelesi öncesinde Resmo'daki müslümanlar ve hristiyanlar ticaret bölgelerinde heterojen bir yapı oluştururken, konut bölgelerinde daha ayrışmış ve homojen yapılar oluşturmuşlardır. Nüfus mübadelesi ile, hem konut hem de ticaret bölgeleri için durum tam tersine dönmüştür. İncelenen sokakların mübadeleden sonraki sosyo-kültürel çeşitliğini gösteren grafikler EK-AA'da toplu olarak sunulmuştur. El değiştirme pratiğinin mekânsal sonuçlarının ne olduğu ve nüfus mübadelesi ertesinde Resmo eski şehir içerisindeki değişimler bir sonraki bölümde incelenecektir.

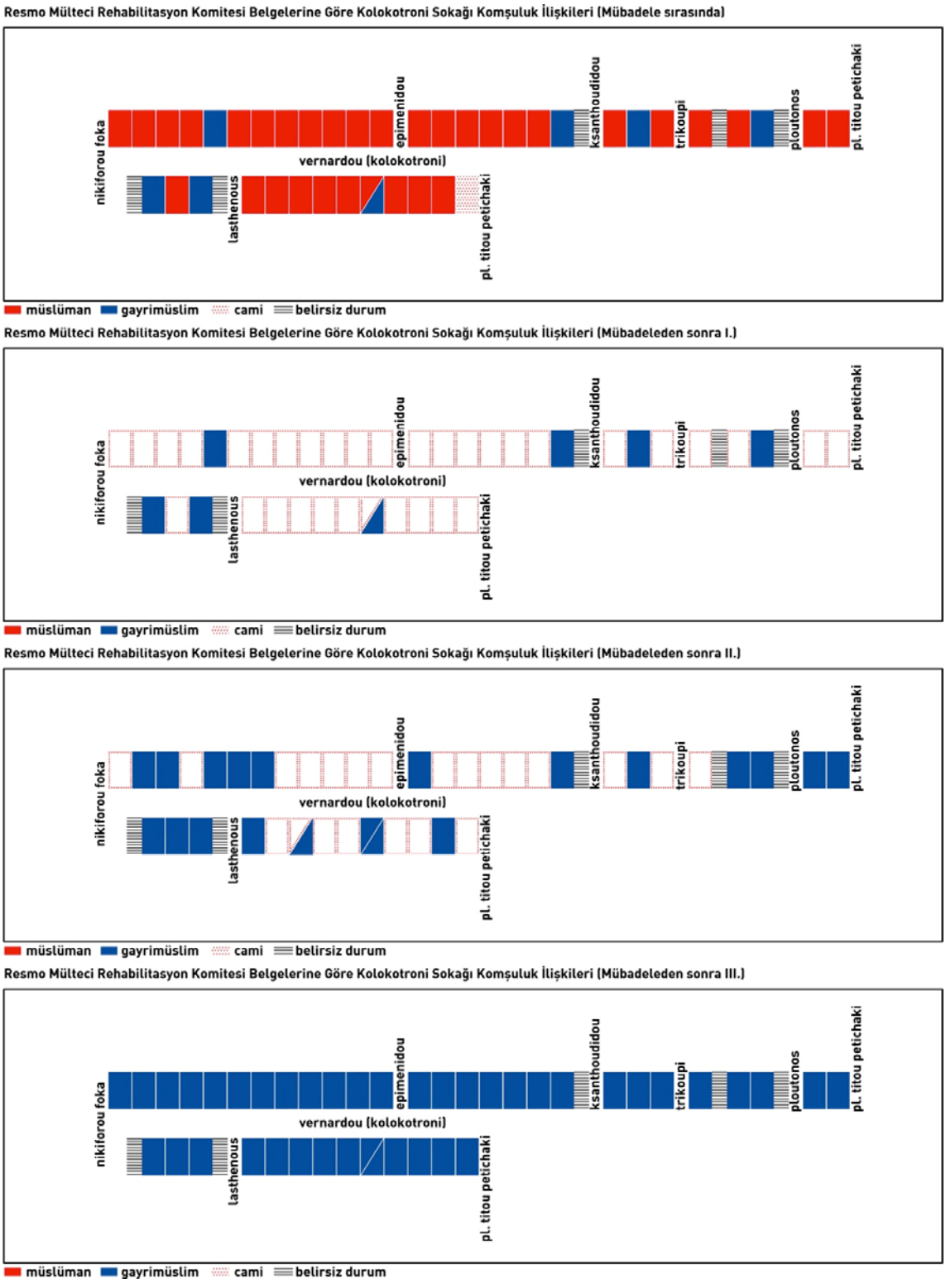

Şekil 5.3.1 Resmo Mülteci Rehabilitasyon Komitesi belgelerine göre Kolokotroni Sokağı'ndaki komşuluk ilişkileri (dinsel çeşitlilik / homojenizasyon)

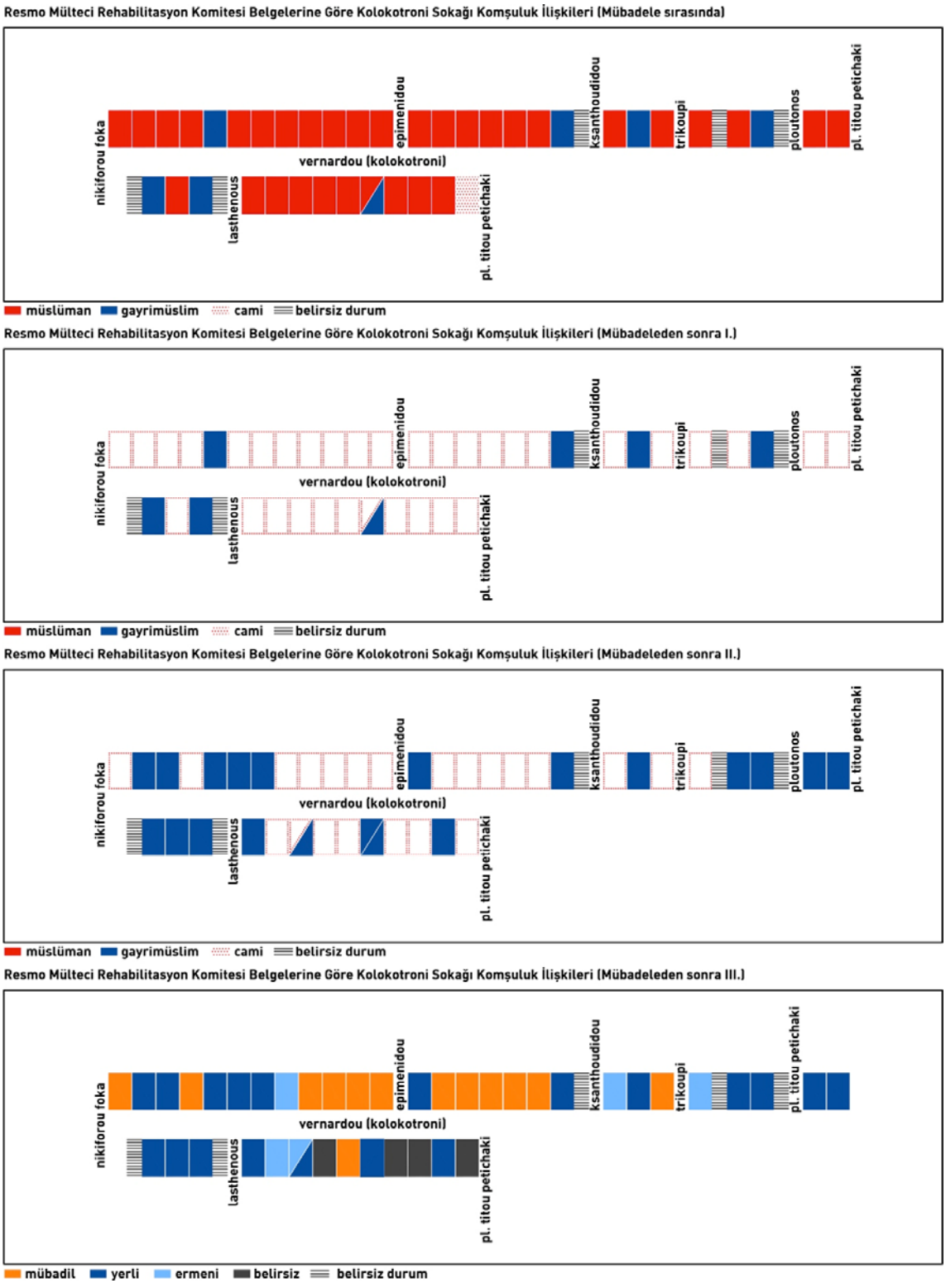

Şekil 5.3.2 Resmo Mülteci Rehabilitasyon Komitesi belgelerine göre Kolokotroni Sokağı'ndaki komşuluk ilişkileri (sosyal ve kültürel çeşitlilik / melezlenme)

BÖLÜM 6

NÜFUS MÜBADELESİNDEN SONRA MEKÂNSAL DOKUDAKİ DEĞİŞİKLİKLER

Çalışmanın ilk 4 bölümünde, 20. yüzyılın başından itibaren Resmo eski şehirdeki mekânsal, sosyal ve kültürel ortam; Resmo Mülteci Rehabilitasyon Komitesi belgeleri ve Resmo Belediye kayıtları esas alınarak tarif edilmeye çalışılmıştır. 5. bölümde, mülkiyetin el değiştirmesiyle sonuçlanan nüfus mübadelesinden sonra Resmo'daki sosyal ve kültürel değişimler incelenmiştir. Bu bölümde ise, nüfus mübadelesinden sonra Resmo eski şehrin mekânsal dokusunda meydana gelen değişiklikler ele alınacaktır. Bu noktada 1973 yılında Mimar N. Moutsopoulos ve G. Zervas tarafından hazırlanan Resmo Eski Şehir Koruma ve Geliştirme Planı, nüfus mübadelesi ile alan çalışmasının yapıldığı 2013-2015 tarihleri arasında bir geçiş ekseni olarak ele alınmıştır. Bu geçiş ekseni aynı zamanda ilk öğrencilerini 1977-1978 yıllarında alan Girit Üniversitesi'nin kuruluşuna ve Girit'te turizm patlamasının yaşandığı yıllara karşılık gelmektedir. Nüfus mübadelesinden sonra Resmo eski şehirdeki mekânsal değişiklikler iki alt bölümde incelenecektir. Bu alt bölümlerin ilkinde kullanım değişiklikleri, ikincisinde parsel küçülmeleri ele alınacaktır.

6.1 Kullanım Değişiklikleri

Nüfus mübadelesi ile Ada'yı terk etmek zorunda olan müslümanlardan geriye kalan yapıların bir kısmı yerli halka, bir kısmı da mültecilere ve Ermenilere tahsis edilmiştir. Türkiye ve Yunanistan'ın din ve dil üzerinden kurmaya çalıştıkları homojenizasyon ideali bir önceki bölümde Kolokotroni Sokağı örneğinde görüldüğü gibi, bir homojenizasyondan çok melezlenmeye sebep olmuştur. Girit'ten ayrılan ve Anadolu'dan Girit'e yollanan mübadiller için bu durum biraz daha karmaşıktır. Nüfus mübadelesinden önce Girit Adası'nda hakim konuşma dili Yunanca'nın Dor lehçesi olan

Girit Rumcasıdır [3]. Anadolu'dan Girit Adası'na gönderilen Ortodoks hristiyanlar bilmedikleri bir dilin konuşulduğu bir bölgeye göç etmek zorunda kalmışlardır. Ada'ya gönderilen mübadillerin bir kısmının Ermeni olduğu, bu çalışmanın 3. bölümünde belirtilmiştir. Mübadeleden sonra, Girit Rumcası konuşan yerli halkın yeni komşuları bu dili bilmeyen, Rumca ve Ermenice konuşan mübadiller olmuştur. Mübadeleden önce, Ada'da yaşayan müslümanlarla hristiyanları bir arada tutan dil, mübadeleden sonra Ada'daki Ortodoks hristiyanların ayrıştığı nokta olmuştur. Öte yandan müslümanların Ada'dan ayrılması sonucunda cemaatsiz kalmış yapılar ortaya çıkmıştır. Bu durum da beraberinde zorunlu olarak kullanım değişikliklerini getirmiştir. Resmo eski şehirdeki kullanım değişikliklerinin hem şehir ölçeğinde hem de yapı ölçeğinde meydana geldiği gözlenmiştir.

Resmo eski şehirde bulunan camiler, hamamlar, tabhane ve medrese nüfus mübadelesinden sonra kullanım değişikliğine uğramış yapı gruplarıdır. Çalışmanın 2. bölümünde, Osmanlıların Resmo'da yenisini yapmak yerine, var olan yapı stoğunu dönüştürdüğü belirtilmiştir. Aynı yapılar mübadeleden sonra yeniden kullanım değişikliğine uğramıştır. Mübadeleden sonra, ikinci kez kullanım değişikliğine uğrayan bu yapılara yeni işlevler verildiği tespit edilmiştir. Osmanlı egemenliğinde kiliseden camiye dönüştürülmüş yapılar, nüfus mübadelesinden sonra, bir istisna dışında, kültürel etkinlikler için kullanılma açılmıştır. Nerance Camisi, Resmo Konservatuarı olarak hizmet vermektedir. Resmo Kalesi içindeki Sultan İbrahim Camisi, konser ve sergi alanı olarak kullanılmaktadır. Yahya İbrahim Camisi ve Valide Sultan Camisi, Resmo Arkeoloji Ofisi'nin hizmetinde bulunmaktadır. Hacı İbrahim Ağa Camisi bugün Resmo Arkeoloji Müzesi'nin satış ofisi olarak kullanılmaktadır. Ankebut Paşa Camisi ise, bir istisna olarak, mübadeleden sonra yeniden kilise olarak kullanıma açılmıştır. Şekil 6.1'de Ankebut Paşa Camisi'nin Osmanlı egemenliğindeki ve bugünkü durumu görülmektedir. Yeniden kiliseye dönüştürülen bu yapının yıkılan minaresinin yerini çan kulesi almıştır.

Şekil 6.1.1 Ankebut Paşa Camisi [44], (2015)

Kiliseden camiye çevrilmiş olan yapıların mübadeleden sonra yeniden ibadete açılmayışı, üzerinde durulması gereken önemli bir noktadır. Çünkü nüfus mübadelesinin bir sonucu olarak Ada'daki Ortodoks hristiyan nüfus artmıştır. Dolayısıyla bu durumu yeni ibadethaneye ihtiyaç olmayışıyla açıklamak pek mümkün görünmüyor. Bu durumun ekonomik imkansızlıkların bir sonucu olduğu düşünülebilir. Öte yandan bu tür melez yapıların restorasyonlarının nasıl yapılacağı da önemli bir tartışma konusudur. Ankebut Paşa Camisi'nin restorasyonunda yapının Osmanlı dönemindeki izlerinin silindiği görülmektedir. Bu bağlamda Resmo'daki ekonomik imkansızlıkların ve şehre yatırım yapılmayışının Resmo eski şehrin melez dokusunun korunmasında önemli bir rolü olduğu düşünülebilir.

Eski şehir içerisinde müslümanlardan kalan iki tane hamam bulunmaktadır. Bu yapıların ikisi de özel mülktür. Radamanthios Sokağı'ndaki hamam, içine girilemez durumdadır. Nikiforou Foka Sokağı'ndaki hamam ise 2014 yılına kadar bar olarak hizmet vermiştir. 2015 yılında yeniden restorasyon sürecine giren bu yapı butik otele dönüştürülmektedir. Mübadeleden önce tabhane olarak kullanılan Agiou Fragkiskou Katolik Manastırı; bugün sergi, konser ve film gösterimi gibi kültürel etkinlerde kullanılmaktadır. Bu yapıların hepsinin cemaatleri yok olduğu için, kaçınılmaz olarak işlevleri değişmiştir. Resmo örneğinde, yapıların melez dokusunun korunmasında kültürel işlevlerin daha elverişli olanaklar sunduğu görülmektedir. Bu gibi yapıların ibadethane gibi sembolik bir değeri ve yapıya müdahale gerektiren programlarının olmayışı farklı dönemlere ait izlerin silinmesinin önüne geçmiştir.

Önceki bölümlerde özellikle müslümanların bir araya gelişlerinde mesleklere bağlı yoğunlaşmalar olduğu belirtilmiştir. Nalbantlar sokağı olarak anılan M. Aleksandrou Sokağı'ndaki değişim, 1906 yılında Ali Şevki Çiçekaki'nin, dükkanını Konstantinos Zannidakis'e kiralaması ile başlamıştır (EK-AB). Bu tarihten nüfus mübadelesine kadar geçen 17 yıllık sürede 12 müslüman daha dükkanı hristiyanlara kiraya verilmiştir. 4. Bölümde, nüfus mübadelesine kadar Resmo eski şehir belediyesine kayıtlı olan 25 nalbanttan sadece bir tanesinin Hristiyan olduğu belirtilmiştir. Bu sokağın yapısı müslüman mülklerinin hristiyanlara kiraya verilmesiyle değişmeye başlamıştır. Ancak 1923 nüfus mübadelesiyle mülkiyet zorunlu olarak el değiştirdiğinden, nalbantlık da bu sokağın sadece adında kalmıştır. M. Aleksandrou müslümanların mesleklerine göre yoğunlaştığı önemli sokaklardan bir tanesidir. Bu mesleğin bir istisna dışında müslümanlar tarafından icra ediliyor oluşu, mülkiyetin el değiştirmesiyle birlikte sokağın kullanımını ve sokaktaki mevcut yaşantıyı da tamamen değiştirmiştir. Bugün sokağın kullanımına ilişkin herhangi bir homojenleşmeden söz edilemez. Yeni adı ile M. Aleksandrou Sokağı'nda taverna, bakkal, züccaciye, oyuncakçı gibi biribirinden farklı dükkanlar bulunmaktadır. Nüfus mübadelesinden sonra yok olmuş bir meslek olan nalbantlık da küçük bir tavernanın adıyla yaşamaktadır: *Petaladika*.

Nüfus mübadelesi sonrasında, liman bölgesindeki Limenos Sokağı'nda da benzer bir kullanım değişikliği olmuştur. Burası 20. yüzyılın başında ağırlıklı olarak müslüman tüccarların ve toprak sahiplerinin yağ depolarının ve dükkanlarının bulunduğu bir alandır. Mübadeleden sonra bu sokakta el değiştiren 15 mülkün 14 adedi yerli halka, bir adedi de Ermeni bir aileye geçmiştir. Spandagos [39], Resmo Limanı büyütüldükten sonra da, 1970'li yıllara kadar Venedik Limanı'nın benzer bir işlevde kullanımını sürdürdüğünü belirtmektedir. Komisyon belgeleri incelendiğinde, bu sokakta el değiştiren mülklerin yaklaşık %70'inin mübadele öncesinde hristiyanlara kiralanarak el değiştirdiği görülmektedir. Dolayısıyla buradaki değişimin büyük kısmı mübadeleden önce tamamlanmıştır. Burada mübadelenin hemen sonrasında işlev değişikiliği olmayışının iki önemli sebebi olabilir. Birincisi Liman bölgesi gibi spesifik bir alanda kullanım değişikliğinin olabilmesi için limanın işlevini tamamen yitirmesi gerekirdi. Resmo Limanı, mübadeleden sonra çağdaş bir liman yaratmak amacıyla Venedik Limanı'nı da içine alacak şekilde büyütülmüştür. İkincisi, mülklerin geçişi toprak

sahipleri ve tüccarlar arasında olmuştur. Bir başka deyişle, mülkler müslüman üst sınıfından hristiyan üst sınıfın eline geçmiştir. Ekonomiyi elinde tutanların dini değişmiştir yalnızca. Bugün Limenos Sokağı ya da Eski Venedik Limanı, bir iki istisna dışında, sadece yaz aylarında açılan turistik tavernaların olduğu bir yere dönüşmüştür. Bu noktada, Limenos Sokağı'nda kullanım değişikliğini asıl tetikleyen durumun turizmdeki canlanma olduğu düşünülebilir.

Nüfus mübadelesi sonrasında kullanım değişikliğine uğramış bir başka sokak da Mavrokordatou'dur. Şekil 6.2'deki grafikte Mavrokordatou Sokağı'ndaki mülk sahiplerinin dinsel çeşitliliği görülmektedir. Belirsiz durumlar göz ardı edildiğinde, nüfus mübadelesi öncesinde bu sokaktaki taşınmazların %85'inin müslümanlara, %15'inin de hristiyanlara ait olduğu tespit edilmiştir.

Şekil 6.1.2 Mübadele öncesinde Mavrokordatou Sokağı'ndaki dinsel çeşitlilik

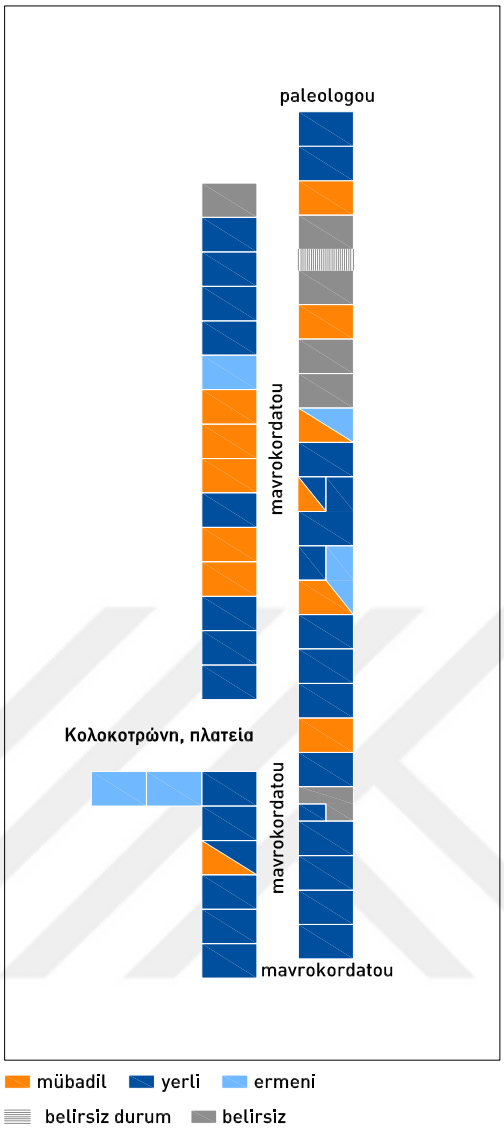

Şekil 6.1.3 Mavrokordatou Sokağı'nın mübadele sonrası sakinleri

Şekil 6.1.3'teki grafikte nüfus mübadelesi sonrasında Mavrokordatou Sokağı'nda el değiştiren mülklerin yeni sahiplerinin kimliklerini görülmektedir. Bu grafiğe göre Mavrokordatou Sokağı'nda nüfus mübadelesi sonrasındaki mülk sahiplerinin %61'i yerli, %22'si mübadil ve %4'ü de Ermeni'dir. Bir başka deyişle, artık Mavrokordatou Sokağı'ndaki mülklerin hepsi hristiyanlara aittir. Mülkiyetin zorunlu olarak el değiştirmesi, kullanıcı kültürünün değişmesine sebep olmuştur. Bu bağlamda, nüfus mübadelesi, kullanımın değişmesine de zemin hazırlamıştır. Charis Stratidakis'in [57] Resmo'da yok edilmiş yapılar üzerine yaptığı çalışmasına göre, Küçük Çarşı'nın devamı olan bu sokak nüfus mübadelesi öncesinde Osmanlı kahvehaneleri ile doludur. Prevelakis [36], bu sokağı, müslüman ve hristiyan dükkanlarının yan yana olduğu Küçük

Çarşı ile müslüman mahallesi olan Paleologou arasındaki bir geçiş mekânı gibi anlatmaktadır. Bu geçiş mekânı bir şadırvan ve çınar ağacı ile tanımlanmıştır. 1937 yılında, Ploutonos ve Mavrokordatou sokakları arasında kalan yapı adası Resmo Belediyesi tarafından yıkılarak Petichaki Titou Meydanı oluşturulmuştur. Yapı adasındaki binalar yıkılırken çınar ağacı ve şadırvan korunmuştur. 1970'li yıllara gelindiğinde meydanın batısında kalan yapı adasındaki kafeler günün belirli saatlerinde masalarını meydana koymaya başlamışlardır [57]. Bugün ise burada bir meydan görmek mümkün değildir. Mavrokordatou Sokağı yayaların güçlükle yürüdüğü herhangi bir sokaktır çünkü kafelerin masaları sürekli olarak meydanı işgal etmektedir (Şekil 6.1.4).

Şekil 6.1.4 Mavrokordatou Sokağı (2015)

Mavrokordatou, Osmanlı döneminde kahvehanelerle dolu bir kamusal alanken (Şekil 6.1.5) devlet eliye meydanlaştırılmış (Şekil 6.1.6) ve kullanıcılarının tercihiyle meydan yok edilerek sıradan bir sokak haline gelmiştir (Şekil 6.1.4).

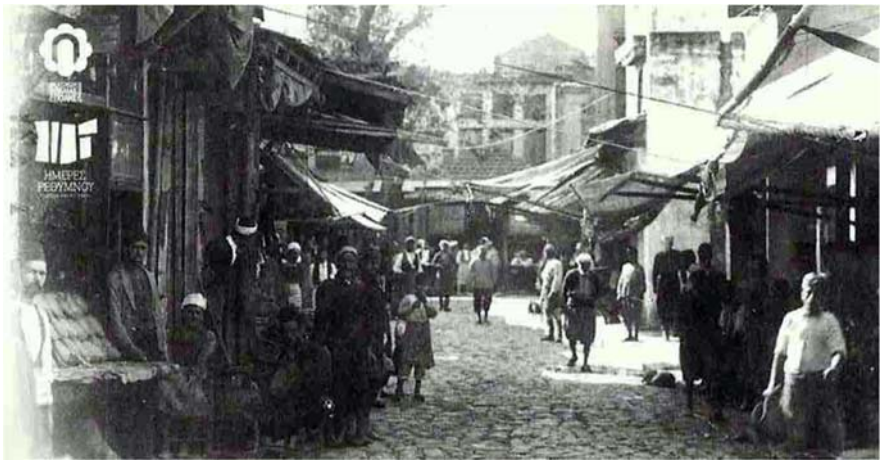

Şekil 6.1.5 Mübadele öncesinde Mavrokordatou Sokağı [56]

Resim 6.6 Petichaki Titou Meydanı-Mavrokordatou Sokağı, 1937 sonrası [57]

Bugün ağırlıklı olarak taverna ve kafelerin bulunduğu Mavrokordatou'nun yok edilmiş meydanının yeni kullanıcıları Girit Üniversitesi'nin öğrencileri ve turistlerdir. Mavrokordatou Sokağı'nın kamusal alan olarak evrimi mülkiyetin zorunlu olarak el değiştirmesi ile başlayan bir süreçtir. Sokağın bugünkü hali ise kullanıcıların tercihleriyle biçimlenmiştir. Sokakta yaşanan değişimler plan ve kesit düzeyinde Şekil 6.1.7 ve Şekil 6.1.8'de görülmektedir.

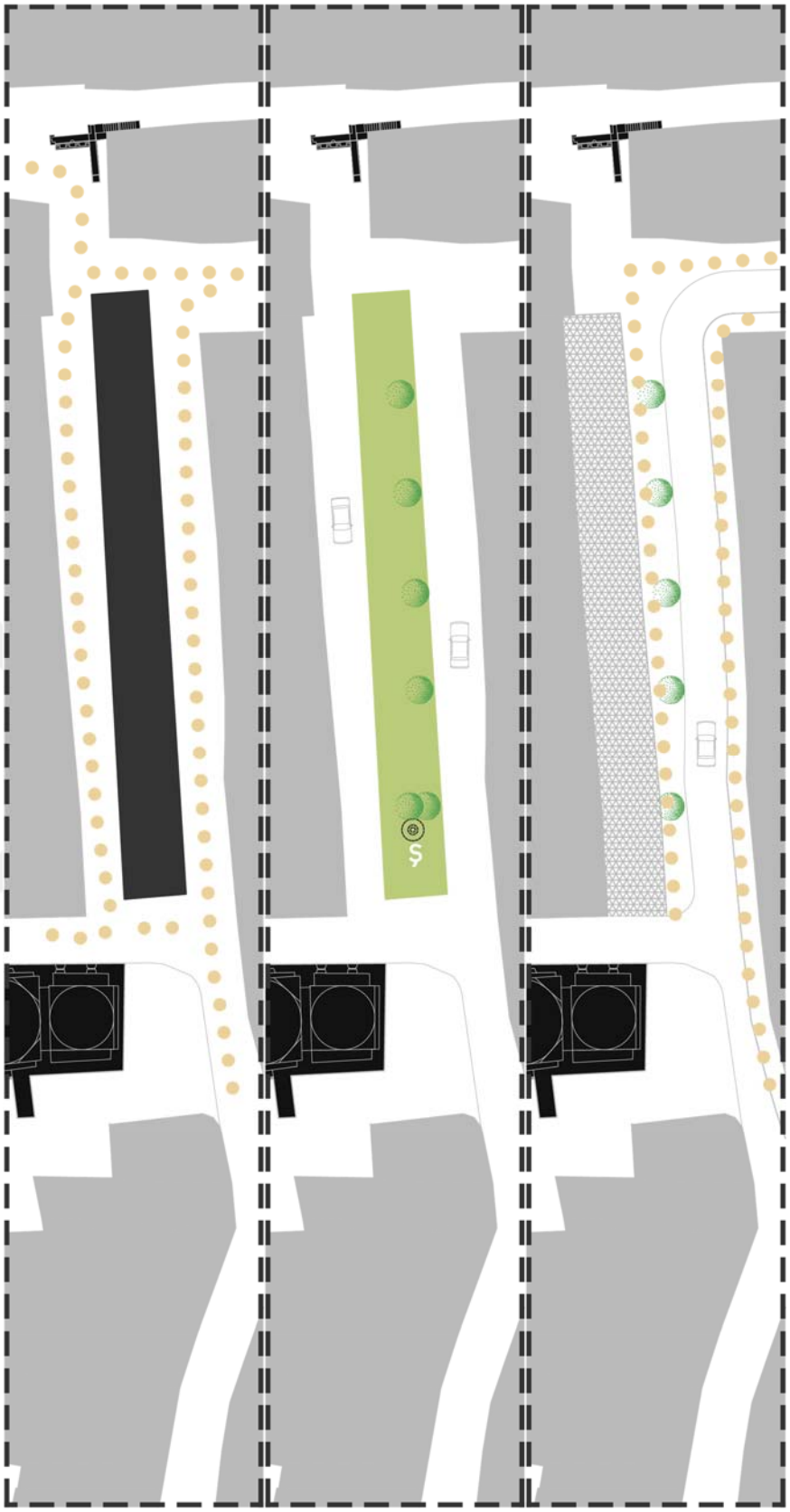

Şekil 6.1.7 Mavrokordatou Sokağı'nın kamusal alan olarak evrimi

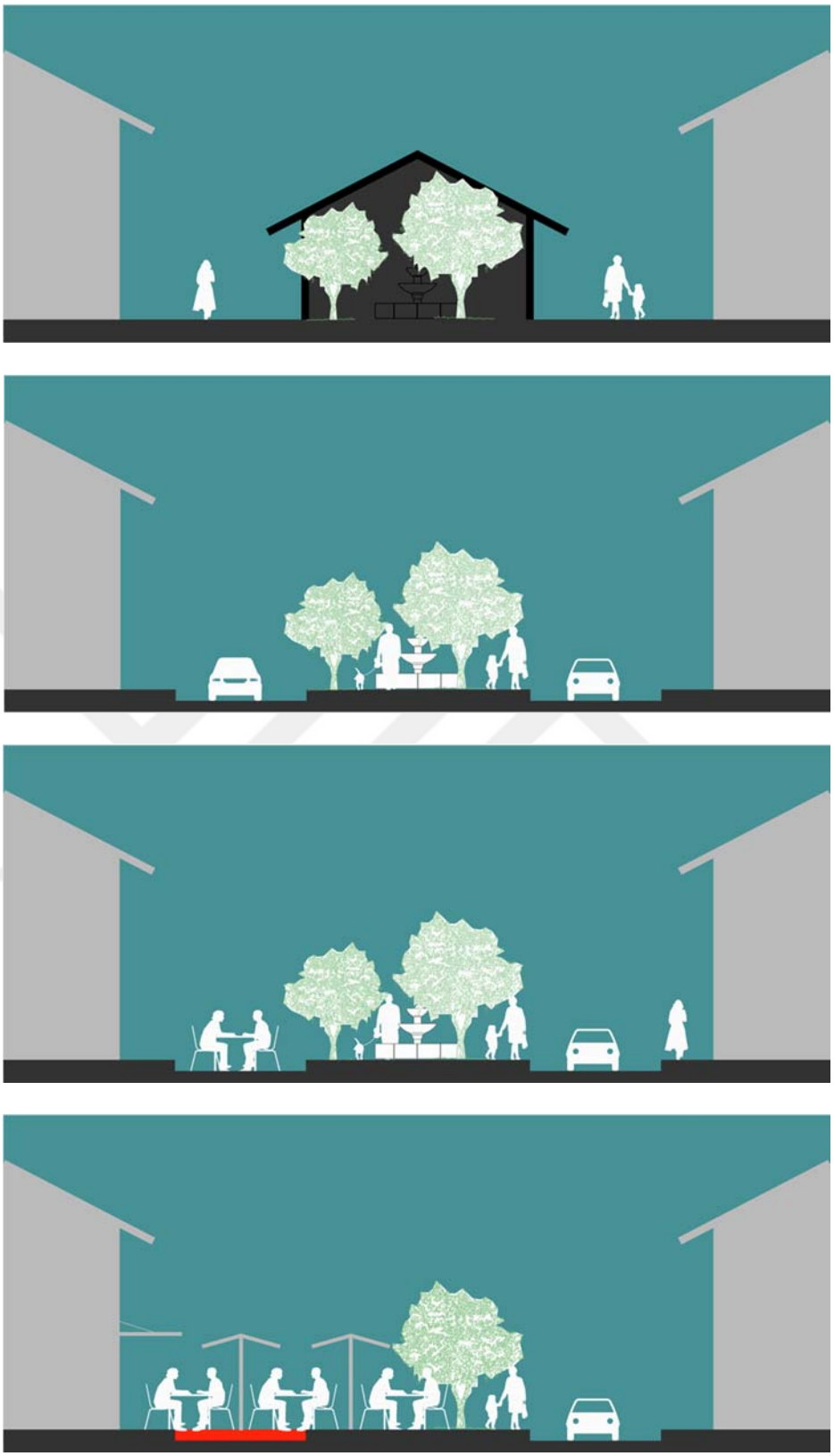

Şekil 6.1.8 Mavrokordatou Sokağı'nın kamusal alan olarak evrimi

Resmo eski şehirdeki kullanım değişikliklerinin hem yapı ölçeğinde hem de şehir ölçeğinde meydana geldiği tespit edilmiştir. Şehir ölçeğinde gerçekleşen kullanım

değişikliklerinin bir kısmı kullanıcı kültürünün değişmesinin doğal bir sonucu olarak gerçekleşirken bir kısmı da devlet eliyle gerçekleşmiştir. Öte yandan devlet eliyle gerçekleşen kullanım değişikliklerinde de kamusal mekân kullanıcının etkisiyle yeniden değişim görülmüştür. İncelenen örneklerde, bazı yapıların kullanımı cemaati olmadığı için değişirken bazı yapıların kullanımı da yeni kullanıcıları başka bir yaşam kültürüne sahip oldukları için değişmiştir. Bu bağlamda Resmo eski şehir içerisinde mübadeleden sonra şehir ve yapı ölçeğinde gerçekleşen kullanım değişikliklerinin en önemli belirleyicisinin değişen kullanıcı kültürü olduğunu söylemek mümkündür.

6.2 Parsel Küçülmeleri

Çalışmanın 3. bölümünde, belgelerdeki alan bilgileri ile bugünkü halihazır plandaki parsel büyüklüklerinin uyuşmayışı ve haritada görülen parsellerin, belgelerde yazılandan daha küçük oluşu bir sorun olarak ele alınmıştır. Bu duruma bağlı olarak da, mübadeleden sonra mülkiyet dokusunda bir değişiklik olup olmadığı sorusu sorulmuştur. İncelenen bir grup belgede mübadele ile başlayan el değiştirme sürecinde bazı mülklerin bölündüğü tespit edilmiştir. Bu durumu, müslümanlardan kalan mülklerin çoğunun yerli halkın payına düşmesiyle ilişkilendirmek mümkündür. Ancak alan çalışması sırasında eski şehrin artan yeni nüfusunun ihtiyaçlarına cevap verebilmek için bölünmüş yapılar da tespit edilmiştir. Bu noktada, nüfus artışının bir sonucu olarak farklı zamanlarda şehir içerisindeki mülkiyet dokusunun küçüldüğünü söyleyebiliriz. Bu durum belgelerin ışığında birkaç farklı örnekle açıklanmaya çalışılacaktır.

Müslüman nüfusun yoğun olduğu sokaklardan birisi olan P. Koroneou Sokağı'nın bir bölümü detaylı olarak incelenmiştir. Bu alan, sokağın bu bölümündeki belgeler eksiksiz olduğu için seçilmiştir. P. Koroneou Sokağı'nı kesen Navarinou ve İpsilandou sokakları arasında kalan taşınmazların Resmo Mülteci Rehabilitasyon Komitesi belgelerindeki büyüklükleri ele alınarak Şekil 6.2.1'deki grafik oluşturulmuştur. Belgelerde yer alan büyüklüklerin neyi ifade ettiği bilinmemektedir. Şekil 6.2.1'deki grafik, bu büyüklüğün, yapının/taşınmazın taban alanı olduğu varsayımı ile hazırlanmıştır. Bu varsayım üzerinden de bir parselasyon olasılığı geliştirilmiştir. Grafikteki kesik çizgiler belirsizlik durumlarını göstermektedir. Örneğin Spiridon Daskalaki bir hristiyan olduğu için, ona

ait olan konutun boyutları belgelerde bulunmamaktadır. Şekil 6.2.1'deki grafikte konutlar sarı renk ile, dükkanlar da gri renk ile belirtilmiştir. Navarinou ve İpsilandou sokakları arasındaki parselasyon olasılıkları Şekil 6.2.2'de görülmektedir. Bu grafikteki kırmızı kesik çizgiler parsel olasılıklarını göstermektedir. Şekil 6.2.2'deki grafik, günümüz halihazır planına uyarlanmış ve bu plan ile çakıştırılmıştır (Şekil 6.2.3). Bu grafikte içi gri ile taralı olan kırmızı çizgili parseller belgelerdeki durumu göstermektedir. Mülkiyet dokusunun zaman içerisinde küçülerek değiştiği bu çakışma grafiği üzerinde görülmektedir.

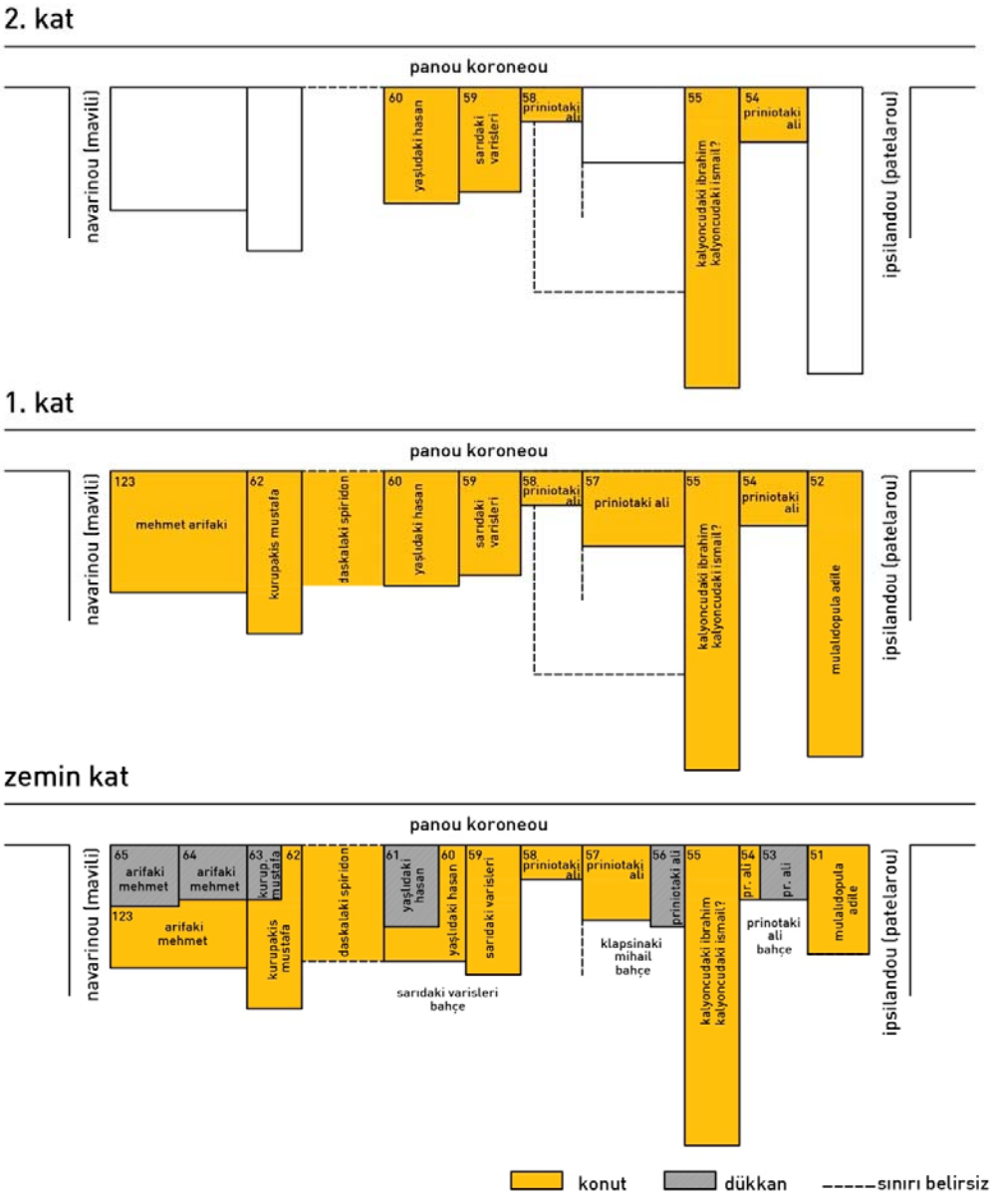

Şekil 6.2.1 Resmo Mülteci Rehabilitasyon Komitesi belgelerine göre Navarinou ve İpsilandou Sokakları arasındaki taşınmazların büyüklükleri

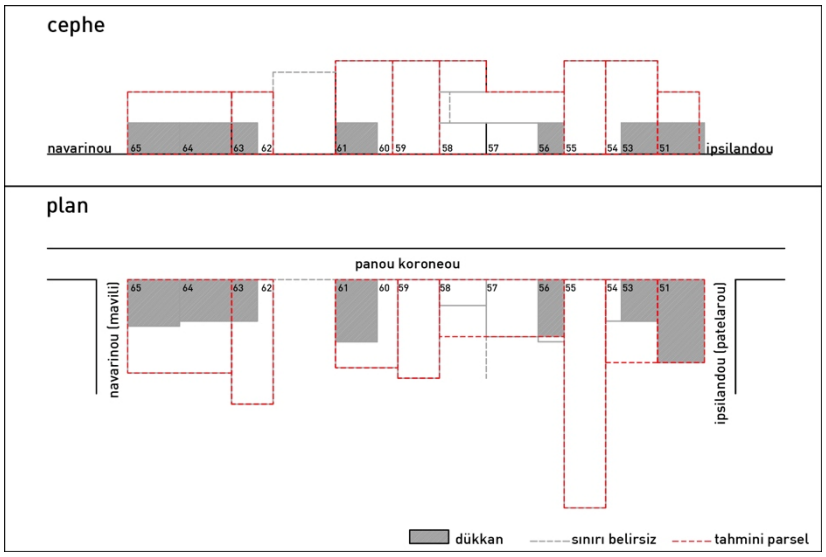

Şekil 6.2.2 Resmo Mülteci Rehabilitasyon Komitesi belgelerine göre Navarinou ve İpsilandou Sokakları arasındaki olası parselasyon

Şekil 6.2.3 Resmo Mülteci Rehabilitasyon Komitesi belgelerine göre Navarinou ve İpsilandou Sokakları arasındaki olası parselasyonun günümüz halihazır planı ile çakıştırılması

P. Koroneou Sokağı'nda bulunan ve Nazife Moulalıdopoula'ya ait arsanın 1925 yılında 202.5 m^2 olduğu 89 numaralı belgede görülmektedir. Yine Nazife Moulalıdopoula'ya ait 2735, 2736 ve 2337 tablo numaralı belgelere göre, bu arsa 1957 yılında üçe bölünmüştür. 1972 yılında, arsanın 2737 numaralı belgede görülen 33.5 m^2'lik kısmı da ikiye bölünmüştür. Arşiv çalışmasında, arsanın bu parçalarının 6838 ve 6828 tablo numaralı belgeler olduğu tespit edilmiştir. Bu parçaların 6838 tablo numaraları belgede görülen kısmı 1985 yılında tekrar ikiye bölünmüştür. Nazife Moulalıdopoula'ya ait 89 numaralı arsa ile ilgili tüm belgeler incelendiğinde, bu parselin zaman içerisinde küçüldüğü tespit edilmiştir (Şekil 6.2.4). Bu parsele ait belgeler EK-AC'de sunulmuştur.

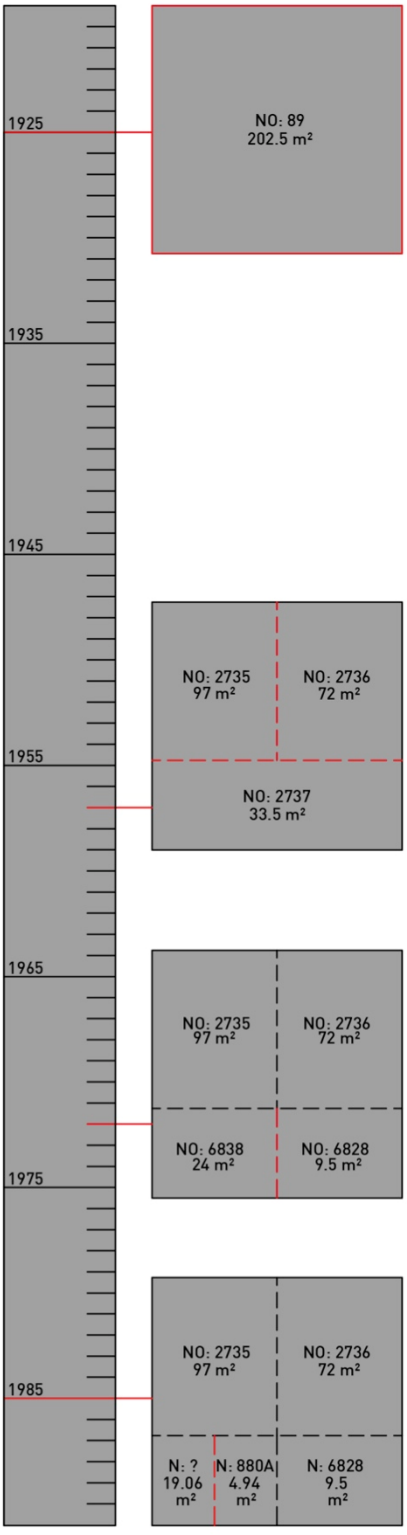

Şekil 6.2.4 89 numaralı parselin yıllara göre değişimi

Resmo Mülteci Rehabilitasyon Komitesi belgelerine göre, Kolokotroni Sokağı'nda bulunan, Ali Skoupentidaki'nin eşi Fatma Perdikopula'ya ait 276 ve 349 numaralı mülkler nüfus mübadelesi sonucu el değiştirmiştir. Bu mülklerden 276 numaralı olanı

bir depodur. 349 numaralı olanı ise, girişi Epimenidou Sokağı'nda olan ve 276 numaralı deponun üzerinde bulunan bir konuttur. Bu mülklere ait belgeler EK-AÇ ve EK-AD'de sunulmuştur. Belgelere göre 276 numaralı depo tek bir mekândan oluşmaktadır. 349 numaralı konutun giriş katında bir çamaşırlık, bir kuyu ve bir depo olduğu; birinci katında da 6 tane oda, bir mutfak, bir banyo ve iki terasın bulunduğu EK-AD'deki belgelerde yazılı olarak görülmektedir. Şekil 6.2.5 ve 6.14'te bu yapının 1973 yılında alınan rölövesi görülmektedir. Melina Merkouri'nin kültür bakanlığı sırasında Resmo eski şehir koruma altına alınmıştır. Bu rölöve Selanik Aristoteles Üniversitesi ve mimar Nikos Moutsopoulos'un önderliğinde yapılmış olan Resmo Koruma Planı çalışmasından alınmıştır.

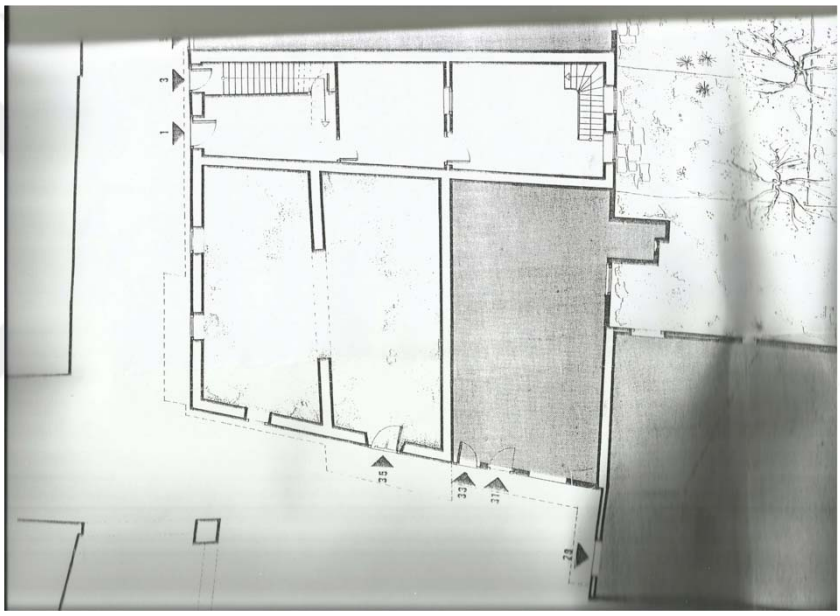

Şekil 6.2.5 Kolokotroni Sokağı, 276 ve 349 numaralı mülklerin giriş kat rölövesi, Resmo eski şehir koruma planı, N. Moutsopoulos, [45]

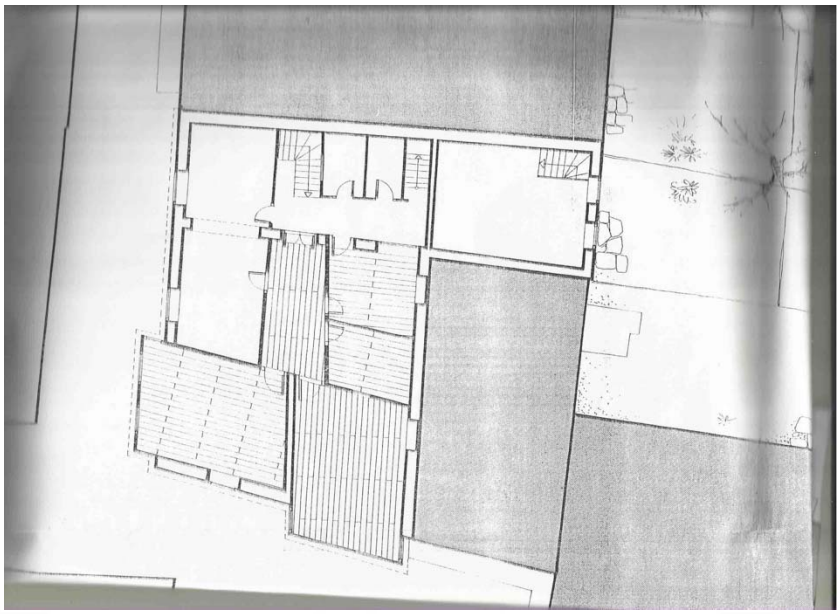

Şekil 6.2.6 Kolokotroni Sokağı, 276 ve 349 numaralı mülklerin birinci kat rölövesi, Resmo eski şehir koruma planı, N. Moutsopoulos, [45]

2013 yılında Resmo'da yapılan alan çalışması sırasında bu yapının içine girilmiştir. Yapının basit bir krokisi çizilerek belgelenmiştir. Şekil 6.2.7, Şekil 6.2.8 ve Şekil 6.2.9'da bu yapının güncel durumu görülmektedir.

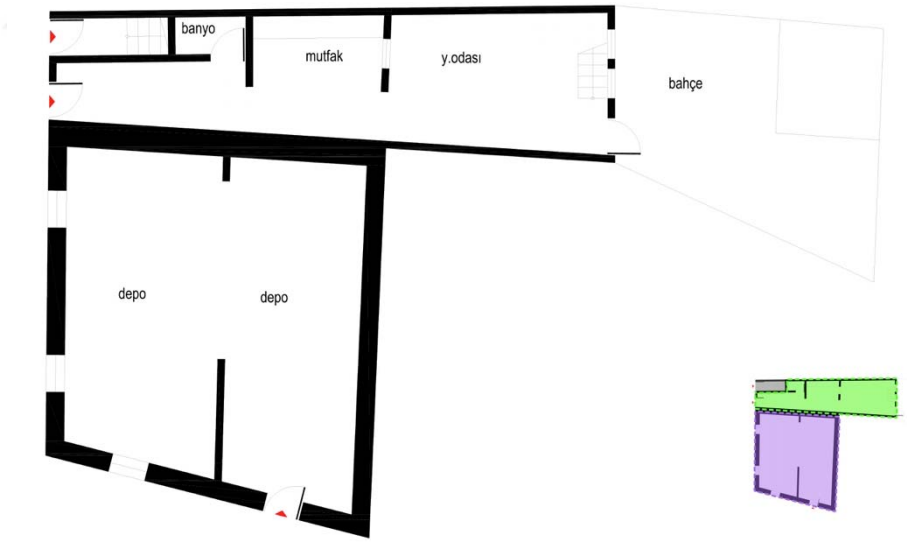

Şekil 6.2.7 Kolokotroni Sokağı, 276 ve 349 numaralı mülklerin giriş katı plan krokisi (2013)

Şekil 6.2.8 Kolokotroni Sokağı, 276 ve 349 numaralı mülklerin birinci kat plan krokisi (2013)

Şekil 6.2.9 Kolokotroni Sokağı, 276 ve 349 numaralı mülklerin teras katı plan krokisi (2013)

Alan çalışması sonucunda, mübadele ile el değiştiren bu yapının konut kısmının, büyüklükleri 20 m² ile 60 m² arasında değişen beş ayrı öğrenci konutu olarak kullanıldığı tespit edilmiştir. Plan krokilerinin sağ alt köşesinde yeni mülkiyet durumunu gösteren anahtar şemalar bulunmaktadır. Bu şemalarda her farklı renk bir bağımsız bölüme karşılık gelmektedir.

Bu yapının bölünmesini tetikleyen iki farklı dinamik olabilir: Bunlardan bir tanesi 1973 yılında kurulan Girit Üniversitesi'nin varlığıdır. Üniversitenin kuruluşuyla Resmo dışardan göç almaya başlamıştır. Zaman içerisinde öğrenciler ücretlerin düşük olduğu eski şehir içindeki konutlara yönelmişlerdir. Bu talebin artışıyla da konut dokusu yeni ihtiyaçlar doğrultsunda değişmeye başlamıştır. Nüfus Mübadelesi öncesinde Skoupentidaki gibi önemli ve varlıklı bir aileye ait olan bu konutun tipolojisindeki değişimi tetikleyen ikinci dinamik de mülkiyetin zorunlu olarak el değiştirmesine neden olan ve dolayısıyla kullanım değişikliklerine ve mülkiyet dokusunun değişmesine zemin hazırlayan Türkiye-Yunanistan nüfus mübadelesidir.

Şekil 6.2.10 Kolokotroni Sokağı, Skoupentidaki Ailesi'nin evi (2015)

BÖLÜM 7

SONUÇ VE ÖNERİLER

Resmo Mülteci Rehabilitasyon Komitesi belgelerine dayanarak yapılan bu araştırma ile 20. yüzyılda Resmo eski şehirde, nüfus mübadelesi ekseninde, yaşanan sosyo-kültürel ve mekânsal değişimler incelenmiştir.

Çalışmanın birinci bölümünde, "Girit Adası", "Türkiye-Yunanistan nüfus mübadelesi" ve "Resmo" başlıkları altında mevcut literatürdeki çalışmalar ele alınmıştır. Bu bölümde mübadeleden geriye kalanların, ekonomik değeri üzerinden el değiştiren yapıların ve bu yapıların bulunduğu yerleşimlerin dönüşümü mübadele tarih yazımında geri planda kalmış bir alan olarak değerlendirilmiştir. Mimarlık alanında mübadele eksenindeki araştırmaların genel yaklaşımı ileriye dönüktür. İleriye dönük yaklaşım ile anlatılmak istenen, bu tür çalışmaların araştırma sorularının mübadiller geldikten sonra ne olduğu ile ilgili oluşudur. Resmo eski şehirde yapılan bu araştırmada mübadiller gittikten sonra ne olduğu sorusu üzerinden ileriye bakılması hedeflenmiştir. Mübadele tarihi gidenlerin ve gelenlerin olduğu kadar, arada/orada kalanların da tarihidir. Bu araştırma için yapılan arşiv çalışması da bu üçlü durum üzerinden yürütülmüştür. Çalışmanın dördüncü bölümünde, arşiv belgeleri üzerinden, gidenlerin Resmo'su; beşinci bölümünde de gelenlerin Resmo'su tarif edilmeye çalışılmıştır. Altıncı bölümde ise, mübadelenin sessiz tanıkları olan yapıların, geriye kalanların, yani gerçek anlamda mübadele edilemeyenlerin geçirdiği değişim incelenmiştir.

Bu araştırma sonucunda, nüfus mübadelesinden sonra Resmo eski şehirde iki önemli mekânsal değişim tespit edilmiştir. Bunlardan ilki kullanım değişikliğidir. Resmo eski şehirdeki kullanım değişikliklerinin hem şehir ölçeğinde hem de yapı ölçeğinde meydana geldiği gözlenmiştir. Müslüman nüfusun Ada'dan ayrılışı, cemaatsiz kalmış bir

yapı grubunun oluşmasına neden olmuştur. Bu durumun bir sonucu olarak da bazı yapıların kullanımı zorunlu olarak değişmiştir. Resmo eski şehirde bulunan camiler, hamamlar, tabhane ve medrese nüfus mübadelesinden sonra kullanım değişikliğine uğramış yapı gruplarıdır. Cemaatsiz kaldığı için kullanımı değişen yapılar bugün daha çok sergi ve konser gibi kültürel etkinliklerde kullanılmaktadır. Osmanlı döneminde camiye dönüştürülen Venedik kiliselerinin ve manastırlarının, bir istisna dışında, mübadelen sonra yeniden dini yapı olarak kullanılmayışı, üzerinde durulabilecek ilginç bir durumdur. Ada'dan ayrılan müslüman nüfusun yerine gelen yeni nüfus ile Resmo eski şehirdeki ortodoks hristiyanların sayısı artmıştır. Bu duruma rağmen bu camilerin yeniden kiliseye dönüştürülmemiş oluşunu, buna ihtiyaç olmadığı gerekçesiyle açıklamak pek mümkün değildir. Bu durum, yapıların yeniden dönüştürülmesi için gereken ekonomik koşulların olmayışı ile ilişkilendirilebilir. Mübadele ile el değiştiren ekonominin homojenleşmesi, ekonominin zayıflaması anlamına da gelmektedir. Bu bağlamda ekonomik zayıflamanın Resmo eski şehirdeki Osmanlı izlerinin korunmasına katkı sağladığı da düşünülebilir.

Şehir ölçeğindeki kullanım değişikliklerinin iki ayrı şekilde gerçekleştiği tespit edilmiştir. Bunlardan ilki mübadelenin doğal bir sonucu olarak, Ada'dan ayrılan müslüman nüfusun kent mekânındaki izlerinin kendiliğinden yok oluşudur. Müslümanların Ada'dan ayrılışı nalbantlık, fes kalıpçılığı, fes yapımı gibi bazı mesleklerin yok olmasıyla sonuçlanmıştır. Özellikle bu tür kullanımların yoğunlaştığı ticaret akslarında, nalbantlar sokağında olduğu gibi, sokağın kullanımı kendiliğinden değişmiştir. Şehir ölçeğindeki ikinci tür kullanım değişikliği de devlet eliyle gerçekleştirilmiştir. Osmanlı hakimiyetinde meydanları yok ederek oluşturulan mahalle dokusu mübadeleden sonra yeniden meydanların açılmasıyla sonuçlanmıştır. Ancak burada yeni açılan bazı meydanların yeni kullanıcılarının tercihleriyle tekrar sokaklaştırıldığı tespit edilmiştir. Bu noktada Resmo eski şehirdeki mekânsal değişimlerin en önemli figürünün kullanıcı olduğunun altını çizmek gerekir.

Nüfus mübadelesinden sonra Resmo eski şehirde gerçekleşen ikinci önemli mekânsal değişim parsellerde görülen küçülmedir. Bu durumun ip uçları çalışmanın üçüncü bölümünde arşiv belgelerinin genel değerlendirmesi yapılırken verilmiştir. Mübadillerden geriye kalan yapıların önemli bir bölümünün yerli halkın eline geçmiş

olması, gelen mübadillerin şehir içinde yerleştirilmesini güçleştirmiştir. Resmo eski şehirde görülen parsel küçülmelerinin bu durumun bir sonucu olduğu düşünülmüştür. Öte yandan bazı yapıların da kullanıcı ihtiyaçlarının değişmesi sonucunda küçüldüğü tespit edilmiştir. Yapılan araştırma ile bu tür değişimlerde şehre kurulan üniversitenin ve turizmdeki artışın da önemli etkileri olduğu sonucuna varılmıştır.

Bugün, Resmo eski şehirdeki kamusal ve özel alandaki mekânsal değişimlerin tek nedeni olarak nüfus mübadelesini göstermek çok zordur. Bu dokunun değişmesinde Resmo'nun 2. Dünya Savaşı sırasında bombalanmasının, 1970'lerdeki turizm patlamasının ve onun ardından koruma altına alınmasının, Girit Üniversitesi'nin kuruluşunun ve bununla birlikte dışarından göç almaya başlamasının, giderek daha turistik bir yer haline gelmesinin ve Yunanistan'ın bugün içinde bulunduğu ekonomik krizin etkileri göz ardı edilemez. Bu olayların her biri hem mülkiyet dokusunu hem de sosyal ve kültürel dokuyu değiştirmiştir ve değiştirmeye de devam edecektir. Ancak hiçbirisi, nüfus mübadelesinde olduğu gibi, mülkiyetin zorunlu olarak el değiştirmesine sebep olmamıştır. Bu anlamda 1923 nüfus mübadelesi sosyal ve kültürel çeşitliliği yok etmek için mülkiyet dokusunun değişmesine zemin hazırlayan sert ve talihsiz bir müdahaledir. Öte yandan bir homojenleştirme ideali ile gerçekleşen bu müdahale, Resmo eski şehrin kültürel olarak heterojenleşmesiyle sonuçlanmıştır. Dolayısıyla kırılma noktası gibi görünen bu müdahale ile de şehrin tarihindeki melezlenme yolculuğu devam etmiştir. Bu araştırmanın konusu olan Resmo'da mübadeleden geriye kalanların hikayesi de, yapılar var oldukça ve kullanıcıları değiştikçe, sürmeye devam edecektir.

Yapılan alan ve arşiv çalışmasına göre 20. yüzyılda Resmo'nun kent morfolojisinin kullanıcı etkisiyle ve kullanım değişiklikleriyle belirlendiğini söylemek mümkündür. 20. yüzyıl Resmo'sunda devlet, kullanıcı değişikliğini yönlendiren ve kent mekânını dolaylı olarak değiştiren önemli bir aktör olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu bağlamda, nüfus mübadelesi ve üniversite kuruluşu gibi devlet tarafından yapılan dolaylı müdahalelerin kent mekânındaki sonuçları, üzerine daha çok çalışılmayı hak eden alanlardır. Bu araştırmanın ileride bu alanda çalışmak isteyenler için bir başlangıç olabileceği düşünülmektedir.

KAYNAKLAR

[1] Resmo Mülteci Rehabilitasyon Komitesi Belgeleri-Girit Akdeniz Araştırmaları Enstitüsü Arşivi-IMS (FORTH), Resmo.

[2] Resmo Belediye Kayıtları 1900-1927-Girit Akdeniz Araştırmaları Enstitüsü Arşivi-IMS (FORTH), Resmo.

[3] Adıyeke, A.N., (2000). Osmanlı İmparatorluğu ve Girit bunalımı (1896-1908), 1. Baskı, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara.

[4] Adıyeke, A.N. ve Adıyeke N., (2011). Girit Nikâh Defteri (1916-1921) ve Girit'teki Aile Adları, 1. Baskı, Lozan Mübadilleri Vakfı Yayınları, İstanbul.

[5] Kara, M., (2008). Girit Kandiye'de Müslüman Cemaati 1913-1923, 1. Baskı, Kitap Yayınevi, İstanbul.

[6] Greene, M., (2000). A Shared World, First Edition, Princeton University Press, Princeton.

[7] Gülsoy, E., (2004). Girit'in fethi ve Osmanlı idaresinin kurulması, 1645-1670, Tarih serisi, no. 23, 1. Baskı, Tarih ve Tabiat Vakfı TATAV Yayınları, İstanbul.

[8] Şenışık, P., (2014). Girit : Siyaset ve İsyan 1895 – 1898, 1. Baskı, Kitap Yayınevi, İstanbul.

[9] Yılmaz, E., (2014). "Girit Arşivi", Bilgi Dünyası 15 (1), doi:10.15612/BD.2014.402.

[10] Kostopoulou, E., (2009). The Muslim Millet of Autonomous Crete: An Exploration into Its Origins and Implications, Doctor of Philosophy in History, Boğaziçi University, Graduate Institute of Social Sciences, İstanbul.

[11] Yılmaz, E., (2015). "Türkiye'deki Özel Arşiv ve Kamu Arşivlerinde Girit Belgeleri", Uluslararası Geçmişten Günümüze Girit Sempozyumu, 16-18 Ekim 2015, Aydın.

[12] Detorákis, T.E., (1990). Istoría tis Krítis, B Ekdosi, Mistis Ekdosis, Iráklio.

[13] Didonis, P.B., (1985). Traditional Architecture, Crete, First Edition, Melissa Publishing House, Athens.

[14] Zagorisíou, M., ve Benáki M., (1996). Laïkí Arkhitektonikí Stin Kríti - Folk Architecture in Crete, Próti Ekdosi, Mousío Benáki, Athína.

[15] Vasiliádis, D., (1983). To Kritiko Spiti, B Ekdosi, Estia, Athína.

[16] Tzompanaki, K., (1996). Khándakas: I Póli kai ta Tíkhi, Próti Ekdosi, Etairía Kritikón Istorikón Meletón, Iráklio.

[17] Tzompanaki, K., (2005). I Arkhitektoniki stin Kriti - Periodos ton Neoteron Khronon (protos tomos, proto meros), Próti Ekdosi, Tzompanaki Khrisoula, Iráklio.

[18] Gerola, G., (1905). Monumenti Veneti Nell'isola di Creta, Venezia.

[19] Broúskari, É., (2008). Ottoman Architecture in Greece, First Edition, Hellenic Ministry of Culture, Directorate of Byzantine and Post-Byzantine Antiqities, Athens.

[20] Pekin, M. ve Turan Ç., (2002). Mübadele Bibliyografyası: Lozan Nüfus Mübadelesi ile İlgili Yayınlar ve Yayımlanmamış Çalışmalar, 1. Baskı, Lozan Mübadilleri Vakfı, İstanbul.

[21] Aktar, A., (2007). "Nüfusun Homojenleştirilmesi ve Ekonominin Türkleştirilmesi Sürecinde Bir Aşama: Türk-Yunan Nüfus Mübadelesi, 1923-1924.", 111–160; Derleyen: Hirschon, (2007). Ege'yi Geçerken 1923 Türk-Yunan Zorunlu Nüfus Mübadelesi, 2. Baskı, İstanbul Üniversitesi Bilgi Yayınları, İstanbul.

[22] Yıldırım, O., (2006). Türk-Yunan Mübadelesinin Öteki Yüzü: Diplomasi Ve Göç, 1. Baskı, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul.

[23] Hirschon, R., (2007). Ege'yi Geçerken: 1923 Türk-Yunan Zorunlu Nüfus Mübadelesi, 2. Baskı, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul.

[24] Hirschon, R., (1998). Heirs of the Greek Catastrophe: The Social Life of Asia Minor Refugees in Piraeus, First Edition, Berghahn Books, New York.

[25] Clark, B. ve Pekin, M., (2008). İki kere yabancı: Kitlesel İnsan İhracı Modern Türkiye ve Yunanistan'ı Nasıl Biçimlendirdi, 1. Baskı, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul.

[26] Cengizkan, A., (2004). Mübadele Konut ve Yerleşimleri: Savaş Yıkımının, İç Göçün ve Mübadelenin Doğurduğu Konut Sorununun Çözümünde "İktisadi Hane" Programı, "Numûne köyler" ve "Emval-i metrûke"nin Değerlendirilmesi için Adımlar, 1. Baskı, Orta Doğu Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi: Arkadaş Yayınları, Ankara.

[27] Colonas, V., (2007). "1923'ten Önce ve Sonra Küçük Asya Rumlarının Konut Sorunu ve Mimari Tarzı", 249–270; Derleyen: Hirschon, (2007). Ege'yi Geçerken 1923 Türk-Yunan Zorunlu Nüfus Mübadelesi, 2. Baskı, İstanbul Üniversitesi Bilgi Yayınları, İstanbul.

[28] Yenişehirlioğlu, F.Ç., (2005). "Mübadele ve Kültürel Müras", 441-446; Yeniden Kurulan Yaşamlar: 80. Yılında Türk-Yunan Zorunlu Nüfus Mübadelesi, 1. Baskı, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul.

[29] Kanetake, H.I. ve Techniko E.H., (2004). Othomanika Loutra ston Helladiko Choro, Techniko Epimeleterio Helladas, Athena.

[30] Yerolympos, A., (2007). "Yunanistan'da İki Savaş Arası Dönemde Şehir Planlama ve Mülteciler Sorunu: Geçici 'Çözümler' ve Uzun Vadeli Zararlar", 209–224;

Derleyen: Hirschon, (2007). Ege'yi Geçerken 1923 Türk-Yunan Zorunlu Nüfus Mübadelesi, 2. Baskı, İstanbul Üniversitesi Bilgi Yayınları, İstanbul.

[31] Oğuz, M., (2002). "Girit(Resmo) Şer'iye Sicil Defterleri (1061-1067)". Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul.

[32] Herzfeld, M., (1991). A place in history: social and monumental time in a Cretan town, First Edition, N.J: Princeton University Press, Princeton.

[33] Tsirimonáki, M.E., (2002). Aftí Pou Éphigan, Aftí Pou Írthan: Apó Tin Aftonomía Os Tin Antallayí, Próti Ekdosi, Mítos, Réthimno.

[34] Papadakis, K.A., (2006). To Neró Mias Politías, Próti Ekdosi, Réthimno, Réthimno.

[35] Papadakis, K.A., (2005). Ta Khasapiá Tou Rethímnou Kai Ókhi Móno, Próti Ekdosi, Dikigorikós síllogos Rethímnis, Réthimno.

[36] Prevelákis, P., (2014). To Khronikó Mías Politías, 14i Ekd., Estía, Athína.

[37] Dimakopoulou, I.E., (1977). Ta Spítia Toú Rethémnou: Simvolí Sti Meléti Tis Anayennisiakís Arkhitektonikís Tis Krítis Tou 16ou Kai 17ou Aióna, Próti Ekdosi, Ipouryío Politismoú kai Epistimón, Athína.

[38] Dimakopoulou, I.E., (1997). I Katikía stin Kríti katá tin Teleftaía Período tis Venetokratías (1538-1645), Próti Ekdosi, Idrima Goulandrí-Khorn, Athína.

[39] Spandágos, Y., (2003). Mia Póli Metamorphónetai: To Réthimno ston 20o Aióna, Próti Ekdosi, Tekhnikó Epimelitírio tis Elládos Tmíma Ditikís Krítis, Réthimno.

[40] Spandágos, Yiánnis. 1999. Limani kai Prokimaia. Réthimno: MITOS.

[41] Digital Crete Project, Digital Crete, www.digitalcrete.ims.forth.gr, 2 Şubat 2013.

[42] Petrakaki, A., (2008). Pixída: Odigós Stin Istoría Tou Rethímnou, Próti Ekdosi, Graphikés Tékhnes Karayiannáki, Réthimno.

[43] Kolovos, I., (2008). "Ta Othomaniká Mnimía Tou Rethímnou", Diálexi Dimarkhío Rethímnou, 1 Dekémvri 2008, Réthimno.

[44] Malagári, A. ve Stratidákis K., (1995). Réthimno Kríti Odigós Yia Tin Póli, D' ékdosi, Athína, Athína.

[45] Resmo Eski Şehir Ofisi Arşivi, Resmo.

[46] Bierman, I.A., (1991), "The Ottomanization of Crete", 53-76; Editors: Abou-El-Haj R., Bierman I.A. and Preziosi D., The Ottoman City and Its Parts: Urban Structure and Social Order, First Edition, Aristide D. Caratzas, New York.

[47] Kouniákis, P.T. ve Ekkekákis G.P., (1997). Ikónes Apó ti zí sto Palió Réthimno, Próti Ekdosi, Réthimno, Réthimno.

[48] Giapitzoglou, K., (2013). Ta Spítia toú Rethémnou: Xenayísis se Spítia tis Paliás Pólis, 16 Mayıs 2013, Réthimno, Kríti.

[49] Sahillioğlu, H., (1967). “Sıvış Yılı Buhranları”, İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası, Vol.XXVII (No.1-2): 75–111.

[50] Nişanyan Sözlük, Rehabilite, www.nisanyansozluk.com/?k=rehabilite&lnk=1, 9 Şubat 2016.

[51] Ladas, S.P., (1932). The Exchange of Minorities: Bulgaria, Greece and Turkey, First Edition, The Macmillan Company, New York.

[52] Andriótis, N., (2004). “Khristianí Kai Mousoulmáni Stin Kríti, 1821- 1924. Énas Aiónas Sinekhoús Anamétrisis Entós Kai Ektós Tou Pedíou Tis Mákhis” Mnhmon, no. 26: 63–94.

[53] Muhtelit Mübadele Komisyonu Tasfiye Talepnameleri - Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi, Ankara.

Tarih: 18/4/1924 Sayı: 1982 Fon Kodu: 130..16.13.2 Yer No: 128.613..1.

Tarih: 22/5/1924 Sayı: 2596 Fon Kodu: 130..16.13.2 Yer No: 132.637..11.

Tarih: 27/5/1924 Sayı: 2807 Fon Kodu: 130..16.13.2 Yer No: 135.651..15.

Tarih: 25/5/1924 Sayı: 2731 Fon Kodu: 130..16.13.2 Yer No: 141.684..4.

Tarih: 17/4/1924 Sayı: 1959 Fon Kodu: 130..16.13.2 Yer No: 128.608..8.

Tarih: 21/5/1924 Sayı: 2578 Fon Kodu: 130..16.13.2 Yer No: 133.640..7.

Tarih: 22/5/1924 Sayı: 2614 Fon Kodu: 130..16.13.2 Yer No: 134.648..3.

Tarih: 23/5/1924 Sayı: 2629 Fon Kodu: 130..16.13.2 Yer No: 135.652..25.

Tarih: 10/1/1924 Sayı: 1680 Fon Kodu: 130..16.13.2 Yer No: 129.614..16.

Tarih: 10/1/1924 Sayı: 1678 Fon Kodu: 130..16.13.2 Yer No: 129.614..12.

Tarih: 10/1/1924 Sayı: 1691 Fon Kodu: 130..16.13.2 Yer No: 147.713..15.

Tarih: 27/5/1924 Sayı: 2751 Fon Kodu: 130..16.13.2 Yer No: 143.695..3.

Tarih: 9/1/1924 Sayı: 1628 Fon Kodu: 130..16.13.2 Yer No: 145.706..13.

Tarih: 9/1/1924 Sayı: 1576 Fon Kodu: 130..16.13.2 Yer No: 134.645..8.

Tarih: 26/5/1924 Sayı: 2782 Fon Kodu: 130..16.13.2 Yer No: 141.688..2.

Tarih: 24/5/1924 Sayı: 2689 Fon Kodu: 130..16.13.2 Yer No: 135.655..26.

Tarih: 22/5/1924 Sayı: 2606 Fon Kodu: 130..16.13.2 Yer No: 134.647..6.

Tarih: 4/12/1923 Sayı: 832 Fon Kodu: 130..16.13.2 Yer No: 138.667..12.

Tarih: 23/5/1924 Sayı: 2621 Fon Kodu: 130..16.13.2 Yer No: 135.653..4.

Tarih: 21/5/1924 Sayı: 2563 Fon Kodu: 130..16.13.2 Yer No: 134.646..10.

[54] Dimanopoulos, S., (2010). “I Kinonikí Diastromátosi tou Mousoulmanikoú Plithismoú tou Rethímnou kai i Diekdíkisi tis Antalláximis Periousías, 1924-1927”, Mnhmon, no. 31: 151–186.

[55] Bournóva, E., (1998). “Exélixi tou Plithísmou”, 19-24; Arkhondakis, D., (1998). Apó tin Aftonomía stin Énosi Réthimno 1898-1913, Próti Ekdosi, Ékdosi Dímou Rethímnis, Réthimno.

[56] Kalaïtzákis, K., (2014). Ta Diká mas Kaphenía, Próti Ekdosi, Ekdotikés Epikhirísis Kalaïtzákis A. E., Réthimno.

[57] Stratidakis, K., (2014). 370 Mnimiaka Kena stin Istoriki Topographia ti Rethimni, Próti Ekdosi, Sillógou Katíkon Paliás Pólis Rethímnou, Réthimno.

EK-A

RESMO MÜLTECİ REHABİLİTASYON KOMİTESİ BELGELERİNE GÖRE EL DEĞİŞTİRMELERİN YOĞUNLUK HARİTASI

EK-A Resmo Mülteci Rehabilitasyon Komitesi Belgelerine göre El Değiştirmelerin Yoğunluk Haritası

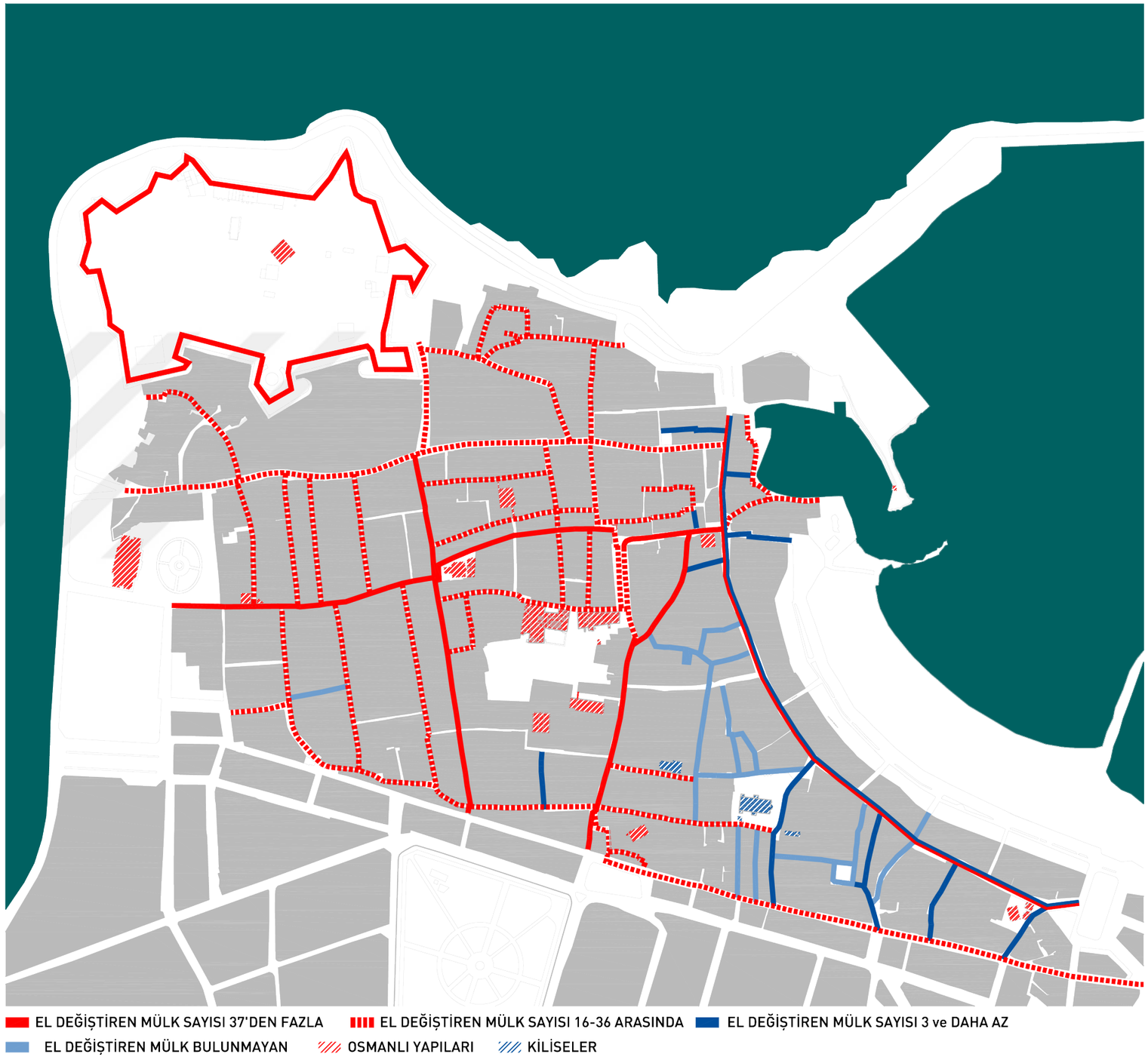

EK-B

RESMO ESKİ ŞEHİRDE ÇALIŞILAN SOKAKLAR

EK-B Resmo Eski Şehirde Çalışılan Sokaklar

EK-C

RESMO ESKİ ŞEHİRDE ÇALIŞILAN SOKAKLARDAKİ MÜSLÜMAN VE HRİSTİYAN MÜLK YOĞUNLUKLARI

EK-C Resmo Eski Şehirde Çalışılan Sokaklardaki Müslüman ve Hristiyan Mülk Yoğunlukları

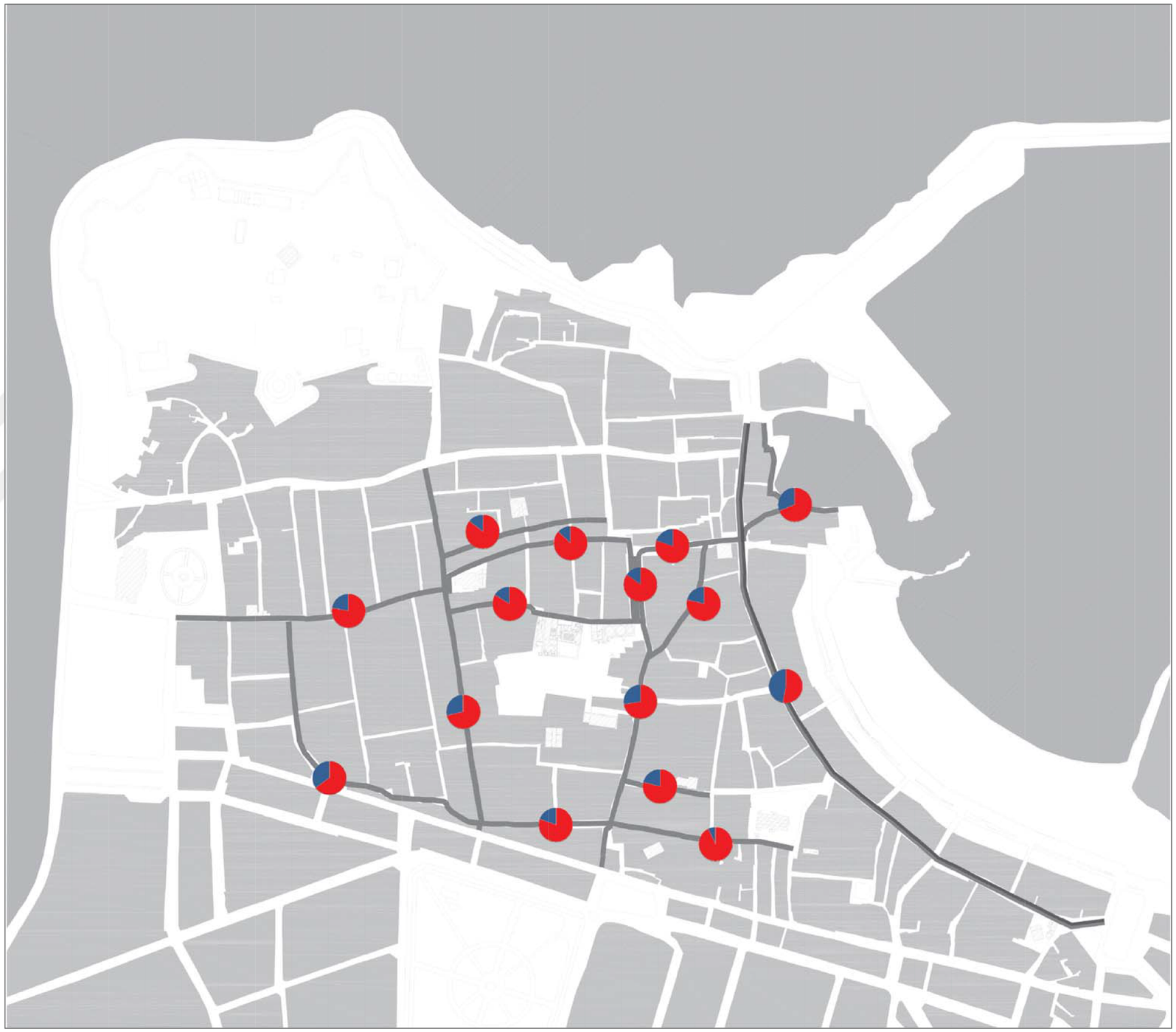

EK-Ç

A. VARVARAS SOKAĞI'NDAKİ KOMŞULUK İLİŞKİLERİ

EK-Ç Ag. Varvaras Sokağı'ndaki Komşuluk İlişkileri

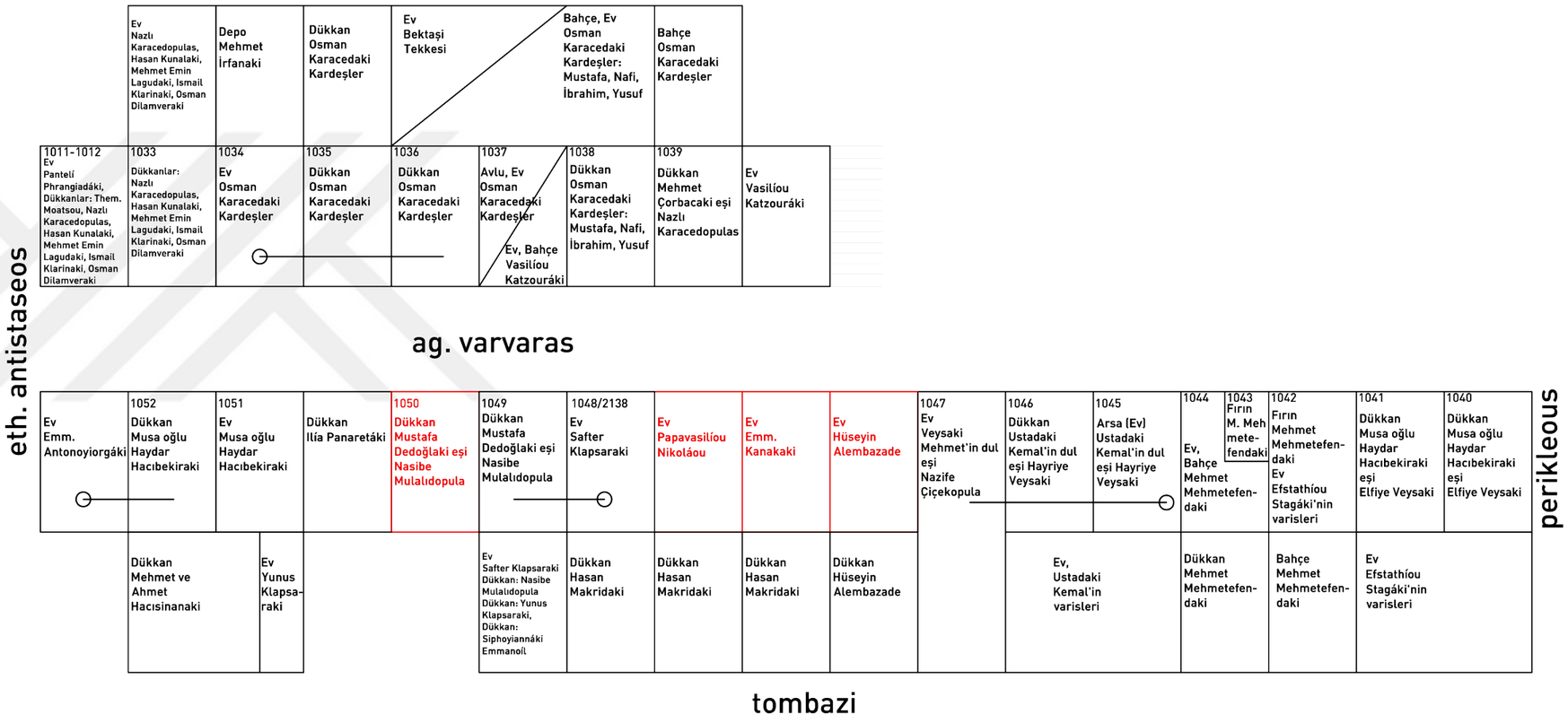

EK-D

M. TZ. BOUNİALİ (M. ALEKSANDROU) SOKAĞI'NDAKİ KOMŞULUK İLİŞKİLERİ

EK-D M.Tz. Bouniali (M. Aleksandrou) Sokağı'ndaki Komşuluk İlişkileri

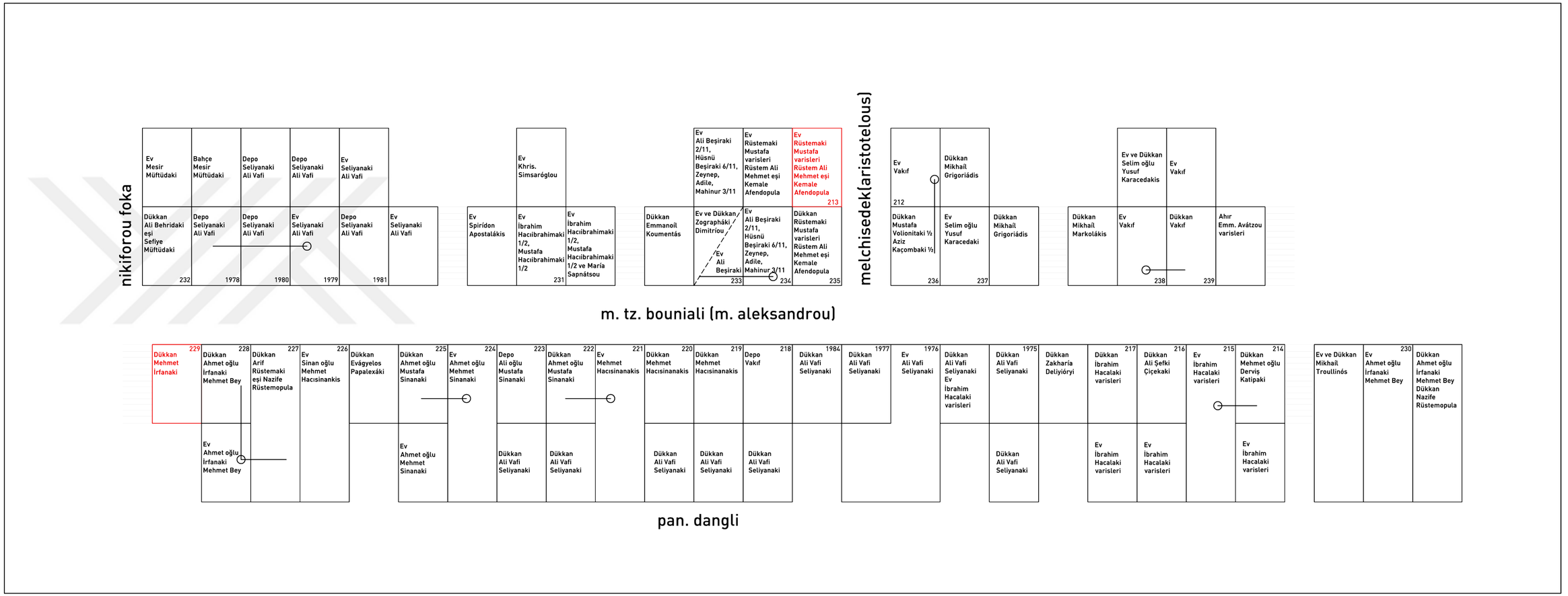

EK-E

P. KORONEOU SOKAĞI'NDAKİ KOMŞULUK İLİŞKİLERİ

EK-E P. Koroneou Sokağı'ndaki Komşuluk İlişkileri

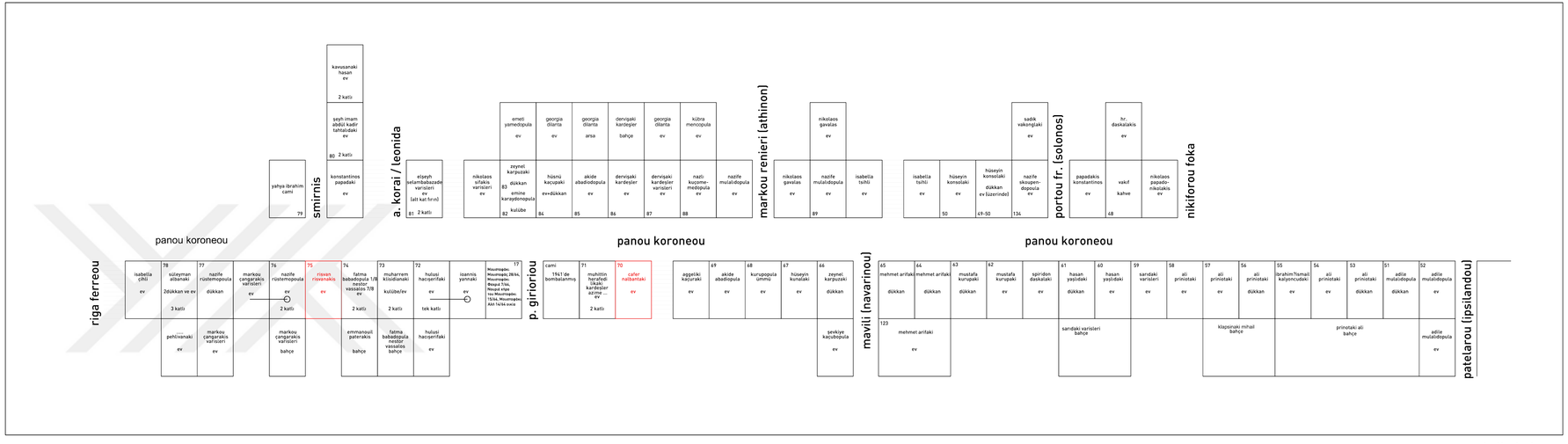

belirsiz durum

EK-F

P. KORONEOU SOKAĞI'NDAKİ 74 NUMARALI MÜLKE AİT BELGE

EK-F P. Koroneou Sokağı'ndaki 74 Numaralı Mülke ait Belge

Ὑποδ. 3
ΠΕΡΙΦΕΡ. ΥΠΟΚ/ΤΟΣ Ρεθύμνης

ΠΙΝΑΞ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗΣ ΚΤΗΜΑΤΟΣ ΑΡΙΘ. 74.
(ΠΡΩΗΝ Φαίμε Μουσταδοσσάχα 1/8
Νικ. Βασιλάχο 7/8.)
Τοποθεσία κτήματος, Ρεθύμνου, Πάνω Κορωναίϊκ
Εἶδος αὐτοῦ Οἰκία

ΑΥΞΩΝ ΑΡΙΘ ΚΤΗΜΑΤΟΣ 74 Δὲν ἐγράφθη εἰς τὰ βιβλ. μεταγρ.
ΒΙΒΛΙΟΝ ΜΕΤΑΓΡΑΦΩΝ
2 25/9/25
79 τοῦ 4ου Δημ. Βίνακας

Ἡμερ. πρωτοκ.: 25-9-25

Ἔκτασις καὶ ὅρια κτήματος ἢ οἰκοδομῆς καὶ εἶδος αὐτῆς (λιθόκτιστος, πλινθόκτιστος, τσιμέντο κλπ. ἢ πότισμα, ξερικόν, βοσκήσιμον, εἶδος καλλιεργείας).
Ἔκτασις: 4×10=40 μ.², διώροφος, τσιμεντόκτιστος.
Ὅρια: Α. Μιχαήλ Χριστοδουλάκης, Δεσποινὴ χ/ρ Στρατάκη χ/ρ Ὀλμὴ
Δ. Ῥιβαὶ Ῥιβαλάκης, οἰκία Καπετανογιαννάδας, οἰκία
Β. ὁδὸς Πάνω Κορωναίϊκ
Ν. κτῆμα Ἐμμαν. Παληρίνη

Διαμερίσματα καὶ χῶροι οἰκοδομῆς (ὄροφοι, δωμάτια, κλπ.)
Διώροφος
Ἰσόγειον: εἴσοδος, προαύλιον ὑποστρωμ.
1ον ὄροφο: 2 δωμάτια.-

Παραρτήματα (σταῦλοι, ὑπόστεγα, πλυντήρια, ἀποθῆκαι, κλπ.).
Μαγαζὶ ἰσόγειον μὲ ἰδίαν εἴσοδον ἀπὸ τὴν ὁδὸ χ/ρ Βασιλογιαννάκη μὲ ὅλα τὰ ἐν αὐτῷ ἐγκαταστήματα 10 μ.-

Περιοχαί (κῆποι, ἀγροὶ καὶ ἔκτασις αὐτῶν, ἀριθμὸς καὶ εἶδος δένδρων κλπ.).
Κῆπος ἐπιφάνειας 9×15=135 μ.² ὀρωμένη ἀπὸ μικρὸν ὑδατόπυργον ἀπὸ τσιμέντο καὶ ἓξι ἀνθοφόρα: 1 δάφνη, 1 μυρσινιά, 1 ἀμπελιά.

Ἀπὸ τὸ ἀριθ. 134886/23369 τῆς 18/11/30 δημ. βεβαίωσης

Ὀνοματεπώνυμον καὶ ἰδιότης νῦν κατέχοντος δυνάμει μισθωτηρίου ἢ ἄνευ.
Νικόλαος Βασιλάκης, ἐπιτηδευματίας ἐν τῇ 7/8 ἐξ ἀδιαιρέτου ἐπ. κύριος
← ἐκμισθώσεως διαπίστωσις ἐγγραφείσα.

Ἐποχὴ ἐνάρξεως κατοχῆς ἢ μισθώσεως.
Ἔτος 1920.-

Συμπεφωνημένον ἐτήσιον μίσθωμα καὶ μέχρι ποίας ἐποχῆς κατεβλήθη καὶ εἰς τίνας. Μέτρ. 30-4-26 πληρωθ. ἐν τῷ τέλει τοῦ ἔτους.-
Μηνιαῖον δρχ. 10.- Καταβληθὲν ἀπὸ 1-5-24 ἕως 31-12-25 ἐξ ὧν τὸ μισθ. ἀξίας νοσφ.
Δρχ. 200.

Ἂν εἶναι ἐπιτεταγμένον καὶ ἀπὸ πότε. 40

Σημερινὴ ἀγοραία ἀξία κατὰ προσέγγισιν.
Ἐμπορ. χιλιάδ. (20.000) δρχ.
ἐνοικιακὴ ἀπόφασις ὑπ' ἀριθ. 220/10/26 ἐφ' ἁπ. τοῦ ἀνήκοντος εἰς Χρακάρη 1/8 ποσοῦ
διωρίσθη εἰς δραχμὰς ἑξακοσίας ἑξήκοντα ὀκτὼ (Δρ. 800)

Ἂν τὸ κτῆμα εἶνε κενόν, παρίσταται ἀνάγκη διορισμοῦ φύλακος; Ὀρθ. δηλώσ.

Σημειωθήτω οἱαδήποτε ἄλλη πληροφορία ἀφορῶσα τὸ κτῆμα.
Οἱ μισθοὶ ὁρισθησόμενοι. Ἡ μισθ. τοῦ εἰς τὴν 7/8 τοῦ Ν. Βασιλάχ. ἐμπεριλήφθη ἐν τῷ κατωτ. συμβολαίῳ: τὰ μὲν 4/8 ἐκ τῶν ὑπ' ἀρ. 18577 ἐξ 29/2/20 συμβολαίου τοῦ Συμβολαιογρ. Ῥεθύμνης Γ.Α. Δουκακ. τὰ δὲ 3/8 ἐκ τοῦ ἀρ. 18838 ἐξ 15/5/20 συμβολαίου τοῦ

Συνεδρία Τοπικῆς Ἐπιτροπῆς
Ἐν Ῥεθύμνῃ τῇ 30ῇ Ἀπριλίου 1925
Τὰ Μέλη — Ὁ Πρόεδρος — Οἱ Ἐκτιμηταὶ Σπυρ. Γιαννουδάκης

Ὑποδ. 1940—7/25—45000—Τύπ. Π. Χρυσομάλλη

EK-G

THESSALONİKİS SOKAĞI'NDAKİ KOMŞULUK İLİŞKİLERİ

EK-G Thessalonikis Sokağı'ndaki Komşuluk İlişkileri

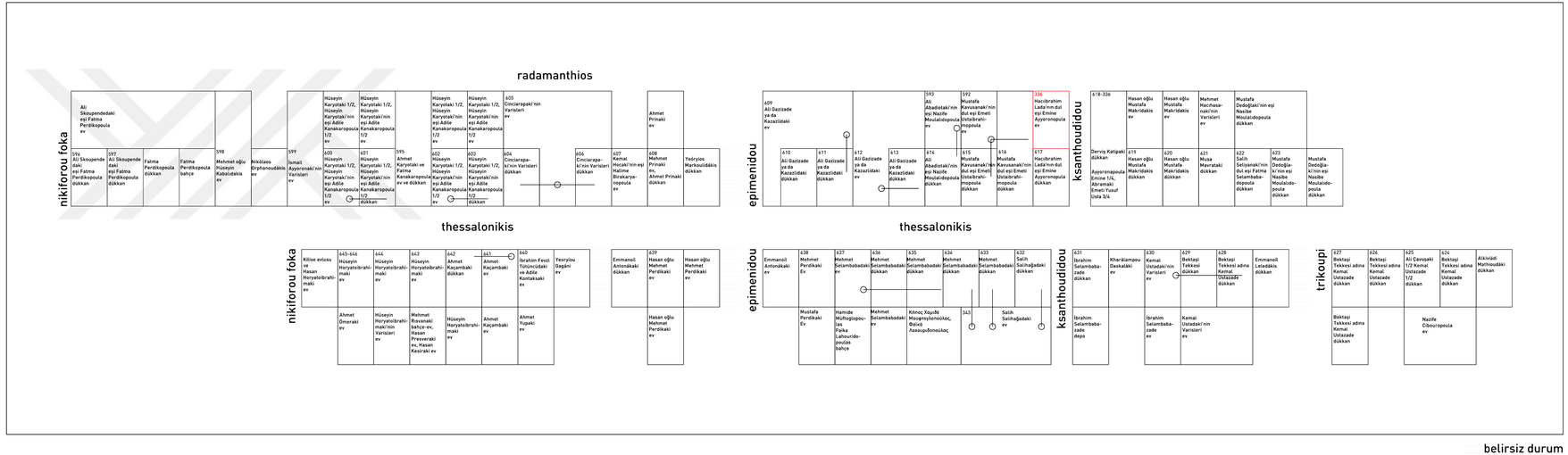

EK-H

RADAMANTHİOS SOKAĞI'NDAKİ KOMŞULUK İLİŞKİLERİ

EK-H Radamanthios Sokağı'ndaki Komşuluk İlişkileri

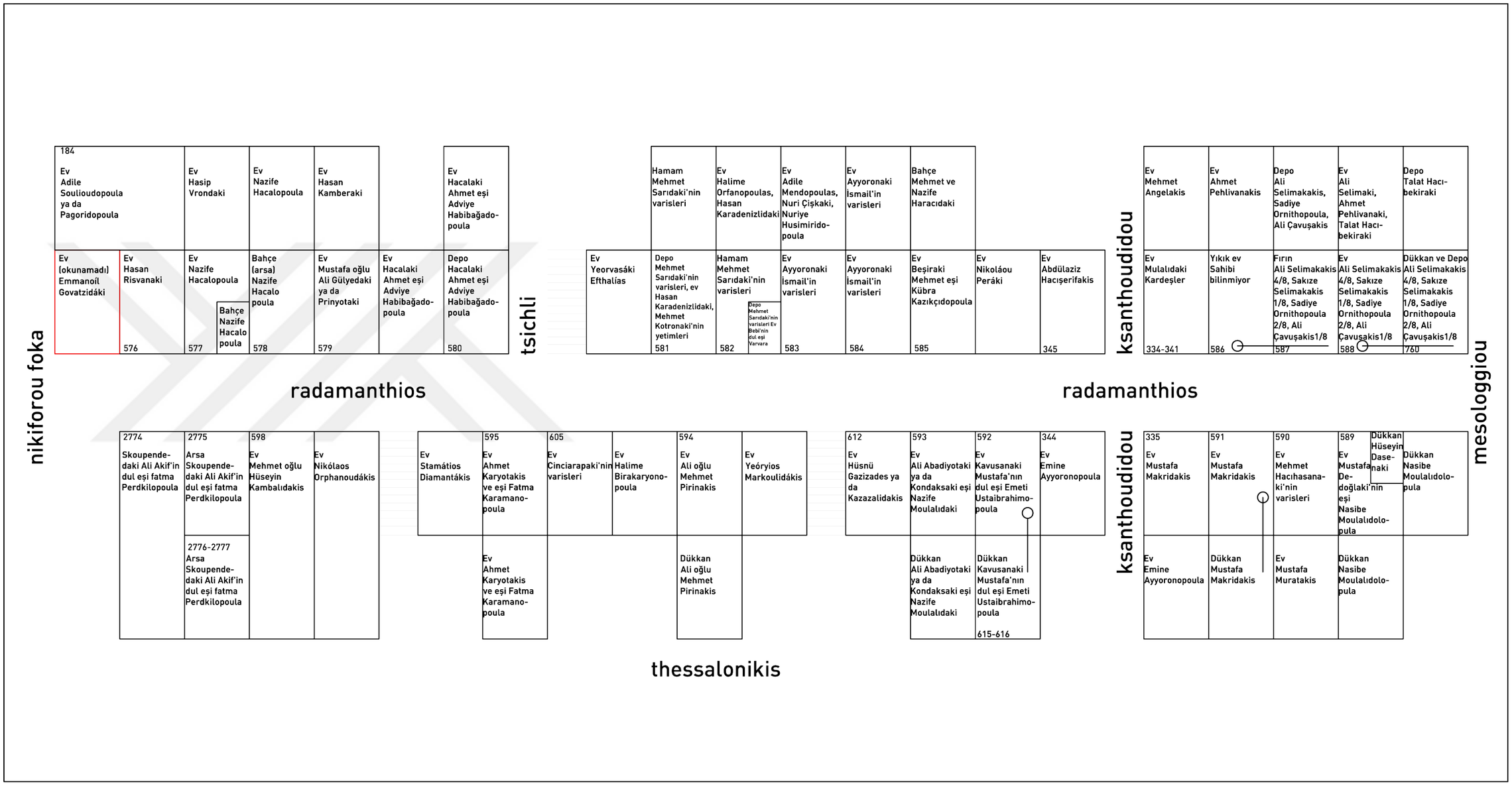

EK-I

KOLOKOTRONİ SOKAĞI'NDAKİ KOMŞULUK İLİŞKİLERİ

EK-I Vernardou (Kolokotroni) Sokağı'ndaki Komşuluk İlişkileri

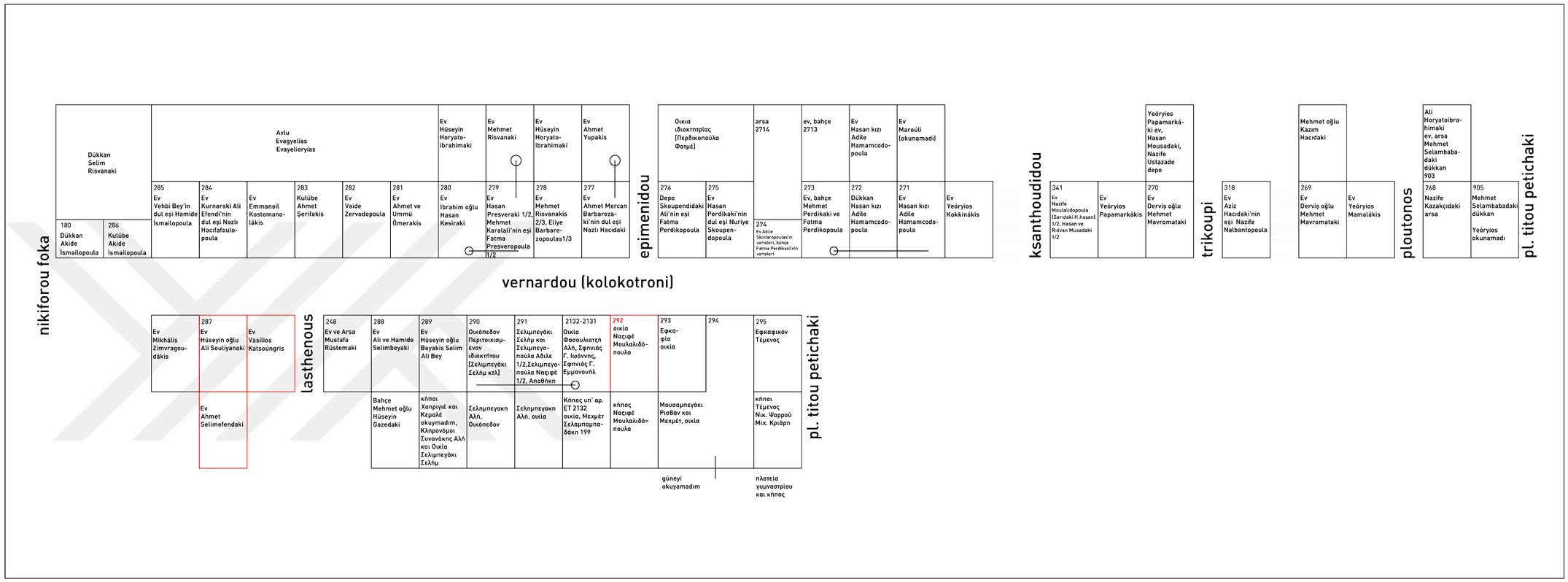

belirsiz durum

EK-İ

KOLOKOTRONİ SOKAĞI'NDAKİ 2131-2132 NUMARALI MÜLKLERE AİT BELGELER

EK-İ Kolokotroni Sokağı'ndaki 2131 ve 2132 Numaralı Mülklere ait Belgeler

Αναζήτηση | Επεξεργασία | Ταξινόμηση
Νέα εγγραφή | Όλες οι εγγραφές

Α/Α 1172

Αριθ. Πίνακα 2131
Ημερομηνία παραλ. 10/4/1930
Ημερομηνία συνεδ. 27/12/1930
Στοιχεία επίταξης

Άλλες πληροφορίες
Εννυπόθηκον (όρα συνημμενον πίνακα αξιών κριτών) Περιέχει εγκατάστασιν ύδατος

Παρατηρήσεις
Το κτήμα διεμορφώθη ως ανωτέρω καταστραφείσης της οικίας εκ πυρκαϊάς κατά την πολεμικήν περίοδον. Αι εν αυτώ εγκαταστάσεις κλιβάνου και μηχανημάτων αρτοποιείου ανήκουσιν εις τον Σφηνιάν Νικόλαον. Αι κληματολογικαί μεταβολαί εγένοντο συμφώνως τη 171680/5137/10/7/57 Δ/ν'η

Α/Κ
συνιδιοκτησία, πόλεμικές καταστροφές, υποθηκευμένο

Ιδιοκτήτης Πρώην: Φασουλιατζή Αλή Ριζά < 25/64, Σφηνιάς Γ. Ιωάννης, Σφηνιάς Γ. Εμμανουήλ 39/64> [με κόκκινο μελάνι] 25,731/64, Σφηνιά Ιωάννου 20,269/64, Σφηνιά Εμμ. 18/64

Κάτοχος Νυν: Σφηνιάς Γ. Ιωάννης, Εμμανουήλ
Ιδιότητα κατόχου: ☐ Πρ. ☒ Εντ. ☐ Αρμ.
Τρόπος κατοχής: Κατέχουσι <ως συνιδιοκτήτες> αυθαιρέτως
Εποχή κατοχής: Έτος 1920
Στοιχεία μισθώματ.:

Αξία κατά την καταγραφή: <Εκατόν χιλιάδες (100.000). Αξία του αναλογούντος τη Τραπέζη μέρους Τριάκοντα εννέα χιλιάδες εξήκοντα δύο και πεντήκοντα λεπτά (39.062,50) δραχ.> Δραχμάς πεντήκοντα τέσσαρες χιλιάδες (54.000)

Αριθ. Εν Μεταφράσει Περιουσ. Δηλώσεως: 2828
Εισπρακτέα παλιά μισθώματα:

Όρια:
Α. Οικία υπ' αρ. ΕΤ 292 πρώην Μουλαλιδοπούλας Ναζιφέ χ. Τζιντζαραπάκι Χουσεΐν
Β. Οδός Κολοκοτρώνη, οικία υπ' ρ. ΕΤ 2132 ιδίων ιδιοκτητών [Φασουλιατζή Αλή Ριζά Σφηνιάς Γ. Ιωάννης, Σφηνιάς Γ. Εμμανουήλ]
Δ. Οικία υπ' αρ. ΕΤ 2132 ιδίων ιδιοκτητών [Φασουλιατζή Αλή Ριζά, Σφηνιάς Γ. Ιωάννης, Σφηνιάς Γ. Εμμανουήλ] ,οικία υπ' αρ. ΕΤ 289 πρώην Σελημπεγάκι Αλή του Χουσεΐν
Ν. Κήπος υπ' αρ. ΕΤ 2132 ιδίων ιδιοκτητών [Φασουλιατζή Αλή Ριζά, Σφηνιάς Γ. Ιωάννης, Σφηνιάς Γ. Εμμανουήλ]

Χαρακτηριστικά: <Ισόγειον: είσοδος,αποθήκη με ιδιαιτέραν είσοδον
1ος όροφος: είσοδος, διάδρομος, 4 δωμάτια, ταράτσα, εστιατόριον, μαγειρείον
Σημ. ο 1ος όροφοςσυγκοινωνεί με τον υπ αρ. ΕΤ 2132 κήπον> Ισόγειον απλούν εστεγασμένον εις το ύψος διορόφου οικοδομής, μετά παρακείμενων ερειπίων εκτάσεως 90 τμ, στήλη αέρος άνευ οικοπέδου, [;] ως κείμενον ύπερθεν του ισογείου της υπ' αρ. ΕΤ 2132 οικίας

Παραρτήματα: Αι δι' ερυθράς μελάνης γραφίδος συνταχθείσαι κτημ/καί μεταβολαί εγένοντο συνεπεία της υπ' αρ. 86700/4144 της 26/3/36 Δ/νής της Σ. Δ/νσεως

Περιοχές: Δια της υπ' αρ. 2273/6/6/50 εκθέσεών του ο οικονομ. έφορος Ρεθύμνης Παπαδάκης Ιωάν. [;] ΔΑΠ Χαλένεμας Ιωάν. διαβεβαιώνει ότι το κτήμα τούτο δεν κατάσχεται υπό του [;]

Έκταση: Ισογείου < 5 * 22 = 110 τμ 1ου ορόφου 110 * 80 =
Είδος ιδιοκτ.: <Οικία> Αποθήκη
Περιγραφή χώρου: Λιθόκτιστος, χωματοσκεπής ούτος εκτείνεται
Οδός: Κολοκοτρώνη
Συμπληρώνουμε σε περιπτώσεις εκτός της πόλεως Ρεθύμνου
Χωριό:
Επαρχία:

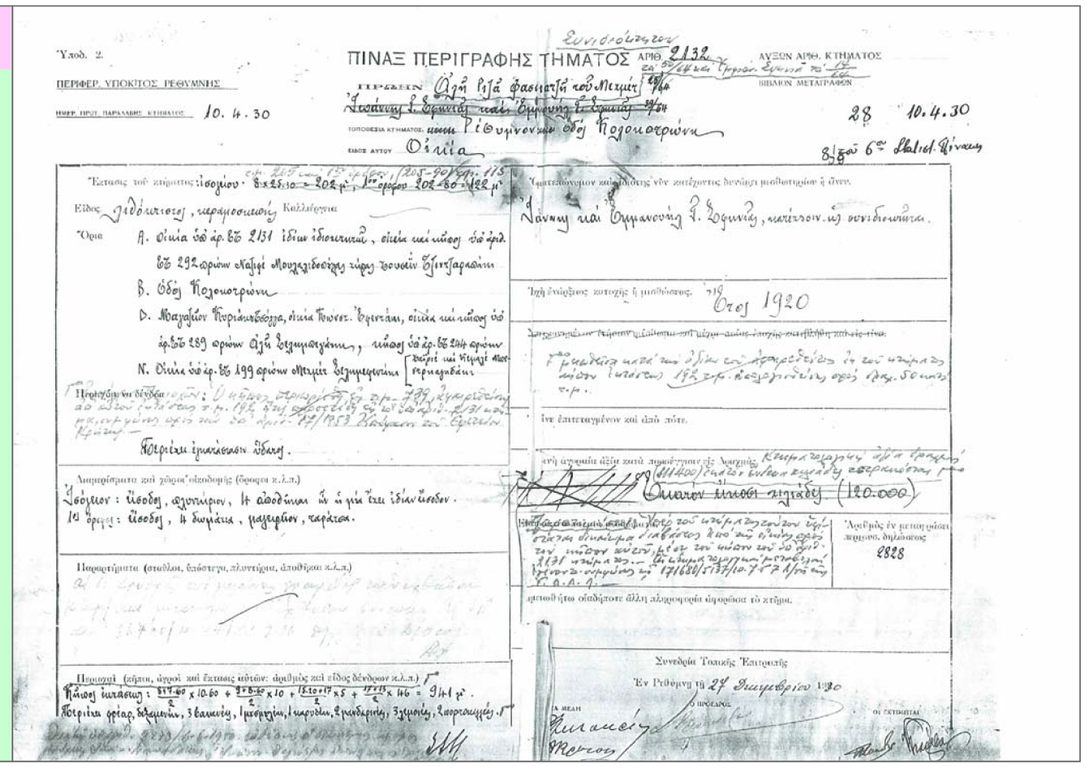
ΠΙΝΑΞ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗΣ ΤΗΜΑΤΟΣ
10. 4. 30
28 10.4.30
Οικία
Έτος 1920
(120.000)
Συνεδρία Τοπικής Επιτροπής
Ἐν Ρεθύμνῃ τῇ 27 Δεκεμβρίου 1930

EK-J

P. GRİGORİOU SOKAĞI'NDAKİ KOMŞULUK İLİŞKİLERİ

EK-J P. Grigoriou Sokağı'ndaki Komşuluk İlişkileri

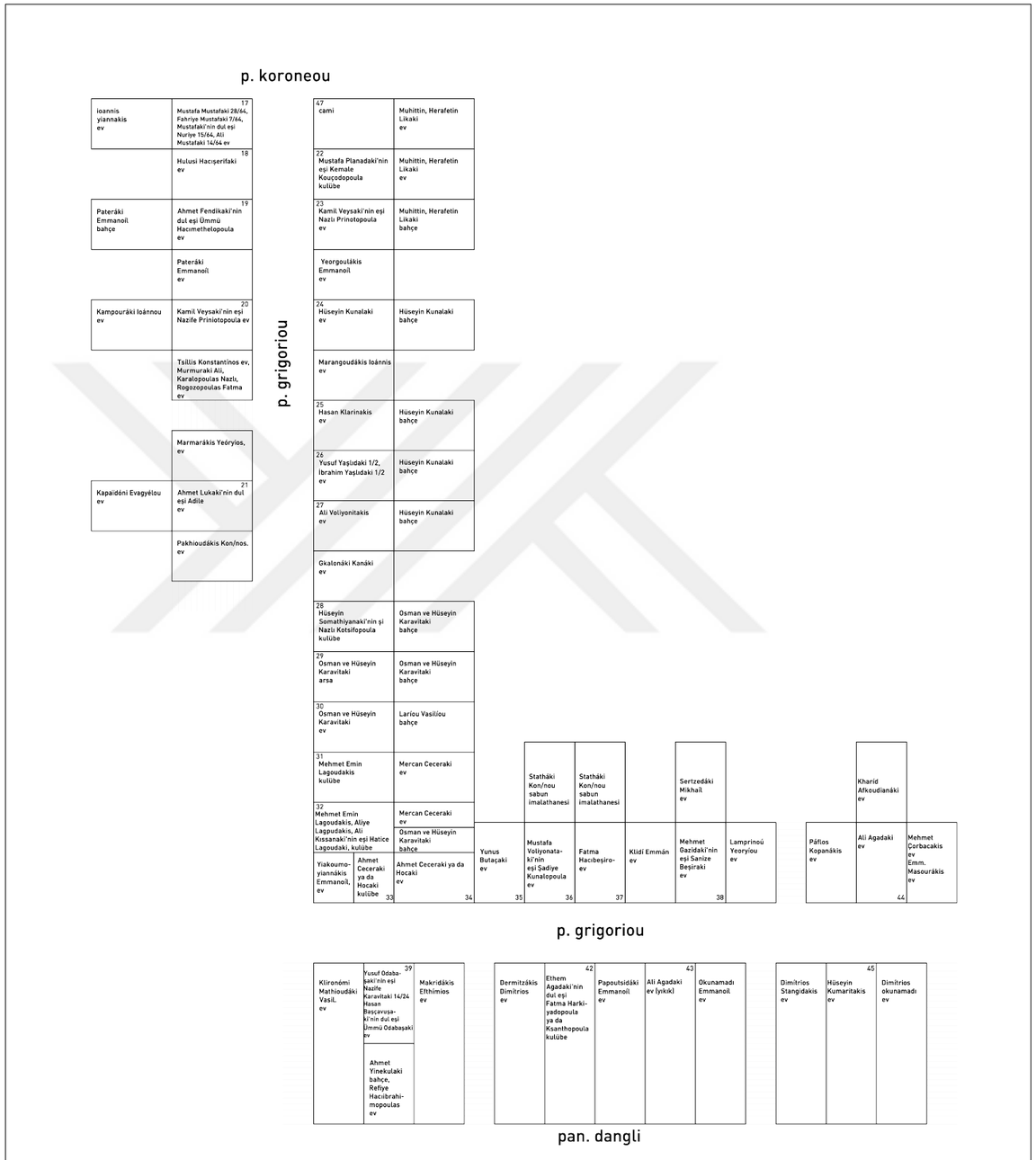

belirsiz durum

EK-K

NİKİFOROU FOKA SOKAĞI'NDAKİ KOMŞULUK İLİŞKİLERİ

EK-K Nikiforou Foka Sokağı'ndaki Komşuluk İlişkileri

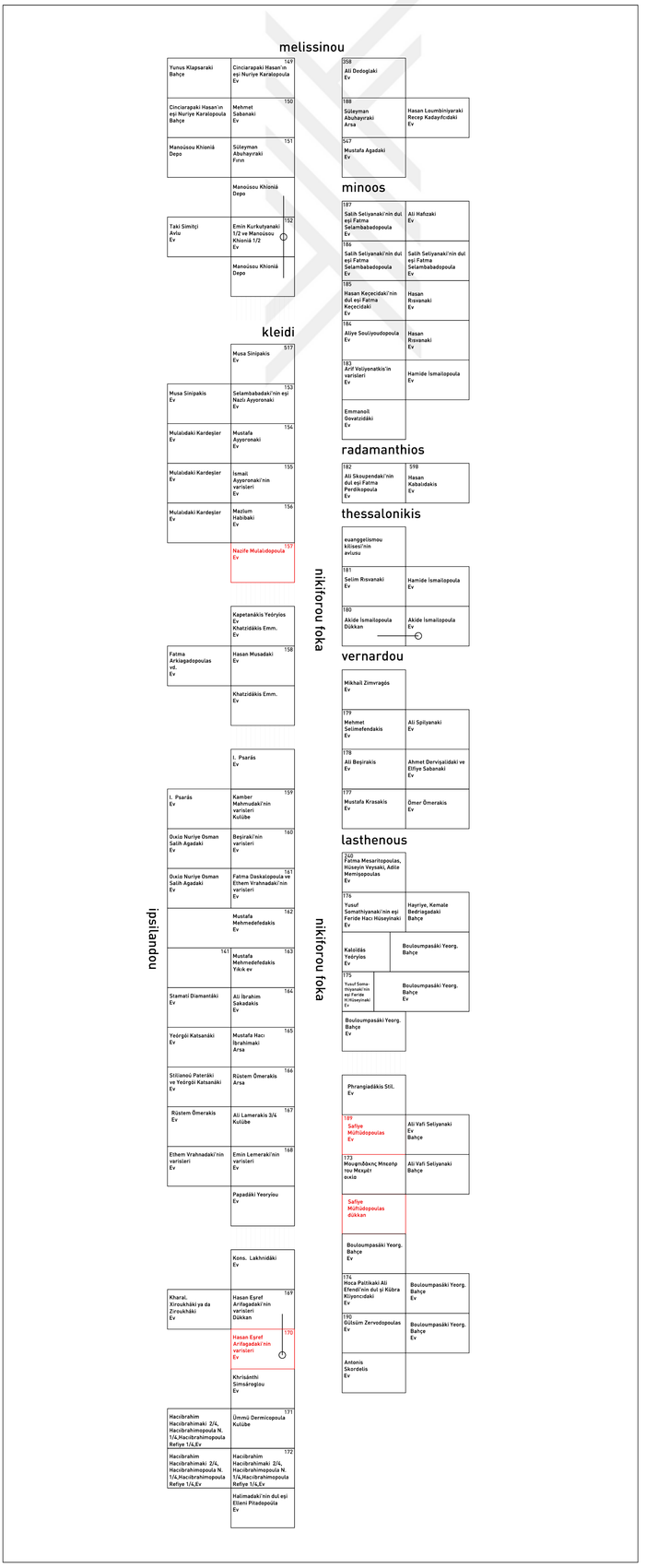

belirsiz durum

EK-L

NİKİFOROU FOKA SOKAĞI'NDAKİ 152 NUMARALI MÜLKE AİT BELGE

EK-L Nikiforou Foka Sokağı'ndaki 152 Numaralı Mülke ait Belge

Ὑπόδ. 2

ΠΙΝΑΞ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗΣ ΚΤΗΜΑΤΟΣ ΑΡΙΘ. 5819 / 152 ΑΥΞΩΝ ΑΡΙΘ. ΚΤΗΜΑΤΟΣ 152

ΠΕΡΙΦΕΡ. ΥΠΟΚ/ΤΟΣ Σμύρνης

ΠΡΩΗΝ ἐμπ. Γκιόνιαλη 1/2 καὶ Σκαλκέ Χανὰ 1/2

ΒΙΒΛΙΟΝ ΜΕΤΑΓΡΑΦΩΝ

Τοποθεσία κτήματος Σμύρνη, Νικηφόρου Φόκα

Εἶδος αὐτοῦ Οἰκόπεδον

Ἔκτασις καὶ ὅρια κτήματος ἢ οἰκοδομῆς καὶ εἶδος αὐτῆς (λιθόκτιστος, πλινθόκτιστος τσιμέντο κλπ, ἢ ποτιστικόν, ξηρικόν, βοσκήσιμον, εἶδος καλλιεργίας).

Ἐκτασις: 5 Χ 17 περίπου, τετράπλευρον, μεμονωμένον, κατάκορφον

ὁρια: Β. Σκαλκέ Χανὰ, ἀσπίτι

Δ. " " ἐρείπια

Ν. ἐλεύθερον τοῦ Τούρκου Ἐφέντη

Δ. ἐλεύθερον τοῦ Ἀρμενάκη Χαλβατζῆ

Ὀνοματεπώνυμον καὶ ἰδιότης νῦν κατέχοντος δυνάμει μισθωτηρίου ἢ ἄνευ.

Σκαλκέ Χανὰ ἐρείπια ἀπὸ μισθωτήριον

Διαμερίσματα καὶ χῶροι οἰκοδομῆς (ὄροφοι δωμάτια κλπ.) Μονόφατο

Ὑπόγειον, ἀσπίτι

Ἐποχὴ ἐνάρξεως κατοχῆς ἢ μισθώσεως.

1910, 1919

Συμπεφωνημένον ἐτήσιον μίσθωμα καὶ μέχρι ποίας ἐποχῆς κατεβλήθη καὶ εἰς τίνα.

Δὲν ὑπάρχει φανερὸν διακαὶ δὲν ἐπληρώθη

Παραρτήματα (σταῦλοι, ὑπόστεγα, πλυντήρια, ἀποθῆκαι, κλπ.)

ΟΡΙΑ Α. Οὐζὸν Νικ. Φόκα 2

Δ. Ἀλῆ εἰκὼν Τάκη Σιτιτζῆ

Β. Ἀποθήκη Μιχαὴλ Χιονᾶ

Ν. εἰκὼν Μιχαὴλ Χιονᾶ

Α/βή 155/258/5033/17-2-64

Ἄν εἶναι ἐπιτεταγμένον καὶ ἀπὸ πότε.

Σημερινὴ ἀγοραία ἀξία κατὰ προσέγγισιν. Ἐπὶ τῆς γαιᾶς (χωρὶς οἰκοδομὴν) Λίρ. τουρκ. 1/2 (16.000)

Ἐὰν κατεδαφίζετο ἡ οἰκοδομὴ καὶ ἐπωλεῖτο ὡς ὑλικὸν ἡ ἀξία ἡμισυ προσαυξανομένη κατὰ τὸ ἡμισυ τῆς ἀξίας τῆς γαιᾶς (16.000)

Περιοχαὶ (κῆποι, ἀγροὶ καὶ ἔκτασις αὐτῶν, ἀριθμὸς καὶ εἶδος δένδρων κλπ.)

Ἄν τὸ κτῆμα εἶναι κενὸν παρίσταται ἀνάγκη διορισμοῦ φύλακος;

Ἀπὸ 1913 ἕως 1958

Σημειωθήτω οἱαδήποτε ἄλλη πληροφορία ἀφορῶσα τὸ κτῆμα.

Ὑπὸ τὸ ὀνομαστὸν Μανσούρ Χιονᾶ ἐνεγράφη ἀριθ. 2354 τοῦ 5ου τόμου τῶν Συμβολαίων τοῦ Γραφείου μας ἀφοῦ ἐπλήρωσε τὰ δικαιώματα

Συνεδρία Τοπικῆς Ἐπιτροπῆς

Ἐν Σμύρνῃ τῇ 2 Ἰανουαρίου 1926

ΤΑ ΜΕΛΗ

ΟΙ ΕΚΤΙΜΗΤΑΙ

Ὑπ. 1950—12|32—10.000 Σ. Στράγγαλου

EK-M

LİMENOS SOKAĞI'NDAKİ KOMŞULUK İLİŞKİLERİ

EK-M Limenos Sokağı'ndaki Komşuluk İlişkileri

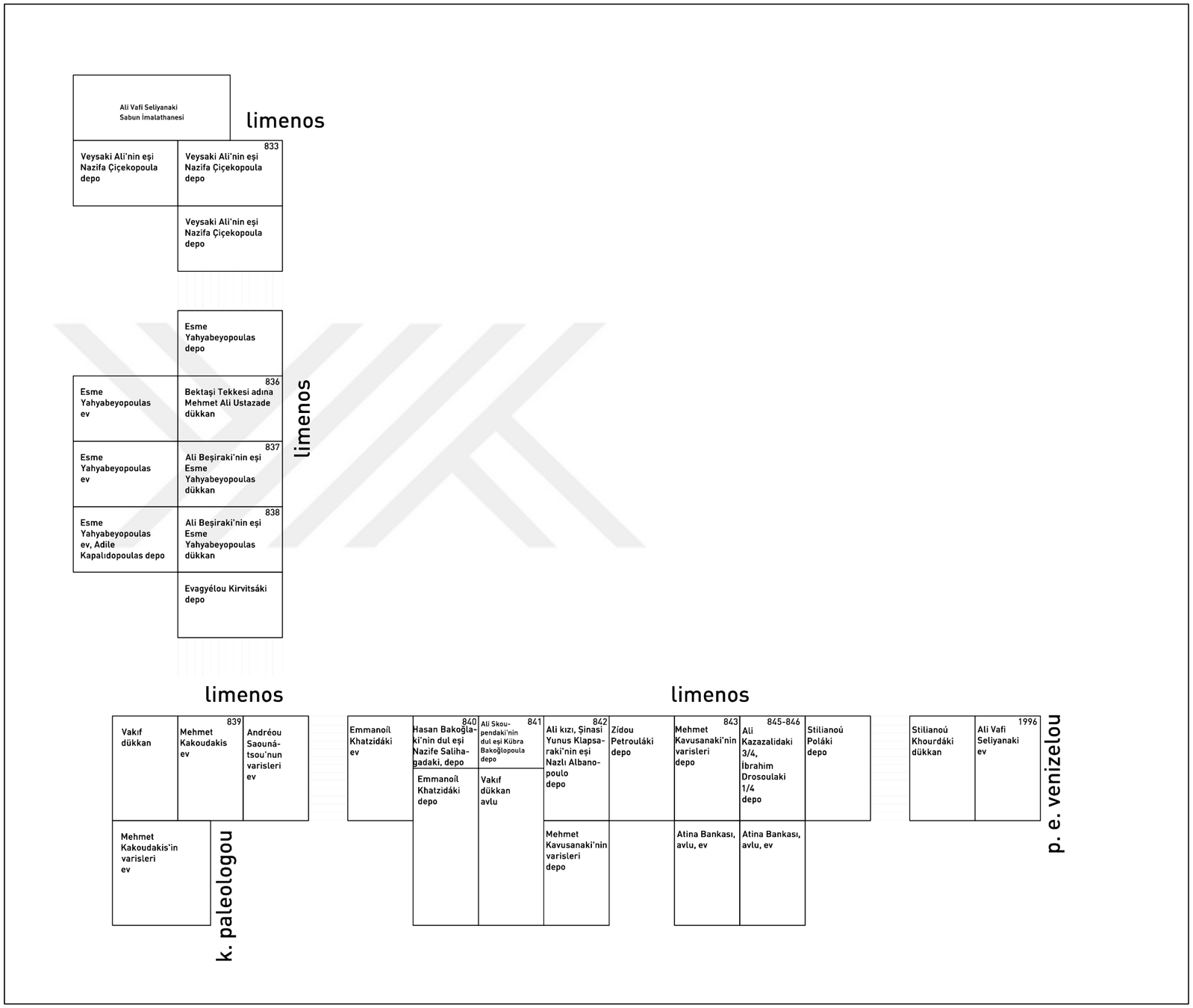

belirsiz durum

EK-N

SOULİOU SOKAĞI'NDAKİ KOMŞULUK İLİŞKİLERİ

EK-N Souliou Sokağı'ndaki Komşuluk İlişkileri

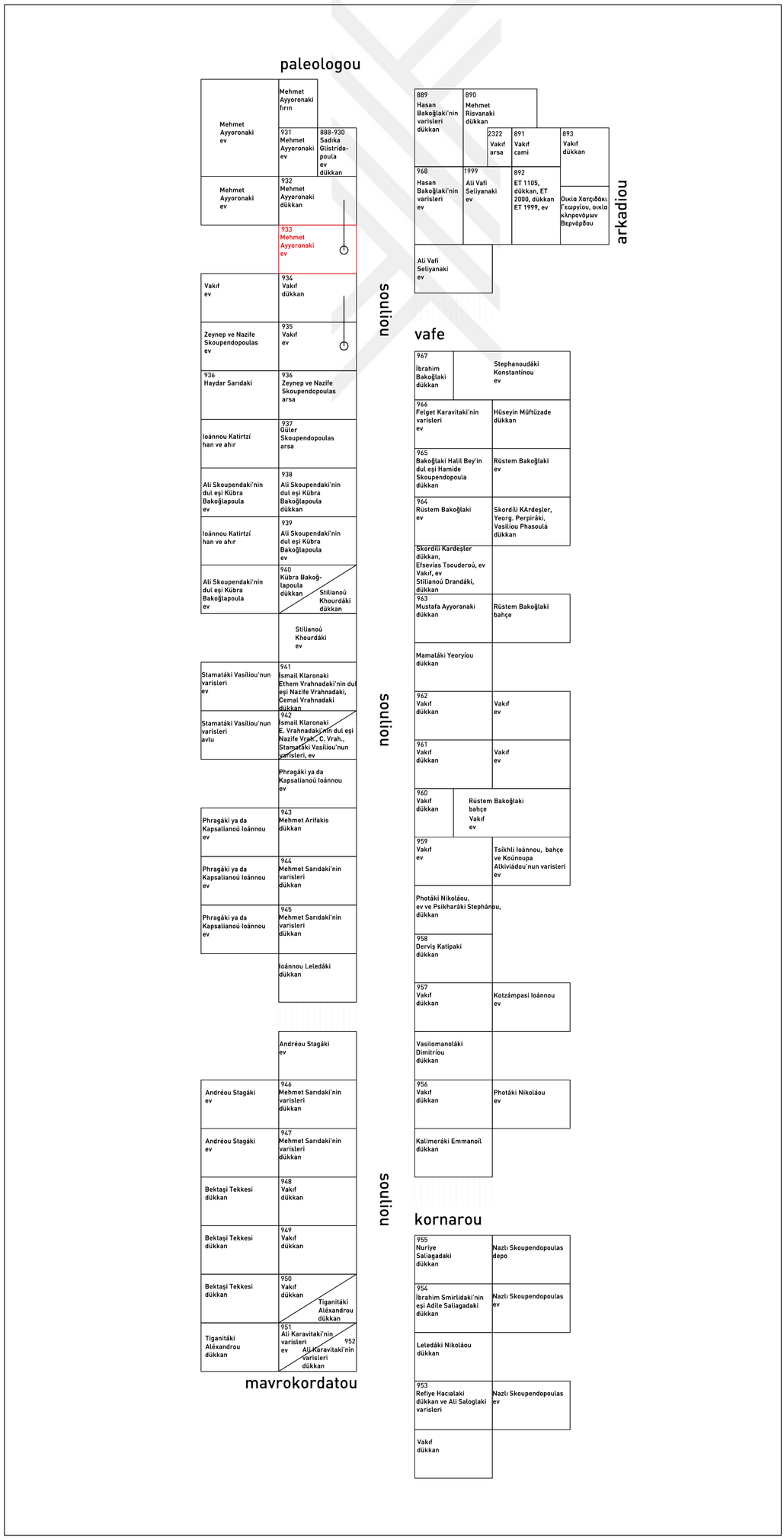

EK-O

ETH. ANTİSTASEOS SOKAĞI'NDAKİ KOMŞULUK İLİŞKİLERİ

EK-0 Eth. Antistaseos Sokağı'ndaki Komşuluk İlişkileri

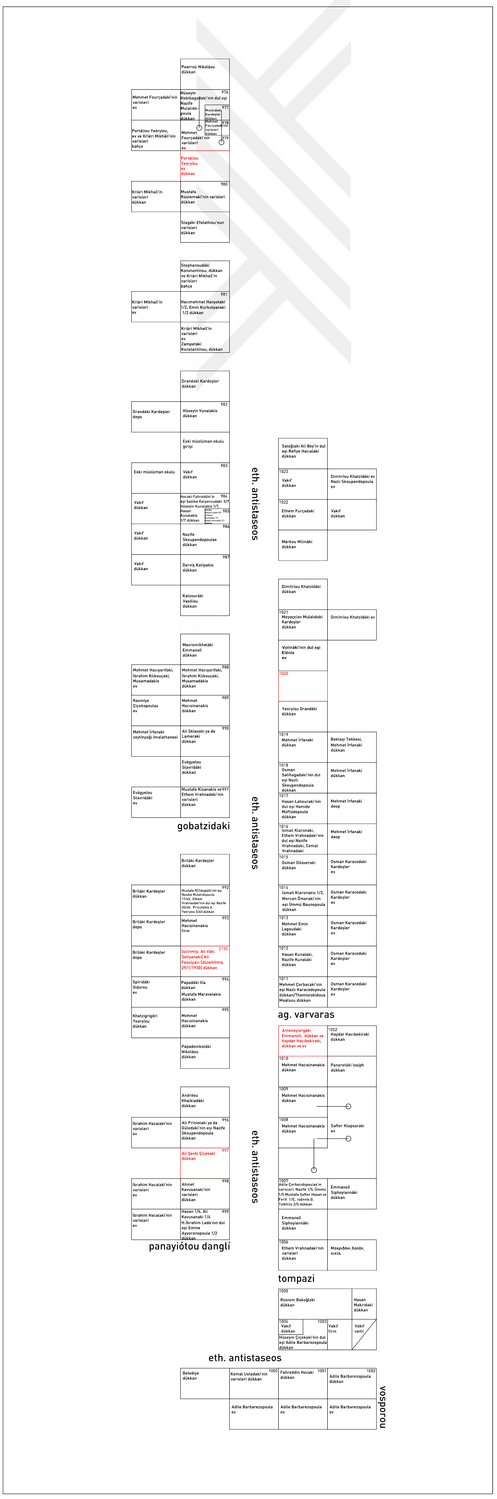
panayiótou dangli
Pharmasi Nikolaou dükkan
Mehmet Fourçadaki'nin varisleri ev
Hüseyin Kalkhaşadaki'nin dul eşi Nazife Mustafa'nın payda dükkan
974
Pharmasi Nikolaou dükkan
973
Pharmasi Nikolaou dükkan
972
Pharmasi Nikolaou dükkan
971
Pharmasi Nikolaou dükkan
Pantéleu Fekriyou, ev ve Kriári Mikáel'nin varisleri bahçe
Mehmet Fourçadaki'nin ev
970
Pantéleu Yeoryíou ev dükkan
967
Kriári Mikhaíl'in varisleri dükkan
Mustafa Rüstemağlı'nin varisleri dükkan
Dagglí Efstathíou'nun varisleri dükkan
Eleptheroúdas Konstantínos dükkan ve Kriári Mikhaíl'in varisleri bahçe
967
Kriári Mikhaíl'in varisleri ev
Hacımehmet Hanyeliali 1/2, Emin Kurkutyanaki 1/2 dükkan
Kriári Mikhaíl'in varisleri ev
Zampanáki Konstantínou, dükkan
Drandaki Kardeşler dükkan
Drandaki Kardeşler depo
962
Hüseyin Yumaletis dükkan
Eski müsliman okulu girişi
Eski müsliman okulu
962
Vakıf dükkan
Vakıf dükkan
Beyan Fahreddin'in dul eşi Sevtia Kayserinaki 1/3, Hüseyin Kunaletis 1/3, Mehmet Kunaletis 1/3 dükkan
960
Vakıf dükkan
Nazife Sksopendopoulas dükkan
958
Vakıf dükkan
Darvış Karipakis dükkan
957
Katzouráki Vasíliou dükkan
eth. antistaseos
Salıağası Ali Bey'in dul eşi Refiye Hacıabdi dükkan
1023
Vakıf dükkan
Dimitríou Khatzidáki ev
Hacı Sksopendopoula ev
1022
Elham Furçadaki dükkan
Vakıf dükkan
Márkou Mitrádi dükkan
Dimitríou Khatzidáki dükkan
1021
Meyyuzlar Mutabdaki Kardeşler dükkan
Dimitríou Khatzidáki ev
Vahidde'nin dul eşi Ekkina ev
1020
Yeoryíou Drandáki dükkan
1019
Mehmet İrfanaki dükkan
Bekteşi Tekkesi, Mehmet İrfanaki dükkan
1018
Duman Karaedaki'nin dul eşi Nazlı Sksopendopoula dükkan
Mehmet İrfanaki dükkan
1017
Hasan Lahuraki'nin dul eşi Hamide Müftüoğlunda dükkan
Mehmet İrfanaki depo
1016
Ismail Kiarisnaki, Elham Vrahnadaki'nin dul eşi Nazlie Kiarisnaki, Ismail Vrahnadaki
Mehmet İrfanaki depo
1015
Duman Düzenraki dükkan
Duman Karaedaki Kardeşler ev
1014
Ismail Kiarisnaki 1/2, Merrian Önmaraki'nin eşi Dimnu Baumpoula dükkan
Duman Karaedaki Kardeşler ev
1013
Mehmet Emin Kunaletis dükkan
Duman Karaedaki Kardeşler ev
1012
Hasan Kunaletis, Nazlie Kunaletis dükkan
Duman Karaedaki Kardeşler ev
1011
Mehmet Çorbacaki'nin eşi Nazlı Karaedopoula dükkanı/Themistoklétous Hrafonu dükkan
Duman Karaedaki Kardeşler ev
ag. varvaras
Antoniyyorgáki Emmanoíl, dükkan ve Emmanoíl Konstantí, dükkan ve ev
1052
Heydar Hacıbektraki dükkan
1018
Mehmet Hacıalmanakis dükkan
Pavarotáki Iosíph dükkan
1009
Mehmet Hacıalmanakis dükkan
1008
Mehmet Hacıalmanakis dükkan
Safter Kiapsaraki ev
1007
Adile Darbandopoular'ın varisleri Nazlie 1/6, Emine 1/6, Ayşe 1/6, Hasan 1/6, Fatih 1/6, Isleme 1/6 Tükkiis 2/6 dükkan
Emmanoíl Sighelyánnáki dükkan
Emmanoíl Sighelyánnáki dükkan
1006
Elham Vrahnadaki'nin varisleri dükkan
Mexpédkn Kostis, metá.
tompazi
1005
Rüzinn Bekdğlaki dükkan
Hasan Mahtdaki dükkan
1004
Vakıf dükkan
1003
Vakıf hırsı
Vakıf cami
Hüseyin Çiçekaki'nin dul eşi Adile Barbarospoula dükkan
eth. antistaseos
Belediye dükkan
Kemal Uzabaki'nin varisleri dükkan
1000
Fahreddin Hocalı dükkan
1001
Adile Barbarospoula dükkan
1002
Adile Barbarospoula ev
Adile Barbarospoula ev
Adile Barbarospoula ev
yogúrtou
Mehmet Fourçadaki'nin varisleri ev
Pantéleu Fekriyou, ev ve Kriári Mikáel'nin varisleri bahçe
Kriári Mikhaíl'in varisleri dükkan
Kriári Mikhaíl'in varisleri ev
Vakıf dükkan
Vakıf dükkan
Vakıf dükkan
Eski müsliman okulu
Drandaki Kardeşler depo
Eski müsliman okulu girişi
Drandaki Kardeşler dükkan
Katzouráki Vasíliou dükkan
Darvış Karipakis dükkan
Nazlie Sksopendopoulas dükkan
Hacımehmet Hanyeliali 1/2, Emin Kurkutyanaki 1/2 dükkan
Hüseyin Yumaletis dükkan
Vakıf dükkan
Beyan Fahreddin'in dul eşi Sevtia Kayserinaki 1/3, Hüseyin Kunaletis 1/3, Mehmet Kunaletis 1/3 dükkan
Zampanáki Konstantínou, dükkan
Eleptheroúdas Konstantínos dükkan ve Kriári Mikhaíl'in varisleri bahçe
Pharmasi Nikolaou dükkan
Hüseyin Kalkhaşadaki'nin dul eşi Nazlie Mustafa'nın payda dükkan
Pharmasi Nikolaou dükkan
Pharmasi Nikolaou dükkan
Pharmasi Nikolaou dükkan
Pharmasi Nikolaou dükkan
Mustafa Rüstemağlı'nin varisleri dükkan
Dagglí Efstathíou'nun varisleri dükkan
Pantéleu Yeoryíou ev dükkan
Mehmet Fourçadaki'nin varisleri ev
Hüseyin Kalkhaşadaki'nin dul eşi Nazlie Mustafa'nın payda dükkan
Pharmasi Nikolaou dükkan
Pharmasi Nikolaou dükkan
Pharmasi Nikolaou dükkan
Pharmasi Nikolaou

EK-Ö

MAVROKORDATOU SOKAĞI'NDAKİ KOMŞULUK İLİŞKİLERİ

EK-Ö Mavrokordatou Sokağı'ndaki Komşuluk İlişkileri

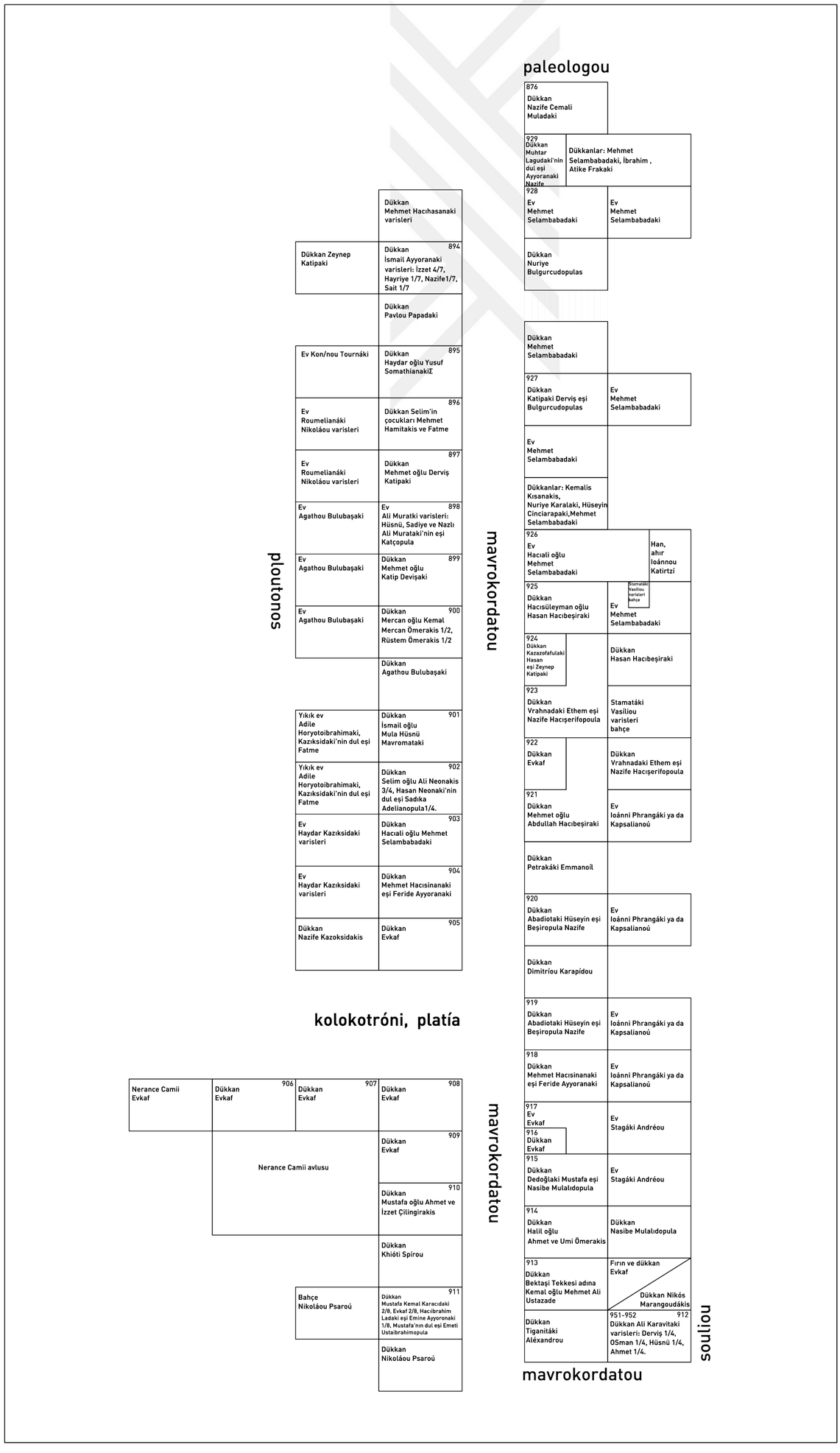

belirsiz durum

EK-P

PALEOLOGOU SOKAĞI'NDAKİ KOMŞULUK İLİŞKİLERİ

EK-P Paleologou Sokağı'ndaki Komşuluk İlişkileri

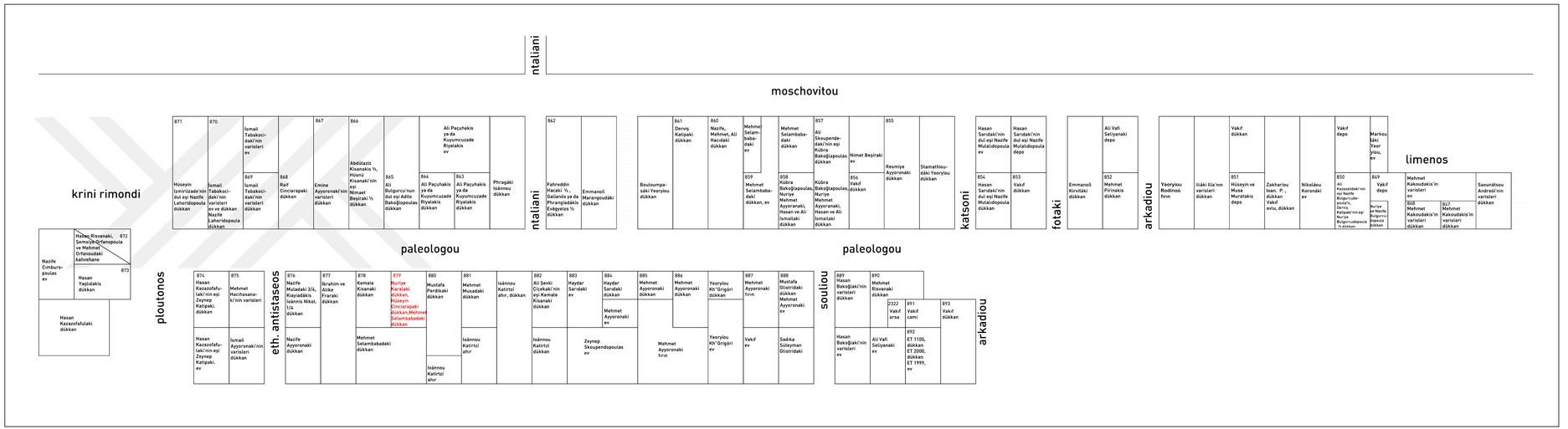

EK-R

ARKADİOU SOKAĞI'NDAKİ 891 NUMARALI MÜLKE AİT BELGE

EK-R Arkadiou Sokağı'ndaki 891 Numaralı Mülke ait Belge

Αναζήτηση | Επεξεργασία | Ταξινόμηση

Νέα εγγραφή | Όλες οι εγγραφές

Α/Α 2043

Αριθ. Πίνακα 891

Ημερομηνία παραλ. 25/9/1925

Ημερομηνία συνεδ. 9/6/1926

Στοιχεία επίταξης

Άλλες πληροφορίες

Παρατηρήσεις

[Στο κάτω μέρος του πίνακα περιγραφής κάτω από τις υπογραφές της επιτροπής εκτίμησης υπάρχει η σημείωση: "Η συνέχεια όπισθεν".]
[Στο πεδίο της πηγής με τίτλο:" Διαμερίσματα" Πάσαι αι επενεχθήσαι μεταβολαί ως προς την έκτασιν, όρια, περιγραφή[;] εγένεντο συνεπεία της υπ

Λ/Κ

Αρμένιοι
Τέμενος
Τέμενος - Εφκαφικόν

Ιδιοκτήτης Πρώην: Εφκαφικόν

Κάτοχος Νυν: Αμπατζιάν Λουσί, Τουτζαριάν Μαϊράμ, Καρακασόγλου Ζυμπρούτ, Τοπικιάν Βερζίν, Ναλτσαζιάν Σερπονή, Νικογοσιάν Μακρονή, Μαρτυροσιάν

Ιδιότητα κατόχου: ☐ Πρ. ☐ Εντ. ☒ Αρμ.

Τρόπος κατοχής: Εγκατασταθέντες παρ' νομαρχίας.

Εποχή κατοχής: 1 Μαΐου 1924

Στοιχεία μισθώματ.: Δεν καθωρισθή παρά Τοπ. Συμβολίου Γραφ. Ανταλλαγής.

Αξία κατά την καταγραφή: [διαγράφει: Διάκοσαι πεντήκοντα χιλιάδες (250000) δρχ. Συνεπεία αποφάσεως της Κ. Επιτροπείας από 20/10/1926 η αξία προσδιωρίσθη εις τριακοσιαι εβδομήκοντα πέντα χιλιάδες (375000).]
Η αναλογική κτηματολογική αξία του παρόντος μετά τον διαχωρισμόν είναι δρχ. Τριακόσιαι

Αριθ. Εν Μεταφράσει Περιουσ. Δηλώσεως

Εισπρακτέα παλιά μισθώματα

Όρια: [διαγράφει: Α. Αρκαδίου και πρώην Εφκαφικόν, ΕΤ 1104, μαγαζείον .
Δ. Κωνσταντίνου Παλαιολόγου
Β. Κωνσταντίνου Παλαιολόγου και Ρισβανάκι Μεχμέτ, μαγαζείον.
Ν. Σκουμπεντεδάκι Ναζλή, μαγαζείον και Μπεγοπούλα Ναζλή και Ναζιφέ, μαγαζείον.]

Α. Αρκαδίου και πρώην Εφκαφικόν ΕΤ 1104, μαγαζείον και πρώην Εφκαφικόν ΕΤ 1103, μαγαζείον και Αγγελιδάκι Σ. πρώην ΕΤ 1102, μαγαζείον και Σολωμονίδου Ιορδάνη πρώην ΕΤ

Χαρακτηριστικά: [διαγράφει: Ισόγειον σανιδόστρωτον, ευρύς σοφάς, υπέρθεν εισόδου 1 δωμάτιον. Αυλή εν μέρει ύπαιθρος και εν μέρει εστεγασμένη, περιέχει 1 κρήνη.]

Παραρτήματα

Περιοχές

Έκταση: 14 3 2/3+18 1/2 * 12 2/3+4+4 3/4:2 * 9 1/4+ 9 3/4:2=

Είδος ιδιοκτ.: Τέμενος

Περιγραφή χώρου: Λιθόκτιστος, χωματοσκεπής.

Οδός: Κων/νου Παλαιολόγου

Συμπληρώνουμε σε περιπτώσεις εκτός της πόλεως Ρεθύμνου

Χωριό

Επαρχία

EK-S

TOMBAZİ SOKAĞI'NDAKİ KOMŞULUK İLİŞKİLERİ

EK-S Tombazi Sokağı'ndaki Komşuluk İlişkileri

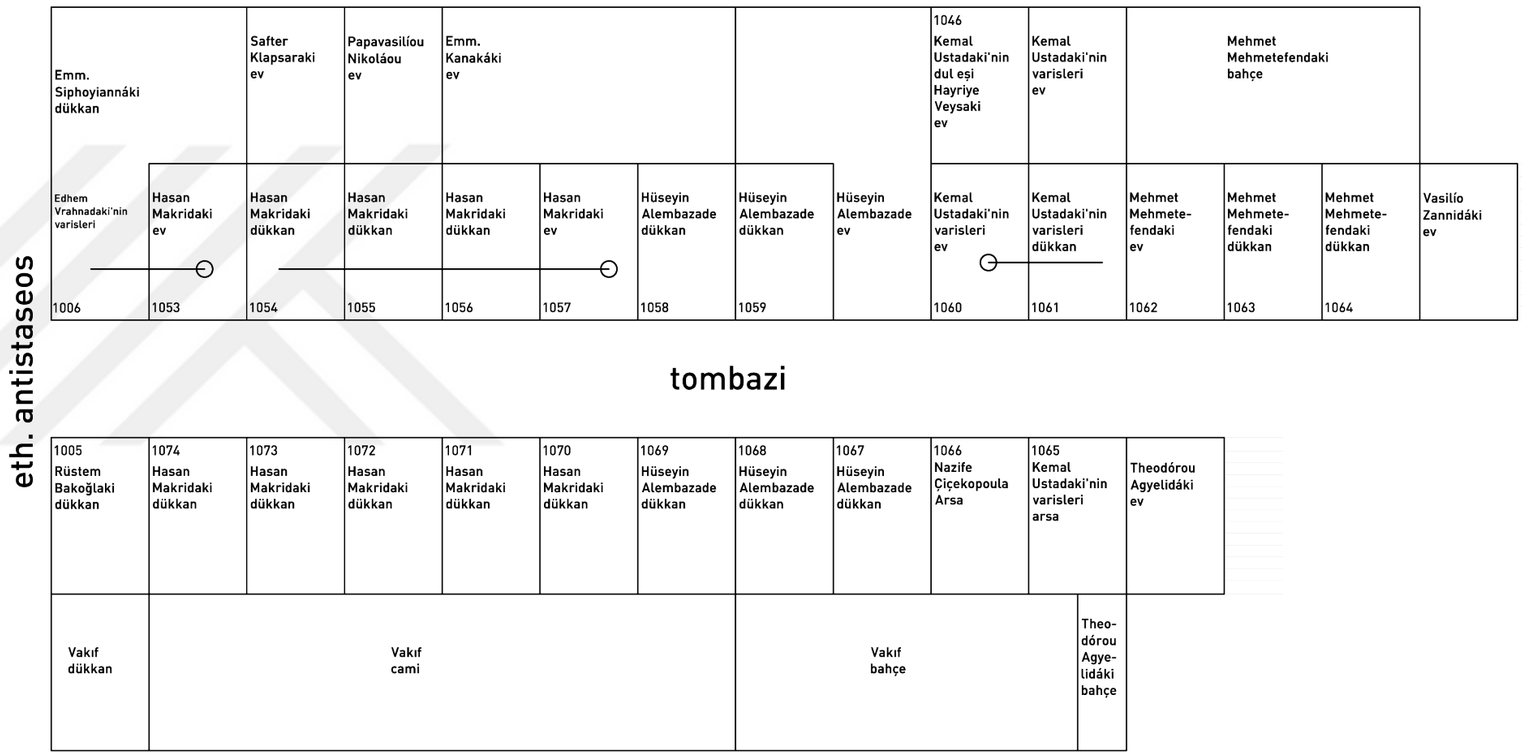

belirsiz durum

EK-Ş

ARKADİOU SOKAĞI'NDAKİ KOMŞULUK İLİŞKİLERİ

EK-Ş Arkadiou Sokağı'ndaki Komşuluk İlişkileri

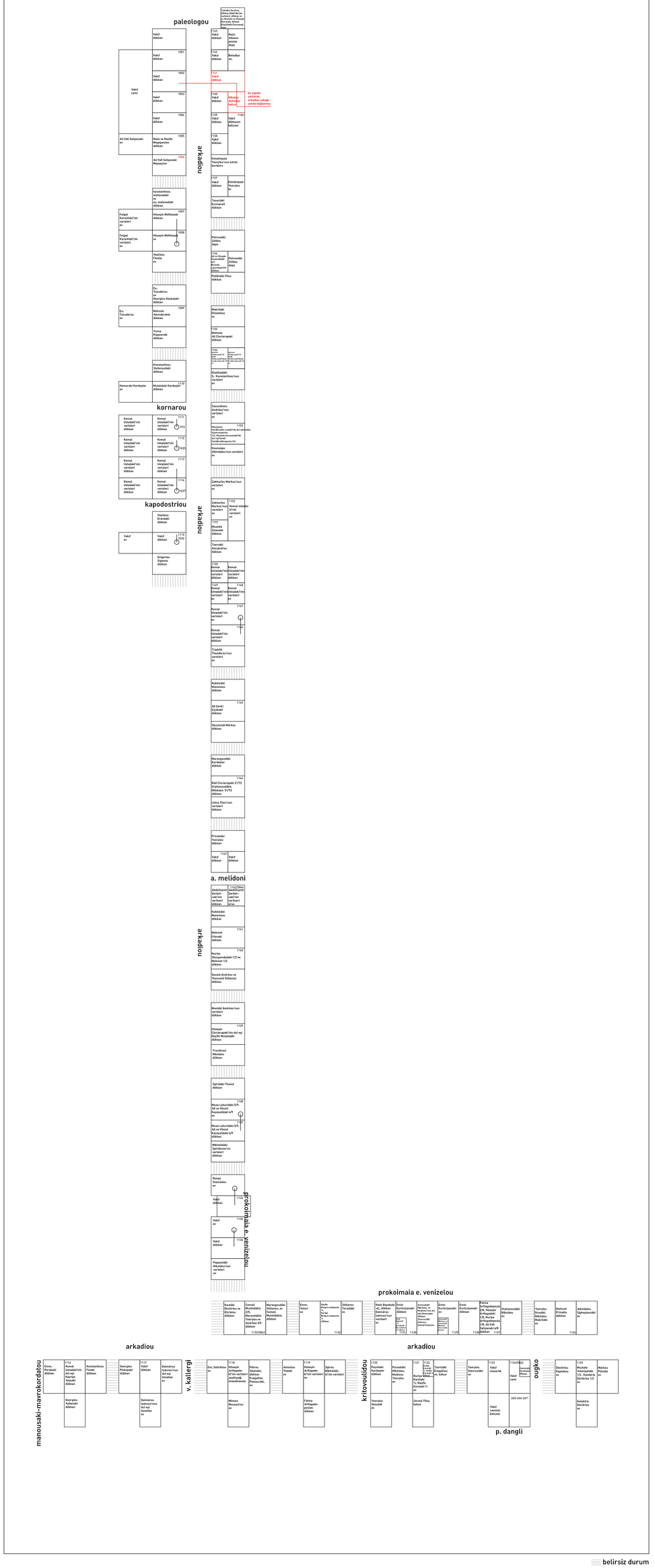

EK-T

ARKADİOU SOKAĞI'NDAKİ MÜSLÜMAN-HRİSTİYAN KOMŞULUK İLİŞKİLERİ

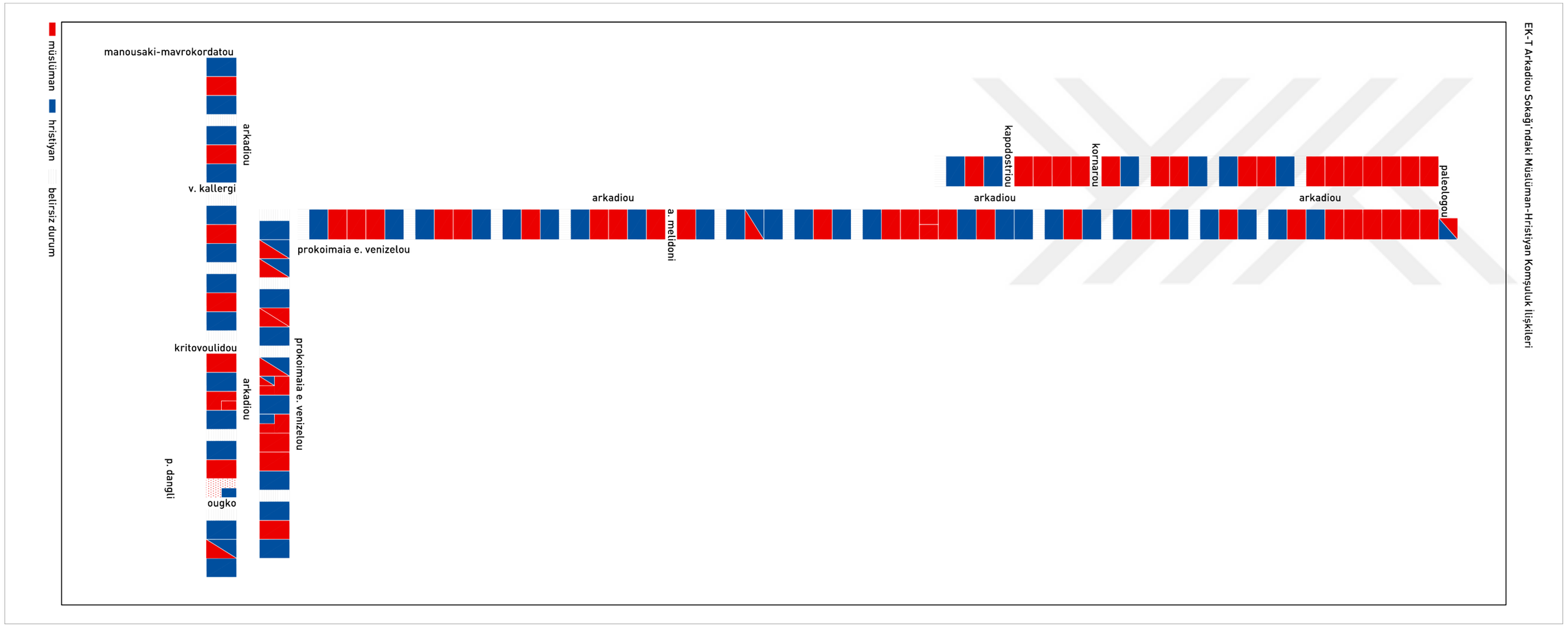
EK-T Arkadiou Sokağı'ndaki Müslüman-Hristiyan Komşuluk İlişkileri
müslüman
hristiyan
belirsiz durum
manousaki-mavrokordatou
arkadiou
v. kallergi
kritovoulidou
arkadiou
p. dangli
ougko
prokoimaia e. venizelou
prokoimaia e. venizelou
arkadiou
a. melidoni
arkadiou
kapodostriou
kornarou
arkadiou
arkadiou
paleologou

EK-U

ARKADİOU SOKAĞI'NDAKİ MÜLK SAHİPLERİNİN MESLEKLERİ

EK-U Arkadiou Sokağı'ndaki Mülk Sahiplerinin Meslekleri

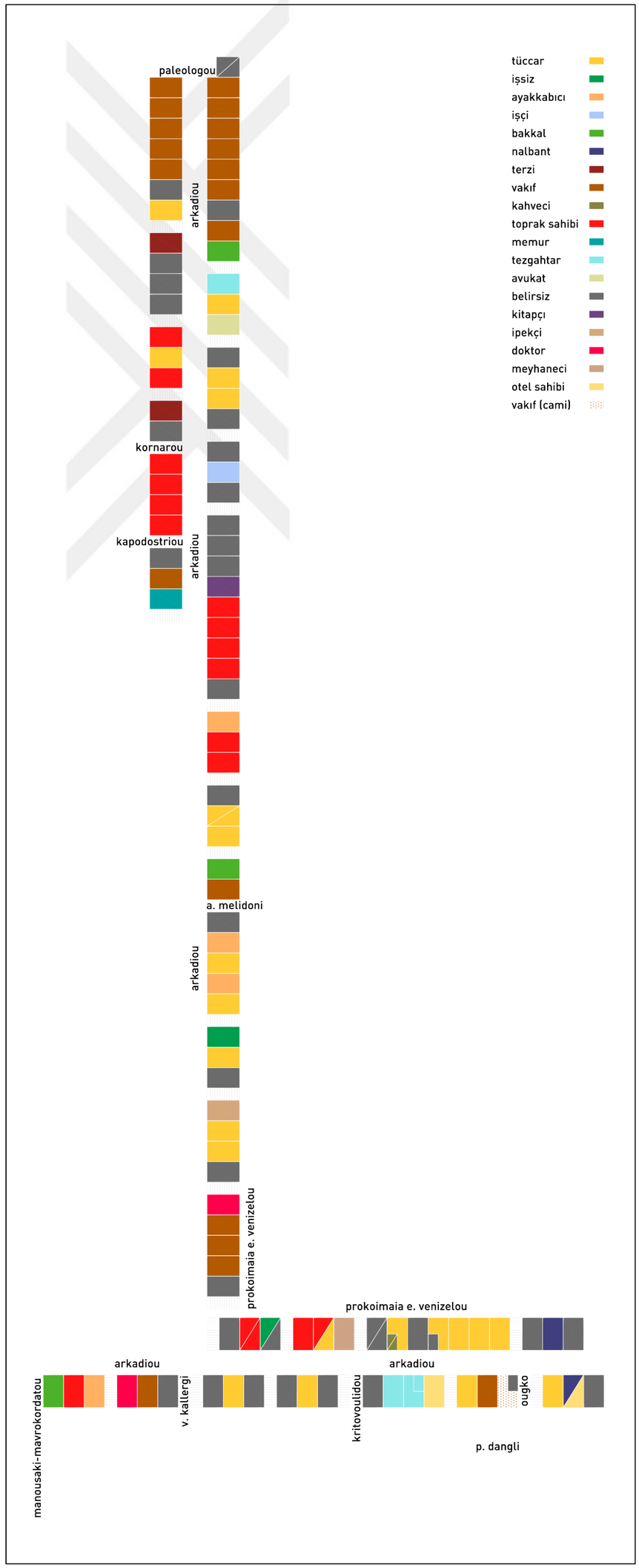

EK-Ü

ARKADİOU SOKAĞI'NDAKİ 1112 NUMARALI MÜLKE AİT BELGE

EK-Ü Arkadiou Sokağı'ndaki 1112 Numaralı Mülke ait Belge

Υπόδ. 2.

ΠΙΝΑΞ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗΣ ΚΤΗΜΑΤΟΣ ΑΡΙΘ. 1112

ΑΥΞ. ΑΡΙΘ. ΚΤΗΜΑΤΟΣ 1112
ΒΙΒΛΙΟΝ ΜΕΤΑΓΡΑΦΩΝ

ΠΕΡΙΦΕΡ. ΥΠΟΚΙΤΟΣ ΡΕΘΥΜΝΗΣ

ΗΜΕΡ. ΠΡΩΤ. ΠΑΡΑΛΑΒΗΣ ΚΤΗΜΑΤΟΣ 25-9-25

(ΠΡΩΗΝ Κληρονόμοι Χρήστη Ανδρέου ήτοι Χαϊρεμή, ήτορα Κυριακή Ολιαδάκη 2/15, ή/α Ειρήνη του, Χασάν 2/15, Μυρσίνη Ψήφη, σύζυγος ή/α Εμμ. 2/15, Ζήνων 1/15, Νικόλαος 1/15 ή/α Κυριακή 1/15...

Τοποθεσία κτήματος πρόσφατος, οδός Αρκαδίου

Είδος κτίσεως Μαγαζείον

Έκτασις καὶ ὅρια κτήματος ἢ οἰκοδομῆς καὶ εἶδος αὐτῆς (λιθόστιστος, πλινθόστιστος, τσιμέντο κ.λ.π. ἢ ποτιστικόν, ξηρικόν, βοσκήσιμον, εἶδος καλλιεργείας.

Έκτασις: 5/4 x 22 = 126 μ², γηδύνιστος, δημοσία, ένοίκιαση υπ' αρ 86 1025 οικίας

Όρια
Α. Οδός Αρκαδίου
Δ. Οικία
Β. } Μαγαζία } ἰδιοκτησίαι
Ν. }

Ὀνοματεπώνυμον καὶ ἰδιότης νῦν κατέχοντος δι' ἀμίσθιον ἢ μισθωτηρίου ἢ ἄνευ.

Μανούσος Κοκκινάκης, ένοικιαστής, εμίσθωσε ως ιδιοκτήτου άνευ συμβολαίου.

2ον 25/9/25

Διαμερίσματα καὶ χῶροι οἰκοδομῆς (ὄροφοι, δωμάτια κλπ.)

Ένα δώμον απάνω

Ἐποχὴ ἐνάρξεως κατοχῆς ἢ μισθώσεως.

περίπου 1884 1139 των 65ου Σ.Π

Συμπεφωνημένον ἐτήσιον μίσθωμα καὶ μέχρι ποίας ἐποχῆς κατεβλήθη καὶ εἰσπράχθη

Μηνιαίως Δρχ. 100.- Καταβληθέν από 1/6/24 – 31/3/25 εις το Δήμο Χαμαζών Ρεθύμνης.
" Δρχ. 1000.- δια καθυστερούμενον ενοίκιον μηνών Μαΐου 1924 εις από 1/4/25 – 31/12/25 εις το Ταμείον

Καταβλητέον παρά Ταμ. Συμβολαίων Γραφ. Αναγκ.
Μηνιαίως Δρχ. 250.-

Ἂν εἶναι ἐπιτεταγμένον καὶ ἀπὸ πότε.

Παραρτήματα (στιῦλοι, ὑπόστεγα, πλυντήρια, ἀποθῆκαι κλπ.)

Σημερινὴ ἀγοραία ἀξία κατὰ προσέγγισιν.

Ένεκα αδυναμίας της Επιτροπής εφαρμογής του Νόμου περί Φορολογίας επί των Ακινήτων Ιδιοκτησιών εις πράξιν ενεκρίθη η παρούσα χωρίς τον προσδιορισμόν αυτής.

Εἰσπρακτέα παλαιὰ μισθώματα.

Δρχ. 1000.-

Ἀριθ. ἐν. μεταφρ. περιουσ. δηλώσεως.

2903, 2920, 2903, 2866, 2908, 2903.

Περιοχαὶ (κῆποι, ἀγροὶ καὶ ἔκτασις αὐτῶν, ἀριθμὸς καὶ εἶδος δένδρων κλπ.)

Σημειωθήτω οἱαδήποτε ἄλλη πληροφορία ἀφορῶσα τὸ κτῆμα.

Συνημμένα: 1. Φορολογικόν, 6. Σχεδιάγραμμα δημόσιον

Συνεδρία Τοπικῆς Ἐπιτροπῆς

Ἐν Ρεθύμνῃ τῇ 7. Αυγούστου 1926.

Ὁ Πρόεδρος

Τὰ Μέλη

Οἱ Ἐκτιμηταί

EK-V

KONSTANİNOPOLEOS SOKAĞI'NDAKİ 988 NUMARALI MÜLKE AİT BELGE

EK-V Konstantinopoleos Sokağı'ndaki 988 Numaralı Mülke ait Belge

Υπόδ. 2.

ΠΕΡΙΦΕΡ. ΥΠΟΚ)ΤΟΣ ΡΕΘΥΜΝΗΣ

ΗΜΕΡ. ΠΡΩΤ. ΠΑΡΑΔΟΣΕΩΣ ΚΤΗΜΑΤΟΣ 25-9-25

Γ.Α. 1226-

ΠΙΝΑΞ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗΣ ΚΤΗΜΑΤΟΣ ΑΡΙΘ. 988

ΑΥΞΩΝ ΑΡΙΘ. ΚΤΗΜΑΤΟΣ 988

ΒΙΒΛΙΟΝ ΜΕΤΑΓΡΑΦΩΝ

(ΠΡΩΗΝ

Τοποθεσία κτήματος ΡΕΘΥΜΝΟΝ, ὁδὸς

Εἶδος κύτους

"Εκτασις καὶ ὅρια κτήματος ἢ οἰκοδομῆς καὶ εἶδος αὐτῆς; (λιθόκτιστος, πλινθόκτιστος τσιμέντο κ.λ.π. ἢ ποιοτικόν, ξυλικόν, βυσκήσιμον, εἶδος καλλιεργείας.

"Εκτασις:

"Ορια

Α.

Β.

Δ.

Ν.

Διαμερίσματα καὶ χῶροι οἰκοδομῆς (ὑπόγεια, δωμάτια κ.τ.λ.)

Παρατήματα (σταῦλοι, ὑπόστεγα, πλυντήρια, ἀποθῆκαι κ.λ.π.)

Περιοχαί (κῆποι, ἀγροὶ καὶ ἔκτασις αὐτῶν, ἀριθμὸς καὶ εἶδος δένδρων κ.λ.π.)

Ὀνοματεπώνυμον κ.τ. ἰδιοκτήτου νῦν κατέχοντος δυνάμει μισθ. ὠρίου ἢ ἄνευ.

Ἐποχὴ ἐνάρξεως κατοχῆς ἢ μισθώσεως

Συμφωνημένον ἔτήσιον ἀλάθωμα καὶ μέχρι ποίας ἐποχῆς κατοχῆς καὶ ἐς ὅσον.

Δὲν καθωρίσθη, παρὰ ταῦτα, Συμβούλιο Γραμμὴ Ἀντιλαγῆς.

Ἂν εἶναι ἐπιτεταγμένον καὶ ἀπὸ πότε.

Σημερινὴ ἀγοραία ἀξία κατὰ προσέγγισιν.

Εἰσπρακτέα παλαιὰ μισθώματα

Ἀριθ. ἐν μετιφρ. περιοσ. διλώσεως.

Σημειωθήτω οἱαδήποτε ἄλλη πληροφορία ἀφορῶσα τὸ κτῆμα.

Συνεδρία Τοπικῆς Ἐπιτροπῆς

Ἐν Ρεθύμνῃ τῇ 16 Ὀκτωβρίου 1926

Ὁ Πρόεδρος

Τὰ Μέλη

Οἱ Ἐκτιμηταί

EK-Y

LASTHENOUS SOKAĞI'NDAKİ 248 NUMARALI MÜLKE AİT BELGE

EK-Y Lasthenous Sokağı'ndaki 248 Numaralı Mülke ait Belge

Ὑποδ. 2

ΠΕΡΙΦΕΡ. ΥΠΟΚ/ΤΟΣ Ρεθύμνης

ΠΙΝΑΞ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗΣ ΚΤΗΜΑΤΟΣ ΑΡΙΘ 248.

(ΠΡΩΗΝ Μεργιάν Νταουτάκης 9ου Τοῦ)

ὁδὸς ἢ ἀγ. ὀρ. διοριστ. Ἀλληλεγγύης

Τοποθεσία κτήματος Ρεθύμνης Λασιθίου

Εἶδος αὐτοῦ Οἰκόπεδον

248.-

ΑΥΞΩΝ ΑΡΙΘ. ΚΤΗΜΑΤΟΣ 36467.-

ΒΙΒΛΙΟΝ ΜΕΤΑΓΡΑΦΩΝ Ρεθύμνης

ΠΡΩΤΟΚΟΛΛΟΝ ΑΡΙΘ. 2 25/9/25

ΑΡΙΘΜΟΣ ΓΡΑΦΕΙΟΥ ΚΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟΥ ΕΛΛΑΔΟΣ 260 τοῦ 13ου Συνοδ. Φύλλου

Ἡμερ. πρωτοκ.: 25-9-25

Ἔκτασις καὶ ὅρια κτήματος ἢ οἰκοδομῆς καὶ εἶδος αὐτῆς (λιθόκτιστος, πλινθόκτιστος, τσιμέντο κλπ. ἢ ποτιστικόν, ξηρικόν, βοσκήσιμον, εἶδος καλλιεργείας).

Ἔκτασις: 10½ × 3½ = 36 μ². Οἰκόπεδον, χαμηλοκτισμένον.

Ὅρια: Κοινὴ μεσοτοιχία Βουλευτικῆς, Διαδρόμου Δ. Λασιθιωτάκη

Β. ὁδὸς Κοσμοδρόμου τῆς Α. πλευρᾶς Δημ. Μαρμαρᾶ

Ὀνοματεπώνυμον καὶ ἰδιότης τοῦ κατέχοντος δημόσιου μισθωτηρίου ἢ ἄνευ. ἐφοπλιστικὴ ἐπιχείρηση

Μιχαὴλ Ζαβραμπούλης, ἔμπορος, κάτοικος Ρεθύμνης ἀπὸ 1-6-25

Ἐποχὴ ἐνάρξεως κατοχῆς ἢ μισθώσεως.

1ης Ἰουνίου 1925

Διαμερίσματα καὶ χῶροι οἰκοδομῆς (ὄροφοι, δωμάτια, κλπ.). Ὑπόγειον.

Ὑπόγειον: ὀρθογώνιον διαμέρισμα μὲ 1 μεγάλο, εἴσοδος.

1ου ὀρόφου: κενόν.

Συμπεφωνημένον ἐτήσιον μίσθωμα καὶ μέχρι ποίας ἐποχῆς κατεβλήθη καὶ εἰς τίνα.

Δὲν καταβλήθηκε παρὰ τὴν ἐγγραφήν /

Ἂν εἶναι ἐπιτεταγμένον καὶ ἀπὸ πότε; /

Παραρτήματα (σταῦλοι, ὑπόστεγα, πλυντήρια, ἀποθῆκαι, κλπ.).

Σημερινὴ ἀγοραία ἀξία κατὰ προσέγγισιν.

Οὐδὲν ἐκτιμᾶται δρχ. 18.000

Ἀπὸ ἀποφάσεως τῆς Ἐπιτροπῆς ἀπὸ 20/10/25

Περιοχαὶ (κῆποι, ἀγροὶ καὶ ἔκτασις αὐτῶν, ἀριθμὸς καὶ εἶδος δένδρων κλπ.).

Ἂν τὸ κτῆμα εἶναι κενόν, παρίσταται ἀνάγκη διορισμοῦ φύλακος; Ὄχι.

Ἀρθ. δημ. 277/1910.

Σημειωθήτω οἱαδήποτε ἄλλη πληροφορία ἀφορῶσα τὸ κτῆμα. Ἀναθῆμων: ὅρα σχετικὰ εἶναι ἀγράμμ.-

Ὑποκαταμερισμένον μὲ καθοικιδίους.

Ὑποδ. 1950—7/25—5000—Τύπ. Π. Χρυσομάλλη

Συνεδρία Τοπικῆς Ἐπιτροπῆς

Ἐν Ρεθύμνῃ τῇ 3ῃ Φεβρουαρίου 1926

Τὰ Μέλη

Ὁ Πρόεδρος

Οἱ Ἐκτιμηταί

EK-Z

LİMENOS SOKAĞI'NDAKİ 839,845,846 NUMARALI MÜLKLERE AİT BELGELER

EK-Z Limenos Sokağı'ndaki 839, 845 ve 846 Numaralı Mülklere ait Belgeler

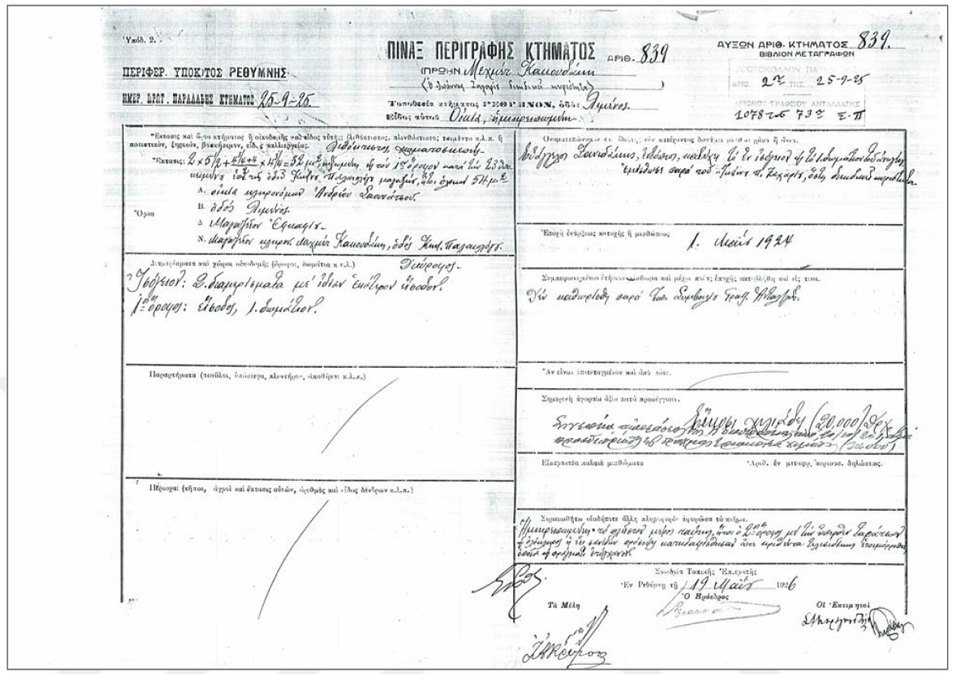

ΠΙΝΑΞ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗΣ ΚΤΗΜΑΤΟΣ ΑΡΙΘ. 839

ΑΥΞΩΝ ΑΡΙΘ. ΚΤΗΜΑΤΟΣ 839.

ΠΕΡΙΦΕΡ. ΥΠΟΚ/ΤΟΣ ΡΕΘΥΜΝΗΣ

ΗΜΕΡ. ΕΚΔΟΣ. ΠΑΡΑΔΟΣΕΩΣ ΚΤΗΜΑΤΟΣ 25-9-25

ΒΙΒΛΙΟΝ ΜΕΤΑΓΡΑΦΩΝ

ΑΡΙΘΜΟΣ ΤΟΜΟΥ ΠΑ

ΑΡΙΘΜ. ΣΕΛΙΔΟΣ 27 ΤΟΜ. 25-9-25

ΑΡΙΘΜΟΣ ΣΕΛΙΔΟΣ ΑΝΤΙΛΑΑΞΙΜΑ

1078-6 73 Σ.Π

Ε.Π

ΨΗΦΙΑΚΗ ΚΡΗΤΗ :ΟΙ ΠΟΛΕΙΣ ΤΗΣ ΚΡΗΤΗΣ ΣΤΟΥΣ ΝΕΟΤΕΡΟΥΣ ΧΡΟΝΟΥΣ - ΑΝΤΑΛΛΑΞΙΜΑ

ΟΙ ΠΟΛΕΙΣ ΤΗΣ ΚΡΗΤΗΣ ΣΤΟΥΣ ΝΕΟΤΕΡΟΥΣ ΧΡΟΝΟΥΣ - ΑΝΤΑΛΛΑΞΙΜΑ

ΑΥΞΩΝ ΑΡΙΘΜΟΣ: 56

ΑΡΙΘΜΟΣ ΠΙΝΑΚΑ: 846

ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ ΠΑΡΑΛΑΒΗΣ: 1925-09-25

ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΗΣ: 1926-05-19

ΠΡΩΗΝ ΙΔΙΟΚΤΗΤΗΣ: Καζαζαλιδάκη Αλή του Εβχείμ 3/4,Ιβραήμ Δροσουλάκη 1/4

ΚΑΤΟΧΟΣ ΝΥΝ: Ζαχαρίου Ιωάννης

ΙΔΙΟΤΗΤΑ ΚΑΤΟΧΟΥ: ΠΡΟΣΦΥΓΑΣ: - ΕΝΤΟΠΙΟΣ: ✓ ΑΡΜΕΝΙΟΣ: -

ΕΠΟΧΗ ΚΑΤΟΧΗΣ: Έτος 1922

ΤΡΟΠΟΣ ΚΑΤΟΧΗΣ: Εμίσθωσεν παρ ιδιοκτήτου άνευ μισθωτηρίου

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΜΙΣΘΩΜΑΤΟΣ: Μηνιαίως δρχ.30 κατεβλήθη απο 1-5-24 ως 31-10-24 εις το Δημόσιον Ταμείον Ρεθύμνης Μαχρ 30/4/24 εις τον τεως ιδιοκτήτην. Καθορισθέν παρά τοπικού Συμβουλίου μηνιαίως δρχ 300

ΑΞΙΑ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΚΑΤΑΓΡΑΦΗ: Ογδοήκοντα χιλιάδες (80.000)δρχ.Συνεπεία αποφάσεως Κ. Επιτροπής από 20/10/1926 η αξία προεπικυρώθη εις δραχμάς Εκατόν είκοσι χιλιάδας (120.000)

ΕΚΤΑΣΗ: 5*22=110τμ

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΧΩΡΟΥ: Λιθόκτιστος υπόκειται της υπ.αρ. Ε.Τ 845 αποθήκης

ΘΕΣΗ:

ΧΩΡΙΟ:

ΕΠΑΡΧΙΑ:

ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ: Ισόγειον απλούν

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ:

ΠΕΡΙΟΧΕΣ:

ΑΡΙΘΜΟΣ ΔΗΛΩΣΕΩΣ:

ΕΙΔΟΣ ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑΣ: Αποθήκη

ΕΙΣΠΡΑΚΤΕΑ ΠΑΛΑΙΑ ΜΙΣΘΩΜΑΤΑ: Δρχ.180

ΟΔΟΣ: [Λιμένος]

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΕΠΙΤΑΞΗΣ:

ΑΛΛΕΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ: Κανουργή στερεά οικοδομή

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ:

ΟΡΙΑ

ΒΟΡΕΙΑ: Οδός λιμένος ΝΟΤΙΑ : Αυλή οικίας Τραπέζης Αθηνών

ΔΥΤΙΚΑ : Αποθήκη κληρονόμων Μεχμέτ Καβουσανάκη ΑΝΑΤΟΛΙΚΑ : οθήκη Στυλ.Πολάκη

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΑ:

ΠΙΣΩ ΣΤΗΝ ΑΝΑΖΗΤΗΣΗ

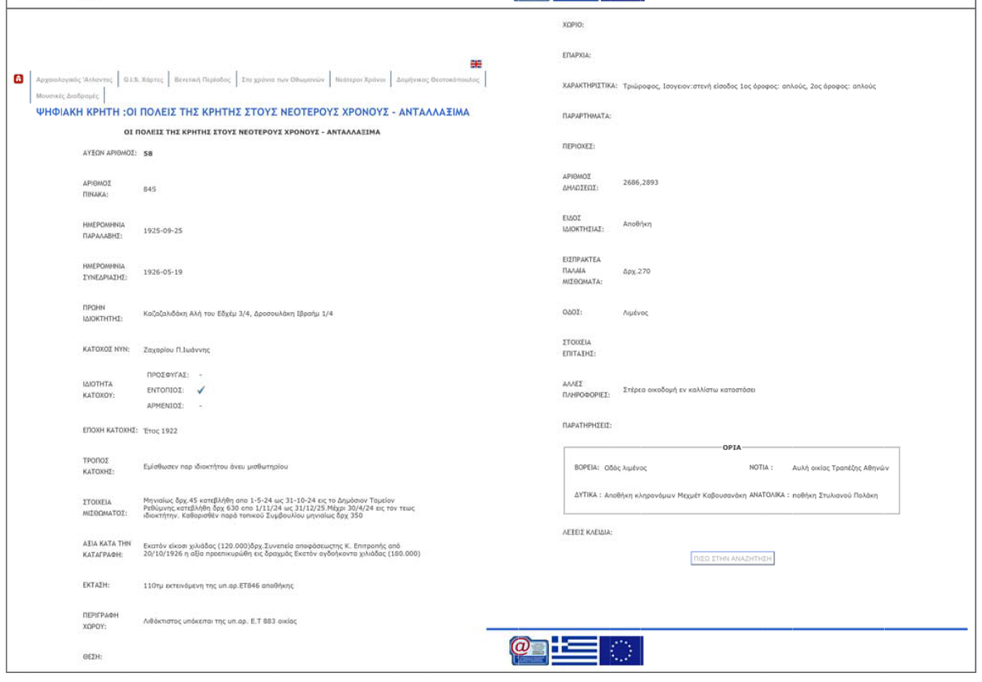

ΨΗΦΙΑΚΗ ΚΡΗΤΗ :ΟΙ ΠΟΛΕΙΣ ΤΗΣ ΚΡΗΤΗΣ ΣΤΟΥΣ ΝΕΟΤΕΡΟΥΣ ΧΡΟΝΟΥΣ - ΑΝΤΑΛΛΑΞΙΜΑ

ΟΙ ΠΟΛΕΙΣ ΤΗΣ ΚΡΗΤΗΣ ΣΤΟΥΣ ΝΕΟΤΕΡΟΥΣ ΧΡΟΝΟΥΣ - ΑΝΤΑΛΛΑΞΙΜΑ

ΑΥΞΩΝ ΑΡΙΘΜΟΣ: 58

ΑΡΙΘΜΟΣ ΠΙΝΑΚΑ: 845

ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ ΠΑΡΑΛΑΒΗΣ: 1925-09-25

ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΗΣ: 1926-05-19

ΠΡΩΗΝ ΙΔΙΟΚΤΗΤΗΣ: Καζαζαλιδάκη Αλή του Εβχείμ 3/4, Δροσουλάκη Ιβραήμ 1/4

ΚΑΤΟΧΟΣ ΝΥΝ: Ζαχαρίου Π.Ιωάννης

ΙΔΙΟΤΗΤΑ ΚΑΤΟΧΟΥ: ΠΡΟΣΦΥΓΑΣ: - ΕΝΤΟΠΙΟΣ: ✓ ΑΡΜΕΝΙΟΣ: -

ΕΠΟΧΗ ΚΑΤΟΧΗΣ: Έτος 1922

ΤΡΟΠΟΣ ΚΑΤΟΧΗΣ: Εμίσθωσεν παρ ιδιοκτήτου άνευ μισθωτηρίου

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΜΙΣΘΩΜΑΤΟΣ: Μηνιαίως δρχ.45 κατεβλήθη απο 1-5-24 ως 31-10-24 εις το Δημόσιον Ταμείον Ρεθύμνης κατεβλήθη δρχ 630 απο 1/11/24 ως 31/12/25.Μάρτ 30/4/24 εις τον τεως ιδιοκτήτην. Καθορισθέν παρά τοπικού Συμβουλίου μηνιαίως δρχ 350

ΑΞΙΑ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΚΑΤΑΓΡΑΦΗΣ: Εκατόν είκοσι χιλιάδες (120.000)δρχ.Συνεπεία αποφάσεως Κ. Επιτροπής από 20/10/1926 η αξία προεπικυρώθη εις δραχμάς Εκατόν ογδοήκοντα χιλιάδας (180.000)

ΕΚΤΑΣΗ: 110τμ εκτενόμενη της υπ.αρ.ΕΤ846 αποθήκης

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΧΩΡΟΥ: Λιθόκτιστος υπόκειται της υπ.αρ. Ε.Τ 883 οικίας

ΘΕΣΗ:

ΧΩΡΙΟ:

ΕΠΑΡΧΙΑ:

ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ: Τριώροφος, Ισογειον:στενή είσοδος 1ος όροφος: απλούς, 2ος όροφος: απλούς

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ:

ΠΕΡΙΟΧΕΣ:

ΑΡΙΘΜΟΣ ΔΗΛΩΣΕΩΣ: 2686,2893

ΕΙΔΟΣ ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑΣ: Αποθήκη

ΕΙΣΠΡΑΚΤΕΑ ΠΑΛΑΙΑ ΜΙΣΘΩΜΑΤΑ: Δρχ.270

ΟΔΟΣ: Λιμένος

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΕΠΙΤΑΞΗΣ:

ΑΛΛΕΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ: Στέρεο οικοδομή εν καλλίστω καταστάσει

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ:

ΟΡΙΑ

ΒΟΡΕΙΑ: Οδός λιμένος ΝΟΤΙΑ : Αυλή οικίας Τραπέζης Αθηνών

ΔΥΤΙΚΑ : Αποθήκη κληρονόμων Μεχμέτ Καβουσανάκη ΑΝΑΤΟΛΙΚΑ : οθήκη Στυλιανού Πολάκη

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΑ:

ΠΙΣΩ ΣΤΗΝ ΑΝΑΖΗΤΗΣΗ

EK-AA

NÜFUS MÜBADELESİ ÖNCESİNDE VE SONRASINDA ÇALIŞILAN SOKAKLARDAKİ SOSYO-KÜLTÜREL VE DİNSEL ÇEŞİTLİLİK

EK-AA Nüfus Mübadelesi Öncesinde ve Sonrasında Çalışılan Sokaklardaki Sosyo-Kültürel ve Dinsel Çeşitlilik

Bu grafikte yeşil renkli çerçeveler içindeki sokaklar konut ve ticaret bölgeleridir. Mor renkli çerçeveler içindeki sokaklar konut bölgeleridir. Turuncu renkli çerçeveler içindeki sokaklar ticaret bölgeleridir. Her sokağa ait ilk grafik, nüfus mübadelesi öncesindeki durumu göstermektedir. Sokaklara ait ikinci grafikler nüfus mübadelesinden sonraki durumu göstermektedir.

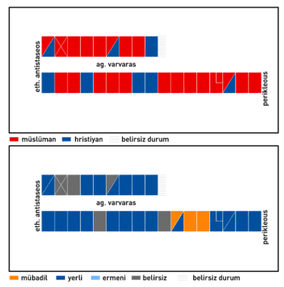

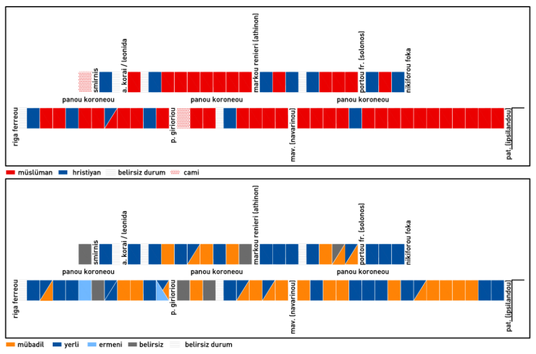

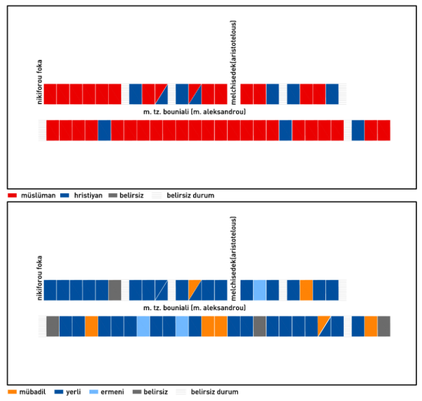

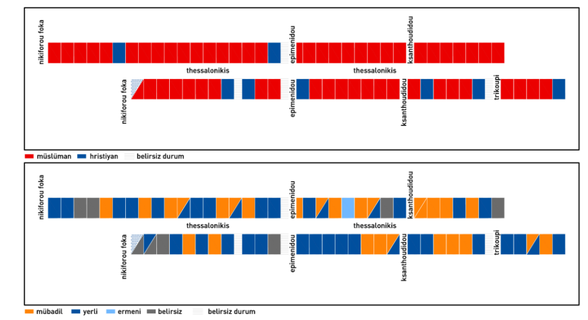

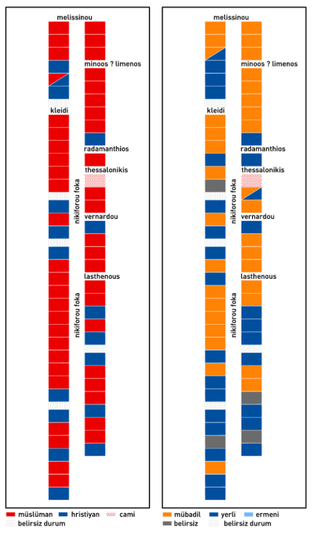

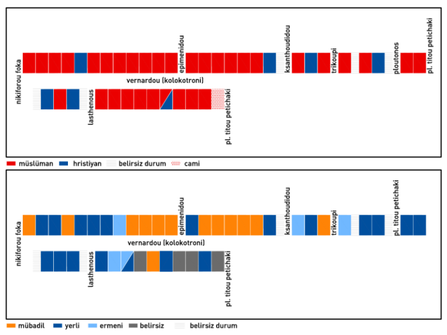

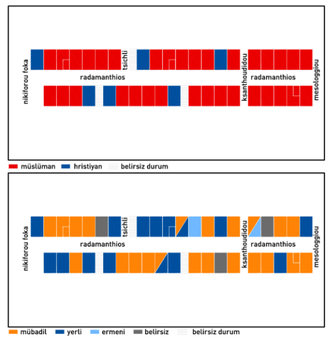

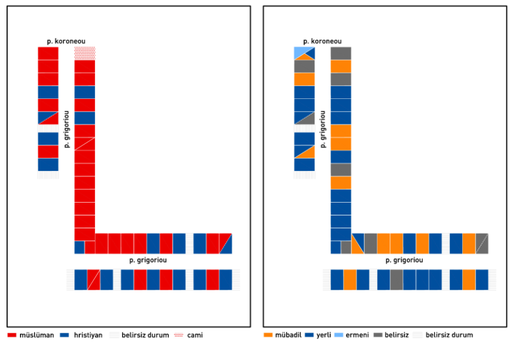

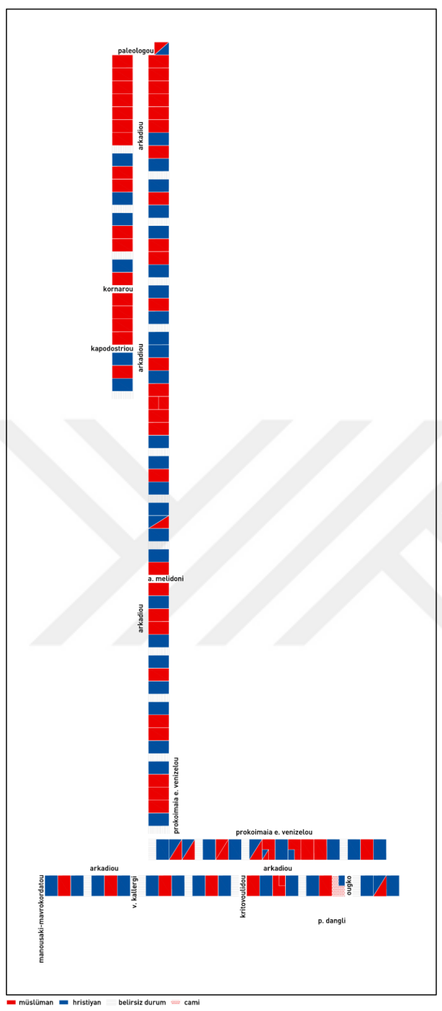

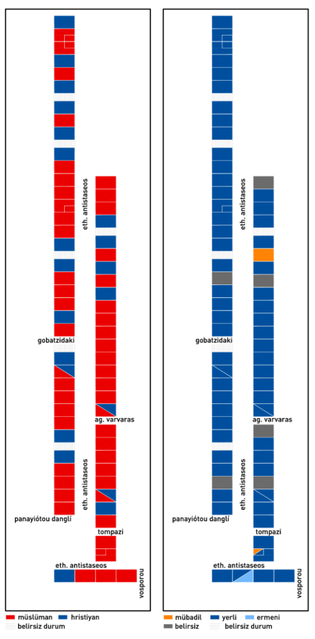

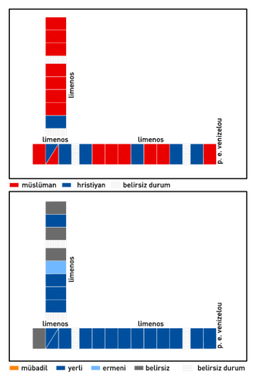

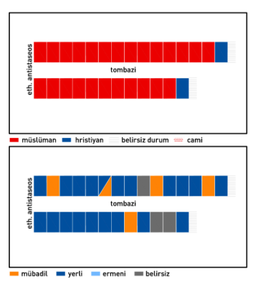

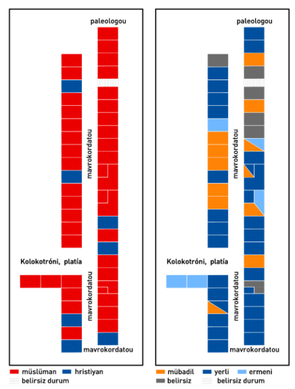

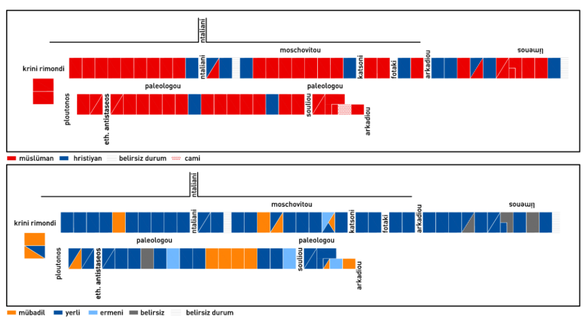

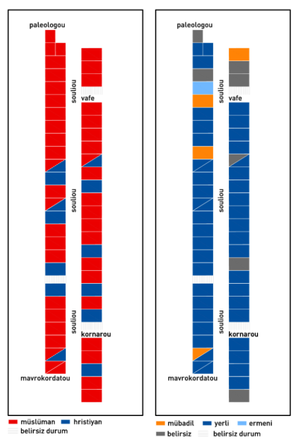

EK-AB

M. ALEKSANDROU SOKAĞI'NDAKİ 216 NUMARALI MÜLKE AİT BELGE

EK-AB M. Aleksandrou Sokağı'ndaki 216 Numaralı Mülke ait Belge

Ὑποδ. 2

ΠΕΡΙΦΕΡ. ΥΠΟΚ/ΤΟΣ Ρεθύμνης

ΠΙΝΑΞ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗΣ ΚΤΗΜΑΤΟΣ ΑΡΙΘ 216.

(ΠΡΩΗΝ Μιχ. Δεμερή Θεοτοκάκη)

216.

ΑΥΞΩΝ ΑΡΙΘ. ΚΤΗΜΑΤΟΣ Νέον Χάρτου

ΒΙΒΛΙΟΝ ΜΕΤΑΓΡΑΦΩΝ

ΠΡΩΤΟΚΟΛΛΟΝ ΠΑΡΑΛΗΨΕΩΣ
ΑΡΙΘ. 2 ΤΟΜ. 25/9/25

ΑΡΙΘΜΟΣ ΓΡΑΦΟΜΕΝΟΥ ΑΝΤΑΛΛΑΓΗΣ
229 τοῦ 48ου Συνοδ. Πίνακ.

Ἡμερ. πράξ. : 25-9-25

Τοποθεσία κτήματος Ρεθύμνου, Μεγάλου Αλεξάνδρου

Εἶδος αὐτοῦ Μαγαζιόν.

Ἔκτασις καὶ ὅρια κτήματος ἢ οἰκοδομῆς καὶ εἶδος αὐτῆς (λιθόκτιστος, πλινθόκτιστος, τσιμέντο κλπ. ἢ ποτισμικόν, ξυλικόν, βοσκήσιμον, εἶδος καλλιεργείας).

1) Ἐπιφάνεια: 3½×7 = 25.μ.² διώροφον οἰκημάτιον.

2) Ὅρια: Ἀφ' Ν. οἰκία Κυριακούλη Ἀβραμ Χατζηδάκη.
Ἀ. ὁδὸς Μεγάλου Ἀλεξάνδρου.
Δ. Μαγαζιοῦ μικρ. Ἀβραμ Χατζηδάκη

Ὀνοματεπώνυμον καὶ ἰδιότης τῶν κατεχόντος δυνάμει μισθωτηρίου ἢ ἄνευ.

Κυριο Ζαννιδάκης, ἐνοίκιον, ἐμισθώσε παρ' Ἰδιοκτήτου διὰ ἴδιό του ὑποκατάστημα
8519/29-11-1906 μισθωτήριο συμβολαιογρ. Χ. Δημακοδάκη

Διαμερίσματα καὶ χῶροι οἰκοδομῆς (ὄροφοι, δωμάτια, κλπ.). Μονόροφον

Ἰσόγειον ἀποτελοῦν μίαν ὑποκατάστημα ἐξ ἑνὸς δωματίου μικροῦ ἐσωτερικοῦ

Ἐποχὴ ἐνάρξεως κατοχῆς ἢ μισθώσεως.

1906

Συμφωνημένον ἐτήσιον μίσθωμα καὶ μέχρι ποίας ἐποχῆς κατεβλήθη καὶ εἰς τίνα. μέχρι 30-4-24 ἐξ ὧν ἐπληρώθη
Μηνιαῖον δραχ. 25 Κατεβλήθη: 200 1-6-24 μέχρι 30-4-25 εἰς τὸ ταμεῖον Ἀθηνῶν
ἡ δρχ. 325.- ἡ 1-4-26 ἡ 31-12-25 εἰς τὸ ταμεῖον τοῦ
μισθ. ἐνοικίων μισθ. μαΐου 1924 εἰς τὸ ταμεῖ Ἀθηνῶν

~~Δὲν εἶναι ἐπιτετραμμένον καὶ διὰ ποῖα;~~
Χαθορίσθη παρὰ Συν. Συμβουλ.
Μηνιαῖ δρχ. 70

Παραρτήματα (σταῦλοι, ὑπόστεγα, πλυντήρια, ἀποθῆκαι, κλπ.).

Σημερινὴ ἀγοραία ἀξία κατὰ προσέγγισιν.

Δέκα πέντε χιλιάδες (15.000.) Συνταχθὲν σύμφωνον τῇ 17ῃ
Φεβρουαρίου 20/10/26, ἀφοῦ
ἐπεσκέφθη τὴν θέσιν
ἐπιτόπου, δὶς πληρεξουσιακοῦ
(28 522)

Ἐν ὑποθηκαις εἶναι ἢ ὄχι καὶ ἂν ναί, ποῖαι καὶ ἀνάλογα ἐνοίκια ἐξοφλοῦνται φύλακος: Ἀριθ. ἐκχ. 2722
Δρχ. 275-

Περιοχαὶ (κῆποι, ἀγροὶ καὶ ἔκτασις αὐτῶν, ἀριθμὸς καὶ εἶδος δένδρων κλπ.).

Σημειωθήτω οἱαδήποτε ἄλλη πληροφορία ἀφορῶσα τὸ κτῆμα.

Συνεδρία Τοπικῆς Ἐπιτροπῆς

Ἐν Ρεθύμνῃ τῇ 3ῃ Φεβρουαρίου 1926

Τὰ Μέλη — Ὁ Πρόεδρος — Οἱ Ἐκτιμηταί

Ὑποδ. 1950—7/25—ἀ600—Τύπ. Π. Χριστοφίλλη

EK-AC

P. KORONEOU SOKAĞI'NDAKİ 89 NUMARALI MÜLKE AİT BELGELER

EK-AC P. Koroneou Sokağı'ndaki 89 Numaralı Mülke ait Belgeler

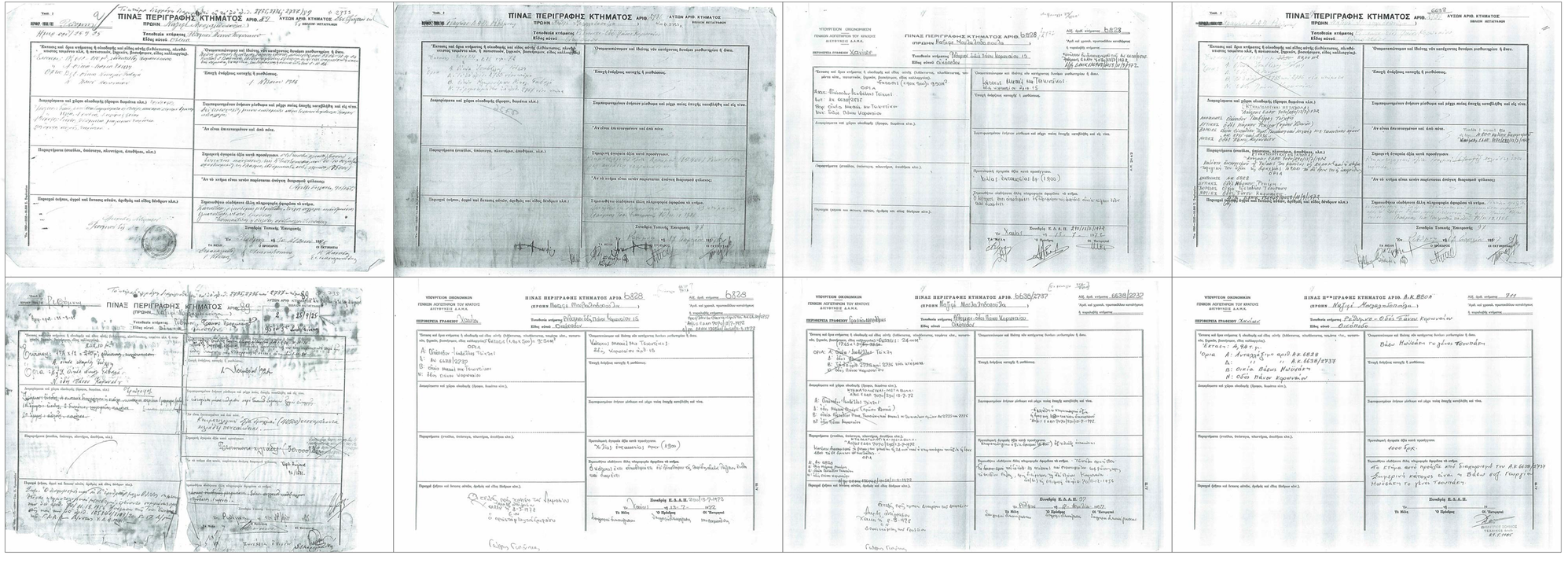

EK-AÇ

KOLOKOTRONİ SOKAĞI'NDAKİ 276 NUMARALI MÜLKE AİT BELGE

EK-AÇ Kolokotroni Sokağı'ndaki 276 Numaralı Mülke ait Belge

ΨΗΦΙΑΚΗ ΚΡΗΤΗ :ΟΙ ΠΟΛΕΙΣ ΤΗΣ ΚΡΗΤΗΣ ΣΤΟΥΣ ΝΕΟΤΕΡΟΥΣ ΧΡΟΝΟΥΣ - ΑΝΤΑΛΛΑΞΙΜΑ

ΟΙ ΠΟΛΕΙΣ ΤΗΣ ΚΡΗΤΗΣ ΣΤΟΥΣ ΝΕΟΤΕΡΟΥΣ ΧΡΟΝΟΥΣ - ΑΝΤΑΛΛΑΞΙΜΑ

ΑΥΞΩΝ ΑΡΙΘΜΟΣ:	**154**
ΑΡΙΘΜΟΣ ΠΙΝΑΚΑ:	276
ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ ΠΑΡΑΛΑΒΗΣ:	1925-09-25
ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΗΣ:	1926-02-10
ΠΡΩΗΝ ΙΔΙΟΚΤΗΤΗΣ:	Περδικοπούλα Φατμέ συζ. Σκουπεντιδάκη Αλή
ΚΑΤΟΧΟΣ ΝΥΝ:	Ανδρουλιδάκης Ευάγγελος. Προ της ενοικιάσεως κενή
ΙΔΙΟΤΗΤΑ ΚΑΤΟΧΟΥ:	ΠΡΟΣΦΥΓΑΣ: - ΕΝΤΟΠΙΟΣ: ✓ ΑΡΜΕΝΙΟΣ: -
ΕΠΟΧΗ ΚΑΤΟΧΗΣ:	20 Ιανουαρίου 1926 λήξη 19 Ιανουαρίου 1927 (μονοετής)
ΤΡΟΠΟΣ ΚΑΤΟΧΗΣ:	Εξεμίσθωσε δια πλειοδοσίας δυναμει του υπ'αρ. 18280/19/1/26 μισθωτηρίου Δ.Σταματάκη
ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΜΙΣΘΩΜΑΤΟΣ:	Μηνιαίως δρχ.201 κατεβλήθη απο 20-1-26 ως 19-4-26 εις το καθ'υμάς Υπ/μα. Κατεβλήθη δρχ.603 η Α)τριμηνία κατεβλήθη δρχ. 03 η Β) τριμηνία
ΑΞΙΑ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΚΑΤΑΓΡΑΦΗ:	Τριάκοντα χιλιάδες (30.000) δρχ. Συνεπεία αποφάσεως της Κ. Επιτροπής από 20/10/1926 η αξία προεπικυρώθη εις δραχμάς Τεσσαράκοντα πέντε χιλιάδας (45.000)
ΕΚΤΑΣΗ:	9 * 8 ½ = 77 τμ
ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΧΩΡΟΥ:	Λιθόκτιστος κειται κάτωθεν οικία ιδιοκτητρίας
ΘΕΣΗ:	
ΧΩΡΙΟ:	

ΕΠΑΡΧΙΑ:	
ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ:	Μονόροφος Ισόγειον απλούν
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ:	
ΠΕΡΙΟΧΕΣ:	
ΑΡΙΘΜΟΣ ΔΗΛΩΣΕΩΣ:	2811
ΕΙΔΟΣ ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑΣ:	Αποθήκη
ΕΙΣΠΡΑΚΤΕΑ ΠΑΛΑΙΑ ΜΙΣΘΩΜΑΤΑ:	
ΟΔΟΣ:	Κολοκοτρώνη
ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΕΠΙΤΑΞΗΣ:	
ΑΛΛΕΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ:	
ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ:	

ΟΡΙΑ

ΒΟΡΕΙΑ: Οικια ιδιοκτητρίας [Περδικοπούλα Φατμέ] ΝΟΤΙΑ : [Οδός] Κολοκοτρώνη

ΔΥΤΙΚΑ : [οδός] Επιμενίδου Διασταύρωσις [με] ΑΝΑΤΟΛΙΚΑ : Σκουπεδεντοπούλα Νουριγιέ, οικία

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ: κενό πλειοδοσία

ΠΙΣΩ ΣΤΗΝ ΑΝΑΖΗΤΗΣΗ

EK-AD

EPİMENİDOU SOKAĞI'NDAKİ 349 NUMARALI MÜLKE AİT BELGE

EK-AD Epimenidou Sokağı'ndaki 349 Numaralı Mülke ait Belge

Υπόδ. 2

φ 2714

ΠΙΝΑΞ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗΣ ΚΤΗΜΑΤΟΣ ΑΡΙΘ. 349 ΑΥΞΩΝ ΑΡΙΘ. ΚΤΗΜΑΤΟΣ 2714

ΠΕΡΙΦΕΡ. ΥΠΟΚ/ΤΟΣ Ριθύμνης
Πρωτ. πρωτ. καταβολής πινάκων 25.9.25

ΠΡΩΝΗ Μερί Περβολοσοβίγα ενγ. Αγρίου
μανδάλια
ΒΙΒΛΙΟΝ ΜΕΤΑΓΡΑΦΩΝ Δαμαίων Ριθύμνης
Τοποθεσία κτήματος Ριθύμνου, Επιμενίδου
Είδος αὐτοῦ Οἰκία

Ἔκτασις καὶ ὅρια κτήματος ἢ οἰκοδομῆς καὶ εἶδος αὐτῆς (λιθόκτιστος, πλινθόκτιστος τσιμέντο κλπ, ἢ ποτιστικόν, ξηρικόν, βοσκήσιμον, εἶδος καλλιεργίας).

Ἔκτασις: 4½ × 15 = 68 μ², μὲ μικρὰν ποσὰ τὴν ὁποίαν ὑπάρχει 66.276 ἀσφάλιστον ἡ ὁποία ἐκτείνεται ἄνω ἐν συνόλῳ ὑπέρων 140 μ² χιόν-σανιδο-πλίνθου μαρμαρώσεως

Ὅρια: Ν' Ἀσφάλιστον ἰδιοκτησίας οἰκίας Κήρου Λουρίδ Σπανιαρουσάκη Νουρίδ Σπυριδωνιδοσούλα

Β' Οἰκίαν Νουρίδ Σπυριδωνιδοσούλα, Χασὰν Περβολάκη Σπυριδωνιδοσούλα

Δ' " " " Μιχαὴλ Μαρούλη

Α' Ὁδὸς Ἐπιμενίδου

Ὀνοματεπώνυμον καὶ ἰδιότης νῦν κατέχοντος δυνάμει μισθωτηρίου ἢ ἄνευ.

Μαρία Σεργιῆ, Κωνσταντίνος Παπαμιτσόγλου, ὑποβρυχιοδύτης σαρ' ὑπουργείας Ναυτικῆς Νομαρχίας

Τοῦ ὑὸς δημαρίου παίγνιος Κ. Παπαμιτσόγλου, ὧν ὑπόχρεων Μ. Σεργιῆ

Ἐποχὴ ἐνάρξεως κατοχῆς ἢ μισθώσεως.

Μαρία Σεργιῆ: 1 Μαΐου 1924
Κ. Παπαμιτσόγλου: 1 Σεπτεμβρίου 1924

Διαμερίσματα καὶ χῶροι οἰκοδομῆς (ὄροφοι δωμάτια κλπ.) Δώροφος

Ἰσόγειον: ἔσοδος καὶ φουγάριον μὲ φρέαρ, 1 ἀσφάλιστον

1ος ὄροφος: ταράτσα, 6 δημάτια, μαγειρεῖον, μουλάρ, ὑπέρων ταράτσα

Συμπεφωνημένον ἐτήσιον μίσθωμα καὶ μέχρι ποίας ἐποχῆς κατεβλήθη καὶ εἰς τίνα.

Δὲν ὑπογράφθη μίσωσις παθορισθὲν σαρὰ τοῦ Συμβουλίου Πρωτ. Ἀναγωγῆς

Ἂν εἶναι ἐπιτεταγμένον καὶ ἀπὸ πότε.

Παραρτήματα (σταῦλοι, ὑπόστεγα, πλυντήρια, ἀποθῆκαι, κλπ.)

Σημερινὴ ἀγοραία ἀξία κατὰ προσέγγισιν. Διακόσιαι χιλιάδες (200.000) δραχ. Συνεισφορὰ ἀσφαλείας τῆς Κ. Ὑπηρεσίας ἀπὸ 20/10/26 ἐπὶ ἀξίας ὁρισθείσης εἰς δραχ. τριακοσίας χιλιάδας (300.000).-

Περιοχαὶ (κῆποι, ἀγροὶ καὶ ἔκτασις αὐτῶν, ἀριθμὸς καὶ εἶδος δένδρων κλπ.)

Κάτω ὑπάθειον 23 × 14 = 322 μ², ὁριζόντων φρέαρ, 4 δεξαμενάς, 5 ὁρτοκαμάρες 4 μανδαρινιές, 4 μουσμουλιές, 2 μασιρνιές, 1 πρανέζα, 3 χλιοσμυρο-νιές, 2 βανανιές καὶ 3 ὑμμαναριές

Ἂν τὸ κτῆμα εἶναι κενὸν παρίσταται ἀνάγκη διορισμοῦ φύλακος;

Ἀρίθ. δημώσ. 2811

Σημειωθήτω οἱαδήποτε ἄλλη πληροφορία ἀφορῶσα τὸ κτῆμα.

Ἐν παγίδι παταράκι ὄμβρεια ὕδατος 2 μπουνοί

Ἀριθμὸς ἀντίγραφον
Ἐν Ριθύμνῃ τῇ

Συνεδρία Τοπικῆς Ἐπιτροπῆς

Ἐν Ριθύμνῃ τῇ 17 Φεβρουαρίου 1926

ΤΑ ΜΕΛΗ
Γ. Χατζηδάκης
Γ. Κρίτσας

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ
Γ. Παναγιωτάκης

ΟΙ ΕΚΤΙΜΗΤΑΙ
Ε. Μαραγκουδάκης
Κ. Καράβας

Υπ. 1950—12|32—10.000 Σ. Σφάγγαλου

EK-AE

TEZİN BÖLÜMLERİNE KONU OLAN YAPILAR VE SOKAKLAR

EK-AE Tezin Bölümlerine Konu Olan Yapılar ve Sokaklar

1. Sultan İbrahim Han Camisi
2. Kara Musa Camisi
3. Nerance - Gazi Deli Hüseyin Paşa Camis
4. Agiou Frankiskou Katolik Manastırı-Tabhane
5. Venedik Locası - Hacı İbrahim Ağa Camisi
6. Rimondi Çeşmesi
7. Vernardou - Kolokotroni Sokağı
8. Kasım Bey Çeşmesi
9. Radamanthios ve Xanthoudidou Sokakları Köşesi
10. Tsagri Sokağı'ndaki Kemerli Geçiş
11. Kleidi Sokağı'ndaki Konut
12. Arkadiou Sokağı'ndaki 154 Numaralı Konut
13. Agias Varvaras Sokağı (Konut + Ticaret)
14. M. Aleksandrou Sokağı (Konut + Ticaret)
15. P. Koroneou Sokağı (Konut + Ticaret)
16. Thessalonikis (Konut + Ticaret)
17. Radamanthios Sokağı (Konut)
18. Kolokotroni Sokağı (Konut)
19. P. Grigoriou Sokağı (Konut)
20. Nikiforou Foka Sokağı (Konut)
21. Limenos Sokağı (Ticaret)
22. Souliou Sokağı (Ticaret)
23. E. Antistaseos Sokağı (Ticaret)
24. Mavrokordatou Sokağı (Ticaret)
25. Paleologou Sokağı (Ticaret)
26. Tombazi Sokağı (Ticaret)
27. Arkadiou Sokağı (Ticaret)
28. Agias Varvaras Kilisesi
29. Mitropolis Kilisesi
30. Akropolis
31. Yahya İbrahim Camisi
32. Valide Sultan Camisi
33. Ankebut Ahmet Paşa Camisi
34. Radamanthios Sokağı'ndaki Hamam
35. Nikiforou Foka Sokağı'ndaki Hamam
36. M. Aleksandrou (Nalbantlar Sokağı)
37. Limenos Sokağı ve Venedik Limanı
38. Mavrokordatou Sokağı
39. P. Koroneou Sokağı
40. Kolokotroni Sokağı'ndaki Perdikaki Konutu

EK-AF

RESMO ESKİ ŞEHİR HALİ HAZIR PLANI

EK-AF Resmo Eski Şehir Hali Hazır Planı

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı :Melis CANKARA

Doğum Tarihi ve Yeri :24.08.1979-İzmir

Yabancı Dili :İngilizce, Modern Yunanca, Osmanlı Türkçesi

E-posta :meliscankara@gmail.com

ÖĞRENİM DURUMU

Derece	**Alan**	**Okul/Üniversite**	**Mezuniyet Yılı**
Y. Lisans	Bilgisayar Ortamında Mimarlık	Yıldız Teknik Üniversitesi	2006
Lisans	Mimarlık	Yıldız Teknik Üniversitesi	2003

İŞ TECRÜBESİ

Yıl	**Firma/Kurum**	**Görevi**
2015	Özyeğin Üniversitesi	Yarı Zamanlı Öğr. Görevlisi
2011	Mimarlar+Han Tümertekin	Mimar
2006	Çinici Mimarlık	Mimar
2004	Boran Ekinci Mimarlık	Mimar

YAYINLARI

Bildiri

1. Cankara, M., “20.yy’da Resmo’nun Kent Mekânının Biçimlenmesinde Devlet Otoritesinin ve Devletler Arası İlişkilerin Etkisi”, Türkiye Kentsel Morfoloji Sempozyumu, 22-23 Ekim 2015, Mersin.

2. Cankara, M., “Nüfus Mübadelesi Öncesinde Girit-Resmo’daki Müslümanlar ve Hristiyanlar Arasındaki Komşuluk İlişkileri”, Uluslararası Geçmişten Günümüze Girit Sempozyumu, 16-18 Ekim 2015, Aydın.

3. Cankara, M., “Sıradışı Bir Karışım Acı Bir Müdahale: Lozan Antlaşması ile El Değiştiren Resmo Evleri”, Uluslararası 5. Akdeniz Kent Araştırmaları Kolokyumu, Akdeniz Liman Kentlerinin Dönüşümü: 19. ve 20. Yüzyıllar, 23-25 Ekim 2014, Mersin.

Proje

1. Cankara, M., “Yahşibey 9. Ev”, Proje Danışmanı: Nevzat Sayın, 2015, Dikili, İzmir (İnşaat aşamasında).

2. Cankara, M., “Yahşibey 10. Ev”, Proje Danışmanı: Nevzat Sayın, 2015, Dikili, İzmir (İnşaat aşamasında).

ÖDÜLLERİ

1. ARIT W.D.E. Coulson And Toni M. Cross Aegean Exchange Program, Girit Üniversitesi & Girit Akdeniz Araştırmaları Enstitüsü, 2015

2. TÜBİTAK 2214 Yurtdışı Araştırma Bursu, Yunanistan, 2013

3. Yunanistan Devlet Bursu (IKY), 20. Yunanca Dil Eğitimi, Ioannina Üniversitesi, 2012

4. (Klavye Cinleri isimli fotoğraf çalışmaları ile) The International Award Lorenzo il Magnifico 8th edition, 8. Floransa Bienali, 2011

5. (Y.Lisans Tezi ile) İkinci Türkiye Mimarlık Araştırmaları Ödülü, Bina Bilgisi Ana Dalı, Mimarlık Vakfı, 2008